

માંગરોલ વાળા મહાન પીર

મોટામીયાં સાહેબ

(ચિશ્તી-કાદરી) ના પરચા.

(એક વેજીટેરીઅન મહાત્માના ચમત્કારો)

સંગ્રહ કરનાર,

માસ્તર કાસમભાઇ સુલેમાનભાઇ.

સુધારા વધારા સાથે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ઉમરભાઇ જીવાભાઇ ભંડારી.

આવૃતી ચોથી. પ્રત ૧૦૦૦. સને ૧૯૨૫.

કીંમત રૂા. ૦-૫-૦

વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાએ ઈનામ તથા લાયબ્રેરી ખાતે મંજુર કર્યું છે.

૭૮૬

માંગરોલ વાળા મહાન

પીર મોટામીયાં સાહેબ

(ચિશ્તી-કાદરી) ના પડછા.

(એક વેજીટેરીયન મહાત્માના ચમત્કારો.)

સંગ્રહ કરી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

માસ્તર કાસમભાઇ સુલેમાનભાઇ.

મુ. કડી-(ગુજરાત.)

હી. સન ૧૩૪૩. સને ૧૯૨૫.

આવૃત્તી ચોથી. પ્રત ૧૦૦૦.

—: છાપનાર :—
હરગોવનદાસ હરકીશનદાસ.
શ્રી "અંબિકા વિજય" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ,
બરાનપુરી ભાગોળ ભાજીવાળી પોળ-સુરત.

મહાન ખ્વાજા સાહેબની યાદગીરીમાં પીર મોટામીયાં સાહેબની નેક સુચનાથી પ્રગટ થતું માસિક

"ઝુલ્ફિકાર."

ઉપલા નામનું એક માસિક સારા પાયા ઉપર ગુજરાતીમાં અમારા તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યું છે, જેમાં તસવ્વુફ, સુલુક બ્રહ્મજ્ઞાન બુઝુર્ગોનાં–મહાન પુરૂષોનાં જીવન ચરિત્રો, અકાયદ, ઈલમ, (વિદ્યા) ખેતી, વેપાર, હુન્નર કારીગીરી વિગેરેને લગતા ઉપયોગી વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે અને ચાલુ ખબરો પણ આપવામાં આવે છે.

આજકાલની ઉપલકીયા કેળવણીને લીધે જડવાદ (દેહરીયત)નો ચેપ જે ઘણે ભાગે પોતાનો રંગ બધે દેખાડવા લાગ્યો છે અને લોકોના અકીદા બગાડે છે તથા પોતાની ઝેરી અસર ફેલાવે છે તેનો મુકાબલો કરી ચૈતન્યવાદ (રૂહાની વાતો)ની લોકોને સમજ પાડવા માટે તથા ખુદાની ખરી તાલીમ તરફ લોકોનું ધ્યાન ખેંચી તેમને ખુદાઈ જ્ઞાનમાં આગળ વધવા બનતાં સાધનો લેખોથી પુરા પાડવા માટે આ માસિક બનતી કોશીશ કરશે. જમાનો ઘણો બારીક છે. ખુદા જેનું ઈમાન રાખે તેનું રહે એવો નાજુક વખત આવી લાગ્યો છે; તેથી અમે મહાન ખ્વાજા સાહેબના નામથી આ સાહસ ઉપાડયુ છે. માટે આશા છે કે ખુદાના ખરા રસ્તાને રોશન કરવાનો ખીયાલ રાખનારા ભાઈઓ જરૂર આ માસિક તરફ પોતાનું નેક વલણુ બતાવી આભારી કરશે.

સારા કાગળ, રંગીન ચમકદાર પુંઠા સાથેના ચાલીસ પાનાના આ માસિકનું આવા મોંઘવારીના જમાનામાં વરસ દિવસનું લવાજમ ટપાલ ખરચ સાથે હીંદુસ્તાન માટે ફકત રૂા૦ ૩–૦–૦ રાખવામાં આવ્યું છે કે સઉ ભાઈઓને સહેલાઈથી તેનો લાભ મળી શકે

લી૦ સૈયદ ફૈઝહુસેન મુનવ્વરઅલી.

એડીટર, "ઝુલ્ફિકાર" માસિક,

ઠે૦ હરીપુરા, હસનજીના ટેકરા આગળ મુ૦ સુરત.

ખુદા તઆલાની હમ્દ.

૧ ગુલમેં ગુન્ચેમેં દરખ્તુંમેં ફિઝા તેરી હે
શાન હર શએમેં દો આલમ કે ખુદા તેરી હે
૨ દએર મેં કાબેમેં મસ્જીદમેં વ બુતખાનેમેં
આબો આતિશમેં સમન્દરમેં અદા તેરી હે
૩ કોન્સી જા મેરે ખાલિક તુ નહીં જલ્વા-નુમા
ઝર્રે ઝર્રે મેં દરખશાન્દા ઝિયા તેરી હે
૪ તેરી કુદરતકે સિવા સબકો ફના હોના હે
માલેકુલ-મુલ્ક ફકત ઝાતે બકા તેરી હે
૫ પહોંચ હી જાયગા બર મંઝિલે મકસૂદ "એજાઝ"
જાન જબ મુરશદે કામિલ પે ફિદા તેરી હે

રસૂલે મકબૂલની શાનમાં.

૧ લે ખબર બેહરે ખુદા ખત્મે નુબૂવત વાલે
જાં બ-લબ હેં તેરે દીદારકી ચાહત વાલે
૨ તુ હે મેહબૂબે ખુદા સાકીએ કોસર અહમદ
શાદમાં હશ્રમેં હોંગે તરી ઉમ્મત વાલે.
૩ હે ઝીયા નૂરે ઇલાહીકી ઉન્હું કે દિલ મેં
કયું હોં મોહતાજ તેરે દીનકી દોલત વાલે.
૪ શોર કર રોઝે જઝા તુજસે કહીંગે મુશરિક
બખશાવા હમકો ભી સરદાર શફાઅત વાલે
મર મિટું કયું ન ભલા ઇશ્કે મોહંમ્મદ મેં 'એજાઝ'
જીસપે કુરબાં હેં દિલો જાં સે હકીકત વાલે.

બે બોલ.

ખુદા તઆલાની હમ્દ અને રસૂલે મકબૂલની સના બાદ વિનંતી કે આ "પડછા"ના પુસ્તકની પહેલી આવૃતિ ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં પ્રથમ માસ્તર કાસમભાઇ તરફથી નીકળી હતી તે તરતજ લોકોમાં ચાલી જવાથી તેની બીજી આવૃતિ ઇ. સ. ૧૯૧૫ માં છપાઇ હતી. આ પુસ્તક લોકોને ઘણુંજ પસંદ આવવાથી ત્રીજી આવૃતિ ઇ. સ. ૧૯૧૭ માં કહાડવામાં આવી હતી. તે પછી તેનું કામ બંધ હતું; પણ હાલ તેની માગણી ઘણીજ થવાથી ચોથી આવૃતિ તેની સુધારા વધારા સાથે બહાર પાડવામાં આવી છે. આવા પરચા-ચમત્કારોનાં પુસ્તકો દરેક ધર્મમાં મળી આવે છે અને તેને લોકો પ્રેમથી વાંચે છે તેથી આ પુસ્તક પણ તેવાજ પ્રેમથી વંચાશે એવી આશા છે.

તા. ૧૫-૬-૧૯૨૫.

લી. ઉમરભાઇ જીવાભાઇ ભંડારી.

અનુક્રમણિકા.

દીબાચો.

મહાન પુરૂષોના કામો, વચનો અને તેમની રહેણી કરણી જગતને કલ્યાણકારી નિવડે એવી હોય છે. એવા નામવરોના જીંહાયમાં કુદરતની કૃપાનો સદા વાસ થએલો રહે છે. એથી તેમના મુખમાંથી જે વચનો નીકળે છે તે અમૃતમય અને કલ્યાણકારી હોય છે.

પીર મોટામીયાં સાહેબ પણ તેવા મહાત્મા હતા એમ આ કિતાબ વાંચનારા જાણી શકશે.

કાળે કરીને પીર સાહેબના ચમત્કારો વિસ્મૃત થવા ન પામે તથા મુરીદો અને ભક્તિ ભાવથી જોનારા અન્ય જનોને વારંવાર તેનું મનન કરવાનું બને એટલા માટે કિતાબ રૂપે તેને સંગ્રહી રાખવા આ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. આ ચમત્કારો–પડછા–મુંબઇ ખાતે પ્રગટ થતા રોજીંદા ઇસ્લામી વર્તમાનપત્ર "અખબારે ઇસ્લામ"માં પ્રથમ પ્રગટ થયા હતા તે ઉપરથી તથા પીરની ગાદીના કેટલાક મુરીદો તરફથી કેટલીક હકીકત મળેલી તે ઉપરથી આ કિતાબ પ્રગટ થવા પામી છે.

આ "ચમત્કારોજ" દિબાચા રૂપે છે એટલે દિબાચાની તેને જરૂર નથી; તોપણ આટલું ખુલાસા રૂપે જણાવવું ઠીક લાગ્યું છે.

આશા છે કે મુરીદો અને ભક્તિભાવથી જોનારા અન્ય જનો આ પડછા સહર્ષ પઢશે (વાંચશે) અને સવાબે દ. રૈન હાંસીલ કરશે.

સદર બજાર.
મુ. કડી–(ગુજરાત) } પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા.

ત્રીજી આવૃત્તિ.

બીજી આવૃત્તિની તમામ નકલો ટુંક મુદતમાંજ ઉપડી જવાથી તેમજ લોકો તરફથી હજુ માગણી ચાલુ હોવાથી આ ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પાડવામાં આવે છે.

લી૦ પ્રસિદ્ધ કર્તા.

ચોથી આવૃત્તિ.

આ પુસ્તકની ત્રણ આવૃત્તિઓ નીકળ્યા પછી પણ તેને માટે ભાઇઓની માગણી તેટલીજ ચાલુ છે. એટલે તે કેટલું લોકોપ્રીય નીવડયું છે તે સહેજ જણાઇ આવે છે. માંગરોલની ગાદીના બુઝુર્ગોએ એવું તો ઉમદા કામ કર્યું છે કે તેમની મહોબત લોકોના મનમાંથી નીકળતી નથી. હાલ પણ એ ગાદી એવુંજ સારૂં કામ કરી રહી છે જેની ખાત્રી આ પુસ્તક વાંચવાથી જણાઇ આવશે.

લી૦ પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા.

વડોદરાના "કેળવણી" માસિકના તંત્રી સાહેબ પોતાના માહે આગષ્ટ ૧૯૧૪ના અંકમાં લખે છે કેઃ—

માંગરોળ વાળા પીર મોટામીયાં સાહેબનાં પડછા-સંગ્રહ કરી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર માસ્તર કાસમભાઈ સુલેમાનભાઈ કડી. માંગરોળમાં અનેક વર્ષ ઉપર થઈ ગએલા એક મુસલમાન મહાત્માના ચમત્કારની વાતો આમાં લખી છે. ઈશ્વર ઉપર શ્રદ્ધા રાખી તેની ભક્તિ કરનાર, નીતિથી વર્તનાર, તથા પ્રાણી માત્રનું ભલું કરવાની વાસના વાળા મહા પુરૂષોની વાતોથી ઉત્તમ ચારિત્ર સંપાદન કરવા તરફ વલણ થાય છે. આ મહા પુરૂષ કેવળ વનસ્પતિ આહારી હતા, તથા ગાયોનું રક્ષણ કરવાનો ઉપદેશ કરતા હતા, દર વરસે તેમનો ઉરસ ભરાય છે. ત્યાં હિંદુઓ અને મુસલમાનો સાથે છુટથી ભેલાય છે.

માંગરોલ વાળા મહાન
પીર મોટામીયાં સાહેબ.

ભરૂચ અને સુરત વચ્ચે આવેલા કોસંબા-ઝંખવાવ રેલવેના પ્રખ્યાત માંગરોલ ગામમાં વડા પીર સૈયદના હજરત મુઇનુદ્દીન ઉર્ફે મોટામીયાં સાહેબની દરગાહ છે. તેમનો ઓરસ દર વરસે પોસ સુદ બીજને રોજ મોટી ધામધુમથી માંગરોલમાં થાય છે. આ પીર સાહેબ પ્રખ્યાત વેજીટેરીઅન મહાત્મા પીર સૈયદના શાહ કાયમદીન બાવા સાહેબના ભાઇ પીર ઇનાયતમીયાં સાહેબના દીકરા હતા. તેમનો જન્મ આજથી આસરે બસો વરસ ઉપર અમદાવાદ પાસેના કડી ગામમાં થયો હતો. તેમના વડીલો પ્રથમ પંજાબના પાકપટ્ટન શહેરથી ગુજરાતમાં અમદાવાદ પાસે પીરાનપટ્ટન (પાટણ) માં આવીને રહ્યા હતા અને ત્યાંથી પછી કડી તરફ આવ્યા હતા. તેઓ ચિસ્તીઆ સંપ્રદાયના છે અને હજરત સૈયદ મસઉદ શેખ ફરીદ શકરગંજ[1] ચિસ્તીના ખાનદાનમાં છે. તેમનું અસલ નામ હજરત મુઇનુદ્દીન ચિસ્તી હતું પણ લોકો તેમને "મોટામીયાં" ના નામે વધારે ઓળખતા હતા. મોટાનો અર્થ ગુજરાતીમાં વડીલ અથવા મહાન એવો થાય છે અને એ પીર તે વખતે ઘણા મોટા મરતબાવાળા ગણાતા હતા તેથી લોકો તેમને "મોટામીયાં" નામથી વધારે ઓળ-

---

૧ "સીયાદતે-ફરીદી" નામના ઉરદુ પુસ્તકમાં બાવા ફરીદ સાહેબ સૈયદ હોવાનું ચોખ્ખું બતાવેલું છે.

ખતા હતા. જેવો સીંધી, પંજાબી વિગેરેમાં "વડા" નો અર્થ થાય છે તેમ ગુજરાતીમાં મોટાનો અર્થ થાય છે. મોટાનો અર્થ ઉર્દુમાં બુજાુર્ગ, મુકકદસ, મોઅઝમ, આલીવિકાર, મોહતેરમ વિગેરે થાય છે.

કુરાન શરીફ એકદમ મહોડે.

પાંચ વરસની ઉમરે તેમને મદરસામાં મુકવામાં આવ્યા હતા. અરબી મદરસામાં જે છોકરા વધારે શીખેલા હોય છે તે પાછળનાઓને સબક (પાઠ) આપે છે. તેમ આ મદરસામાં પણ થતું હતું. એક દિવસ જે છોકરો તેમને સબક આપતો હતો તેણે ઉસ્તાદ (મહેતાજી) ને કહ્યું કે મોટામીયાં બરાબર સબક યાદ કરતા નથી. તે ઉપરથી ઉસ્તાદે તેમને પોતાની પાસે બોલાવી સબક વાંચવા કહ્યું હજરત તે વખતે અમ્માનો સિપારો (કુરાન શરીફનું પ્રથમ પ્રકરણ) શીખતા હતા ત્યાંથી તેમણે વાંચવાનું શરૂ કર્યું અને વાંચતાં વાંચતાં અડધા કુરાન શરીફ સુધી આવી ગયા. આ જોતાં ઉસ્તાદ તથા બીજા હેરત પામી ગયા. ત્યારથી તેમને સબક વાંચવાનું કોઇ કહેતું નહી. ઉસ્તાદે કહ્યું કે એતો શીખીને આવેલા છે એમને શીખાડવાની કાંઇ જરૂર નથી.

કાંકરાની સાકર.

એક દિવસ મદરસામાં કોઇ નવો છોકરો દાખલ થવાથી તેના બાપ તરફથી છોકરાઓને સાકર વહેંચવામાં આવી. આ વખતે કેટલાક છોકરાઓ હાજર નહીં હોવાથી રહી ગયા. જ્યારે તેઓ આવ્યા ત્યારે સાકર નહીં મળવાથી દીલગીર થવા લાગ્યા. મોટા મીયાં સાહેબે કહ્યું કે શું સાકર જોઇએ છે? એમ કહી

પોતે મદરસાના કમ્પાઉન્ડમાં પડેલા કાંકરા લઇ તેની ઉપર ફુંક મારીને પેલા છોકરાઓને હાથ ધરવા કહ્યું. જેવા તેઓ લેવા જાય છે તેવાજ તેમના હાથમાં સાકરના ગાંગડા આવ્યા. આથી છોકરાઓએ અજાયબ થઇને ઉસ્તાદને આ હકીકત કહી. તેથી ઉસ્તાદ તેમની તરફ માનની નજરથી જોવા લાગ્યા. બે ત્રણ વરસ તેઓ મદરસામાં રહ્યા પણ કદી ઉસ્તાદે તેમને સબક પઢાવ્યો નથી. તે પછી એક બુજુર્ગ પાસે ફારસી તથા અરબીનો તેમણે સારો અભ્યાસ કર્યો અને તેમાં પ્રવિણતા મેળવી.

ધુળના ગોળા લાડુ થઈ ગયા.

બાર વરસની ઉમરમાં એક દિવસ તેઓ કડીના તળાવ તરફ બીજા છોકરાઓ સાથે ફરવા ગયા હતા. ત્યાં છોકરાઓ ધુળના ગોળા બનાવીને ઉડાવતા હતા, અને ગમ્મત કરતા હતા. એક છોકરાના હાથમાંથી ધુળના બે ગોળા લઇને પોતે કહ્યું કે ચાલો લુગડું ધરો અને ખાવા તૈયાર થઇ જાઓ. છોકરા તૈયાર થઇ લુગડું ધરી ઉભા રહ્યા, અને પોતે પેલા ગોળા આકાશ તરફ ફેંકયા. જેવા પેલા ગોળા ધરેલા લુગડાંની ફાંટમાં પડયા તેવાજ લાડુ થઇ ગયા, અને બધા હરખભેર ખાવા લાગ્યા. તળાવ ઉપર આ કરામત જોઇ ઘણા લોકો ભેગા થઇ ગયા ત્યારે પોતે કહ્યું કે લુગડું ઢાંકી દો અને બધાને આપતા જાઓ. કહે છે કે આ વખતે તળાવ ઉપર હાજર હતા તે તમામ લોકોએ આ લાડુ ખાધા હતા તોપણ પાછળથી જોયું તો હજુ લગડામાં કેટલોક ભાગ કાયમ હતો. તેમના પીતાને આ બાબતની ખબર પડતાં તેમણે હજરતને આવી કરામતો દેખાડવા મનાઇ કરી તેથી પોતે ચુપ થઇ

ગયા. કહે છે કે કડીમાં તેમણે કબરસ્તાનનાં દસ છિલ્લા, તળાવના બાર છિલ્લા, કુવાના પંદર છિલ્લા, અને બીજા પરચુરણ પચીસ છિલ્લા એ રીતે બાસઠ છિલ્લાં કર્યા હતા. કેટલોક વખત ઘર આગળ ભોંયરામાં રહી સમાધીનો પ્રયોગ કર્યો હતો.

સવાશેર ખીચડીમાં સો માણુસ જમાડયા.

જેમ જેમ ઉમર વધતી ગઇ તેમ તેમ તેમની ખ્યાતી પણ વધતી ગઇ અને દુર દુરથી લોકો જોવા માટે આવવા લાગ્યા. હજારો જણાને મુરીદ કરી રસ્તે લાવ્યા. અમદાવાદ, સીધપુર, પાલનપુર, ખેરાળુ, વડનગર, ઉંઝા. લુણવા, દાસેજ, પાટણ, મહેસાણા, વીસનગર, વીરમગામ, માંડલ, વીજાપુર, ભાલક વીગેરે આસપાસના ગામોના લોકો ઘેર આવી તેમના મુરીદ થયા હતા.

એક દિવસ પોતે ઘર આગળ હતા તેવામાં પાલણપુર, ખેરાળુ અને વડનગર તરફના ઘણા લોકો ત્યાં દીદાર કરવા આવી પહોંચ્યા. તે વખતે નોકરે એક હાંડલીમાં સવા શેરની ખીચડી ચુલે મુકી હતી. તે તૈયાર થઇ ગઇ હતી. નોકરે પીરને આવીને કહ્યું કે મેં તો સવાશેરની ખીચડી રાંધી છે અને અહીં તો સો માણુસ આવી ચડયાં છે. ત્યારે પોતે કહ્યું કે લે આ મારી પીછોડી લઇ જા અને હાંડલી ઉપર ઢાંકીને બિસ્મિલ્લાહ બોલીને કહાડતો જા. તારે હાંડલીમાં જોવું નહીં. પેલાએ જઇને હાંડલી ઉપર પીછોડી ઓઢાડી બિસ્મિલ્લાહ બોલી ખીચડી પીરસવા માંડી. સો માણુસ ખાઇ રહ્યા તોપણ પાછળથી જોયું તો ખીચડી તેટલીને તેટલી હતી. પેલા આવેલા માણુસો નજરો નજર જોતા હતા કે આટલી નાની હાંડલીમાંથી આટલી બધી ખીચડી નીકળે છે શાથી, ખાઇ રહ્યા

પછી પીરે નોકરને કહ્યું કે કેમ બધા માણસો ખાઇ રહ્યા ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે હા બાવા સાહેબ, આપની પીછોડીની બરકતથી બધા ખાઇ રહ્યા. પીરે કહ્યું કે ભલા માણસ, પીછોડીનું ગજું શું કે આટલા બધા માણસ ખવડાવે એતો બિસ્મિલ્લાહની બરકતનું પરિણામ છે એમ કહી બિસ્મિલ્લાહની ખુબીઓનું વર્ણન કરી બતાવ્યું.

કડીથી નીકળવું.

આ વખતે ઘણા ખરા પીરજાદાઓ કડીમાં કાજી (કાજી) શેરીમાં રહેતા હતા. પીર મોટામીયાં સાહેબનો મુકામ પણ પહેલાંથી ત્યાં આગળજ હતો.[1] પણ કડીમાં હઝરત તાજુદ્દીન સાલેહ ઉર્ફે પીર અનસારી (હમસારી) સાહેબ જેઓ પીર મોટામીયાં સાહેબના વડીલ હતા અને જેઓ ચિશ્તીયા સંપ્રદાયના એક મહાત્મા હતા તેમની દરગાહનો વહીવટ પીર મોટામીયાં સાહેબના હસ્તક હોવાથી તે વખતે પીર મોટામીયાં સાહેબ ઘણો ખરો વખત ત્યાં દરગાહમાંજ રહેતા હતા. પીર અનસારીના કંપાઉન્ડમાં કબરસ્તાન તરફના જાળીવાળા દરવાજાથી પેસતાં ડાબા હાથ તડફ તથા દરગાહની પાછળ પીર સાહેબના વડીલોની કબરો પાકા ચોતરા ઉપર છે.[2] તેની સામું પ્રથમ એક નાનું મકાન હતું તેમાં ઘણો ખરો વખત પીર મોટામીયાં સાહેબ ગુજારતા હતા.[3]

---

૧ હાલ પણ ત્યાં કેટલાંક મકાનો હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના કબજામાં છે. એક ઘરમાં તો પીરનો પલંગ પણ છે

૨ પીર મોટામીયાં સાહેબે કડીના મનસુરી હાજી મુજાવરના દાદાને પીર અનસારી સાહેબની મુજાવરી કરવાનું કામ સોંપ્યું હતું, જેથી એ મનસુરીનું કુટુંબ "મુજાવર" તરીકે ઓળખાય છે.

૩ પીર મહુમદ ઝાહેદ ચિસ્તી તથા પીર બદરૂદ્દીન મસ્તાન ચિસ્તીની કબરો ત્યાં આગળ છે. હાલ એ જગા ગંજના નામે ઓળખાય છે.

મુરીદો પણ તેમના દીદાર માટે ઘણો વખત અહીંજ આવતા હતા. કરામતનો શોરો વધારે થવાથી લોકો તેમને જપીને બેસવા દેતા નહીં, તેથી તેમણે ત્યાંથી બહારગામ નીકળી જવાનો વિચાર કર્યો. પીર સાહેબ એક દિવસે લોકોને ખબર આપ્યા સીવાય કડીથી નીકળી ગયા. તેમના જવા પછી લોકોએ ધોરણ બાંધ્યું કે નેક કદમ ગામમાંથી જવાથી જરૂર કાંઇ નડતર આવશે, અને એમજ થયું; કારણ કે પાછળથી મલ્હારરાવના સમયમાં કડીમાં દંગો થયો હતો.

પાણી ઉપર ચાલી માંગરોલમાં.

પોતાના દાદા હજરત બદરૂદીન મસ્તાન સાહેબની પોતાના મુરીદોને લાગેલ બદદુઆ મટાડવા તેઓ પોતાના કાકા સૈયદના હજરત કાયમદીન બાવા સાહેબની માફક ઘણી કોશીશ કરતા હતા અને દેશોદેશ ફરી તેમને ખોળી દીલાસો આપતા હતા. આવી રીતે ખોળ કરતા કરતા તેઓ તાપી અને નર્મદા વચ્ચે આવી ત્યાંના મુરીદોને દીલાસો આપી આગળ વધવા તૈયારી કરતા માંગરોલ ગામમાં આવી પહોંચ્યા. માંગરોલ જતી વખતે આમંડેરા ગામવાળી ખાડી ભરપુર હતી અને પાણી ઘણું હતું. લોકો ત્યાં ખાડી ઉપર નહાતા હતા અને લુગડાં ધોતા હતા. પીર સાહેબે એક જણને પુછ્યું કે ભાઇ ખાડીમાં પાણી કેટલું છે અને કેમ કરીને ઉતરાય છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે છાતી સમાણી છે અને અંદર થઇ ઉતરાય છે. જો પેલે પાર જવું હોય તો ઉતરીને જાઓ. પીર સાહેબે કહ્યું કે લુગડાં ન પલળે એવો કાંઇ રસ્તો છે? તેણે કહયું કે પાણી ઉપર અધ્ધર જાઓ તો રસ્તો છે. જો કરામત કે કાંઇ પાણી હોય તો લુગડાં પલળે નહી. તે ઉપરથી પોતે ખુદાતાલાનું

નામ લઇને પાણી ઉપર પગ મુકયો અને ચાલવા માંડયું. જેમ કોઇ જમીન ઉપર ચાલે છે તેમ પોતે પાણી ઉપર ચાલીને સામી બાજુ સુધી જઇ પહોંચ્યા. એટલે તો ત્યાં હતા તે લોકો હેરત પામી ગયા અને પીર સાહેબની પાછળ દોડયા. પીર સાહેબ તો પોતાના ધ્યાનમાં ચાલ્યા કરતા હતા. લોકોએ જાણ્યું કે ખરેખર કોઇ ઓલીઆ-મહાત્મા છે તેથી તેઓ તેમની પાછળ પાછળ માંગરોલ સુધી ગયા અને ત્યાંના લોકોને ઉપરની હકીકત કહી. ત્યાંના લોકો પણ એ હકીકત સાંભળી ઘણાં અજાયબ થયા. પીર સાહેબ માંગ-રોલમાં થોભ્યા એટલે તો આખું ગામ ભેગું થઇ ગયું. માંગરોલ ગામ તે વખતે બીચ જંગલમાં હતું અને ત્યાં એવી ઝાડી હતી કે વાઘ બોલાવ્યો બોલ દેતો હતો. આસપાસ માત્ર જંગલ હોવાથી તેમ લોકોની ઉમેદ ઘણી હોવાથી પીર સાહેબ ત્યાં રહયા.

વાઘનું આવી હાજર થવું.

બીજે દિવસે ઘણા લોકો તેમની સેવામાં હાજર થયા અને તેમની વાણીનો પ્રસાદ લેવા લાગ્યા. લોકો બેઠા હતા તેવામાં એક મોટો વાઘ પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. વાઘને જોઈ લોકો ગભરાવા લાગ્યા અને બેચેન થઇ નાસવા જતા હતા તેવામાં પીર સાહેબે કહ્યું કે ગભરાશો નહીં એ પણ તમારી માફક મને જોવા આવ્યો છે. પીર સાહેબના કહેવાથી તથા વાઘના શાંતપણે બેસી જવાથી લોકો અજાયબ થયા અને આ કરામત નજરે જોયાથી પીરને ઘણાજ માનવા લાગ્યા. વાઘ હમેશાં પીરની જગા આગળ આવ્યા કરતા હતા જે લોકો પોતાની નજરો નજર જોતા હતા. લોકોનું ઇમાન ઘણું હોવાથી તથા આસપાસ જંગલ તેથી ખુદાની બંદગી

કરવાનું ઠીક પડશે વગેરે બાબતોથી પીરે અભરામજી બોબાતના ત્યાં પ્રથમ પોતાનો મુકામ કર્યો અને પછી અલગ ઉતારો લીધો.

સુલુકનું જ્ઞાન તેમના વડીલોથી ચાલતું આવ્યું છે તેથી તેનો પ્રસાદ તેમને પણ જોઇએ તેટલો મળ્યો હતો. નાનપણથીજ જ્ઞાનના સંસ્કાર પડેલા હોવાથી તેમનું દીલ ઉઘડેલું હતું. તેઓ ખુદાનું નુર હમેશાં જોતા હતા અને તેના પ્રેમમાં મસ્ત રહેતા હતા. આખું કુરાને શરીફનું પુસ્તક તેમને મ્હોડે હતું જે તેઓ હમેશાં પઢયા કરતા હતા. અરબી, ફારસી, હીંદી, ગુજરાતી, વીગેરે ભાષાઓનું તેમને પુરૂં જ્ઞાન હતું તોપણ અભિમાન તેમનામાં જરા પણ ન હતું. તેઓ એક સાધુની માફક પોતાની જીંદગી ગાળતા હતા.

સાપ કરડેલો બેઠો થયો.

એક દિવસ પીર સાહેબ પોતાના મુકામ ઉપર બેઠા હતા તેવામાં એક રજપુતનો ખાટલો આવ્યો. આ ખાટલામાં એક જુવાન રજપુત બેભાન પડયો હતો અને તેના સગાં વહાલાં રોતાં હતાં. એ રજપુતને આગલા દિવસનો સાપ કરડયો હતો અને ઝેર ચઢવાથી એ બેહોસ થઇ ગયો હતો. તેના લાગતા વળગતા તેને પીર સાહેબ પાસે લઇ આવી કહેવા લાગ્યા કે પીર બાપજી, આને સાપ કરડયો છે, ઘણા ઇલાજ કર્યા પણ ઉતરતો નથી અને હવે બેહોસ થઇ મુડદું થઇ ગયો છે. પીર સાહેબે ખાટલો ઉતરાવી પોતાની પાસે મુકાવ્યો અને પાણી મંત્રી તેના ઉપર છાંટવા માંડયું. જેવું પાણી છાંટયું તેવોજ પેલો ઇલમના જોરથી બેઠો થયો અને તેનું ઝેર ઉતરી ગયું. આ જોઇ ઘણા લોકો અજાયબ થયા અને પીર સાહેબને માનવા લાગ્યા.[૧]

---

૧ તે વખતથીજ રજપૂત લોકો આ ગાદીને માને છે અને ઘણા તેના સેવક છે.

ખેતરમાં બરકત.

એક દિવસ એક વહોરો પીર સાહેબની સેવામાં હાજર થઇ અરજ કરવા લાગ્યો કે હું મારા ખેતરમાં ઘણી મહેનત કરૂં છું અને ઘણું ખાતર નાંખું છું તો પણ તેમાં જોઇએ તેટલો પાક થતો નથી. માટે આપ દુઆ કરો કે સારો પાક થાય. પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે ચાલો આપણે તારા ખેતરમાં જઇએ અને જોઇએ કે કેમ પાકતું નથી. તે ઉપરથી પોતે તેની સાથે તેના ખેતરમાં ગયા અને બધે ફરી માટી ઉપર ઇલિમ પડી એ ખેતરમાં છાંટી અને થોડી માટી ખાતર સાથે મેળવી ખેતરમાં નાંખવા તેને આપી અને કહ્યું કે આપણને ખુદાતઆલા જે આપે છે તેમાં બીજાઓનો પણ ભાગ છે માટે તમારે ખેરાત ખાતે પણ કાંઇક ભાગ કહાડવો જોઇએ પોતે ફરમાવ્યું કે વીશ મણે એક મણ ખેરાત ખાતે કહાડજે અને તેને "ફરીદી" નામ આપી જે માણુસ માગી શકતા ન હોય તેમને આપજે. એ માણુસે એ પ્રમાણે કર્યું અને ત્યારથી તેના ખેતરમાં એવું પાકવા માંડયું કે થોડી મુદતમાં તે માલદાર થઇ ગયો. આથી "ફરીદી" કહાડવાનો રિવાજ ચાલુ થયો અને ખેરાત એટલે દરજ્જે વધી કે જેને લીધે લોકો ઘણા સુખી થયા અને તેમનામાં પૈસાનો વધારો થયો. હાલ પણ કેટલાક લોકો ફરીદી[1] કહાડે છે અને ઘણા સુખી છે. માંગરોલમાં હાલ જે મોટાં ઘરો છે તે પીર સાહેબની દુઆથીજ થએલાં છે. એ ઘરવાળા પીર સાહેબ ઉપર પોતાનો જાન કુરબાન કરતા હતા, અને તેમના

---

૧ હજરત બાવા ફરીદ શકરગંજના નામથી જે આપવામાં આવે છે તેને "ફરીદી" કહે છે, જે ખરા મુરીદ છે તે આ પ્રમાણે કરે છે.

ફરમાન પ્રમાણેજ ચાલતા હતા. તેમના હુકમથી જરા પણ ડગતા નહિ. હમેશાં તેમની સેવા ચાકરીમાં હાજર રહેતા હતા પીર સાહેબ હમેશાં ખુદાતઆલાના ધ્યાનમાં રહેતા હતા અને લોકોને સારે માર્ગે લાવતા હતા. તેમના મુકામ પર હમેશાં લોકો હાજર થતા અને માલીકના ગુણ ગાતા. પીર સાહેબ તેમની વાણી સાંભળતા અને તેમને સમજણ પાડી જ્ઞાન આપતા. આથી ઘણા લોકો માંગરોલમાં આવવા લાગ્યા અને પીરના મુરીદ થઇ જ્ઞાનથી ભાગ્યશાળી થવા લાગ્યા. મામલો એટલે સુધી પહોંચ્યો કે મોટા મોટા મહાત્માઓ પોતાના મનની શંકાનો ખુલાસો કરવા પીર સાહેબ પાસે આવવા લાગ્યા. પીર સાહેબની કરામતનો શોરો ચો તરફ થયો અને તેઓ તે વખતના "કુતુબ[1]" ગણાવા લાગ્યા.

વાંઝણી ભેંસને દુધ.

કહે છે કે એક દિવસ પીર સાહેબ માંગરોલમાં ખુદાના ધ્યાનમાં છિલ્લે બેઠા હતા[2] ત્યારે એક માણસ પીરને એ બુઢીયું એટલે બચ્ચાં થાય નહિ એવી ભેંસ આપી ગયો. જ્યારે પીર સાહેબ છીલ્લેથી ઉઠયા ત્યારે લોંડીએ કહ્યું કે એ તો બુઢીયું છે. પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે તું તારે દોહવા બેસ, એ દૂધ આપશે. આથી લોંડી દોવા બેઠી તો પંદરશેર દૂધ દીધું. પછી બાવા સાહેબે લોંડીને કહ્યું કે મેડી ઉપર જઇને ગાગરમાંથી ગોળ લાવીને દૂધ રાંધ.

---

1 જે માહાત્મા–વલી પોતાના જમાનામાં સાૈથી વધારે પરીબળ વાળો તથા શ્રેષ્ઠ ગણાય છે તેને "કુતુબ" કહે છે

2 ચાલીસ દહાડા નિયમિત એકાંતમાં આરાધના કરવાને છિલ્લો કહે છે. એનું અસલ નામ ચિલ્લો છે.

લોંડીએ કહ્યું કે ઘરમાં ગોળ થઇ રહ્યો છે. ત્યારે પીર સાહેબે કહ્યું કે તું તારે માળ ઉપર જઇને જો. જેવી પેલી ઉપર જઇને જુએ છે તો પાંચ સાત માગરો ગોળની ભરેલી માલમ પડી. ગોળ લાવીને લોંડીએ દૂધ રાંધ્યું અને બધાને વહેંચ્યું.

આગથી ગામ બચાવ્યું.

એક દિવસ પીર સાહેબ માંગરોલમાં પોતાના મુકામ ઉપર બેઠા હતા તેવામાં આગની બૂમ પડી. બધા લોકો ગભરાવા લાગ્યા, અને તપાસ કરી તો હિંદુવાડ તરફ આગ લાગેલી જણાઇ. રજપુતો બધા દોડતા આવ્યા અને પીર સાહેબને આગ વાળી જગા ઉપર લઇ ગયા. પીર સાહેબે ત્યાં જઇ પોતાનો હાથ અધર ઉચ્ચ કર્યો કે પેલી આગ અટકી ગઇ અને બધાઓએ મળી તે ઓલવી નાંખી. આથી આખું ગામ પીરની દુવાથી બચી ગયું.

દુકાળ નાબુદ.

માંગરોલના આસપાસના ગામડાઓમાં પીર સાહેબ ફરતા હતા તેવામાં લોકો ભેગા થઇને પીર સાહેબ પાસે આવ્યા, અને અરજ કરવા લાગ્યા કે હજરત ચોમાસુ અડધું જવા આવ્યું પણ હજુ વરસાદ પડતો નથી અને લોકોના જીવ અધર છે માટે આપ દુવા કરો કે અલ્લાહ તઆલા રહેમત મોકલે. પીર સાહેબ બધા લોકોને લઈ ગામની બહાર ગયા. અને ત્યાં નમાજ પઢી અલ્લાહ આગળ દુવા માંગી. એક કલાકમાં એટલો બધો વરસાદ પડ્યો કે લોકોને ઘેર આવવું મુશ્કેલ થઇ પડ્યું.

ગળીઓ બળદ વેતલ

માંડવી તાલુકામાં તડકેશ્વર ગામમાં પીર સાહેબ પોતાના મુરીદોમાં ગયા હતા ત્યાં એક સખસ આવ્યો અને પીર સાહેબ આગળ અરજ કરવા લાગ્યો કે મારો એક બળદ ગાડીમાં કે હળમાં બીલકુલ ચાલતો નથી. ઘણાએ ઇલાજ કર્યા પણ કાંઇ સુધરતો નથી. માટે આપ દુવા કરો કે એ ચાલતો થઇ જાય. પીર સાહેબે કહ્યું કે જા થોડો ખોળ અને એક સુતળીનો દોરડો લઇ આવ. પેલો સખસ ખોળ અને દોરડો લઇ આવ્યો. પીર સાહેબે તે મંત્રીને ખોળ બળદને ખવરાવવાનું અને દોરડો તેના ગળામાં બાંધવા કહ્યું. પેલા સખસે જઇને ખોળ ખવરાવ્યો અને દોરડો ગળામાં બાંધ્યો કે ઝટ પેલો બળદ ચાલું થઇ ગયો. અને પછી એવો સુતર થઇ ગયો કે કોઇ દહાડો અટકયો નહી.

પાણી ઉપર બીજાને ચલાવવું.

એક દિવસ તેઓ પોતાના મુકામ પર બેઠા હતા તેવામાં તેમનો એક મુરીદ આવીને કહેવા લાગ્યો કે બાવા સાહેબ મારો ભાઇ ખાડીની સામે પાર ખેતરમાં સવારે ગયો હતો. આજ વરસાદ ઘણો પડવાથી ખાડી ભરાઇ ગઇ છે અને પાણી પુર જોરમાં જાય છે. હવે સાંજ પડવા આવી છે છતાં પાણી ઉતર્યું નથી. મારો ભાઇ સામી બાજુએ ગભરાય છે. માટે આપ મહેરબાની કરી તે આ પાર આવે એવું કરો. નહીં તો જો રાત પડશે તો વાઘ તેને ત્યાં મારી નાંખશે. એટલું કહી તે રડવા લાગ્યો. આથી પીર સાહેબને ઘણી દયા આવી અને તેઓ તેની સાથે ખાડી ઉપર ગયા. ત્યાં જઇને જુએ છે તો ખાડી બંને કાંઠે જઇ રહી છે અને પેલો

માણુસ સામે કાંઇ નીરાશ થઇ બેઠો છે. પોતે ત્યાં મગરેબની નમાજ પડી અને પછી ખુદાનું નામ લઇ ચાકડીઓ સાથે પાણી ઉપર ચાલી સામે પાર ગયા અને તેનો હાથ પકડી પોતાની સાથે ચાલવા કહ્યું એટલે તે પણ પીરના આસરાથી પાણી ઉપર ચાલવા લાગ્યો. અને તુરત આપાર પીરની સાથે આવી પહોંચ્યો. આ જોઇ ઘણા લોકો તાજ્જુબ થયા અને પહેલાં પીર આમંડેરાની ખાડીમાં પાણી ઉપર ચાલીને આવ્યા હતા, એ વાત ઉપર તેમને પુરો વિશ્વાસ બેઠો. પેલો બિચારો પીરને નમ્રતા પુર્વક આજીજી કરી પગે પડી પોતાને ઘેર ગયો અને જીવ બચવાથી લાખ લાખ ઉપકાર માનવા લાગ્યો.

સાધુનુ કલ્યાણ કર્યું.

એક દિવસ પીર સાહેબ પાસે એક સાધુ આવ્યો. આ સાધુ ભરૂચ પાસે શુકલતીર્થ નજીક કબીરવડ આગળ રહેતો હતો અને બ્રહ્મ વિદ્યામાં ઘણો પહોંચેલો હતો. તેની ઉમર સવાસો વરસની હતી પણ તે સમાધિનો પ્રયોગ કરતો હતો તેથી તેની ઉમર એટલી જણાતી નહોતી. સમાધિ કરતી વખતે તેની રૂહ (આત્મા) બ્રહ્માંડમાં થઇ જન્નત (સ્વર્ગ) ના દરવાજા સુધી જઇ પહોંચતી, પણ ત્યાંથી આગળ વધવાનો માર્ગ મળતો નહિ. એ સાધુએ ઘણાં ફાંફાં માર્યાં પણ કાંઇ વળ્યું નહિ. આખરે તેણે કોઇ મહાત્મા પાસે જઇ પોતાની હકીકત જાહેર કરી કાંઇ ખુલાસો મેળવવાની ઇચ્છા કરી. તે સાધુ પોતાના મુકામ ઉપરથી નીકળ્યો અને ફરતો ફરતો અંકલેશ્વર તાલુકાના ખરોડ ગામે આવ્યો. ખરોડ ગામે હાલ મુંબાઇ અને વડોદરાવાળી લાઇન ઉપર પાનોલી સ્ટેશનથી એક ગાઉ થાય છે ત્યાં તે

વખતે હજરત બડા સાહેબ ચિશ્તી કે જે ભજન કલામમાં " બડા "[૧] નામથી મશહુર છે તે હયાત હતા તેમને પેલો સાધુ મળ્યો. સાધુને સાધુ મળવાથી આનંદની વાતો થવા લાગી. તે દરમ્યાન સાધુએ બડા સાહેબને પોતાની હકીકત કહી. હજરત બડા સાહેબે કહ્યું કે તમારી ભક્તિ–પ્રયોગમાં કાંઇ ભુલ થયેલી લાગે છે તે ભુલ ખોળી કહાડવી અને તેને ભાંગવી ઘણી મુશ્કેલ છે. તોપણ તમે અહીથી સાત ગાઉ માંગરોલ ગામ છે ત્યાં જાઓ. ત્યાં હજરત મોટામીયાં સાહેબ એક મોટા વલી–મહાત્મા છે. આ જીલ્લામાં તેમના જેવો બીજો કોઇ નથી. એ જો ધારશે તો તમારી ભુલ ભાંગશે. સાધુ બડા સાહેબનાં વચન સાંભળી તુરત ત્યાંથી માંગરોલ તરફ રવાના થયો. જયારે તે માંગરોલ પહોંચ્યો ત્યારે પીર સાહેબ પોતાના મુકામ ઉપર બેઠા હતા. જેવો તે આવ્યો તેવાજ પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે " આઓ મહારાજ, કયા ભુલ ભગાનેકો આએ હો ?" સાધુ તો આ સાંભળીને અચરત પામી ગયો અને પીરના પગમાં ઢળી પડયો પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે સવાસો વરસની ઉમર થઇ ત્યાં સુધી ભુલ ભગાવવાની ફુરસદ મળી નહી ? સાધુ તો બિચારો ગળવાઇ જઇ બાજુ ઉપર બેસી ગયો. થોડીવાર પછી પીર સાહેબે તેને પોતાની પાસે કાન ધરવા કહ્યું. એ ઘણો ખુશી થયો. અને જેવો તેણે કાન ધર્યો એવાજ પીર સાહેબે તેના કાનમાં કલમાના શબ્દો કહયા અને તેને કલમો શીખવાડી રસ્તો બતાવ્યો અને કહ્યું કે સ્વર્ગની કુંચી તો કોઇએ બતાવીજ નહોતી તો પછી આગળનો રસ્તો કયાંથી

---

૧. આ બડા સાહેબ તથા ગામરેજવાળા સોવાર બહાદુર સાહેબ ચિશ્તી સિલસિલાના હતા.

ઉઘડે. ચાલો હવે ધ્યાન ધરો અને જુઓ કે રસ્તો ઉઘડે છે કે નહી આ ઉપરથી સાધુએ ધ્યાન ધર્યું અને આગળનો દરવાજો ઝટ ઉઘડી ગએલો દીઠો. એ સાધુ ઘણી મુદ્દત પીર સાહેબની સેવામાં રહયો અને પોતાની ઇચ્છા પુર્ણ કરી વિદાય થયો. [૧]

ભીલોનો ગુરૂ માનવા લાગ્યો.

માંગરોલ પાસે ઝઘડીઆ ગામ તરફ ચોધરા-ભીલ લોકોનો એક ગુરૂ રહેતો હતો, જે જાદુ વિદ્યામાં ઘણો હુશીયાર હતો. તે આસપાસના ગામડામાં ફરતો હતો તેવામાં પીર સાહેબ પણ ત્યાં જઇ પહોંચ્યાં. પેલાને જાદુ વિદ્યાની એટલી બધી મગરૂરી હતી કે કોઇને ગણકારતોજ નહિ. પીર સાહેબને ત્યાં આવેલા જોઇને ઘણો ગુસ્સે ભરાયો અને કહેવા લાગ્યો કે એવા ફકીર તો ઘણા આવે છે. તેવામાં ત્યાં એક સખસને જીન વળગેલો હતો તે પીર સાહેબે કહાડયો એટલે તો પેલા સાધુની અદેખાઇનો કાંઈ પાર રહયો નહી. તે ગુસ્સામાં ને ગુસ્સામાં ગામ છોડીને જવા લાગ્યો. તેવામાં પીર સાહેબને તેણે સામા આવતા જોયા. તેના સાથેના માણસોએ કહ્યું કે પેલા પીર આવે છે. પેલા સાધુની નજર પીર સાહેબ ઉપર પડી તેવોજ તે ઠરી ગયો અને એકદમ પીર સાહેબના કદમમાં જઇને પડયો. પીર સાહેબનો ચહેરો જોતાંજ તેના મન ઉપર એટલી બધી અસર થઇ કે તેનો ગર્વ ગળી ગયો અને પીર સાહેબનો સદાનો સેવક થઈ રહયો. એ દિવસથી બધા ચોધરા તથા ભીલ તથા નાયકા તથા દુબળા પીર સાહેબને માનવા લાગ્યા તે આજ દિવસ સુધી માને છે. અને ગાદીનો હુકમ ઉઠાવે છે.

---

૧ સાધુઓ તે દિવસથી આ ગાદીને ઘણા માને છે.

રગતપિત નાબુદ.

પીર સાહેબની દુઆથી ઘણા બીમારો કોઢીઆં અને રગત-પિતીઆં સારાં થઇ જતાં હતાં. એક વખત એક રજપૂત પોતાની એક લોતી એક છોકરીને લઇને પીર સાહેબની સેવામાં આવ્યો. એ છોકરીની ઉમર સત્તાર અઢાર વરસની હતી. તેને એક છોકરૂં ધાવણુ હતું તેવામાં તેને રકતપીતનો રોગ લાગુ પડયો. છોકરીના સાસરીઆં ઓએ તેને તેના બાપને ઘેર :મોકલી દીધી. એ બિચારી નિરાધાર સ્થિતીમાં આવી ઘણી અફસોસી કરવા લાગી. તેનાં માબાપ તેને જોઇ ઘણાં બળતાં અને તેની કમનસીબ જીંદગી ઉપર ખેદ કરતાં. કોઇએ તેમને કહ્યું કે પીર મોટામીયાં સાહેબ પાસે જાઓ. એ પીર એવા છે કે દુઆ કરશે તો છોકરીનું શરીર કંચન જેવું થઇ જશે. એ ઉપરથી તેનો બાપ તેને લઇને પીરની ખીજમતમાં હાજર થયા. પીર સાહેબે થોડું પાણી મંત્રી તેને આપ્યું અને થોડું પાણી તેના ઉપર છાંટયું. બે ચાર દહાડા તેણે પાણી પીધું કે તેનું શરીર પહેલાંથી પણ સારૂ થઇ ગયું. આથી તે અબળા પીરનો ઉપકાર માનતી પોતાના બાળકને લઇ પોતાના ધણીને ઘેર જવા ભાગ્ય-શાળી થઇ*

મસ્ત સાંઢ નરમ.

એક દિવસ પીર સાહેબ કાનમમાં પોતાના મુરીદને ત્યાં બેઠા હતા તેવામાં એક સખસ આવીને કહેવા લાગ્યો કે બાવા સાહેબ ગામનો સાંઢ તોફાન કરે છે અને લોકોને જુએ છે ત્યાંથી મારવા દોડે છે. હવે તો તેનો એટલો ત્રાસ થઇ ગયો છે કે ઢોર હાંકે કે

* રજપુતો આ ગાદીને ત્યારથી ઘણા માને છે.

માણસ કોઇને જુએ છે ત્યાંથી જવા દેતો નથી. આથી પીર સાહેબ ઉઠયા અને કહયું કે ચાલ જોઉં. પોતે પેલા સખસની સાથે ખાડી ઉપર ગયા અને જોયું તો સાંઢ ખાડીની સામી બાજુએ ઉભો છે. પીર સાહેબે પેલા સખસને કહયું કે સાંઢને બોલાવ. તેણે કહયું કે બાવા મારાથી તો તે આવે ? આપણે ખાડીની આ પાર છીએ અને એતો પેલી પાર છે જો હું સામી પાર જાઉં તો મારીજ નાંખે. ત્યારે પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે અહીંથીજ બોલાવ તે આવશે તેણે કહયું બાવા સાહેબ મારો બોલાવ્યો તો તે આવે ? પીર સાહેબે કહયું અલ્લાહનું નામ લઇને બોલાવ. જો ચાલ્યો આવશે. તેને અલ્લાહનું નામ લઇ સાંઢને બોલાવ્યો તો તે ઝટ ખાડીમાં આવવા લાગ્યો. પેલો માણસ ગભરાયો. કે આપાર આવીને જરૂર મારશે તેથી તે નાસવા લાગ્યો. પણ પીર સાહેબે કહયું કે નાસે છે શું કામ એતો આવીને ગરીબ ગાય જેવો થઇ જશે. તો પણ પેલાને ધીરજ રહી નહી. તે એક ટેકરા ઉપર ચઢી ગયો પેલો સાંઢ ખાડીની આ પાર આવી પીર સાહેબ આગળ માથું નમાવી ઉભો રહ્યો. આ જોઇ પેલો સખસ હેરત પામી ગયો અને લોકોને જોવા માટે ભેગા કરવા મોટેથી બુમો પાડવા મંડયો. ઘણા લોકો ખાડી ઉપર ભેગા થઇ ગયા અને વકરેલો સાંઢ આવો નરમ થઇ ગયેલો જોઇ અજાયબ થયા. પેલો સખસ પણ હવે પીર સાહેબ પાસે આવ્યો. પીર સાહેબે તેને કહયું કે એક પુળી ઘાસ લઇ આવ. તે જઇને લઇ આવ્યો અને પીરે તે ઉપર કાંઇ પઢી પેલા સાંઢને ખાવા આપ્યું. ઘાસ ખાધા પછી તો તે એટલો બધો નરમ પડી ગયો કે છોકરાં તેની ઉપર બેસતાં તો પણ તે બોલતો નહીં. આથી ગામના લોકોની એક મોટી આફત દુર થઇ.

પોપટની કરામત.

પીર સાહેબનો એક પોપટ જે તેમના સાથે રહેવાથી એવો વાચાળ થઇ ગયો હતો કે માણુસની અક્કલ હેરાન થઇ જતી. તે પીર સાહેબની પથારી આગળ છુટો બેસી રહેતો. અને જે આવે તેની સાથે વાતો કરતો. તેનું મન રોશન હતું. એ પોપટ તેમના રોજામાં દફનાવવામાં આવેલો છે.

જીવ દયા.

પીર સાહેબ જીવહીંસા વિશે ફરમાવતા કે કોઇ જાનવરને મારવું તેના કરતાં પોતાના મનને મારવું એ વધારે સારૂ છે. કોઇ પ્રાણીનું ગોસ્ત ખાવું તેના કરતાં ગમ ખાવો એ બહેતર છે. ગાય વીષે તેઓ ફરમાવતા કે એ એક ઉમદા પ્રાણી છે. અને તેનું ઉપયોગીપણુ જોતાં ખાત્રી થાય છે કે ખુદાતાલાએ તેને માણુસના સુખ માટે પેદા કર્યું છે. દુધ, દહીં, ઘી વીગેરેનો ડગલે ડગલે ખપ પડે છે અને તે પ્રાણી સર્વેને જોઇએ તેટલું પુરૂ પાડે છે. સાધુઓને છાશનો ખપ પડે છે. એટલે મહાત્માઓની હાજત પણ તેનાથી પુરી પડે છે. ખેડુતોની ખેતીનો આધાર પણ તેના ઉપરજ છે. લાખો માણુસો તેનાથી પળે છે. તેનું દુધ એવું તો હલકું અને ગુણવાળું હોય છે કે તેનાથી બાળક તેમજ મોટું માણુસ એક સરખી રીતે ફાયદો મેળવે છે.

તેમના મુરીદનો ચમત્કાર.

માંડવી તાલુકાના તડકેશ્વરમાં એક બાઇ રહેતી હતી. તે જાતે બ્હોરી હતી. તેને "સુડી માસી" કરીને કહેતા હતા. તેને એક છોકરો પણ હતો. જેનું નામ મહેમુદભાઇ હતું. બંને મા દીકરો

પીર મોટામીયાં સાહેબનાં મુરીદ હતાં. અને પીર સાહેબની તેમની ઉપર ઘણી મહેરબાની હતી. મહેમુદભાઈ ખોલવડના કાસમ પટેલને ત્યાં રહેતા હતા. અને જંગલમાં બળદ ચારતા હતા. એક દિવસ કાસમ પટેલ ખેતરમાં ગયા. અને ત્યાં જઈને જુએ છે તો મહેમુદ ભાઈ કાંટાની હેલ ઉપર સૂતેલા જણાયા. પટેલ તો આ મામલો જોઈને ઘણા હેરત પામી ગયા અને સમજી ગયા કે મહેમુદભાઈ જરૂર કોઈ વલી છે તે દિવસથી પટેલ તેમની પાસે કાંઈ કામ કરાવતા નહિ પણ તેમને પોતાના વડીલ ગણતા અને તેમની દુવા લેતા.

બોઢાણના લોકોને ચેતવણી.

બોઢાણ ગામમાં "મોજીઆ" તથા "રંગીલા" અટકના વહોરા રહેતા હતા. તે પીર સાહેબના મુરીદ હતા. તેમની ઉપર પીર સાહેબની ઘણી મહેરબાની હતી. જ્યારે પીર સાહેબ એક દહાડો બોઢાણ ગયા ત્યારે ત્યાં એક અબદુલ રહેમાન નામના સખસને તેમણે જોયો. એ માણસ જાહેરમાં ઘણો પરહેજગાર અને દીનદાર દેખાતો, પણ તેનું દીલ અંદરથી રંગાએલું નહેતું. પીર સાહેબે તેને જોઈ પોતાના મુરીદોને કહ્યું કે "કચ્ચા દુધ હે, ઉબલેગા, ઓર તોફાન મચાયગા. ઓર મુસલમાનુંકી ગરદન કટવાયગા. ઇસ વાસ્તે તુમ ઇસકા ભરોસા મત કરના." તેમણે કહયું બાવા સાહેબ ઘર બાર તથા ઢોરઢાંક મુકીને કયાં જઇએ. ત્યારે પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે "તોફાનમેં સામીલ હોના અચ્છા નહિં, યહાં લોહીકી નદીયાં ચલેગી ઓર કચ્ચે દૂધકા ઉબ કુછ ટીકનેવાલા નહીં, ઇસ વાસ્તે તુમ યહાંસે દુસરી જગે ચલો." એમ કહી તેમને બોઢાણથી નવ

ગામે લઇ ગયા [૧] પાછળથી ઓદાણમાં તોફાન શરૂ થયું અને ત્યાં લોહીની નીકો ચાલી.

મુંબઇની સફર.

પીર સાહેબનો મુકામ માંગરોલમાં જાથુ રહેવા લાગ્યાથી દુર દુરથી હજારો માણસો તેમની કરામત સાંભળી આવવા લાગ્યા. ઘાંચી લોકો જે તેમના અસલ મુરીદ હતા તે પણ આવી આસપાસ ગામ ડામાં વસવા લાગ્યા. લોકો ચોતરફથી હમેશા આવતા હોવાથી પીર સાહેબને પોતાના બીજા મુરીદોમાં જવાનો વખત મળતો નહોતો. જયારે ઘણો વખત થયો ત્યારે મુંબાઇના ઘાંચી મુરીદોને દીદાર કરવાની ખાયેશ થઇ, અને જમાત એકઠી કરી થોડા આગેવાનોને પીર સાહેબની સેવામાં રવાના કર્યા. આ આગેવાનો માંગરોલ આવ્યા અને પીરના દીદારથી ભાગ્યશાળી થયા. થોડા દિવસ ત્યાં રહી તેમણે પીર સાહેબને અરજ કરી કે મુંબાઇના બધા આપના મુરીદો આપના દીદારના ઉમેદવાર છે અને અમને આપની સેવામાં મોકલ્યા છે, માટે આપ અમારી સાથે પધારો તો અમારૂં ભાગ્ય. પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે ઠીક છે. થોડા દીવસ પછી જોઇશું, માંગરોલના મુરીદો તે વખતે ત્યાં હાજર હતા. તેમને લાગ્યું કે મુંબાઇના લોકો લેવા આવ્યા છે તો પીર ત્યાં જતા રહેશે અને કોણ જાણે ફરી માંગરોલમાં આવશે કે નહિ, તેથી તેમનો જીવ ઘણો ઉચાટ થયો. તેમણે મુંબાઇવાળાઓને કહયું કે તમારા લોકો દીદારના ઉમેદવાર હોય તો તેમને અહીં લઇ આવો કે પીરને ત્યાં જવાની તકલીફ

---

૧ ગદર થયું ત્યારે પીર સાહેબ હયાત નહોતા. પહેલાંથી ઊઠી ગયા હતા.

પડે નહિ. આથી તેઓ ઘણા નારાજ થવા લાગ્યા. તેમનો ચહેરો ઉતરેલો જોઇ પીર સાહેબે માંગરોલવાલા લોકોને કહયું કે હું નહી જાઉં તો તેઓ બધા નારાજ થશે, અને હું કોઇને નારાજ કરવા માગતો નથી, માટે મને જવા દો. મુંબાઇના લોકો મારા જવાથી ઘણા ખુશી થશે અને તેમની ઉમેદ ખુદાતાલા બર લાવશે. માંગરોલના લોકો કહેવા લાગ્યા કે બાવા સાહેબ આપ જશો તો ફરી એ લોકો આપને આવવા દેશે નહીં અને આપ કોઇને નારાજ કરીને નીનળશો નહી એટલે હમો તો કમનસીબજ રહેવાના. તેમના આવા શબ્દો સાંભળી પીર સાહેબને ઘણી લાગણી થઇ અને તેમણે તેમને કહયું કે તમે નારાજ થશો નહીં હું જરૂર આવીશ જો જીવતો નહી આવું તો મુએ પણ આવીશ. પીર સાહેબનું આ વચન સાંભળી માંગરોલના લોકો ચુપ થઇ ગયા. તેઓ મનમાં ઘણા કચવાવા લાગ્યા પણ મહોડા ઉપર કાંઇ બોલી શકયા નહી. પણ તેમને ધીરજ આવી કે પીર સાહેબે જાતે વચન આપેલું છે એટલે હવે કાંઇ ચિંતા રાખવા જેવું નથી. પીર સાહેબ પોતાના મુંબઇના મુરીદોના સંતોષ માટે મુંબાઇ તરફ પોતાની બેન આપાજીમા સાહેબની રજા લઇ રવાના થયા. આપાજીમા સાહેબ પીર સાહેબના કાકા હજરત શાહ કાયમદીન બાવા સાહેબનાં દીકરી હતાં અને પીર સાહેબ તેમની તરફ ઘણા માનની નજરથી જોતા હતા. બીબી સાહેબ પણ ઇલમમાં ભરપુર અને ન્યાંમતવાળાં હતાં તે એટલે સુધી કે કંઇકની ન્યામત તેમણે લઇ લીધી હતી. રવાનગી વખતે હજારો મુરીદો આસપાસથી પીર સાહેબના દીદાર કરવા આવ્યા હોવાથી માંગરોલમાં તે વખતે એક ભારે જમાવ થયો. પીર સાહેબ જયારે રવાના થયા ત્યારે માંગરોલવાળા મુરીદોને ઘણી દલગીરી થઇ પણ પીરનો હુકમ

માથે ચડાવ્યા વગર તેમનો છુટકો નહોતો. પીર સાહેબ હવે રવાના થઇ મુંબઇ તરફ ચાલ્યા. રસ્તામાં મુરીદોએ તેમની ઘણી ઘણી કરામતો તથા ચમત્કારો જોયા. આખરે પીર સાહેબ મુંબાઈ પહોંચ્યા જ્યારે તેમના ત્યાં આવ્યાની ખબર થઈ ત્યારે ઘાંચી મુરીદો ઘણા ખુશી થયા અને બધાને ભેગા કરી પીર સાહેબની ખીજમતમાં હાજર થઈ તેમને ગામમાં લઈ ગયા અને હાલ બાટલીવાળાની ઇસ્પીતાલ[1] પાસે તેલી મહોલ્લો છે ત્યાં ઉતર્યા. તે વખતે ઘાંચીઓ ત્યાં જથામાં રહેતા હતા. પીર સાહેબના આવવાથી મુરીદો ઘણા ખુશી થયા અને પીર સાહેબના સત્સંગનો લાભ લેવા લાગ્યા. દીવસે દીવસે પીર સાહેબની કરામતનો શોરો વધતો ગયો અને હજારો લોકો તેમની સેવામાં આવવા લાગ્યા.

પીર સાહેબના કાકા પીર શાહ કાયમદીન બાવા સાહેબના સેવક પુંજા બાવાના ઘણા ખલાસી-ખારવા સેવકો મુંબઈમાં વહાણ વટાનો ધંધો કરવા ખંભાતથી આવજા કરતા હતા અને લાંબા વખત સુધી રહેતા હતા. આ ખલાસી સેવકો પણ પીર સાહેબની સેવામાં વારંવાર આવતા અને જ્ઞાનનો લાભ લેતા. પુંજા ભગતના સેવકોમાં ખંભાત, ભરૂચ, સુરત વગેરેના ખારવા હતા. અને પુંજા ભગત આ પીર સાહેબની ગાદીના સેવક હતા. એટલે એ ખારવાઓ પણ પીર સાહેબના સેવકોજ ગણાતા હતાં. હાલ પણ એ ખારવાઓની ઓલાદના લોકો ખંભાત, વડોદરા, અમદાવાદ, સારોદ, ભરૂચ, જંબુસર, સુરત, મુંબઇ વગેરે ઠેકાણે છે; અને જુદા જુદા ધંધા કરે છે, અને માંગરોલની ગાદીનાજ સેવક છે.

---

૧ તે વખતે બાટલીવાળાની ઇ.પીતાલ ત્યાં નહોતી. એ તો ઘણી મુદત પછી બંધાઈ હતી.

કુવા ઊપર નમાઝ.

મુંબાઈમાં પીર સાહેબનો થોડા વખતમાં એટલો બધો જહુરો થયો કે હજારો લોકો તેમની પાસે આવવા લાગ્યા. એક દીવસ પીર સાહેબ બપોરની વખતે પોતાના મુકામ ઉપર બેઠા હતા તેવામાં જહોરની નમાજની અઝાન[૧] થઈ. બાજુના ઘર આગળ એક મુસલમાન કોકની બેઠો હતો, તે અઝાન સાંભળી નમાજ પઢવા મસજીદમાં જવા ઉભો થયો. એ વખત તેણે પીર સાહેબને બેઠેલા જોઇ પોતાની સાથેના માણુસોને કહ્યું કે આ પીર કેવા છે કે અઝાન સાંભળીને પણ મસજીદમાં નમાઝ પઢવા ઉઠતા નથી. ત્યારે તેણે કહ્યું કે તે તો પક્કા નમાજી છે, અને હંમેશાં વજીફા સાથે નમાજ પઢે છે. ત્યારે તેણે કહ્યું કે એ હું માનું નહિ. જો તેઓ ખરા શરીઅત ઉપર ચાલનાર હોત તો ઝટ અઝાન સાંભળી મસજીદમાં દોડયા હોત. પેલાનું આવું કહેવું હતું કે પીર સાહેબને ખબર પડી પેલો માણુસ મસજીદમાં ગયો અને પીર સાહેબ વજુ કરવા ઉઠયા. વજુ કરી પોતે તૈયાર થઇ ઘરની બહાર આવ્યા, અને ખુદાના ધ્યાનમાં ઉભા રહ્યા. જેવો પેલો માણસ મસજીદમાંથી નમાજ પઢીને નીકળ્યો કે પોતે પાસેના એક કુવા ઉપર પોતાની ચાર પાથરી નમાજ પઢવા ઉભા રહયા. પેલા સખસે પીર સાહેબને કુવાની મુખ વચ્ચે ચાદર પાથરી ઉભેલા જોયા. ત્યારે તો તે ઘણો અજાયબ થયો અને ત્યાંજ થોભી ગયો. જયારે પીર સાહેબ નમાજ પઢી કુવા ઉપરથી બાજું ઉપર આવ્યા ત્યારે પેલો પીર સાહેબના પગ ઉપર આવીને પડયો અને કહયું કે બાપજી તમે ખરા પીર છો. હું ગુન્હેગાર છું.

---

૧ અઝાન એટલે બાંગ.

માટે મારો ગુન્હો માફ કરો. પીર સાહેબે કહ્યું કે બાઈ મને તારા બોલવામાં કાંઈ ખોટું નથી. તું જો એવું બોલ્યો ન હોત તો તારૂં અભીમાન આજ ટળત નહિં પણ તને તેથી ફાયદોથી થયો છે અને તને ફાયદો પહોંચાડવા માટેજ મારે આવુ કરવું પડયું છે. ફરી જા આવું બોલીશ નહી. જેટલાં પીર હોય છે તેટલા બધા ખુદાના હુકમ મુજબ ચાલે છે. પણ અણસમજુ લોકોને બુજ હોતી નથી જો પીર ખુદાના હુકમથી ઉલટા ચાલે તો તેમને પીરનો મરતબો મળે કેવી રીતે. માટે ખ્યાલ કરવો જોઇએ અને કોઇનું બુંડું ન બોલવું જોઇએ. શરીયત કોઇનું બુંડું બોલવાનું તથા કોઇના એબ ખોલવાનું તથા કોઇનો જીવ દુઃખવવાનું કહેતી નથી. તમારે તમારી ઈબાદતની મગરૂરી કરવાની નથી. જે માણસ આવી મગરૂરી કરે છે તેની તમામ ઈબાદત ધોવાઈ જાય છે અને ઉલટો તે ગુન્હેગાર બને છે.

અપુત્રવાનને પુત્ર આપ્યો.

એક દિવસ મુંબઇમાં પીર સાહેબ પોતાના મુકામ ઉપર બેઠા હતા. તેવામાં એક ઘાંચણ જે પીર સાહેબની મુરીદ હતી તે આવી. અને સલામ કરીને બેઠી. પીર સાહેબે તેને દીલગીર ચહેરે બેઠેલી જોઈ કહ્યું કે બાઇ આજે કેમ તું દીલગીર છે? ત્યારે તે બોલી કે બાવા સાહેબ મારો ધણી બીજી ઓરત કરવા ફરે છે. તેમણે કહ્યું શું કરવા બીજી ઓરત કરે છે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે મને કાંઈ ઓલાદ નથી તેથી. પીર સાહેબે કહ્યું બસ એટલીજ વાત છે? તેણે કહ્યું હા. ત્યારે પીર સાહેબે કહ્યું કે જા બચ્ચા તને ઓલાદ થશે અને તે પણ છોકરો થશે. અને તને છોકરો થશે ત્યારેજ હું મુંબઇની બહાર પગ મુકીશ. આટલું બોલી પોતે ચુપ થઇ ખુદા

તાલાના ધ્યાનમાં લાગી ગયા અને બાઈ પગે પડી ઘેર ગઇ. આ વચન પીર સાહેબનાં મુખમાંથી નીકળ્યાને હજુ તો વધારે દહાડા પણ થયા નહોતા કે તેટલામાં તે બાઇને ઓધાન રહ્યાં. આ બાઈ એક ઘાંચી કે જેની અટક "ખાવડીઆ" હતી, તેની ઓરત હતી. અને નાગપાડામાં રહેતી હતી. દશ મહીના પુરા થવા આવ્યા તેટલામાં તેને એક છોકરો પેદા થયો. આથી ખાવડીઆના કુટુંબમાં ઘણી ખુશાલી પેદા થઈ. કારણ કે આજ સુધી બિચારાને કાંઈ ફરજંદ થયુંજ નહોતું. ખાવડીઓ પૈસે ટકે સુખી હતો. પણ ઓલાદ નહોતી તેથી છોકરો થવાથી તેના આનંદનો પાર રહયો નહી. બાઈનું પણ વાંઝીઆ મહેણું ભાગવાથી બંને ધણી ધણીઆણી પીર સાહેબ ઉપર જીવ કાઢવા લાગ્યા. પીર સાહેબે તેના છોકરાનું નામ "મોહમ્મદ" પાડયું. પીર સાહેબની આ કરામતથી તો આખા મુંબઈ શહેરમાં શોરો મચી રહયો. ઘણા લોકો પીર સાહેબની દુવા લેવા ત્યાં આવવા લાગ્યા. પીર સાહેબનો એક કઠોર પાસે તાપી નદી ઉપર આવેલ ખોલવડ ગામનો "મહંમદ આરેફ" નામના મુરીદ કે જે તે વખતે મુંબઇમાં ધંધા રોજગાર માટે રહેતો હતો તે કાંઈ આફતમાં સપડાયો. પોતાની ઉપર સંકટનું વાદળ આવવાથી તે પીર સાહેબ પાસે આવ્યો અને દુવા કરવા અરજ કરવા લાગ્યો. પીર સાહેબે તેના ઉપર રહેમ કરી તેને માટે દુવા કરી જેથી તેની આફત દુર થઈ ગઇ. આથી તે પીર સાહેબની સેવામાંજ રહેવા લાગ્યો અને પીર સાહેબની તેના ઉપર એટલી બધી મહોબત થઈ કે તેમણે તેને એક વીંટી તથા એક રૂમાલ ઇનાયત કર્યાં. આ વીંટી એવી હતી કે આંખમાં ગમે તેવું ફુલું પડયું હોય અને તે વીંટી

આંખ ઉપર ફેરવે તો તરત ફુલું કપાઇ જતું અને રૂમાલ એવો મુબારક હતો કે જે પેટીમાં તે રહેતો તેમાં બરકતનો પાર રહેતો નહી. આ બંને ન્યામતો એક ચમત્કારરૂપ હતી. મહંમુદ આરેફની ઓલાદ હાલ ખોલવડમાં છે અને પરદેશ ખાતે વેપાર કરે છે. પણ તેમની પાસે ઉપલી ચીજો હાલ જણાતી નથી.

મુંબાઇમાં વફાત.

ખાવડીઆ ઘાંચીને છોકરો પેદા થયો અને મુંબાઇના લોકો તુટયા. તે એટલે સુધી કે પીર સાહેબને જરા પણ નવરા પડવાનો વખત આવતો નહિં.[1] આમ કરતાં કરતાં થોડા દિવસ ગુજર્યા એટલામાં પીર સાહેબનો વખત પુરો થયો, અને તેઓ ત્યાંજ બારમી બફાત ને જુમેરાતના રોજ હક થયા. ગુજર્યા પછી ત્યાંના લોકોએ તેમને ત્યાંજ નાગપાડા તેલી મહોલ્લાની મસજીદમાં દફન કર્યા. દફન થઇ ગયા પછી પીર સાહેબે પોતાની બહેન આપાજીમા સાહેબ કે જે માંગરોલમાં હતાં તેમને ખ્વાબમાં બશારત આપી કે હું અહીં દુનીઆથી ઉઠી ગયો છું. અને લોકોએ મને અહીં દફન કરી દીધો છે. પણ મેં માંગરોલ આવવાનો વાયદો કર્યો છે માટે તમે અહીં આવીને મને લઇ જાઓ. આપાજીમા સાહેબ આ બનાવથી ઘણાં દીલગીર થયાં અને તેમણે લોકો આગળ આ વાત કહી ત્યારે તો માંગરોલમાં દુઃખનો દરીઓ ફરી વળ્યો. લોકો ઘણા નારાજ થયા અને પોતાના હાથમાંથી ન્યામત જતી રહી તેથી પોતાને કમનસીબ સમજવા લાગ્યા. પણ તેટલામાં આપાજીમા સાહેબે

---

૧ મુંબાઈનાં કેટલાક પારસી, હિંદુ અને મુસલમાન કુટુંબો સોડી સાહેબી ભોગવે છે તે આ પીરની દુવાનો પ્રતાપ છે.

કહ્યું કે તમે ગભરાશો નહિં. એ હક તો તમારોજ છે અને તમને મળશે. તમોએ કયામત સુધી પીરની ચાકરી કરવાનું માથે લીધું છે તો તમારી ખાએશ ખુદા પુરી કરશે. આવી રીતે લોકોને દિલાસો દઇ આપાજીમા સાહેબ મુંબાઇ તરફ રવાના થયા. તે વખતે આગગાડી નહોતી તેથી પગ રસ્તે બીબીસાહેબ તડકેશ્વર, ખોલવડ, એકલેરા[1] નવસારી, ગણદેવી[2] વલસાડ વિગેરે ઠેકાણે થતાં મુંબઇ પહોંચ્યાં. જ્યારે તેમના ત્યાં આવ્યાની મુરીદોને ખબર થઈ ત્યારે બધા ભેગા થયા. બીબી સાહેબે મુરીદોને પોતાને બશારત થયાની અને પીર સાહેબને માંગરોલ લઇ જવાની ખાએશ હોવાની ખબર કહી. તેમણે કહ્યું કે હજરતે મને બશારત દીધી છે કે હું માંગરોલના લોકોને વચન આપીને આવ્યો છું. માટે તમે મને આવીને લઇ જાઓ. જ્યારે બીબીસાહેબે આવું કહ્યું ત્યારે લોકો ઘણા અજાયબ થયા અને આવા ચમત્કારવાળા પીરને લઇ જવા દેવા નારાજી દેખાડવા લાગ્યા. આપાજીમા સાહેબે કહ્યું કે તમે ચાહે તે કરો, પણ મારે તો તેમના કહ્યા પ્રમાણેજ ચાલવું પડશે. જ્યારે લોકોએ આપાજીમા સાહેબનો પીર સાહેબને માંગરોલ લઇ જવાનો પક્કો ઇરાદો જોયો ત્યારે તેમણે વધારે બોલવાનું છોડી દીધું, અને તેમની મરજી ઉપર રાજી થયા.

---

૧ એકલેરા ગામ તરફના અમીજી એ પીરના ખાસ મુરીદ હતા. તેઓ આપાજીમા સાથે મુંબાઈ ગયા હતા.

૨ ગણદેવીના લાડ મહંમદ ચિશ્તી પણ આ ખાનદાનના ખલીફા હતા. એકલબારાવાળા કાયમદીન [illegible]ના સાહેબના તરફથી તેઓ રંગાયા હતા. દખણમાં તેમને ન્યામત આપી હતી.

લાશ કબરમાં જોવીને તેવી આબાદ

જ્યારે કબર ખોદવાનો વખત આવ્યો ત્યારે કોકણી લોકો આડા પડયા અને કહેવા લાગ્યા કે આતો શરીઅતથી ઉલટું થાય છે. તેથી અમે તો લાશ કાઢવા દઇશું નહિ. મુરીદોએ તેમને ઘણાએ સમજાવ્યા, પણ તેઓ તો એકના બે થયા નહિ. છેવટે તેમણે જાણ્યું કે ધાંચીઓ તોફાન કરશે તેથી તેમણે સરકારમાં જાહેર કર્યું. આથી બંદોબસ્ત માટે સરકારી માણુસો આવ્યા. વધારે તોફાન થવાનો સંભવ જાણી ગોરા અમલદારો પણ ત્યાં આવી ખડા થયા. જ્યારે સરકારી અમલદારો આવ્યા ત્યારે મુરીદોની લાગણી વધારે ઉશ્કેરાઇ. તેઓ પેલા ગોરા અમલદાર પાસે ગયા અને કહેવા લાગ્યા કે અમારા પીર સાહેબે પોતાને માંગરોલ લઇ જવાની બશારત આપી છે તેથી તેમના બહેન તેમને લેવા આવ્યાં છે માટે આપ ખાતરી કરો અને રજા આપો. તે ઉપરથી પેલા ગોરા અમલદાર આપાજીમા સાહેબ જે મકાનમાં બેઠાં હતાં ત્યાં આવ્યા અને પૂછપરછ કરવા લાગ્યા. બીબી સાહેબે પરદામાં રહીને પેલા ગોરા અમલદારોને કહેવડાવ્યું કે મરહુમ એક મોટા વલી હતા, અને તેમણે મને બશારત આપી છે તે કદી ખોટી હોય નહિ. તમને ખાત્રી ન થતી હોય તો કબરનો જરા ભાગ ઉઘાડો અને જુઓ કે એ વલી છે કે નહીં જો લાશ લઇ જવા જેવી હોય તો લઇ જવા દેજો, અને નહીં તો પાછા દફન કરી દેજો. આપાજીમા સાહેબની વાણીથી પેલા ગોરા અમલદારોનું મન પીગળ્યું અને ખાત્રી કરવા તૈયાર થયા. તેમણે કોકણીઓને સમજાવ્યા કે જુઓ તો ખરા એમાં આપણું જાય છે શું. લાશ કાંઈ સાજી

નીકળવાનીએ નથી અને એ લઇ જઇ શકવાનોએ નથી. આપણે ખોલીને શું કરવા બગાડવું જોઇએ જરા કબર ઉઘાડીશુ અને તેમના મનનું સમાધાન કરી બંધ કરી દઇશું એમાં આપણને નુકસાન શું છે, આથી લોકો રાજી થયા.

લાશમાં જીવતા માણસના ગુણ

જયારે કબર ખોલવાનો વખત આવ્યો ત્યારે હજારો લોકો ભેગા થયા. આ વખતે મુરીદોના મનને ઘણોજ ઉચાટ હતો કે રખેને પીરની લાશ ખરાબ નીકળશે તો બધામાં હાંસી થશે અને હંમેશનું કલંક ચોંટશે. પણ આપાજીમા સાહેબ તેમને હીંમત આપતાં હતાં, અને કહેતાં હતાં કે તમે બે ફિકર રહો. તમારી આબરૂની અમને પહેલી દરકાર છે. તમને સરખરૂ કરીશું અને પછી અમે મુંબઇમાંથી જઇશું. તમારી આબરૂ અમે જાળવીશું અને કયામત સુધી તમારાથી ખીજમત લઇશું. તમારા ચહેરા હસ્તા થશે અને તમારા બાળ બચ્ચાં પીર સાહેબની સેવા કરવા ભાગ્યશાળી થશે. આપાજીમાં સાહેબ આવું બોલી રહયા હતા કે કબરનું મ્હોડું જણાયું. લોકો અંદર ડોકાયું કરવા લાગ્યા પણ કાંઇ જણાયું નહી બીજા લોકો એમ ધારતા હતા કે હવે ખરાબ વાસ આવવા માંડશે પણ ત્યાં તો ખુશબો ઉડવા લાગી. જયારે ખુશબો જણાઇ ત્યારે તો કબર વધારે ઉઘાડી કરી પણ કબરમાં લાશ દેખાઇ નહી. જયારે આ વાતની આપાજીમાને ખબર પડી ત્યારે બુરખો પહેરી પોતે કબર આગળ આવ્યા અને કહ્યું કે ભાઇ સતાવણી શું કરવા કરો છો. જાહેર થતા હોવતો જાહેર થાઓને. લોકતો તમને ઓળખી ગયા છે. વધારે કરવાથી કાંઇ વધારે થવાતું નથી. આટલું બોલી

આપાજીમા સાહેબે પોતાની પાસેની એક પીછોડી કબર ઉપર ઓઢાડી અને કહ્યું કે આપણા મુરીદો આપના દીદારની ઇન્તેજારીમાં છે અને લોકો તમારી કરામત જોવા આવ્યા છે માટે દીદાર દેખાડો એટલું કહી જેવી પીછોડી ઉપાડી તેવીજ લાસ નજરે પડી પેશાની ઉપર પરસેવાનાં ટીપાં આવી રહયાં હતાં, હજામત વધી રહી હતી, નખ વધેલા હતા અને ચહેરો મુસુક મુસુક હાસ્ય કરી રહયો હતો. જ્યારે આવો ચમત્કાર જોયો ત્યારે તો બધા લોકો અજાયબ થયા. કોકણી લોકો ઠંડા થઇ ગયા. સરકારી માણસો હેરત પામી ગયા અને મુરીદો હર્ષ ઘેલા થઇ ગયા. આ બિના જોઇ મુંબઇમાં બધે શોરો મચી રહયો, અને દુર દુરથી લોકો ખાતરી કરવા આવવા લાગ્યા. ત્યાં રાત દહાડો એટલો બધો લોકોનો જમાવ થતો કે એ જગા જરાપણ વાર ખાલી પડતી નહિં. મુરીદો ત્યાં હમેશાં હાજર રહેતા અને લોબાન બતી કરતા. બીબી સાહેબે હવે સંદુક* તૈયાર કરવાનો હુકમ આપ્યો તે ઉપરથી મુરીદોએ કારીગર સુથાર પાસે બરાબર માપ લેવાડી સંદુક તૈયાર કરાવી. સંદુક તૈયાર થઇ ને કબર આગળ આવી. અને જેવી લાશ તેમાં મુકવા જાય છે તેવીજ સંદુક નહાની પડી. આથી મુરીદોએ આપાજીમા સાહેબને ખબર આપી કે સંદુક હુશીયાર સુથાર પાસે માપ લેવડાવીને તૈયાર કરાવી છે તો પણ હવે નહાની પડે છે. આપાજીમા સાહેબે ફરમાવ્યું કે એ બધાં એમનાંજ દાસ્તાન છે. ચાલો મને જોવા દો. આપાજીમા સાહેબ વળી બુરખો ઓઢી ત્યાં આગળ આવ્યાં, અને કહ્યું કે હજુ તમે તમારા ચાળા મુકતા નથી. મર્યા પછી પણ તમે આવું બધ એહ

* સંદુક એટલે પેટી

છો તો મને લોકો તમને લઇ જવા દેશે નહિ. માટે હવે એવું કરવું છોડી દો. એમ કહી લોકોને કહ્યું કે તમે તમારે લાશને જબરીથી અંદર ઠેલી દો. તેથી લોકોએ મહા મુસીબતે લાશને સંદુકની અંદર મુકી. સંદુક ટુંકી પડવાથી લાશ બરાબર સીધી રહી શકી નહિ. આપાજીમા સાહેબે ફરી પોતાની પાસેની પીછોડી સંદુક ઉપર ઢાંકી અને કહ્યું કે જો સીધેસીધા નહિ ચાલો તો માંગરોલ લઇ જવાની નથી. માટે સીધા ચલવું હોય તો ચાલો. આટલું બોલી આપાજીમા સાહેબે જેવી પીછોડી ઉપાડી કે સંદુક એક હાથ આગળ અને એક હાથ પાછળ વધેલી માલુમ પડી. લાશ કરતાં સંદુક આવી રીતે પળવારમાં વધી ગએલી જોઇ લોકો ઘણા અજાયબ થયા. અને એવા કરામત વાળા પીરને મુંબાઇમાંજ રાખવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા. પણ આપાજીમા સાહેબ આગળ કોઇ બોલી શકતું નહોતું.

વહાણ તેરવ્યું.

હજરતની લાશ મુબારકને સંદુકમાં મુકયા પછી માંગરોલ લઇ જવાનો વિચાર ચાલે છે તેવામાં મુંબાઇના દરીયામાં એક જુદો બનાવ બન્યો. ખંભાતના ખલાસી લોકો ભાવનગરથી વહાણ લઇને મુંબાઇ આવતા હતા, તેવામાં રસ્તામાં તોફાન લાગ્યું. ખારવાઓએ પોતાના પીર મોટા મીયાં સાહેબને યાદ કર્યા અને તેમની માનતા માની. આથી પીર સાહેબને તેમની વારે ચડવું પડયું હતું. તેથી તે વખતે કબર ખાલી દેખાઇ હતી. પીરની મદદથી પેલું વહાણ બચ્યું, અને આફત દુર થઇ ગઇ. ખારવાઓએ બસો રૂપીયા માનતાના ચડાવવાના કર્યા હતા તેથી જેવું વહાણ મુંબાઇના બંદરમાં લંગાયું તેવાજ તે રૂપીઆ લઇ પીર સાહેબની સેવામાં

અર્પણ કરવા માટે ત્યાં આવીને હાજર થયા. પણ અહીં તો જુદોજ મામલો હતો. આપાજીમા સાહેબે ખારવાઓને કહ્યું કે તમે આવ્યા છો તો તમારી સેવા કબુલ કરવામાં આવે છે માટે તમે તમારું વહાણ તૈયાર કરો. અને આ સંદુકને તેમાં લઇ ચાલો. ખારવાઓ દીલોજાનથી તૈયાર થઇ કહેવા લાગ્યા કે અમારા કયાંથી નસીબ કે પીર સાહેબના કામમાં અમો આવીએ આ બસો રૂપીઆ આપ લો પછી અમે સદુક વહાણ ઉપર ચઢાવીએ. આથી આપાજીમા સાહેબે તેમને રાજી રાખવા બસો રૂપીયા લીધા. અને સંદુક ત્યાંથી બંદર ઉપર લઇ જવા ઉપાડી. હજારો લોકો ઉપાડવામાં સામીલ થયા અને રસ્તામાં એટલી બધી ભીડ થઇ કે ચાલવાને રસ્તો પણ જડતો નહોતો. લોકોએ કહ્યું કે પીર સાહેબના ઘાંચી મુરીદો કેવા નસીબદાર છે કે તેમને આવા પીર મળ્યા છે આવા પીર મેળવ-વામાં તેમના ભાગ્યે ખરેખર જોર કર્યું છે એમાં જરાપણ શક નથી. લોકો આખા રસ્તે અજાયબ થતા હતા. સંદુક બંદર ઉપર આવી ત્યારે હજારો પરકોમના લોકો પણ ત્યાં પીર સાહેબની કરા-મતનો શોરો સાંભળી આવી પહોંચ્યા હતા. અને ફુલથી સંદુક વધાવતા હતા. પેલા અમલદારો તો આ બધા ચમત્કાર જોઇને હેરત પામી ગયા હતા. અને પીર સાહેબની કરામતની સાક્ષી આપતા હતા. બધો મામલો તેમની નજર આગળ બન્યો હતો એટલે તેઓ આબેહુબ વર્ણન કરતા હતા. સંદુક જ્યારે વહાણ ઉપર ચઢાવવામાં આવી ત્યારે લોકોની ત્યાં ભારે ઠઠ હતી. મુંબઇથી કેટલાક મુરીદો આપાજીમા સાથે થયા, અને વહાણે લંગાર ઉપાડ્યું. જ્યાં સુધી વહાણ દેખાયું ત્યાં સુધી લોકો કિનારે ઉભા રહીને જોતા હતા.

અને કહેતા હતા કે બેશક આવા જમાનામાં પણ દુનીઆમાં વલી લોકો છે. આ વખતે પારસી લોકોની તથા હીંદુ લોકોની ઘણી સંખ્યા હતી.

લાશ છ મહીના બહાર આબાદ.

પીરની સંદુક અંદર હોવાથી વહાણને એવો સારો પવન વાવા માંડયો કે એક દિવસમાં વહાણ સુરત પાસે ભગવાદાંડી નામના બંદર આગળ આવી પહોંચ્યું. સંદુક ત્યાં આગળ ઉતારવામાં આવી અને ત્યાંથી પાલ, અડાજણ અને ઓલપાડને રસ્તે થઇ મંદરોઇ ગામે લઇ જવામાં આવી, મંદરોઇ ગામની ભાગોળે એક લીમડાનું ઝાડ છે ત્યાં એ સંદુક ઉતારવામાં આવી હતી, તેથી એ લીમડાની એક ડાળ મીઠી થઇ ગઇ. અને હાલ પણ તેમજ છે. ત્યાંથી સંદુક હથોડા ગામ, સીમોદરા ગામ વિગેરે ઠેકાણે થઇ માંગરોલમાં ઘરના સામે બારણે સંદુક મૂકવામાં આવી. હજારો લોકો દીદાર કરવા આવતા હતા. એક રણછોડ નામના હિંદુ સોનીએ કહ્યું કે આમાં તો શું છે કે વહોરાઓ એક બંધ પેટીને આમ માની રહ્યા છે. પેટી ઉઘાડે ત્યારે ખબર પડે કે લાશ આબાદ છે કે ખવાઇ ગઇ છે. બંધ પેટીમાં લાસ રાખવાથી કાંઇ કરામત નથી. આથી પીર સાહેબે રાતમાં આપાજીમા સાહેબને તથા ગામના પટેલને તથા તે વખતના દાવજી બોબાત વિગેરેને બશારત આપી કે સંદુક ઉઘાડી મૂકો કે પછી કોઇને કાંઇ કહેવાનું રહે નહિ. આથી દાવજી બોબાત તથા પટેલ વિગેરે આપાજીમા સાહેબ પાસે આવ્યા અને બશારતની વાત કહી. આપાજીમા સાહેબને પણ તેમજ બશારત થઇ હતી. જેવી સંદુક ઉઘાડી કે અંદરથી ખુશબો ઉડવા લાગી અને લાશ

કોઇ જીવતું માણસ સુતું હોય એ હાલતમાં દેખાવા લાગી. હજા-મત અને નખ વધેલા હતાં. તથા કપાળ ઉપર પરસેવાના ટીપાં બાઝી રહ્યાં હતાં. અને ચહેરા ઉપર હાસ્ય હતું. માંગરોલના લોકો આ જોઇ હર્ષઘેલા થઇ ગયા : અને હીંદુઓ પણ પીર સાહેબની કરામતના કાયલ થયા. પીર સાહેબ આજે ડાબી પાસે તો કાલે જમણી પાસે સંદુકમાં સુતેલા માલમ પડયા. અઢી મહીના સંદુક ત્યાં આવી હાલતમાં રહી. તે દરમ્યાન હજારો લોકો દીદારથી ભાગ્યશાળી થયા. જ્યારે પીર સાહેબની કરામતની બધાને ખાત્રી થઇ ગઇ ત્યારે માંગરોલમાં હાલ જ્યાં કબર છે ત્યાં દફન કરવામાં આવ્યા. એકંદ ૭ મહીના સુધી લાશ બહાર રહી હતી. ત્રણ વરસ પછી માજી સાહેબે ત્યાં રોજો બંધાવ્યો. આ રોજો બંધાવતી વખતે ગામના સારા સારા લોકો જાતે મહેનત કરતા હતા, અને સવાબ મેળવતા હતા. કહે છે કે દરગાહની પાસે હાલ એક પીરીયું ખેતર છે ત્યાં અભરામજી બોખાત સાથે પીર સાહેબ પોતાની હયા-તીમાં પોંક ખાવા ગયા હતા. તે વખતે તેમણે બોખાતને વાતવાતમાં જગા બતાવીને કહ્યું હતું કે બેટા મે યે જગામેં આઉંગા; અને વળી પણ તેમજ બોખાત ઉપર પીર સાહેબની ઘણી મહેરબાની હતી. હાલ પણ તેમની ઓલાદ માંગરોલમાં છે અને સુખી છે. પીર સાહેબના ગલેફ હાલ પણ તેમના ત્યાંજ રહે છે, અને સંદલના દહાડે ગાદી વાળા પીર સાહેબના ત્યાં જાય છે. ગલેફ ભરગચ્છી તથા કીનખાબના છે. અને ઘણાં કીંમતી છે. બોખાતની ઓલાદમાં હાલ પણ દાવજી બોખાત ઇસમજી બોખાત, ઇબરાહીમ બોખાત વગેરે છે. અને હાલના પીર સાહેબની ખીજમત દીલોજાનથી કરે

છે. પીર સાહેબની ઓલાદમાં પણ ઘણા નામતા ઓત વલી થયા છે કે જેમની કરામત જગ જાહેર છે.

અસલ કબર.

પીર મોટામીયાં સાહેબની લાશ મુબારક સંદુકમાં મુકીને લઈ આવ્યાં પછી મુંબાઇ વાળી અસલ કબર પુરી નાંખી છે. તે નવા નાગપાડા તેથી મહોલ્લાની મસજીદમાં સહેન પાસે આબાદ છે અને લોકોની માનતાઓ ચઢે છે. આ મસજીદનો વહીવટ હાલ મુસલમાન કોકણી લોકો કરે છે. થોડા વરસ ઉપર મુંબઇના ઘાંચીઓએ એ મસજીદનો વહીવટ લેવા માટે કોશીશ કરી પણ કોકણી લોકોએ તે આપ્યો નહિ.

માંગરોલમાં ગાદી.

એ પીર સાહેબનો હાલ પણ ચમત્કાર એવો છે કે હોલો એમના રોજા ઉપર થઇને ઉડી શકતો નથી. જ્યાં ઉપર થઇને જાય છે કે લાગલો જમીન ઉપર પટકાઇ પડે છે. એ હકીકત ને ગામના લોકોએ ઘણી વખત જોઇ છે. વળી બીજી કરામત એવી છે કે પીરની દરગાહના કંપાઉન્ડમાં જે કુવો છે તે કુવા ઉપર કદાચ કોઇ છેટ બેઠેલી ઓરત પાણી ભરવા જાય છે તો પાણી તદન મોળાં થઇ જાય છે. એ કુવાના પાણીમાં એવો ગુણ છે કે જે કોઇ તેથી નહાય છે તેને શીતળા, અછબડા, ઓરી વિગેરે જેવાં દરદો થતાં નથી. અને જો કદાચ થાય છે તો આ કુવાનું પાણી પીવાડવાથી મટી જાય છે કોઇના પેટમાં દુખે છે તો દરગાહના કંપાઉન્ડમાં બોરડી છે તેના પાંદડાં ખાવાથ સારૂં થઇ જાય છે તથા તાવ આવતો હોય તો એ બોરડીની છાલ પીવાથી તાવ મટી જાય છે.

આ ઓરડીના ઓર દરાખ જે ાં મીઠાં છે. કોઇને હડકાએલું કુતરૂં કોહલું-શીયાળવું, સાપ વિગેરે કરડેલ હોય તો ત્યાંની દરગાહ ઉપર જવાથી તરત ફાયદો થાય છે તેમજ ગમે તેવો જીન, ભુત, પલીત, ડાકણ, ચુડેલ વિગેરે જે હોય તે ત્યાં જવાથી નીકળી જાય છે. આવી આવી પીરની ઘણી કરામત વખતો વખત લોકો જુએ છે. હજારો લોકોને એ પીરથી ફાયદો થયો છે. તેથી બધી કોમના લોકો તેમને માને છે. હજારો લોકો પીરના બોધથી સારા રસ્તા ઉપર આવ્યા છે અને મુક્તિ મેળવી છે. ઇસલામનો પ્રકાશ એ જીલ્લામાં તેમના પ્રતાપથીજ વધારે થવા પામ્યો છે, અને એમનાથીજ માંગ-રોલની ગાદી કાયમ થઇ છે. હાલ એ ગાદી નીચે પાલણપુરથી લઇને મુંબઇ સુધી અને ખંભાતથી લઇને નાસક સુધીના હજારો લોકો મુરીદ છે* અને સાઉથ આફ્રિકા, મોરીસ, પેરીસ, અને રંગુન, સીંગાપોર, જાવા, મુંબઇ, કલકત્તા વગેરે ઠેકાણે લાખોના વેપારી છે. પીર સાહેબની કબ્રમાં હમણા પણ હવેલીઓ છે. વીર-મગામમાં પણ મકાનો છે.

પીર સાહેબના ગુજરવ પછી કેટલાક લોકોએ પરિક્ષા કરવા અંકલેશ્વર તાલુકાના સેગ ગામના એક શેઠ દીપા સવજી નામના જૈન વાણીઆના ઘરની એક ડોસીને સાપ કરડેલો હોવાથી માંગરોલ પીરના રોજા ઉપર મોકલી હતી. ત્યાં ડોસીનુ ખાટલામાં મડદું લઇ આવ્યા હતા અને દરગાહના કપાઉન્ડના મોટા દરવાજા આગળ આવતાંજ તે શુધ્ધીમાં આવી બેઠી થઇ ગઇ હતી અને તદન તંદુરસ્ત હાલતમાં પાછી ઘેર ગઇ હતી. આ વાતને ઘણાં વરસ

* તેમના મુરીદોની સખ્યા એક લાખથી

વહી ગયાં છે તો પણ શેઠ દીપા સવજીની ઓલાદના હીરાજી નાથાજી તરફથી હાલ પણ દર વરસે પીર સાહેબને કાંઇક ભેટ અપાય છે.

હાલ પણ પીર સાહેબની કરામત જગજાહેર છે. ઘણા લોકો દુરદુરથી માનતાઓ લેવા આવે છે અને એમનું કામ ખુદાના હુકમથી અને પીરની દુવાથી તરત થઇ જાય છે. આ પીર સાહેબની દરગાહ ઉપર ચોર સાહુકારની પરિક્ષા કરવા બેડી તુટતી હતી અને પત્થરનો ગોળો પણ ઉપાડવા માટે હતો પણ મરહુમ પીર બડામીયાં સાહેબે લોકોની ગડબડ વધારે થતી હોવાથી એ કામ બંધ કરી નાંખ્યું હતું. વળી એ દરગાહ ઉપર બેસવાથી મીરાંદાતારની માફક ભુત, પલીત, જીન, ડાકણો વિગેરે તરત નીકળી જાય છે. જીનનું કહાડવું ઘણું મુસ્કેલ છે તોપણ તેનો જોઇએ તેવો ઇલમ અસલથી ચાલતો આવેલો આ ગાદીવાળા પીર સાહેબ પાસે છે.

પીર કાયમદીન બાવા સાહેબ.

એક પકકા વેજીટેરીઅન પીર સાહેબનો ચમત્કારીક અહેવાલ.[1]

"પીર કાયમદીન બાવાસાહેબ કાદરી–વ–ચીસ્તી સાહેબ જે પહેલા પીર મોટામીયાં સાહેબનાં કાકા થતા હતા તે પાકપટનવાળા પ્રખ્યાત મહાન પીર સઇયદના વ મઉલાના હજરત બાવા ફરીદ શકરગંજ ચીસ્તી સાહેબની ઓલાદમાં છે, અને એક મોટા મહાત્મા હોઇ ઘણા ચમત્કારવાળા ગણાય છે. તેઓ પકકા વેજીટેરીઅન હતા. તેમનો જન્મ કડી કસ્બામાં થયો હતો.

---

૧ આ હકીકત મુંબઇના પ્રખ્યાત "સાંજવર્તમાન" પત્રના તા. ૨૬ નવેમ્બર ૧૯૧૩ ના અંકમાં ૧૬ મા પાને પ્રકટ થઈ હતી.

જ્યારે તેઓ પેદા થયા ત્યારે તેમના પીતા હજરત બદરૂદીન બાવાસાહેબ ખુદાતાલાના ધ્યાનમાં છીલ્લે બેઠેલા હતા. જ્યારે સવા મહીનો થઇ ગયો ત્યારે એક દીવસ બદરૂદીન બાવાસાહેબ પોતાના મકાન આગળ પાણીના હોજ ઉપર બેઠા બેઠા વજુ કરતા હતા, તેવામાં દાઇએ આવી હજરતને ખબર આપી કે " આપને કાંઇ ખબર છે. ? આપના મકાનમાં તો સવા મહીનાથી સાહેબજાદા પેદા થયા છે." ત્યારે તેમણે કહ્યું કે " જા તેમને લઇ આવ હું જોઉં " દાઈ ઘરમાંથી સાહેબજાદાને લઈ આવી. તેમને જોઇ હજરતે ખુદાતાલાનો ઉપકાર માન્યો; અને હાથમાં લઇ કહ્યું કે " દીન ઇસ્લામનો કાયમ કરનારો થશે, પોતાના બાપ દાદાનું નામ કાયમ રાખશે અને પોતે મુલુક ઉપર કાયમ રહેશે, માટે તેનું નામ કાયમદીન રાખવું સારૂં છે. એવી રીતે નામ આપી સાહેબજાદાને પેલા હોજના પાણીમાં ઝબોળાવા લાગ્યા. દાઇએ જાણ્યું કે મીયાં છીલ્લામાંથી ઊઠયા છે તેથી તેમનું ધ્યાન ઠેકાણે નથી એટલે વહેલી વહેલી તેમના હાથમાંથી સાહેબજાદાને પડાવવા લાગી. દાઇએ ઘણુ એ જોર કર્યું પણ હજરતે તો સાહેબજાદાને પાણીમાં ૭ ડુબકીઓ ખવરાવી દીધી. સાતમી ડુબકી પહેલાં તો દાઇએ લઇ લીધા ત્યારે તેમણે કહ્યું કે જા ૭ ડુબકીમાં ૭ તબક રોશન થઇ ગયા. જો સાત ડુબકીઓ આપવા દીધી હોત તો સાતે તબક તેના ઉઘડી જાત; પણ જા સાતમો તબક મહેનત કરી ખોલી લેશે. દાઇ બીચારી હાંફળી ફાંફળી બનીને સાહેબજાદાને લઇ ઘરમાં દોડી ગઇ અને સાહેબ જાદા મરણ તુલ્ય થઇ ગયા હશે એમ જાણી તેમને ખાટલા ઉપર સુવડાવી ચીતાથી તેમના સામું જોવા લાગી. પણ સાહેબ જાદાની હાલત તો ઓરજ હતી. તેઓતો હસતા હતા અને પોતાને સાતમી

ફુબઝી આપવા ન દીધી તેથી જાણે દાઇ ઉપર હુમલો કરતા હોય તેમ ઉછળતા હતા. એટલે તેમને નાનપણથીજ પોતાના બાવા સાહેબ તરફથી જ્ઞાનની ન્યામત મળી હતી. હજરત બદરૂદીન બાવા સુલુક અને વેદાંતનું ઘણું જ્ઞાન ધરાવતા હતા. તેમણે કાવ્ય પણ બનાવ્યા હતા તે જોવાથી માલમ પડે છે કે બેશક તેઓ ખરા સુફી અને મોટા વલી હતા. "બીરેહની કંથા" તેમણે બનાવી છે જે હજુ લોકો બોલ્યા કરે છે.

થોડા દીવસ પછી બદરૂદીન બાવા દુનીઆના કારભારથી અળગ થઈ ગયા, અને હમેશાં ખુદાતાલાના ધ્યાનમાં જંગલમાં રહેવા લાગ્યા. આખરે એવું થયું કે તેઓ પ્રેમમાં મસ્ત બની ગયા અને આમ તેમ જંગલમાં ફરવા લાગ્યા. એ વખતે કડીમાં બે હજાર ઘાંચી લોકોનાં ઘર હતાં. આ ઘાંચી લોકો મુસલમાન હતાં અને તે બધા આ પીરના ખાનદાનના મુરીદ (સેવક) હતા. ઘાંચી લોકોની છોકરીઓ જંગલમાં ઘાસ લેવા જતી ત્યાં ઘણી વખત હજરત બદરૂ-દીન સાહેબ એકાંતમાં ખુદાતાલાના ખ્યાલમાં ફરતા જણાતા. છોકરીઓ એ પીરને વારંવાર પુછ્યા કરતી કે "મીયાં બદર રસ્તા કીધર" છોક-રીઓ હમેશાં આવુ બોલતી તો પોતે કહેતા કે "ઇધર" જે તરફ તે રસ્તો બતાવતા ત્યાં જવાથી થોડીવારમાં ઘણી ઘાસ મળતી. એક દીવસ જંગલમાં ખુદાતાલાના ધ્યાનમાં બેઠા હતા એવામાં ઘાંચીઓની છોકરીઓનું એક ટોળુ ઘાસ લેવા જંગલમાં આવ્યું. તેઓ હજરતને જોઇ તેમની પાસે ગઇ અને રસ્તો પુછવા લાગી. હજરત તો માલીકના ધ્યાનમાં હતા એટલે પ્રથમ કાંઇ બોલ્યા નહી; પણ છોકરીઓએ ઘણો કેડો લીધો અને વારવાર બાંગ પાડી કહેવા લાગી કે "મીયાં બદર રસ્તા કીધર" ત્યારે હજરતે જોશમાં આવી કહી દીધું કે "જાઓને રાંડાં જીધર તીધર" એક મહાત્માને પોતાની ભક્તિના

વખતમાં સતાવવાથી તેમની ઉપર સખ્તી આવી. છેવટે એવું થયું કે કડી મુકીને ઘાંચી લોકોને નીકળવું પડયું. તેઓ ત્યાંથી નીકળી ચુંવાલ, કાનમ, દખણું વીગેરેનાં ગામોમાં પોતાના ગુજરાન માટે ગયા. ઘણા દિવસ તેઓ આમ તેમ ફર્યાં પણ કાંઇ ઠેકાણું પડયું નહિ. પણ જ્યારે પીર કાયમદીન બાવા ઉપર લાયક થયા અને હજરત બદરૂદીન સાહેબ દુનીયાંથી ઉઠી ગયા ત્યારે ઘણાં ઘાંચી લોકો તેમની ખીજમતમાં હાજર થયા. અને પોતાની છોકરીઓએ કરેલી બે-અદબી માટે ઘણો પસ્તાવો કરી માફી માગવા લાગ્યા. હજરતે કહ્યું કે બાવાના વચનથી તમને તકલીફ પડે છે. પણ હું તમારા તરફથી તેમની માફી માગીશ અને ખુદાતાલા આગળ દોઆ કરીશ કે પાક પરવરદીગાર તમારા ઉપર થએલી સખતી દુર કરે અને તમને સુખે ઠેકાણે પાડે. હજરતે ઘાંચી મુરીદો માટે લગભગ ૩૦ વરસ સુધી દુવા કરી જેથી ઘાંચી લોકોને ઘણી શાંતી થઇ અને તેઓ જ્યાં ત્યાં રખડતા હતા તે ઠેકાણે પડયા. આજ પણ ઘાંચી લોકો જુદે જુદે ઠેકાણે તે વખતના ગએલા આબાદ છે, અને એ પીરના ખાનદાનનાજ મુરીદ છે. તમામ ઘાંચી લોકો જેઓ આ પીરના મુરીદ છે. તેમની સંખ્યા હાલ પણ ઘણી મોટી જેટલી છે મુંબઇમાં ને બીજે ઠેકાણે ઘણી સારી હાલતમાં છે અને લાખોનો વેપાર કરે છે.

પીર કાયમદીનને નાનપણથીજ ન્યામત મળી હતી એટલે કાંઇ પુછવા જેવુંજ નહોતું. આમે વરસે તો પોતે કુરઆન શરીફના હાફેજ થઇ ગયા અને આખું કુરઆન શરીફ મોઢે પઢવા લાગ્યા. વળી ફારસી અરબીનો સારી રીતે ઇલમ હાંસલ કરી ગુજ-

રાતી તથા સંસ્કૃતનો પણ સારો અભ્યાસ કર્યો જે તેમની બનાવેલી "નુરેરોશન" નામની કીતાબ જોવાથી ખાત્રી થાય છે. પીર કાયમદીન બાવાને ભક્તિનો ઘણો શોખ હતો. જ્યારથી પોતે સમજણા થયા ત્યારથી ખુદાના જ્ઞાન તરફ તેમણે પોતાનું ચિત ચોટાડયું હતું. હજારો ભકતો તેમની સેવામાં હાજર થતા ને ન્યામત મેળવતા. કાનમમાં ભજન—કલામનો શોખ તેમનાથીજ વધવા પામ્યો છે અભરામ ભગત, પુંજા ભગત, જીવણ મસ્તાન, રતનબાઇ વીગેરેને તેમનાથીજ ન્યામત—મુકતી મળી છે. આ ભકતો મોટા મહાત્મા થઇ ગયા છે કે જેમના ભજન કાનમ જીલ્લામાં સામાન્ય રીતે બોલાય છે. અભરામ ભકત જાતે વહોરા હતા. પુંજા ભગત જાતે ખારવા ખલાશી હતા અને જીવણ મસ્તાન જાતે કણબી હતા. વળી આ ભકતોથી બીજાઓને પણ ન્યામત મળી છે. ઉમરભાઇ, નબીમીયાં, નથુભાઇ વીગેરે પણ આ ખાનદાનથીજ રંગાયા છે.[૧]

કાયમદીન બાવા સાહેબને ગૅાસનો મરતબો હતો. તેમના સઘળા સાંધા જુદા થઇ ખુદાતાલાની બંદગી કરતા હતા. તેમની કરામત જગજાહેર હતી. એક વખત એવું બન્યું કે હીંદુ લોકોનો સંઘ કાશી તરફ યાત્રા કરવા જતો હતો તેવામાં પીર સાહેબ સામા મળ્યા. તેમણે સંઘના લોકોને પુછ્યું કે કયાં જાઓ છો. ત્યારે તેમણે કહ્યું કે કાશીએ જાત્રા કરવા જઇએ છીએ. ત્યારે પોતે ફરમાવ્યું કે તમારામાંથી કોઇએ કાશી જોઇ છે. ત્યારે જે જઇ આવ્યા હતા તેમણે કહ્યું કે હા અમોએ જોઇ છે. ત્યારે પોતે

---

૧. ઓઢાણવાલા ઈસમાલજી પીર તથા સાલેહજી પીર ટકોલીવાલા તથા ગોરામીયાં વિગેરેને પણ આ ખાનદાનથી ફૈજ મળેલો છે.

તેમને આગળ બોલાવ્યા અને પોતાની બાંય તેમના આગળ ધરી તેમાં જોવા કહ્યું. જેવા તેઓ જોવા જાય છે તેવાજ તેમને બાંયમાં કાશીનાં દર્શન થયાં તેમણે કાશી જોઇ હતી તેથી ખાત્રી આપી અને બધા લોકોએ ત્યાંજ બેઠાં પીરની બાયમાં કાશીની જાત્રા કરી. પીર ઉપર બધા ઇમાન લાગ્યા અને ત્યાં પીરે બધાને પ્રસાદી આપી.

એક વખત ચોમાસાના દીવસોમાં પીર સાહેબ દક્ષીણ દેશ તરફ ફરતા હતા તેવામાં વરસાદ પડવા માંડયો. આથી પીર સાહેબ તથા તેમની સાથેના બધા માણસો એક પાસેના દેરામાં દાખલ થઇ ગયા. જ્યારે વરસાદ બંધ રહ્યો ત્યારે પુજારી આવ્યો અને મુસલમાનોને અંદર પેઠેલા જોઇ ઘણો ગુસ્સો કરવા લાગ્યો ? બાવા સાહેબે કહ્યું કે ભાઇ ગુસ્સો શું કરવા કરે છે ? તારે આ દેરા સાથે શો શબંધ છે ? તેણે કહયું કે હું તેનો પુજારી છું તમે મલેચ્છ લોકો એ દેવાલયમાં પેસી બધું દેવાલય ભ્રષ્ટ કર્યું છે. ત્યારે પીર સાહેબે ફરમાવ્યું કે દેવ કાંઇ ભ્રષ્ટ થાય છે ? તેણે કહયું કે હું ૩૦ વરશથી સેવા કરૂં છું. પણ આવો પ્રસંગ તો કોઇ વખત બન્યો નથી. ત્યારે બાવા સાહેબે કહ્યું કે તું ત્રીસ વરસથી દેવની સેવા કરે છે ત્યારે તો દેવ તારા ઉપર પ્રસન્ન થયા હશે અને તારી વાત પણ સાંભલતા હશે ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે દેવ પ્રસન હોય તેમાં શી નવાઇ. ત્યારે પોતે પોતાની સાથેના એક સેવકને બહાર મોકલી થોડું ઘાસ મંગાવી પેલા પુજારીને કહ્યું કે જો દેવ પ્રસન્ન થયા હોય તો આ પોઠીઆને સજીવન કરી આટલું ઘાસ ખવરાવ. ત્યારે તે બોલ્યો કે પથ્થરનો પોઠીઓ તે વળી ઘાસ ખાતો હશે. ત્યારે પોતે કહ્યું કે દેવ પ્રસન્ન હોય તો કેમ ન ખાય ?

એમ કહી પોતે પેલું ઘાસ પોઠીઆ આગળ ધર્યું અને કહ્યું કે અલ્લાહ તાલાના હુકમથી અને બાવા ફરીદ સાહેબની દોઆથી આ ઘાસ ખા. ત્યારે પેલો પોઠીઓ સજીવન થઇ પેલું ઘાસ ખાવા લાગ્યો. આ જોઇ પુજારી ઘણો અજાયબ થયો અને ઇમાન લાવ્યો. આ સીવાય પીરની ઘણી કરામતો છે જે લખવા જઇએ. તો મોટું પુસ્તક ભરાય એમ છે. પીર સાહેબ પક્કા વેજીટેરીઅન અને મોટા મહાત્મા હતા. તેમણે બનાવેલી 'નુરેરોશન" તથા "દીલરોશન" નામની કીતાબોથી ખાત્રી થાય છે કે તેઓ બેશક ખરા મહાત્મા અને પોતાના જમાના કુત્બુ હતા.[1]

"નુરેરોશન" બ્રહ્મજ્ઞાનનો એક ભંડાર છે જે પ્રમાણે ચાલવાથી ઘણા લોકો મહાપદને પહોંચ્યાં છે. તેમાં ભજન—કલામ પણ ઘણા છે. આખર વખત પીર સાહેબ નંદરબાર તરફ પોતાના મુરીદોમાં પધાર્યા હતા, અને ત્યાં નજીકમાં તેમણે ધોકડા ગામે આફાની દુનીયા છોડી હતી. ત્યાંથી તેમની લાશને એકલબારામાં લાવવામાં આવી હતી. તે વખતે ત્યાં બે પાર્ટીઓ હતી. એક કહે અમારી હદમાં દફન કરીશું અને બીજી કહે અમારી હદમાં આ ઉપરથી ઘણો ઝઘડો ઉઠયો. પીર સાહેબે બશારત આપી કે લાશ વાળી ગાડીને કાચા વાછરડા જોડો અને જ્યાં ગાડી ઉભી રહે ત્યાં દફન કરજો. આ ઉપરથી કાચા વાછરડા જોડવામાં આવ્યા અને હાલ જ્યાં દરગાહ છે ત્યાં ગાડી જઇને થોભી અને પોતે ત્યાં મુકામ કર્યો.

---

૧. મેરાજ પંથીઓ—પ્રણામીઓને "અક્ષરાતિત"નો ભેદ પણ આ પીરે સારી રીતે સમજાવ્યો હતો.

માંગરોલવાળા પીર મોટા મીયાં સાહેબ કે જેમનો ઓરસ પોશ સુદી ૨ ના રોજ દર વરસે અંકલેશ્વર પાસે માંગરોલ ગામે ભરાય છે તે આ પીર સાહેબના ભત્રીજા થાય છે. એકલબારા વડોદરા પ્રાંતના પાદરા તાલુકામાં આવેલું છે. અને પાદરાથી પગરસ્તે બે ગાઉ થાય છે. પાદરે જવા બી. બી. એંડ સી. આઇ. રેલ્વેના વિશ્વામીત્રી સ્ટેશન ગાડી બદલવી પડે છે. અને ત્યાંથી ડભોઇ લાઈનથી પાદરે જવાય છે. સુરતથી સવા રૂપીઓ રેલ ભાડું થાય છે.[1]"

ભરૂચ અને સુરત જીલ્લાને પીર કાયમદીનથી એટલો બધો ફાયદો થયો છે કે જેનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે. એ પીર સાહેબના પ્રતાપથીજ ત્યાંના વહોરાઓના હાથમમાં જ્ઞાન આવેલું કહેવાય છે. પરીએજ, ઇખર, વલણ વિગેરે ગામો આ બાબતની સાક્ષી પુર્યા વગર રહેશે નહીં. પીર કાયમદીન બાવા સાહેબની દરગાહ વડોદરા પ્રાંતના પાદરા તાલુકાના એકલબારા ગામે છે. પાદરા ડભોઇ લાઈનનું એક સ્ટેશન છે ત્યાંથી એકલબારા બે ગાઉ થાય છે. હાલ એ દરગાહનો વહીવટ માંગરોળની ગાદીવાળા પીર મોટામીયાં સાહેબ કરે છે. આ પીર સાહેબનું બીજું નામ "મતાઉદ્દીન" છે જે કડી શહેરનું કાજીપણાનું કામ સોંપતી વખતે રાખવામાં આવેલું છે. એકલબારે બાર મહિને કારતક માસમાં ભારે મેળો ભરાય છે.[2]

"રોનકે ફરીદી" નામના પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે બાવા ફરીદ સાહેબ પીર કાયમદીન બાવા સાહેબના મોટા દાદા હતા,

---

૧ ઉપલી હકીકત સાંજ વર્તમાન પત્રમાં પ્રગટ થએલી છે.

૨ જુઓ ભગત હમીદખાંએ છપાવેલ "રોનકે-ફરીદી" નામનું પુસ્તક.

જેમણે સાતસો વરસ પહેલાં ચિસ્તીયા ગાદી પંજાબમાં પાકપટ્ટન શરીફમાં કાયમ કરી હતી. તેમને અજમેરવાળા ખ્વાજા સાહેબ તરફથી દિલ્લીવાળા હઝરત ખ્વાજા કુતબુદીન સાહેબની મારફત ન્યામત મળી હતી. તેમના દાદા હઝરત શોએબ સાહેબના લગ્ન સુલતાન મેહમુદ ગજનીની બ્હેન સાથે થયાં હતા. બાવા ફરીદ સાહેબના વડીલો અસલમાં બાદશાહ હતા, પણ દુનિયા બે દિવસની છે એમ જાણી તેમણે રાજપાટ મુકી માલીક તરફ ધ્યાન લગાડવા ફકીરી લીધી હતી. ત્યારથી તેમનું કુટુંબ ફકીરાની રસ્તા ઉપર વધારે ભાવ રાખે છે. બાવા ફરીદ સાહેબનાં એક લગ્ન દિલ્હીના બાદશાહ સુલતાન શમશુદીન અલતમસના પુત્ર ગ્યાસસુદીનની દીકરી બીબી હજીરા ખાતુન બેગમ સાથે થયાં હતાં, પણ પોતે ફકીરાની રસ્તો છોડયો નહોતો. તેમના હજારો ખલીફા હતા. તેમાં દિલ્લીવાળા હઝરત નીજામુદીન ઓલિયા તથા અલી એહમદ સાબીર એ બે વધારે મોટા ગણાય છે. આ બે ખલીફાના પણ ઘણા મુરીદ હતા. હઝરત નસીરૂદીન ચિરાગ દેહલવી, તથા મીર ખુસરૂ પણ આજ ખાનદાનના સેવક હતા. હઝરત નસીરૂદીન ચિરાગ દેહલવિના મુખ્ય શિષ્ય હઝરત સૈયદ મોહમદ બંદે-નવાજ ગેસુદરાજ હતા હઝરત બંદેનવાજ હઝરત નસીરૂદીન ચિરાગ દેહલવીની પાલખી ઉપાડતા હતા. અને ત્રીસ વરસ સુધી પાલખી ઉપાડીને ન્યામત મેળવી હતી. એટલે હઝરત બંદેનવાજ, હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબના ખલીફાના મુરીદના મુરીદ હતા. તેમનો રોજો નીજામ હેદરાબાદના રાજ્યમાં ગુલબર્ગા નામના ગામમાં છે. તેમની ઓલાદના લોકો હાલ અમદાવાદમાં, કડીના કસ્બામાં તથા ત્યાં આસપાસના ગામોમાં છે.

હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબ અડતાળીશ વરસ સુધી ખાધા પીધાની કાંઇપણ પરવા રાખ્યા વગર ખુદાના પ્રેમમાં રહયા હતા. પોતે ફરમાવ્યું હતું કે મારી ઓલાદ હવે ભુખે મરશે નહી. કારણ કે મેં અડતાલીશ વરસ સુધી ભુખ વેઠી છે તેથી તેમની ભુખ હું લઇ જાઉં છું તેમના વખતમાં જ્ઞાનનો પ્રસાર (પ્રચાર) ઘણો થયો હતો, જેમાં પંજાબને વધારે ભાગ મળ્યો હતો. શિખ લોકોના ગુરૂ નાનકને પણ તેમના ખાનદાન તરફથી જ્ઞાન–પ્રસાદ મળ્યો હતો. ગુરૂનાનક બાવા ફરીદ સાહેબનો દર વરસે ઊરસ કરવા પાકપટ્ટન જતા હતા. ઇસ્લામી ધામોની જાત્રા પણ તેમણે હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબનો ઉપદેશ લઇ કરી હતી. બાવા ફરીદ સાહેબનો ઊરસ મોહરમની પાંચમી તારીખે થાય છે. [१] ”

આપાજીમા સાહેબ.

આપાજીમા સાહેબનું અસલ નામ જાન બીબી સાહેબ હતું. તેઓ પીર મોટા મીયાં સાહેબના કાકા મહાત્મા પીર શાહ કાયમુદીન ચિસ્તી જેમની દરગાહ વડોદરા પ્રાંતમાં પાદરા તાલુકાના એકલબારા ગામે છે× તેમની દીકરી હોવાથી પીર મોટા મીયાં સાહેબના આપા· બહેન થતાં હતાં. હજરત તેમને "આપા" કહી બોલાવતા હોવાથી બીજા લોકો તેમને માનાર્થે આપાજીમા સાહેબ કહીને બોલાવતા.

---

૧. જુઓ ભગત હમીદખાંએ છપાવેલું "રૌનકે-ફરીદી" નામનું પુસ્તક.

× એકલબારા ગામ ઠાકોરનું છે હાલ ત્યાં ઠાકોર રામસીંગજી છે તે મહી નદીને કીનારે આવેલું છે વડોદરા પાસે વિશ્વામિત્રી સ્ટેશન આગળ ટભોઈ લાઈન વાળી જંબુસર તરફની નાની ગાડીમાં બેસી પાદરે ઉતરી ત્યાં જવાય છે. પાદરેથી બે ગાઉ થાય છે ભાડે ગાડીઓ મળે છે એકલ-બારાના ઠાકોર તથા તેમના ભાઈ બાંધુઓ આ ગાદીના સેવક છે.

આપાજીમા સહેબ તથા તેમના માતુશ્રી એ બંને હજરત મોટા મીયાં સાથે માંગરોલમાં રહેતાં હતાં. આપાજીમા સાહેબ ઇલમમાં ઘણા ભરપુર હતાં. મોટા મીયાં સાહેબ જ્યારે મુંબાઇ ગયા ત્યારે ઘર આગળ પોતાના એક મુરીદને મુંકીને ગયા હતા પેલા મુરીદને પીર સાહેબે રસ્તો બતાવેલો હોવાથી તેનું અંતર ઉઘડી ગએલું હતું. તેથી પીર મુંબઇમાં શું કરતા હતા તે પેલો મુરીદ જાણી શકતો હતો. એક દિવસ તેણે આપાજીમા સાહેબને કહ્યુ કે "મા સાહેબ, મોટા મીયાં સાહેબ હાલ મુંબઇમાં શું કરે છે તે હું તમે કહોતો કહી આપું. ત્યારે તેમણે કહ્યું કે ચાલ કહે વારૂ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે અમુક મુરીદના ઘરમાં બેસીને મુરીદોને નસીહત–બોધ કરે છે આપાજીમા સાહેબે ધ્યાન ધરીને જોયું તો તેમને ખરૂં જણાયું. ધ્યાનમાંથી ઉઠીને વિચાર કર્યો કે આવા એક સાધારણ માણસને મોટા મીયાં સાહેબે આટલું બધું આપી દીધું એ ઠીક નથી. એમ કહી તેના સાંભળતાં મોટેથી બોલ્યા કે મોટા મીયાં સાહેબે ક ઠેકાણે આપ્યું છે. તેમણે આંકડા ધંતુરાને સીંચવાનું નથી. એમ કહી પેલા મુરીદના મ્હોડા આગળ હાથ ફેરવ્યો અને તમામ કરામત લઇ લીધી. પેલો બીચારો તદન ખાલી થઇ ગયો તેથી આપાજીમા સાહેબના ઘણા કાલાવાલા કરવા લાગ્યો ત્યારે બે મહીના પછી તેને થોડું ઘણું આપ્યું અને કહ્યું કે જા દીદાર કર્યા કર, તારે વધારેની જરૂર નથી.[1]

---

૧ આપાજીમા સાહેબની કબર મોટા મીયાં સાહેબવાળા રોઝામાં છે. ડગમણી બાજુએથી પેસતાં પહેલાં તેમની માની કબર આવે છે. તેની પછી મોટામીયાં સાહેબની કબર છે અને તે પછી પશ્ચિમ તરફ આપાજીમા સાહેબની કબર છે. વળી છેલ્લી ચોથી કબર હાલના પીર મોટા મીયાં સાહેબના પિતા પીર કાયમદીન બાવા સાહેબની છે, જે બીજી કબરોથી જરા આગળ પડતી છે.

આપાજીમા સાહેબ મોટામીયાં સાહેબના ગુજર્યા પછી થોડા ઘણાં વરસ જીવ્યાં તેમનામાં કરામત ઘણી હોવાથી મુરીદો તેમને ઘણા માનતા અને તેમના કહેવા પ્રમાણે ચાલતા. તેમને ઘણી ન્યામત તેમના પિતો પીર શાહ કાયમુદીન ચિસ્તી[1] તરફથી મળી હતી.

પીર દાદા મીયાં સાહેબ.

આપાજીમા સાહેબના આ દુનિયામાંથી ઉઠયા પછી મોટા મીયાં સાહેબના સાસરીઆ[2] તરફથી હુસેનમીયાં તથા શેખનમીયાં એવા બે સખસોએ અમદાવાદથી માંગરોલ આવી ગાદીનો કારભાર પોતાના હાથમાં લીધો હતો પણ ખરા હકદાર તો મોટા મીયાં સાહેબના પિત્રાઇ ભત્રીજા પીર દાદા મીયાં સાહેબ હોવાથી તેઓ કારભાર લેવા માંગ રોલ આવ્યા. તેમણે માંગરોલ આવી લોકોને કહ્યું કે ખરા વારસ તો અમે છીએ માટે બીજાનો હક પોસાતો નથી. કેટલાક લોકોએ તેમનું કહેવું ખરૂં માન્યું, જયારે બીજા કેટલાક તેમની તરફ શંકાની નજરથી જોવા લાગ્યા.

માંગરોલના તે વખતના પટેલ તેમને જેમ તેમ બોલી ગયા તેથી તેમનું મન ઘણુંજ નારાજ થયું જેથી એક મહીનામાં એ

---

૧ પીર શાહ કાયમદીન ચિશ્તી માંગરોલમાં જેમણે ગાદી કાયમ કરી તેમના કાકા થતા હતા. તેમને ગોસનો મરતબો હતો. આ પહેલાં કાયમદીન બાવા કહેવાય છે. તેમની દરગાહ એકલબારામાં છે. નુરેરોશન કિતાબ તેમણે બનાવી હતી. બસો વરસ ઉપર તેઓ થઈ ગયા છે.

૨ મોટા મીયાં સાહેબનું પહેલું લગ્ન અમદાવાદમાં મશાયખોમાં થયું હતું. અને એ બાઇના ગુજરવા પછી બીજું લગ્ન અંકલેશ્વરના મશાયખોમાં થયું હતું

પટેલના ઘરનો સામાન ભરૂચમાં વેચાયો અને ઘણું નુકશાન થયું. પીર દાદા મીયાં સાહેબે માંગરોલ પાસે વાઘરી ગામ તરફ જઈને છિલ્લો બાંધી રહેઠાણ જમાવ્યું હતું અને અહીં ખુદા સાથે ધ્યાન લગાડી એવી નજર ફેરવી કે તેમના ઉપર શકની નજરે જોનાર માણસો તારાજ થઈ ગયાં. તે પછી સરકારથી હુકમ મળ્યો કે ખરા વારસ હુસેનમીયાં તથા શેખનમીયાં નથી પણ પીર બાવા મીયાં તથા પીર દાદા મીયાં સાહેબ છે. તેમના મોટા ભાઈ બાવા મીયાં સાહેબે દાદા મીયાં સાહેબને માંગરોલ આવી દરગાહ માટેનો હક જાહેર કરવા અખત્યાર આપ્યો હતો. તેથી તેઓ માંગરોલમાં આવ્યા હતા. [૧] પટેલના વર્તનથી તેમનું મન ખાટું થઇ ગયું હતું. તેથી તેઓ માંગરોલમાં વધારે નહી રહેતાં આસપાસ મુરીદોમાં ફર્યા કરતા જીતાલી તથા કોઢ ગામોમા વિશેષ રહેતા હતાં. [૨] ગુજર્યા પણ જીતા-લીમાંજ હતા. તેઓ ઘણા પરહેજગાર અને જ્ઞાનવાળા હતા. સ્ત્રીનું મ્હોડું જોતા નહોતા. હમેશાં પોતાના મ્હોડા ઉપર નિકાબ (પડદો) રાખતા હતા કોઇ સ્ત્રી તેમની સામુ જોઇ શકતી નહોતી. તેમને એક વખત ખોટું બોલી જવાથી તે વખતના પટેલને ઘણું વેઠવું પડયું હતું. પાછળથી પટેલે ઘણી આજીજી કરી પણ પોતે કહ્યું કે હું જોશમાં બોલી ગયો છું તેથી હવે કંઇ વળવાનું નથી. પણ જા તું પસ્તાય છે અને

---

૧ બાવા મીયાં સાહેબ પાછળથી આવીને માંગરોલમાં સજ્જાદાનશીન થયા હતા. તેમને મોટા મીયાં સાહેબ તથા બડા મીયાં સાહેબ એવા બે દીકરા હતા. મોટા મીયાં સાહેબ પાછળથી સજ્જાદાનશીન થયા હતા.

૨ જીતાલી તથા કોઢ ગામ માંગરોલથી સાત ગાઉ ઉપર અંકલેશ્વર ગામની નજીકમાં છે.

મારી માગે છે તો કહું છું કે તારી ત્રીજી પેઢીએ વેળા વળશે. અને તે પ્રમાણે થયું. વળી તેમની ઓલાદે પીરના કુટુંબની ઘણી સેવા ચાકરી કરી પ્રસન્નતા મેળવી જેથી સુખી થયા.

પીર દાદામીયાં સાહેબ માંગરોલથી સાત ગાઉ જીતાલી ગામમાં આ દુનિયાથી ઉઠયા. હતા. ત્યાંથી માંગરોલ લાવીને મોટા મીયાં સાહેબની દરગાહ સામે દફનાવ્યા હતા અને પ્રથમ ત્યાં રોજો બંધાવ્યો હતો.[1] હાલ પણ કોઈ સ્ત્રી તેમની દરગાહ જઈ શકતી નથી. તેમના લગ્ન તેમનાં સગાંવહાલાંએ જબરજસ્તીથી કડીમાં કરાવ્યાં હતાં પણ તેમણે પોતાની બીબી સાથે વધુ વખત વહેવાર રાખ્યો નહોતો. તેમના ચમત્કાર અને પરચા એટલા બધા છે કે જો લખવા બેસીએ તો આવું એક પુસ્તક થાય.[2]

માંગરોલ આવ્યા પછી પીર દાદામીયાં સહેબનો મુકામ માંગરોલથી ૭ ગાઉ ઉપર આવેલા નાંદોદ રાજ્યના ગામ કોંઢમાં ઘણો ખરો વખત રહેતો હતો. આ વખતે નાંદોદના રામસીંગજી અને નારસીંગજી એ નામના બે જણ વચ્ચે નાંદોદ (રાજપીપળા) ની ગાદી માટે હરીફાઈ ચાલતી હતી તેથી વડોદરાના મોટા સયાજીરાવ મહારાજે

---

૧ એ રોજો પાછળથી જીર્ણ થવાથી મરહુમ પીર બડામીયાં સાહેબે ફરી ત્યાં રોજો બંધાવ્યો હતો એ રોજામાં પીર દાદામીયાં સાહેબ તથા તેમના ભાઈ પીર બાવામીયાં સાહેબ તથા તેમના માતુશ્રી તથા હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના કાકા પીર બાવામીયાં સાહેબ તથા ફરીદમીયાં સાહેબ વિગેરેની કબરો છે. જીતાલી ગામ અંકલેશ્વર તાલુકાનું છે.

૨ એમનું એક પુસ્તક લખવાનો હમારો ઇરાદો છે થોડા વરસ ઉપર તેમનો રોજો ચણાતો હતો ત્યારે એક ભીલડી નાપાક હાલતમાં ત્યાં મજુરી કરતી હતી તે આંધળી થઈ ગઈ હતી તે મહા મુશ્કેલીબતે ચાર કલાક બાદ સારી થઈ હતી.

ગાદીનો કારભાર પોતાના હસ્તક લીધો હતો. ગાદીનો કારભાર ઘણા દીવસ નહી મળવાથી નારસીંહજી ફસતા ફરતા વાલીયા ગામે આવ્યા ત્યાં તેમને પીર દાદા મીયાં સાહેબની ખબર પડી તેથી કોઠ મુકામે પીરની દુઆ (આશીર્વાદ) લેવા જવાનો તેમણે ઇરાદો કર્યો. એમને આંખે દેખાતું નહોતું તોપણ બીજાઓને સાથે લઇને જવા તૈયાર થયા. તેઓ કોઠ ગામે ગામે પણ પીર સાહેબનો મુકામ તે વખતે જીતાલી ગામે હતો તેથી તેઓ ત્યાં ગયા. પીર સાહેબે નારસીંગજીને જોતાંજ કહી દીધું કે કેમ ગાદી માટે આવ્યા છો? ત્યારે તેમણે આશિર્વાદ લેવા માટે હકીકત નિવેદન કરી. પીર સાહેબે ફરમાવ્યું જાઓ તમને તો નહી પણ તમારા દીકરાને ગાદી મળશે. પીરનો આશિર્વાદ ફળીભુત થતો હતો તેમના દીકરા વેરીસાલજીને ગાદી મળી હતી * આથી એ તરફના લોકોનો માંગરોલની ગાદી ઉપર ઘણો ઘણો ભાવ વધ્યો હતો. એ રાજ્યમાં વસતા ઘણા લોકો હજું પણ એ ગાદીને માને છે. સાગબારા, કાંટી, રાયસંગપુરા, ટોકરવા, અને વાડીના વસાવાઓ પણ પણ તે વખતથી માને છે.

પીર મોટામીયાં સાહેબ બીજા.

આ ખાનદાનના પીર મોટા મીયાં સાહેબ બીજા, પીર બાવા મીયાં સાહેબના વડા સાહેબજાદા તથા પીર દાદામીયાં સાહેબના ભત્રીજા થતા હતા. તેમનો જન્મ પણ કડી કસ્બામાં થયો હતો. તેમને ખુદા તાલાની ઇબાદતનો ઘણો શોખ હતો અને રાત દીવસ તેઓ ભકતી નીજ વાતો કર્યા કરતા હતા. તેમનાં લગ્ન વીરમગામવાળા હજરત જનાબ લાલમીયાં સાહેબ (લાલ[illegible]) ની બહેન હજરત અમીરબીબી

* વેરીસાલજી ઈ. સ. ૧૮૨૧ માં નાંદોદના ગાદી મળી હતી.

સાહેબ સાથે થયાં હતાં. આ લગ્ન થયા પછી બંને કુટુંબો વચ્ચે ઘણો ગાઢો સંબંધ બંધાયો હજરત મોટા મીયાં સાહેબ પાસે મહાત્મા—પીર કાયમદીન બાવા સાહેબની બનાવેલી " નુરેરોશન " નામની કીતાબ હતી તે લાલપીરના જોવામાં આવી. આ કિતાબ જ્ઞાનનો એક ભંડાર હોવાથી લાલમીયાં સાહેબને ઘણી પસંદ પડી અને પીર મોટા મીયાં સાહેબ પાસેની અસલ કિતાબ ઉપરથી તેની એક નકલ કરાવી લઇ પોતાની પાસે રાખી તેનું પોતે મનન કરવા લાગ્યા. પીર કાયમદીન બાવા સાહેબની દરગાહ જે વડોદરા પાસે પાદરા તાલુકાનાં એકલબારા ગામ છે ત્યાં ઘણીવાર જતાં અને ત્યાં ઘણા દીવસ રહેતા. તેમની બહેન હજરત અમીર બીબી સાહેબને વખતના વહેવા સાથે બે સાહેબજાદા થયા જે નાની ઉમરના હતા ને હજરત મોટામીયાં સાહેબ ૫૦ વરસની ઉમરે આ દુનીયાથી ઉઠી ગયા. મોટા સાહેબજાદાનું નામ કાયમદીન બાવા અને નાના સાહેબ જાદાનું નામ બાવા મીયાં હતું. લાલમીયાં સાહેબની બહેન અમીર બીબી સાહેબ આ બંને બાળકોની કેળવણી પાછળ ઘણી કાળજી રાખતાં હતાં. અમીર બીબી સાહેબ હમેશાં ખુદાતાલાની ઇબાદત કર્યા કરતા અને એક પણ દીવસ એવો જતો નહોતો કે તેઓ કુરાન શરીફ ના પઢતાં. તેઓ ઘણા સાદા તથા ભકતીવાળાં હતાં અને હમેશાં કડીમાં રહેતાં હતાં. ઘરનું કામ કાજ હમેશાં જાતેજ કરતાં. આટલું છતાં પણ સેવક લોકો તેમનું એટલું બધું માન રાખતા કે તેમનો હુકમ થતો તેજ પ્રમાણે ચાલતા. ખુદ મરહુમ બડામીયાં સાહેબ પણ તેમને પોતાની માને ઠેકાણે ગણતા અને તેમનો સુખન કદી ઉઠલાવતા નહી. આ બીબી સાહેબ પણ આજથી સોળ સતર વરસ ઉપર આ દુની-

ચાંથી ઉઠી ગયાં છે. તેમની કબર કડીના પીર અનસારીના રોજાની પાછળ મોટા કબરસ્તાનમાં છે. પીર મોટામીયાં સાહેબને પણ ત્યાંજ દફનાવવામાં આવ્યા છે. આ પીર મોટા મીયાં સાહેબ હાલના પીર સાહેબના દાદા થતા હતા. પીર મોટામીયાં સાહેબ લાલમીયાં સાહેબ સાથે ઘણી મહોબત રાખતા હતા. તેમની પાસે નુરેરોશનનું પુસ્તક એ એક એવી ન્યામત હતી કે ઘણાં સારા સારા લોકો તેને માટે તેમની પાસે આવતા વીસનગર ાળા કાજી અન્નુમીયાં જે “અનવર” નામથી ઓળખાય છે તેમને પણ એ પુસ્તકની નકલ તેમણે આપી હતી અને એથીજ કાજી અનવર જ્ઞાન મેળવી ભજન–કાવ્યનું પુસ્તક બનાવી શકયા હતા. પીર મોટામીયાં સાહેબ ખેરાલુ, વડનગર, વિસ નગર વિગેરે તરફના પોતાના મુરીદોમાં જતા ત્યારે કાજી અનવર તેમની પાસે વારંવાર આવતા અને જ્ઞાનની વાતો સાંભળતા. જો અનવર સાહેબનું કાવ્ય વાંચશો તો સાફ જણાઇ આવશે કે તે પીર મોટામીયાં સાહેબે તેમને આપેલ નુરેરોશનનોજ પ્રતાપ છે. પીર મોટામીયાં સાહેબ એવા મહાત્મા હતા કે તેમની ઘણી કરામતો લોકોના જોવામાં આવી છે મુસામીયાંની ભુલ એમણે ભાગી હતી, અને ખરો રસ્તો બતાવ્યો હતો.

માંગરોલથી બે ગાઉને છેટે ઉમરગામ કરીને ગામ છે ત્યાંના ઠાકોરના બે દીકરા નામે ગુલાબસીંહજી તથા ગેમલસીંહજી ઘણી વખત માંગરોલ પીર મોટામીયાં સાહેબ પાસે ઘણી વખત આવતા. મોટા ભાઇ ગુલાબસીંહજીના લગ્ન માંગરોલથી નજીક કરા ગામે થયાં હતાં. તેથી તેઓ ઘણી વખતે એ પીર સાહેબની સેવામાં આવતાં હતાં. પીર સાહેબ ઉપર તેમનું એવું આકીન હતું કે તેમણે પુછ્યા વગર તે કાંઇ

પણ કામ કરતા નહીં. તેમની સેવાથી પીર સાહેબ એવા પ્રસન્ન થયા કે એક દીવસ તેમણે ગુલાબસીંહને કહી દીધું કે તને રાજગાદી મળશે. ગુલાબસીંહજી ઉમર ગામના ઠાકોરના દીકરા હતા. તેથી તેમણે ધાર્યું કે મારે તો ગાદી છેજ પીર સાહેબ બીજી કઇ ગાદી અપાવવા માગે છે તેમને આવો ખ્યાલ મનમાં આવ્યો. પણ તેઓ વધુ કાંઇ બોલ્યા નહી. છેવટે ટુંક મુદતમાં એવું બન્યું કે વાંસદાના રાજ્ય માટે ગાદી વારસની જરૂર પડી એટલે આ ગુલાબસીંહજી ઉપર પસંદગી ઉતરી અને તેઓ પીર સાહેબના ફરમાવ્યા પ્રમાણે વાંસદા રાજયની ગાદી ઉપર ગયા. પીર સાહેબની તેમણે જે સેવા કરી હતી તેથી પીર સાહેબે પ્રસન્ન થઇ તેમને આશીર્વાદ આપ્યો હતો અને એ આશીર્વાદ ખરો પડયો. આ ગુલાબસીંહજી મહારાજ હાલના વાંસદાના મહારાવલશ્રી ઇંદ્રસીંહજીના પિતા પ્રતાપસીંહના પિતા હતા, અને વાંસદાની ગાદી તેમને પીર સાહેબના આશીર્વાદથી મળી હતી. ગુલાબસીંહજી મહારાજની રાણી માંગરોલ પાસેના કરા ગામના ઠાકોર વકતુ બાવાની બહેન હતા વકતુબાવાના ભાઇ ગુમાનસીંહજી જે ગુલાબસીંહજી મહારાજાના સાળા થયા હતા તે આ પીર સાહેબને ઘણા માનતા હતા અને તેમના કહેવાથીજ તેઓ વાંસદે ગુલાબસીંહજી સાથે ગયા હતા. ગુલાબસીંહજીના ભાઇ ગેમલસીંહજી જે ઉમર ગામના ઠાકોર હતા તે પણ આ પીરની ગાદીને ઘણાં માનતા. તેમને છત્રસીંહજી કરીને એક કુંવર છે જે હાલ ઉમર ગામના ઠાકોર છે. એ પણ આ પીરની ગાદીને ઘણા માને છે. તેમની એક બહેન છોટાઉદેપુરના મહારાવલશ્રી ફતેહસીંહજી સાહેબના પિત્રાઇ ભાઇ રાયસીંહજી સાહેબ સાથે પરણાવ્યાં છે. આ તમામ લોકો હજુ પણ આ પીર સાહેબની ગાદીને

માને છે. ગુલાબસીંહજી મહારાજના સાળા ફરાવાળા ઠાકોર વકતુ બાવાના દીકરા ગજી બાવાનું લગ્ન સાવા પારડીવાળા ઠાકોર ઉમેદ જેવ પટેલની દીકરી સાથે થયેલાં છે. આ લોકો પણ આ ગાદીને ઘણા માને છે. મહારાજ ગુલાબસીંહજીને ઇ. સ. ૧૮૬૩ માં કુંવર પેદા થયા હતા. જે પાછળથી ઇ. સ. ૧૮૭૬ માં પ્રતાપસીંહજીના નામથી વાંસદાની ગાદી ઉપર આવ્યા હતા.

પીર બડામીયાં સાહેબ

પીર બડામીયાં સાહેબ પીર મોટામીયાં સાહેબના નાના ભાઇ થતા હતા. તેમના મોટા ભાઇ ગુજરવાથી તેઓ ઘણો ખરો વખત માંગરોલમાજ રહેતા હતા કારણ કે પોતાના ભાઇ મોટામીયાં સાહેબના બે દીકરા કાયમદીન બાવા તથા બાવામીયાં* નાની ઉમરના હોવાથી તેમની દેખરેખ બડામીયાં સાહેબને રાખવી પડતી હતી. જ્યારે બંને ઉમર લાયક થયા ત્યારે તેમનો ભાગ તેમને આપી પોતે અલગ રહેવા લાગ્યા અને વખત મળવાથી તેઓ બધે ફરી મુરીદોને જ્ઞાન આપવા લાગ્યા. ઉદેપુર જીલ્લો તથા રેવાકાંઠા વિગેરેમાં તેમણે ઘણા મુરીદ કર્યા હતા. પરહેજગારી ઘણીજ રાખતા હોવાથી તેમનું નામ ઘણું પ્રખ્યાત થઇ ગયું હતું. તેમનો મામલો ફકીરાની હતો. હજારો લોકોને તેમનાથી ફાયદો પહોંચતો હતો. તે પોતાના વજીફા (નિત્યપાઠ) માં એવા તો મજબુત હતા કે સાઠ વરસથી તે કદી ખંડન થયો નહોતો. હજારો પીરો—મહાત્માઓના નામ તેમના મ્હોડે હતા અને તે હંમેશા વજીફા પછી પોતે પઢતા હતા. તેમનો

---

* આ કાયમદીન બાવા હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના પિતા થતા હતા અને બાવા મીયા સાહેબ હુસેનમીયાં સાહેબના પિતા થતા હતા.

ચહેરો એવો નુરાની હતો અને તેમની વાણી એવી સરસ હતી કે કોઇ તેમની પાસેથી ખસતા નહોતા. તેઓ એક ખરા મહાત્મા અને વલી શખ્સ હતાં તેઓ હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના પિતાના કાકા થતા હતા.× મોટામીયાં સાહેબ ઊપર તેમની સારી મહોબત હતી અને તેમને બુજુર્ગોનાં રસ્તા ઉપર કાયમ જોઇ પોતે ઘણા ખુશી થતા હતા. તેમને ઓલાદ થઇ હતી પણ તે સઘળી તેમની આગળજ ઉઠી ગઇ હતી.* તેઓ હમેશાં સવારના પરોઢીએ ઉઠી સ્નાન કરી પઢવા બેસતા હતા. ખાવામાં પણ તેઓ ઘણી પરહેજગારી રાખતા હતા. ઘણો વખત ભાજી અને રોટલો ખાઇને રહેતા. લાલ મરચી તેમણે પંચાવન વરસ સુધી ખાધી નહોતી. માત્ર જરૂર પડતી પડતી તો કાળાં મરીનો ઉપયોગ કરતા. એકે દહાડો સ્નાન ચુક્યા નહોતા. તેઓ તા. ૨૪–૨–૧૯૦૫ ના રોજ માંગરોલમાં આ દુનિયાંથી ઉઠી ગયા હતા.† તેમને ઓલાદ નહીં હોવાથી તેમની મીલ્કત

× હાલના મોટામીયાં સાહેબના પિતા પીર કાયમદીન બાવા તથા તેમના કાકા પીર બાવામીયાં સાહેબ એ બંને પીર બડામીયાં સાહેબના પહેલા ગુજરી ગયા હતા બાવામીયાં સાહેબ ઈ. સ ૧૯૦૧માં અને પીર કાયમદીનબાવા સાહેબ ઇ. સ. ૧૯૦૧ માં ગુજરી ગયા હતા. પીર કાયમદીન બાવાના ગુજરવા પછી હાલના મોટામીયાં સાહેબ સજ્જાદા નસીન થયા હતા.

* બડામીયાં સાહેબનું બીજું લગ્ન વીરમગામવાળા પીરજાદા નથુમીયાં સાહેબ તથા સીરાજમીયાં સાહેબ તથા ફરજુલ્લા મીયાં સાહેબના કુટુંબના ઉમરાવ બીબી સાહેબ સાથે થયું હતું.

† હીજરી સન ૧૩૩૩ ના રબીઉલ આખર એટલે અગીયારમીના મહીનાની ૯ તારીખને બુધવારને રોજ સવારના મોટા પરોઢીએ બોલતાં બોલતાં ઉઠી ગયા હતા.

હાલના પીર મોટા મીયાં સાહેબને તેમની જ્યારતના દીવસે બધા લોકોની રૂબરૂ સોંપવામાં આવી હતી. પીર મોટામીયાં સાહેબે મીલ્કતનો હવાલો લઇ બધાને બક્ષીસો આપી તેમનું નામ દીપાવ્યું હતું. જ્યારતના દિવસે લગભગ હજાર રૂપીયા લોકોમાં તેમણે વહેંચ્યા હતા. આગેવાન ગૃહસ્થોને પાઘડીઓ બંધાવી હતી.

પીર કાયમદીન બાવા બીજા.

પીર કાયમદીન બાવા સાહેબ બીજા પીર મોટા મીયાં સાહેબના વડા દીકરા થતા હતા. પિતા ગુજરી જવાથી તેમનું તથા તેમના નાનાભાઇ બાવામીયાં સાહેબની કેળવણીનું કામ તેમના કાકા પીર બડામીયાં સાહેબ ઉપર આવી પડયું હતું. પીર બડામીયાં સાહેબે તેમને જોઇતી કેળવણી મળે તેવો બંદોબસ્ત કર્યો હતો.

આ પીર કાયમદીન બાવાનું પહેલું લગ્ન હાલના ગાદીવાળા પીર મોટા મીયાં સાહેબની માતુશ્રી સાથે કડીમાં થયું હતું અને બીજું લગ્ન કડીના મરહુમ બુજુર્ગ પીર બાપુમીયાં સાહેબની દીકરી સાથે એટલે મીયાં બાવા સાહેબ, [૧] હીશામુદીન મીયાં સાહેબ તથા પીરબાવા સાહેબની બહેન જોડે કડીમાં થયાં હતાં. પીર કાયમદીન બાવા સાહેબ ઇ. સ. ૧૯૦૬ માં ૫૨ વરસની ઉમરે આ દુનીયાંથી ઉઠી ગયા હતા. તેમના સ્વર્ગવાસ વિશે નોંધ લેતાં મુંબઇના પ્રખ્યાત પેપર અખબારે ઇસ્લામે લખ્યું હતું કેઃ—

---

૧ આ મીયાં બાવા સાહેબ કડીના શહેર કાજી હતા તેમનું બીજું નામ હીસ્મુદીન મીયાં હતું. તેમણે પાલણપુર જીલ્લા તરફ વધારે ફરતા હતા. તેમના પછી કડીના શહેર કાજીનો હોદો હાલના પીર મોટા મીયાં સાહેબ ભોગવે છે.

" માંગરોલની પીરની ગાદીવાળા પીરજાદા મોટામીયાં સાહેબના પિતા પીર કાયમુદીન મીયાં સાહેબ તા૦ ૨૭-૧૦-૧૯૦૬ ના ગુરૂવારના રોજ ખુદાતાલાની રહેમતે પહોંચ્યા છે. મરહુમ પીર સાહેબ ઘણા ભોળા મળતાવડા અને સખી સ્વભાવના હતા. અને જીલ્લાના લોકોને તેમની ઉપર ઘણોજ પ્રેમ હતો. તેમને વેદાંત (સુલુક) નું ઉમદા ગ્નાન હતું, અને કુદરતી ઇશ્વરી ગ્નાનની તેમના ઉપર એટલી બધી અસર હતી કે તેમનો સ્વભાવ હમેશાં ઘણોજ નમ્ર અને ભક્તી ભાવવાળો રહેતો હતો. તેઓ મોટા સાથે મોટા અને નાના સાથે નાના થઇને રહેતા હતા. ભજન કીરતન અને હકકાની કસીદાઓનો તેમને ઘણો શોખ હતો. તેઓ પોતાના વડીલની એકલબારાવાળી દરગાહ ઉપર જવાનો વિચાર કરીને ઘેરથી નીકળ્યા હતા તે દરમ્યાન રસ્તા ઉપર સંધ્યાકાળ વખતે બોલતાં બોલતાં તેમણે પોતાની દેહ છોડી હતી. [1]

પછી તેજ વખતે તેમને તેમના મુરીદો આગળ લાવ્યા હતા અને ભાઇ ભત્રીજાઓની રૂબરૂ માંગરોલની મોટી દરગાહમાં દફન કરવામાં આવ્યા હતા. [2] મરહુમ પોતાની પાછળ એક જુવાન સાહે

---

૧ તે દીવસે માંગરોલથી સવારે આઠ નવ વાગે ઘોડા ઉપર બેસીને ચાર પાંચ માણસો સાથે બપોરના પાનોલી સ્ટેશન પાસે ધામડોદ ગામમાં માગરોલથી આઠ ગાઉ આવ્યા હતા અને ત્યાં કાસમ કાલાના ઘર આગળ ગોલ્યા હતા અને મગરેબ વખત ઊઠી ગયા હતા.

૨ તેઓ હીજરી સન ૧૩૨૪ ના શાબાન (સુબરાત) ના મહીનાની ૮ મી તારીખને જુમેરાતના રોજ ગુજરી ગયા હતા. તે દીવસે અંગ્રેજી તારીખ ૨૯-૯-૧૯૦૬ હતી.

બજાદા તથા બહોળુ કુટુંબ મુકી ગયા છે. ખુદા તેમના આત્માને શાંતી આપો ?* તેમની ઉમર ૫૨ વરસની હતી."

એકલબારાવાળા પીર કાયમદીન બાવાનું બનાવેલું નુરેરોશન નું પુસ્તક તેમને મહોડે હતું તથા તેમને ઘણા મહાત્માઓના કલામ યાદ હતા. તેમનો ચહેરો અમીરાની હતો અને તેઓ મહોડેથી જે કહેતા તે થઇ જતું હતું. તેમના તાવીજ એવાં ચમત્કારી બનતાં કે તે કદી પણ પોતાની સારી અસર બતાવ્યા વગર રહેતાં નહી. તેઓ રાતમાં ઘણુંજ થોડું ઉઘતા અને હમેશાં સવારે ચાર વાગે ઉઠીને નાહી ધોઇ કીતાબ પઢતા તેઓ એવા સખી અને ભોળા હતા કે ખુદ પીર બડા મીયાં સાહેબ બીજનો ચાંદ (ચાંદરાત) જોઇને તેમનું મહોડું જોતા. તેમનાથી હજારો લોકોને લાભ થતો હતો. ગરીબ ગરબાઓને તે હમેશાં દીલથી યાદ કરતા હતા. કહે છે કે તેમણે કદી પણ એકલા બેસીને ખાધું નથી. હમેશાં બીજા લોકોને સાથે બોલાવીનેજ તે જમતા હતા. વીરમગામવાળા દાદામીયાં સાહેબ તેમના સગા મામાના દીકરા અને ત્યાંવાળા બાબામીયાં નથુમીયાં સાહેબ તેમના સગા માસીના દીકરા થાય છે ?

બાવામીયાં સાહેબ.

હજરત બાવામીયાં સાહેબ એ પીર મોટા મીયાં સાહેબ બીજાના નાના દીકરા હતા. એટલે કાયમદીન બાવા સાહેબ બીજાના નાના ભાઈ થવાથી હાલના પીર મોટામીયા સાહેબના કાકા થતા હતા. તેમનું પહેલું લગ્ન વીરમગામવાળા હજરત લાલપીર સાહેબની સાહેબજાદી સાથે થયું હતું અને પાછળથી બીજું લગ્ન પણ વીર

---

* તે વખતના અખબારે ઈસ્લામમાં આ હકીકત છે.

મગામવાળા હજરત જાવામીયાં સાહેબના કુટુંબના હજરત નથુમીયાં સાહેબની સાહેબજાદી સાથે થયું હતું. પ્રથમની બાઇને એક દીકરી હતી જેના લગ્ન હાલના પીર મોટા મીયાં સાહેબ સાથે આજથી સત્તર વરસ ઉપર થયાં હતાં. એ બાઇથી હાલના પીર મોટામીયાંને એક મીયાં નીઝામુદીન કરીને સાહેબજાદા છે. જેમની ઉમર હાલ બાર વરસની છે.[૧]

નથુમીયાં સાહેબની દીકરીને કાંઇ ઓલાદ થઈ નહોતી. તેઓ ટુંક મુદતમાંજ ગુજરી ગયાં હતા.

હજરત બાવામીયાં સાહેબનું ત્રીજું લગ્ન અમદાવાદમાં સૈયદ મુમતાજઅલી સાહેબની સાહેબજાદી સાથે થયાં હતાં, જે હાલના હજરત હુસેનમીયાં સાહેબની મા થતાં હતાં. બાવામીયાં સાહેબને સુલુકનું ઘણું સારૂં જ્ઞાન હતું. તેઓ માંડવી તાલુકાના તડકેશ્વર તથા મુંજરાવ ગામે વધુ રહેતા હતા. તેઓ એવા સાદા સ્વભાવના અને ફકીરી રસ્તાવાલા હતા કે ઘણે ભાગે લુગડાં પણ ખાદીના પહેરતા. તેમની રહેણી કરણી એવી સાદી હતી કે સાધુઓ પણ તેમને માનતા. તેઓ ઇ. સ. ૧૯૦૧ માં ૪૫ વરસની ઉમરે ગુજરી ગયાં છે. તેમની પાછળ એક સાહેબજાદા હુસેનમીયાં સાહેબ હાલ હયાત છે અને ઘણો ભાગ માંગરોલમાં રહે છે.

ઉરસનો દીવસ.

માંગરોલમાં પીર મોટામીયાં સાહેબનો ઉરસ તેમની વફાતના દિવસે થાય છે એવું કાંઇ નથી. મુબાઇમા માહીમનો ઉરસ જેમ સવડ પ્રમાણે હિંદુ

---

૧. આ નીઝામુદીનમીયાં લાલપીરની દીકરીની દીકરીના દીકરા થાય છે. એટલે લાલપીરની નવાસીના દીકરા થાય છે.

તીથીની ગણતરીએ થાય છે તેમ આ પણ પોસ સુદ બીજ ને રોજ થાય છે. આમ કરવાનું કારણ ફકત એટલુંજ માલમ પડે કે એ વખ તમાં ખેડુતો અને બીજા લોકોને ફુરસદ હોય છે તેથી તેમને તેમાં ભાગ લેવાને ઠીક પડે છે. લોકોની સગવડને માટે કદાચ દિવસ નક્કી કરવામાં આવે તો લોકો વાકેફગાર થાય છે અને તેમાં સામીલ થાય છે. હજનો દિવસ, જુમ્માના ખુતબાનો દિવસ, ઇદખુતબાનો દિવસ, રમજાનના રોજા રાખવાનો મહિનો. તથા રજબ, ઝીલહજ રબીઉલ અવલ, એ પ્રમાણે બાર મહીના તથા અઠવાડીઆના સાત દહાડા, નમાજનો વખત પણ નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. હજ ઝીલહજ મહીનામાંજ થાય. ફરજ ખુતબો જુમ્માના દિવસેજ પઢાય, ફરજ રોઝા રમજાન મહિનામાંજ રખાય, કુરબાની બકરી ઇદના મહીનામાં અમુક દિવસેજ અપાય એવા એવા વખત બંધાએલા છે. અને તે માણસની જાણ માટે પહેલાંથી તૈયાર થઇ રહેવા માટે નક્કી કરવામાં આવે છે. વળી અકીકો કરવાનોહોય છે તોપણ દહાડો નક્કી કરવામા આવે છે. મોટા પાયા ઉપર વાએજ પઢાવવું હોય છે કે મોલુદ શરીફ કરવી હોય છે તો પણ દહાડો નક્કી કરી લોકોને ખબર આપવાંમાં આવે છે. નીકાનું પણ તેમજ છે. વળી ફલાણા આલીમ કે હાજી ફલાણે ગામથી આવવાનાં છે અગર જવાનાં છે તેમને મલવા જવાનો વખત નક્કી કરવામાં આવે છે અને લોકો તે પ્રમાણે જાય છે. વાએજ, મોલુદ શરીફ, અને શાદીના તો ઇજન પણ દહાડો નક્કી કરી કાગળ લખીને પહેલાંથી મોકલવામાં આવે છે. વળી કોઇ પણ મોલવી હાફેજ કે આલીમ ગુજરી જાય છે તો તેના જનાજાનો વખત નક્કી કરી તેમાં સામીલ થવા લોકોને ખબર આપવામાં આવે છે અને

તે પ્રમાણે તેઓ દુરદુથી તેમાં સામીલ થવા આવે છે. લોકોના ઘેર શાદી હોય છે તો પણ દહાડો નક્કી કરવામાં આવે છે. ઉરસનો દહાડો પણ એજ હેતુથી નક્કી થાય છે, નહી તો ફાતેહા ગમે તે દિવસે દેવાઇ શકે છે અમુક દિવસે એક ઠેકાણે લોકો ભેગા થવાથી શું ફાયદો થાય છે તે સુધારાના હીમાયતી આપણને વારંવાર બતાવે છે, એટલે વીવેચન કરવાની જરૂર નથી. બધા માણસો સાથે મળી ફાતેહા પડે અને દોઆ માગે તો કાંઇ પણ ફાયદો થાય એ ઉઘડું છે. વળી કોન્ફરન્સ અથવા એવી બીજી સમાજોના સંમેલનથી જે ફાયદા થાય છે તે પણ આમા સમાએલા છે એ દેખીતું છે.

માંગરોલમાં પીરનો ઉરસ.

—(૦)—

તે વખતનો જલસો.

પીર સાહેબનો ઓરસ દર વરસે પોસ સુદ બીજે ભરાય છે. તેની હકીકત મુંબઇના જાણીતા "સાંજવર્તમાન" પેપરના તા. ૫-૧-૧૪ ના અંકમાં પ્રસીદ્ધ થએલી છે તે ઉપયોગી હોવાથી આ સ્થળે ટાંકી લેવામાં આવે છે.

સુરત અને ભરૂચ વચ્ચે આવેલ કોસંબા-ઝંખવાવ રેલ્વેના માંગરોલ ગામે પીર મોટાગીયાં સાહેબનો ઓરસ હાલમાં ભરાયો છે. તેમાં દુરદુરથી સરસામાનની દુકાનો તથા લોકો આવેલ છે. દુકાનો ગયા ડીસેમ્બર મહીનાની ૨૦ મી તારીખથી આવવા લાગી છે, અને માલ આવતો જાય છે. આ ઓરસ લગભગ સવા મહીનાં સુધી રહે છે, અને લોકો ત્યાં આખા વરસની ખરીદી કરે છે, જેથી દુકાનદરોને ઘણી વકરી થાય છે. આ ઓરસ માટે પોસ સુદ બીજ મુકરર કરવામાં આવી છે. એ વખત લોકોને નવરાસનો હોય છે, એટલે તેમને ઓરસમાં આવવા

સારી જોગવાઇ મળે છે. જુદા જુદા ગામના લોકો ત્યાં માંડવા નાંખે છે, અને પોતાના મળતીયાઓને બોલાવી તેમની મહેમાનદારી કરે છે. ખાવા પીવાની હોટલો પણ ઘણી આવે છે જેથી અજાણ્યા માણસને ત્યાં કાંઇ તકલીફ પડતી નથી. આ ઓરસમાં રફાઇ તથા ધમાલ ખેલવા દુરદુરથી જુદા જુદા વર્ગના ફકીરો આવે છે, જેમને ગાદી-વાળા પીર સાહેબ તરફથી અગીઆર મણ ખીચડી તથા રૂપીઆ ઘીના મળે છે, અને એ લોકો ઉરસની રાતે દરગાહ આગળ રફાઇ ખેલે છે. ગાદીવાળા પીર સાહેબ આ વખત ત્યાં બેસે છે, અને બીજા ખલી-ફાઓ પણ ત્યાં હાજર રહે છે. રફાઇ રાતના બે ત્રણ કલાક થાય છે. ઓરસના આગલા દહાડે સંદલ નીકળે છે. સંદલને દીવસે બધા લોકો પીર સાહેબના ઘર આગળ ભેગા થાય છે. અને ત્યાં દરગાહના ગલેફ સુખડ, મલીદો, બતાસાં, ફુલની ચાદરો, લોબાન વીગેરેથી તાસકો–થાળ શણગારે છે. બોલપાડ ગામના લોકો એકસોને તેર વરસથી આ સંદલના મેળાવડા વખતે આવે છે અને મોટી ધામધુમથી સંદલની સવારી પીર સાહેબના મકાનેથી દરગાહ તરફ જવા રવાના થાય છે.[૧] સવારી ઘણી ધામધુમથી નીકળતી હોવાથી ગામના લોકો રસ્તો સાફ રાખે છે તથા પોલીસ સારો બંદોબસ્ત રાખે છે. આ સવારીમાં મોટા મોટા શેઠીઆઓ પીર સાહેબનું સંદલ ઉપાડીને ચાલે છે. રસ્તામાં કસીદા બોલતા તથા મોલુદ પઢતા થોડા લોકો આગળ ચાલે છે. આખે રસ્તે લોબાન બળતું જાય છે. અને ડગલે ડગલે ડફવાળાઓ તથા વસવાયા લોકોને પૈસા વહેંચાતા જાય છે. અહીં રીવાજ છે કે પીર સાહેબ સંદલની સવારીમાં નીકળે છે ત્યારે ડફ-વાળા ડફ વગાડે છે, હજામો પંખા નાંખે છે, અને બીજા વસવાયા-ઓ પોત પોતાનું કામ કરતા સંદલની સાથે ચાલે છે. બે ડગલાં

૧ હાલને એ મુદતને સવાસો વરસ થયાં છે.

ચાલીને ઉભા રહે છે, અને ઉભા રહયા એટલે બધા વસવાયાઓને પૈસા વહેંચવા પડે છે. એટલે પીર સાહેબના ઘર આગળથી દરગાહ સુધી જતાં ગરીબ ગરબાઓને ઘણી ખેરાત કરવામાં આવે છે. આ રીવાજ પહેલાથી જારી છે. આવી રીતે ધામધુમથી સંદલ દરગાહમાં આવે છે, અને પછી પીર સાહેબની કબર ઉપર ચઢે છે. સંદલ પછી ભરગચ્છીના કીંમતી ગલેફ ચઢે છે અને પછી ફુલની ચાદરો ચઢે છે. તે પછી સંદલનો કસીદો તથા શીજરો પઢવામાં આવે છે અને છેલ્લે પીર સાંહેબ ફાતેહા પઢી દોઆ માગે છે. આ વખતે હજારો માણસો હાથ ઉંચા કરી ફાતેહા પઢે છે જે દેખાવ ઘણો અસર કરનારો થઇ પડે છે. પહેલાં પીર મોટા મીયાં સાહેબ વાળી મોટી દરગાહમાં સંદલ ચઢે છે. આ ક્રીયા થઇ રહયા પછી પ્રસાદ વહેંચવામાં આવે છે જે લેવાને માટે ભાવીક લોકો મરી મટે છે. સંદલની સવારી ચાર વાગે સાંજના નીકળે છે અને સાત વાગે ખલાસ થાય છે. રાતના તે દીવસે લોકોની સવડ માટે બધે રોશની કરવામાં આવે છે અને રસ્તામાં કીટસન બત્તીઓ લગાડવામાં આવે છે. રાતના ખાણા પછી મોલૂદ પઢનારા, કસીદા પઢનારા, તથા કલામ કહેનારા ભેગા થાય છે અને આખી રાત દરગાહમાં તથા પીર સાહેબના ઘર આગળ ખુદાતાલાની તારીફ કરે છે. સંદલના બીજે દીવસે ઓરસ થાય છે. તે દીવસે પીર સાહેબ તરફથી તમામ મુરીદોને તથા ગામમાં આવેલાં મેમાનોને એક મોટા પાયા ઉપર ખાણું આપવામાં આવે છે. હીંદુઓને સીધાં અપાય છે. મુંબાઇ, સુરત જીલ્લો, ભરૂચ જીલ્લો, ખેડા જીલ્લો, અમદાવાદ જીલ્લો, રેવાકાંઠા, મહીકાંઠા, નવસારી પ્રાંત; વડોદરા પ્રાંત, કડી પ્રાંત રાજપીપળાના રાજ્યના તાલુકાઓ વીગેરે ઠેકાણેથી એ ગાદીના મુરીદ લોકો આવે છે અને દર વરસે એ

ઓરસમાં ઉલટ ભર્યો ભાગ લે છે. આ પીર સાહેબના મુરીદોમાં ઘણા ઠાકોર તથા તાલુકદારો પણ છે અને તે પણ પોતાના રસાલા સાથે મોટા ઠાઠથી આવે છે. તમામ મુરીદોની સંખ્યા એક લાખ જેટલી ગણાય છે. ગાદીની હાલત આબાદ છે. અને દરગાહની તમામ જાગીર પીર સાહેબના કબજામાં છે. ઓરસના ટાંકણે લોકો પીર સાહેબ તરફ ઘણી ભેટો મોકલે છે. માંગરોલમાં હાલ ચાર દરગાહો પાકી બાંધેલી છે. તે તમામના ચારે તરફના દરવાજા જરમન સીલવરના બનાવેલા છે અને અંદર કબરોને ફરતા કઠેરા પણ જરમન સીલવરના છે. દરગાહના કમ્પાઉન્ડમાં જવાનો મોટો દરવાજો પાકો છે અને તેના મોટા મોટા કમાડ પીતળના બનાવેલા છે. હજુ આ દરગાહમાં કામ ચાલે છે, અને થોડા વખત પછી એવી તો જોવા લાયક થશે કે લોકો દુરદુરથી ત્યાં આવશે. આ દરગાહોમાંની ત્રણ તો પીર બડામીયાં સાહેબની બનાવેલી છે.[૧] પીર મોટામીયાં સાહેબે આ વખતે ઓરસનો બંદોબસ્ત ઘણો સારો કર્યો હતો. તેમણે બી. એ. સુધી કેળવણી લીધી છે, એટલે હાલના જમાનામાં તેઓ ઘણા પોસાય છે અને લોકોનો ભાવ તેમના તરફ ઘણો છે. તેમને મુસલમાન ધર્મનું સારૂ જ્ઞાન હોવાથી તેઓને કડીના શહેર કાજી પણ નીમ્યા છે. શ્રીમંત ગાયકવાડ સયાજીરાવ મહારાજ છેલ્લા કડી પધાર્યા ત્યારે તેમને પોતાની મુલાકાતનો લાભ આપ્યો હતો.[૨] અને તેમની વાતચીતથી ઘણો સંતોષ મેળવ્યો હતો. પીર મોટામીયાં હાલ

---

૧ પીર બડા મીયાં સાહેબ તા૦ ૨૪-૨-૧૯૧૫ ના રોજ આ દુનિયાંથી ઉઠી ગયા છે અને તેમની જગાએ પીર મોટા મીયાં સાહેબ આવ્યા છે.

૨ વળી મહારાજ ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં કોસંબા જંખવાવ રેલ્વે જોવા પધાર્યા ત્યારે પણ મુલાકાત લીધી હતી.

પોતાના મુરીદોની કેળવણી માટે ઘણી કોશીશ કરે છે અને હમેશાં બોધ કરી તેમને સુધારાના માર્ગ ઉપર લાવે છે. તેમને અરબી, ફારસી ઉરદુ, હીંદી, અંગ્રેજી, ગુજરાતી વીગેરે ભાષાઓનું જ્ઞાન હોવાથી લોકો ઉપર તેમની સારી છાપ પડે છે અને લોકો તેમનું કહેવું માને છે.* તેમની દેખરેખ અને નજર નીચે માંગરોલનો ઓરસ ભરાયો છે અને હજુ જારી રહી આખા જાનેવારી મહીના સુધી ચાલશે. આટલી લાંબી મુદત સુધી કોઇપણ ઓરસ આખા હીંદુસ્તાનમાં ભરાતો નહી હશે.*

માંગરોલ ગામ.

આ માંગરોલ "પીર મોટા મીયાંની માંગરોલ" એ નામથી પ્રખ્યાત છે. એ નવસારી પ્રાંતમાં કીમ નદી ઉપર આવેલું છે અને કોસંબા ઝંખવાવ રેલ્વેનું એક સ્ટેશન છે. ત્યાં જવા બી. બી. એન્ડ સી. આઇ. (મુંબાઈવાળી મોટી) રેલ્વે લાઇનના ભરૂચ અને સુરત વચ્ચે આવેલા કોસંબા સ્ટેશને ગાડી બદલી નાની રેલ્વેમાં બેસવું પડે છે. કોસંબાથી ત્રીજું સ્ટેશન માંગરોલ છે. મુંબાઇ તથા અમદાવાદથી જે ગાડી રાત્રે દશ વાગે ઉપડે છે તે કોસંબે સવારે પહોંચે છે. અને માંગરોલની ગાડીને લાગુ પડે છે. હાલ કોસંબેથી માંગરોલ તરફ એકજ ગાડી જાય છે. એટલે ત્યાં જનારને તે ગાડીઓજ અનુકુળ પડે છે. એ ગાડીઓ પાસીંજર હોય છે અને દરેક નાના સ્ટેશને પણ ઉભી રહે છે. અમદાવાદથી થર્ડકલાસનું ભાડું રૂા. ૨–૧૩–૦, વડોદરેથી રૂા. ૧–૬–૦ કડીથી રૂા. ૨–૧૫–૦ વીરમગામથી રૂા. ૩–૦–૦ ભરૂ

* તપાસ કરતાં જણાય છે કે આખી દુનીયામાં આટલી લાંબી મુદત સુધી કોઇ ઓરસ ભરાતો નથી.

ચથી રૂા. ૦-૧૧-૦ સુરતથી રૂા. ૦-૧૧-૦ નવસારીથી રૂા. ૧-૦-૦ અને મુંબાઇથી રૂા. ૩-૭-૦ થાય છે. માંગરોલની સલંગ ટીકીટ ન મળી શકે તો કોસંબાની ટીકીટ માંગવી. કોસંબેથી માંગરોલના રૂા. ૦-૬-૦ થાય છે. માંગરોલ જનારને કોસંબા સ્ટેશને આશરે એક કલાક જેટલો વખત ચા પાણી વીગેરે માટે મળે છે. માંગરોલ ગામથી સ્ટેશન આશરે એક માઇલ છે. જવા આવવા માટે પાકી સડક છે. ત્યાં ભાડાની બળદ ગાડીઓ તથા મજુરો મળી શકે છે. પણ કદાચ ગામના પટેલને લખ્યું હોય તો તે વધારે સુગમ પડે છે. ગામના હાલ પટેલ મી. ગુલામમોહંમદ સાલેજી છે અને કદાચ તેમને ખબર આપીએ તો તેઓ સ્ટેશન ઉપર ભાડેથી ગાડી વીગેરે મોકલી આપે એવા માણસ છે. ગામમાં પીર સાહેબના મુરીદો સારા મહોબતવાળા છે અને જનાર માટે થોડા થોડા થઇ જાય છે. ગુલામ મોહમદ પટેલ, દાવજી બોબાત, ઇબ્રાહીમ રાવત, મુસજી ઇસબજી ઉમર, શાહજી ઇબ્રાહીમ મેમાન વીગેરે લોકોના ઘરો મહેમાનદારી માટે ઘણાં આગળ પડતાં છે. ગામના બીજા માણસો પણ ઘણા સારા અને મળતાવડા છે અને પીરના નામથી જનાર માણસ માટે જીવ કહાડે છે. એકંદરે હાલ તેમની રહેણી કરણી ઘણી સારી છે અને પીરની દુઆથી તેઓ સુખી છે. તેઓ સારી રીતે સમજે છે કે આપણે પીરની જયારત કરવા આવનારાઓની ખીજમત કરીશું અને પીરની દુઆ લઇશું તો ઘણા સુખી થઇશું. તેમનો આ ખ્યાલ બેશક ઉત્તમ છે. આ પીરના ખાનદાનના પીરજાદાઓ પણ ઘણા પ્રેમાળ અને ધર્મીષ્ટ પુરૂષો છે. તેઓ સાદાઇ અને ફકીરી માટે અસલથી પ્રખ્યાત છે, અને હજુ પણ ફકીરી રસ્તા ઉપર કાયમ છે. અસલથી ચાલતી આવેલી સારી બાબાતેને તેઓ પસંદ કરે છે અને તે પ્રમાણે ચાલ

વામાં તેઓ આનંદ માને છે. તેમના ત્યાં દરેક બાબત એવી ગરીબાઇ અને સાદાઇવાળી છે કે ત્યાં જનાર માણસના મન ઉપર તેની અસર થાય છે. તેમના લખોપતિ મુરીદો જેમને ત્યાં સાહેબીનો પાર હોતો નથી તે પણ ત્યાં રંક જેવા બની જાય છે. એમના દરબારમાં બધો ફકીરાની મામલો છે એ જનાર માણસ સારી રીતે જાણે છે. પીર સાહેબ હમેશાં દરગાહ આગળ પોતાનો મુકામ રાખે છે અને ઘણી સાદી સાદડી ઉપર કે વાઘના ચામડા ઉપર બેસે છે. તેમના ઘર આગળ અમીરોના જેવો ઠાઠ માઠ નથી પણ બધું સાદે સાદુંજ છે. તેઓ પોતાની બેઠક દરગાહના ઓટલા ઉપરજ રાખે છે એટલે ગમે તે વખત ગમે તે માણસ તેમને મળી શકે છે. તેઓ ઘર આગળ સાહેબી વધારતા નથી અને કહે છે કે અમને ખુદાએ ફકીર બનાવ્યા છે તેથી સાદાઇમાં રહેવામાંજ અમને માન છે કારણ કે પેગમ્બર (સલ્અમ) પણ સાદાઇમાંજ રહેતા હતા. એમના ઘરનું સાદાપણું જોઇ લોકોને અજાયબી લાગે છે. હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબનો પોશાક તથા રીતભાત એવાં સાદાં છે કે તેમણે બી. એ. સુધી અભ્યાસ કર્યો છે એવું કોઇ ભાગ્યેજ ખ્યાલ કરી શકે. તેઓ પોતાના નિત્ય કર્મમાં એવા ચુસ્ત છે કે તેર વરસથી તેમનો વજીફો (નિત્ય કર્મ) ખંડન થયેલ નથી. [૧] તેમનો યોગાભ્યાસ પણ સારો છે. તેઓ આ પ્રયોગ કરવા અજમેર શરીફવાળા ખ્વાજા સાહેબના દરબારમાં ચાર વરસ રહ્યા હતા તથા ખોલવડમાં પાદરડાવાળી મસ્જીદમાં મેહબુબશાહ મીયાંની દરગાહ આગળ એક હુજરામાં જયાં કોઇ છિલ્લે બેસી શકતું નથી ત્યાં આજથી તેર વરસ ઉપર [૨] લોકોની અજાયબી વચ્ચે છીલ્લે બેઠા હતા. આ છીલ્લો તેમણે એવી સખત રીતે કર્યો હતો કે બીજાથી આ જમાનામાં ભાગ્યેજ થઇ શકે. તે

---

૧ હાલ તો એકવીસ વરસથી ખંડન થયો નથી.

૨ એકવીસ વરસ ઉપર.

વખતે રમજાન મહીનો હતો. આખો દીવસ તેઓ રોજો રાખતા હતા અને નમાજ તથા કુરાન શરીફ પઢયા કરતા હતા. રોજો ખોલવાનો વખત થતો તો ખજુરની એક પેસીથી રોજો ખોલતા. રાત દીવસમાં કોઇની સાથે વાતચીત કરતા નહી. નમાજનો વખત થતો તો જમાત સાથે નમાજ પઢવા જમાતખાનામાં નીકળતા અને પાછા પોતાના હુંજરામાં ચાલ્યા જતા. રાતમાં સહેરી વખતે માત્ર એક હથેલી જેટલી વગર નીમકની જવની નાની રોટલી અને વગર મસાલાવાળી થોડી ફીકી દાળ માત્ર ખાતા હતા. આ સીવાય તેઓ આખા છીલ્લાની મુદતમાં બીજું કાંઇ ખાતા નહોતા. આખી રાતમાં એક પળ પણ ઊંઘતા નહી. રાત્રે આખી રાત જીકર કર્યા કરતા. દીવસે કુરાને શરીફની તિલાવત કરતા અને ચોવીસ કલાકમાં માત્ર જહોર (બપોર) અને અસર (સાંજ) ની વચમાં બે ત્રણ કલાક ઊંઘતા. આખો દીવસ તેઓ હુજરામાં બંધ રહેતા હતા. માત્ર નમાજ માટેજ બહાર મસ્જીદના જમાતખાનામાં નીકળતા અને નમાજ પુરી થતી કે તરત પાછા હુજરામાં ચાલ્યા જતા. એ જગાએ છીલ્લે બેસવાથી ચાર પાંચ જણાને નુકસાન થયું હતું તેથી લોકો એમ સમજતા હતા કે તેમનું ટકવું પણ મુસ્કેલ છે, પરંતુ પાંચ સાત દીવસ સુધી તેમને સલામત હાલતમાં નમાજ વખતે જોઇ લોકો ઘણા અજાયબ થયા અને પાછળથી તેમણે હુજરાની આસપાસ કપડાં બાંધ્યાં તથા ત્યાં બીજા લોકોને જતા બંધ કર્યા. આવી હાલતમાં લગભગ આખો રમજાન મહીનો તેમણે ઇબાદતમાં ગુજાર્યો હતો. આવી આવી મહેનતો માંગરોલના પીરજાદાઓ આ જમાનામાં પણ કરે છે. આ માંગરોલની ગાદી ખરી " ફકીરાની ગાદી " છે. [૧]

---

૧ ત્યાં લક્ષાધીપતિ અને ગરીબ મુરીદો બધા માટે સાદો અને ગરીબાની ખોરાક હોય છે.

માંગરોળમાં જગમેળો.

"મુંબાઇ સમચાર" પોતાના તા ૬—૪—૧૫ના અંકમાં લખે છે કે—ગાયકવાડી વેલાછા તાલુકામાં× આવેલા માંગરોળ ગામે હજરત બડામીયાં સાહેબ તા—૫—૪—૧૫ ના રોજ‡ આ દુનિયામાંથી ઉડી ગયા તેમની જયારતનો ખરચ તેમના ચાળીસમાંના (આજનાં દિવસે) એટલે તાં ૫—૪—૧૫ ના રોજ માંગરોળ ખાતે ભારે ધામધુમથી કરવામા આવ્યો હતો. આ પ્રસંગ ઉપર માંગરોળ ખાતે તેમાં ભાગ લેવાને માટે માંગરોળની ગાદીના ઉત્તરથી દક્ષિણના એટલે આબુથી મુંબાઈ સુધીના બ્રીટીશ અને ગાયકવાડી તેમજ બીજા રાજયોની હદમા વસતા એ ગાદીને માનનારા આસરે ૫૦ હજાર જેટલી મોટી સંખ્યાના મુરીદોને તે ગાદીના હાલના પીર મોટામીયાં તરફના આમંત્રણને માન આપી સુરત, રાંદેર, મુંબાઇ, કડી, પાલણપુર, ભરૂચ, અંકલેશ્વર અમદાવાદ, વીરમગામ, વડોદરા પાટણ, સચીન, વીગેરેના અને માંગરોળની આસપાસ પ્રગણાના દરેક ગામો માંહેલા આશરે દશ હજાર માણસ જેટલી સંખ્યાએ ભાગ લીધો હતો, આટલુંજ નહીં પણ માંગરોળ અને તેની આસપાસના ગામોમાં વસતા જુદી જુદી જાતના હીંદુઓ પણ આ પ્રસંગમાં ભાગ લેવા પીર મોટામીયાં સાહેબ તરફના આમંત્રણથી આવ્યા હતા. તેઓના ઉતારા તેમજ ખાવા પીવા વીગેરેની ગોઠવણ એલાહેદા રસોઇઆ રોકી કીધી હતી.

× વેલાછા તાલુકાને બદલે હવે માંગરોલ તાલુકો લખવાનો હુકમ થયો છે

‡ હી. સ. ૧૩૩૩ નારબીઉલ આખર એટલે અગીયારમીના મહીનની તા. ૯ ને બુધવારને રોજ સવારના ચાર વાગે પીર બડામીયાં સાહેબ બોલતાં બોલતાં ઉડી ગયા હતા.

પરોણાઓને સ્વાગત અને જમણ.

(૦)

રેલવે અને ગાડાં મારફતે આ ગાદીના અસંખ્ય મુરીદોનો પીર મોટા મીયાં સાહેબ તરફથી ઘટતો સ્વાગત કરવામાં આવતો હતો અને તેઓ માટે રાખેલી ગોઠવણ મુજબ ગામમાં ઉતારાઓ આપી જમણ લેવા માટે આમંત્રણ થતું હતું. જમણનું કામ સવારથી બપોર, અને બપોરથી સાંજ સુધી ચાલ્યું હતું. બહારથી આવેલા અસંખ્ય મુરીદો પીર સાહેબના રોજામાં આવેલી બડામીયાં સાહેબની દરગાહ (જે બડામીયાં સાહેબે પોતાની હયાતીમાં દક્ષિણ પુર્વની બાજુમાં તૈયાર થવા પછી થોડા રોજમાં તેઓ આ ફાની દુનિયા છોડી ગયા છે તે) માં તેમજ તેમની બાજુમાં તેમનાં દીકરી દાદી બીબી સાહેબની અને તેની બાજુમાં આવેલી પીર સાહેબ દાદા મીયાં સાહેબની દરગાહમાં અનુક્રમે જઇ પુષ્પો ચઢાવતા નજરે પડતા હતા. આ સઘળી દરગાહો ઉપર જરીના ગીલાફો અને પુષ્પમાળા ચઢાવવામાં આવ્યા હતાં તેમજ તે દરેકની અંદર આરસના પથરો જડાવી દઇ તેની ભવ્યતામા વધારો કરવામાં આવ્યો છે. રાત્રે હાંડી ઝુમર તેમજ કીટશન લાઇટની રોશની કરવામાં આવી હતી. કબરની આસપાસ ચાંદીથી મઢેલો કઠેરો છે તેમજ તે દરેકના બારણાઓ જરમન સીલવરના મઢેલાં છે. રોજામા જવાના કુશાદે દરવાજાનાં મોટા બારણા પીતળથી મઢેલાં છે. મરહુમ પીર બડા મીયાં સાહેબે પોતાની ગાદીની કીર્તી અને માન સ્થાઇ જળવાઇ રહે તે માટે પોતાના ગાદી વારસ પીર મોટામીયાં સાહેબને ધાર્મીક જીવનની ઉંચી બાબતો બક્ષીસ કરી સારો લાભ આપ્યો છે.

સજ્જાદા નશીન પીર મોટામીયાં સાહેબ.

માંગરોલની ગાદી ઉપર સ્થાપિત થએલા સજ્જાદા નશીન પીર

મોટામીયાં સાહેબ ૩૩ વરસની વયના છે.[1] તેઓનો જન્મ ગાયકવાડી પ્રાંત કડીમાં સને ૧૮૮૨ માં થયો હતો. તેઓએ બાળપણમાં દીની અને દુનયવી કેળવણીનો સારો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે ગુજરાતી ઉપરાંત પ્રાકૃત—સંસ્કૃત ભાષાનો થોડો ઘણો અભ્યાસ કરી રાજ્ય ભાષા તરીકે અંગ્રેજીનો પણ ઉંચા વર્ગ બી૦ એ૦ સુધી પોતાના અભ્યાસને આગળ વધાર્યો હતો. તેઓએ ગાયકવાડી રાજ્યમાં એક અધીકારી તરીકે આગળ કામ કરી લોકોની સારી પ્રીતિ સંપાદન કરી હતી એટલુંજ નહી પણ સુરત એજન્સી તાબેના સચીન સ્ટેટના હાલના નવાબ સાહેબ ગાદી ઉપર આવ્યા ત્યારથી તેમની માંગણી ઉપરથી તેમના પરસનલ એસીસ્ટંટ અને પાછળથી એ રાજ્યના ના૦ દીવાન થયા હતા. પીર સાહેબ મોટામીયાં જે ગાદી ઉપર આવ્યા છે તે ગાદીને કોઇ જાતનું કરજ નથી. એ ગાદી તરતી હાલતમાં છે છતાં પણ એ ગાદી ધરાવનારા પીર સાહેબ વૈભવી જીંદગી નહીં ગાળતાં સાદાઇમાં પોતાનું જીવન ગાળી પોતાના મુરીદોનું શ્રેય થાય તે પાછળ વધારે કાળજી અને ઉલટ ધરાવી નાણાંનો મોટા ભાગે સદ ઉપયોગ કરતા રહેલા છે, અને તેના પુરાવા તરીકે એટલુંજ જણાવવું બસ થશે કે મરહુમ પીર સાહેબના જયારતનો ભારે ખરચ તેઓએ કરી પોતાની મોટી સંખ્યાના મુરીદોને અને બીજાઓને તેમાં ઉલટ ભર્યો ભાગ આપી એ ગાદીની ઉજવળતા અને કીર્તિને વધારે પ્રકાશીત બનાવી છે.[2]

---

૧ હાલ તેમની ઉમર ૪૪ વરસની છે તેઓ પોતાના પિતા પીર કાયમદીન બાવા સાહેબ ગુજરવાથી ઈ. સ. ૧૯૦૬ માં તેમની જગાએ કાયમ થયા હતા.

૨ પીર મોટામીયાં સાહેબે આ જગમેળા વખતે દરગાહની બહાર પગ મુક્યો નહોતો છતાં આટલી બધી તજવીજ શી રીતે થઇ અને બધાની સવડ શી રીતે સચવાઈ એ વિશે લોકો તાજુબીમાં છે.

સંદલનું સરઘસ.

ગઇ કાલે સાંજે ચાર વાગે પીર સાહેબના મકાનેથી સંદલ (સુખડ) ચઢવવા માટે સરઘસ કાઢવામાં આવ્યું હતું. પીર મોટામીયાં સાહેબ સરઘસમાં સજ્જાદાનશીનના લિબાસમાં વચ્ચે ચાલતા હતા. સંદલનું આ સરઘસ ગામમાં ફરી દોઢ કલાકે પીર સાહેબના રોજામાં આવ્યું હતું અને સજ્જાદાનશીન પીર સાહેબ, તેમના ભાઇ ભાંડુઓ અને મુરીદોએ સંદલ (સુખડ) ચઢાવી હાજર રહેલા મજલસના લોકોમાં પ્રસાદ વહેંચ્યો હતો.

રાત્રે સુરતથી આવેલા હાજી સાદકમીયાંએ મોલુદ પઢી હતી. આજ સવારે મોટી મજલસ થઈ હતી જે પ્રસંગે ફાતેહાની કીયા થવા બાદ સજ્જાદાનશીન નવા પીર સાહેબ મોટામીયાં સાહેબને હાજર રહેલા મુરીદો તરફથી રૂમાલ દોસાલાની તેમજ બીજી ભેટો થઇ હતી. આ ઉપરાંત સુરતવાળા સરદાર મીર મુજફ્ફર હુસેનખાન સાહેબ તરફથી, સચીનના દીવાન ખા. બા. યુસુફઅલીખાન સાહેબ તરફથી, છોટા ઉદેપુર સ્ટેટ તરફથી, નવસારીના પીરજાદા પ્યારે સાહેબ તરફથી જુદા જુદા પોશાકોની ભેટ પીર સાહેબને થઇ હતી; જ્યારે સચીનના નામદાર નવાબ સાહેબ તરફથી ચોથીઆની જ્યારતને દીવસે પોશાક આપવામાં આવ્યો હતો. ગઇ કાલની પેઠે આજે પણ સવારથી મુસલમાનો તેમજ માંગરોલના અને આસપાસના ગામોના હીંદુઓને શીરાનું જમણ આપવામાં આવ્યું હતું જે જમણનું કામ સવારથી રાત સુધી ચાલ્યું હતું. કેટલાક મહેમાનો આજે વીદાય

થયા હતા ત્યારે મોટો ભાગ પીર મોટામીયાં સાહેબના આગ્રહથી માંગ રોલ ખાતે રહયો હતો. [૧]

પીર મોટામીયાંને પીર બડામીયાં સાહેબે ગુજરવાના બે વરસ અગાઉ ઇલમની કેટલીક ચીજો બક્ષીસ કરી હતી જે હાલ તેઓ હમેશાં પડે છે. વળી પીર બડામીયાં સાહેબ દુનીયાથી ઉઠવાથી તેમની ઇચ્છા પ્રમાણે તેમની ઇલમની તમામ કીતાબો, તેમનો પોશાક, મુંસલ્લો તસબી, ખડામો–પાવડીઓ તથા બીજી તેમની તમામ બુઝુરગાની ચીજો પીર મોટામીયાં સાહેબને મળી છે જેનો તેઓ બુઝુરગોના રીવાજ પ્રમાણે ઉપયોગ કરે છે. આ પીર મોટામીયાં સાહેબ માંગરોલની ગાદી ઉપર ત્રીજા મોટામીયાં છે.× ગાદીની ન્યામત તેમને મળવાથી તેમનાં આશિર્વાદ તથા તાવીજ લેવા દુર દુરથી લોકો આવે છે.

આ પીર મોટામીયાં સાહેબ ધર્મના એવા પાબંધ છે કે પોતે જાત મજુરી તથા મહેનત કરીને પોતાની જાત કમાઇથી પેદા કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે છે. અને ઘણીજ સાદાઇથી રહે છે. પોતે જે જાત મહેનતથી કમાય છે તેનો ઘણો ભાગ એકલબારા તથા માંગરોલની દરગાહ પાછળ ખરચે છે અને તેથીજ એ દરગાહો સારી હાલતમાં છે. હાલ તેમણે એકલબારા વાળી દરગાહ ઘણા રૂપીયા

---

૧ મુંબઈ સમાચાર તા૦ ૭ મી એપ્રીલ ૧૯૧૫ ના અંકમાં ઉપલી હકીકત તેમના ખાસ ખબર પત્રી તરફથી પ્રગટ થઈ હતી. હજરત બડા મીયાં સાહેબ તા૦ ૨૪–૨–૧૫ પ્રમાણે રબીઉલ આખર એટલે અગીયાર મીના મહીનાની ૯ મી તારીખને બુધવારને રોજ આ દુનિયાથી ઉઠયા હતા.

+ પહેલા મોટામીયાં સાહેબ જેમણે માંગરોલમાં ગાદી કાયમ કરી તે, બીજા મોટામીયાં હાલના મોટામીયાં સાહેબના દાદા હતા તે, અને ત્રીજા મોટામીયાં હાલ ગાદીએ બેઠા છે તે પોતે.

ખરચી દુરસ્ત કરાવી છે અને તેની અંદર તથા આજુબાજુ પત્થર ચોડાવી એક નાનો કોટ તૈયાર કરાવ્યો છે. એ દરગાહના કંપાઉન્ડ માટે એકલબારાના ભાયાત ખુમાનસીંગજી તથા તખતસીંગજીએ દરગાહને લગતી કેટલીક જમીન પીર સાહેબને બક્ષિસ આપી છે, અને ત્યાં પીર સાહેબ એક ચાલી તૈયાર કરાવે છે. વળી ત્યાં એક મસ્જીદ પણ તૈયાર થવાની છે.[1]

જેવી રીતે મરહૂમ પીર બડામીયાં સાહેબ પાસે લોકો તાવીજ અને દુવા લેવા આવતા હતા એવી રીતે હાલ પીર મોટામીયાં સાહેબ પાસે આવે છે. તેઓ કોઇને પાછા કહાડતા નથી. તેઓ ગરીબો સાથે ઘણી મહોબત રાખે છે અને તેમનું કામ પહેલું કરી આપે છે. જે માણસ તેમને ત્યાં જાય છે તેમની તેઓ સારી રીતે બરદાસ રાખે છે અને ગરીબ હોય તો તેને તાવીજ ઉપરાંત કેટલીક વખત રસ્તાની ખરચી સુદ્ધાં આપે છે. હાલ તેમનો મુકામ ઘણે ભાગે સુરતમાં રહેતો હોવાથી રેલ્વેની અને ટાઇમની સગવડને લીધે ઘણા માણસો દરરોજ તેનીમી પાસે જાય છે. કોઇ દિવસ એવો જતો નથી કે તેમના ત્યાં મહેમાનો ન હોય. કોઇ કોઇ વખત તો તીસ તીસ ચાલીસ ચાલીસ માણસોની પણ ભરતી થઇ જાય છે જે બધાનો ખરચ પીર સાહેબ ઉપાડે છે. તેઓ હમેશાં પરોઢીએ ઉઠી ખુદા તાલાની બંદગીમાં બેસે છે અને સવારના આઠ વાગ્યા સુધીમાં પોતાનો વજીફો પુરો કરે છે. તે પછી આવેલા લોકોને તાવીજ બનાવી આપે છે.

---

1 આ ચાલી તથા આ મસ્જીદ હાલ તૈયાર થઈ ગઈ છે.

આ પ્રમાણે ઘણો ખરો વખત તેઓ પઢવામાં અને ઇબાદતમાં ગુજારે છે. તેમને યોગનો અભ્યાસ પણ સારો છે. દુનિયામાં રહીને દુનિયાના કામકાજ ઉપરાંત ખુદાની આવી ભકતી કરવી અને સાથે સાથે મખલૂક-જનસમાજની ખીજમત કરવી એ કાંઇ ઓછું કહેવાય નહીં. કોઇ પણ જાતની લાલચ વગર લોકોનું કામ કરવું, તેમની પોતાના ખરચે ખાવા પીવાની તથા સુવા બેસવાની સગવડ કરવી, અને તેમની ઉઠવેઠ કરવી એ તો આ દુનિયામાં કોઇકજ કરી શકે. કાંઇ બધાથી થાય નહીં. આ વાત જે લોકો તેમના ત્યાં જાય છે તે સારી રીતે જાણે છે કે ત્યાં હમેશાં આવો મામલો જારી છે. તેમનો પોશાક સાદો. તેમની રીતભાત સાદી, તેમની રહેણી સાદી, તેમની બોલી સાદી, તેમનો ખોરાક સાદો, બલકે તેમની તમામ ચીજ સાદીજ જોવામાં આવે છે. તેઓ માનની કે ઇજતની ખાએશ રાખતા હોય એમ નથી. જેને તેઓ તાવીજ આપે છે તેને સવા મહીના સુધી નમાજ પઢવાની પોતે ફરજ પાડે છે. સવા મહીનો નમાજ પઢી એટલે માણસ હમેશને માટે નમાજ પઢતું થઇ જાય છે. આ પ્રમાણે તેમની કોશીશથી હજારો માણસો નમાજ પઢતા થઇ ગયા છે, અને નમાજ તથા તેમના તાવીજની બરકતથી હજારો લોકોને ફાયદો પહોંચે છે.

હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબ.

વડોદરાનું પ્રખ્યાત પેપર "સયાજી વિજય" પોતાનું ચાલું સાલનું ભેટનું પુસ્તક પીર સાહેબને અર્પણ કરતાં તેમાં લખે છે કે "નવસારી પ્રાંતમાં ભરૂચ અને સુરત વચ્ચે આવેલ આંગરોલની પીરની ગાદીવાળા જનાબ પીર મોટા મીયાં સાહેબના ઘણા મુરીદો (સેવકો)

આ રાજ્યમાં હોઈ :તેમનું કુટુંબ લાંબા વખતથી આ ઇલાકામાં પ્રખ્યાત છે. તેમની ગાદી હેઠળ લગભગ હજારો મુરીદો છે તેઓના વડીલો અસલ અરબસ્તાનના વતની હોઇ લોકોના આગેવાન હોવાથી સારો મરતબો ભોગવતા હતા. તેમના વંશજો હિંદુસ્તાનમાં મુગલ બાદશાહત સ્થપાઇ તે પહેલાં પંજાબમાં આવી પછી ગુજરાતમાં પાટણ અમદાવાદ, કડી વગેરે સ્થળે આવ્યા હતા.

પીર મોટામીયાં સાહેબનો જન્મ આ રાજ્યના કડી કસ્બામાં થયો હતો. તેમના પિતા પીર કાયમદીન બાવા સાહેબે× નાનપણમાંથીજ તેમના વિધાભ્યાસ તરફ લક્ષ આપ્યું હતું. પીર કાયમદીન બાવા સાહેબ ઘણા સાદા અને મળતાવડા સ્વભાવના હતા. તેઓ પોતાના પીરજાદાને ઉતમ અને સંગીન કેળવણીમાં પ્રવીણ થયેલા જોવાને ઘણા ઉત્સુક હતા. તેમણે પીરજાદા મોટામીયાં સાહેબને બી. એ. સુધી અભ્યાસ કરાવ્યો હતો. અને વળી ગુજરાતી, ઉર્દુ, ફારસી વગેરેની પણ સારી કેળવણી આપી હતી. કડીના મુસલમાનોએ જનાબ પીર જાદા મોટામીયાં સાહેબને તેમની ઉંચી કેળવણી અને પ્રવિણતાના સબબે કડીના શહેર કાઝી ચુંટી કહાડયા હતા. હાલ તેઓ કડીના શહેર કાઝીનો હોદ્દા ધરાવે છે.

તેમના પિતા તથા દાદાની હયાતીમાં તેઓ આ રાજ્યની નોકરીમાં ઇ.સ. ૧૯૦૭ માં જોડાયા હતા. અને તે પછી ટુંક મુદતમાંજ સચીનના ના. નવાબ સાહેબે તેમની પોતાના રાજ્યમાં નાયબ દીવાન

× આ કાયમદીન બાવા સાહેબ બીજા કાયમદીન બાવા છે. પહેલા કાયમદીન બાવા બસો વરસ ઉપર થઈ ગયા છે. તેમણે નુર રોશન નામની કિતાબ બનાવી હતી. તેમની દરગાહ વડોદરા પ્રાંતના પાદરા તાલુકાનાં એકલબારા ગામે છે.

તરીકે માગણી કરી હતી. હજુરશ્રીની મંજુરી મળવાથી ઇ.સ. ૧૯૧૦ માં સચીન સ્ટેટમાં નાયબ દિવાન નિમાયા હતા. ના. નવાબ સાહેબના સારા વલણથી ઉતેજીત થઇને તેમણે ત્યાં સારૂં કામ કરી બતાવી કીર્તિ પ્રાપ્ત કરી છે. એમના સારા કામથી ના૦ નવાબ સાહેબનો તેમની ઉપર સારો ભાવ વધ્યો હતો. તેમનો જોખમદારી ભર્યો હોદો અને કામનું ભારણ છતાં પોતાની ફરજ સંપુર્ણ રીતે બજાવવા ઉપરાંત વખત મેળવીને "રસુલે અરબી" (હઝરત મોહમદ પેગંબર સાહેબના જીવન વ્રતાંતનું પુસ્તક) સારા પાયા ઉપર બહાર પાડી પીર તરીકેની પોતાની ખરી ફરજ બજાવી છે. આ પુસ્તક પાછળ જેટલી મહેનત લેવામાં આવી છે તેટલુંજ તે લોકમાન્ય થયું છે. મોટા મોટા વિદ્વાનોએ એકે અવાજે વખાણ્યું છે. તેઓએ બીજાં પુસ્તકો પણ પ્રગટ કર્યાં છે અને હજુ પણ તે પ્રયાસ જારી છે.

તેઓ સાહેબ સુન્ની પંથના અને ચિસ્તિયા સંપ્રદાયના પીર ગણાય છે. અને અજમેરના ખ્વાજાપીર, દીલ્હીના કુત્બુદીન પીર, પીરાન કલીયરના અલી અહમદ સાબિર પીર, દીલ્હીના નિજામુદદીન ઓલીયા વીગેરે એવા એવા ચિસ્તીયા સંપ્રદાયના મહાત્માઓને માનનારા લોકો પીર મોટામીયાં સાહેબની ગાદીને માને છે. કારણ કે રાજ્યમાં ચિસ્તીયા સંપ્રદાયની ગાદી આ એકજ છે.

ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં પીર બડામીયાં સાહેબના જન્નતનશીન થવાથી માંગરોલની ગાદીનો તમામ વહીવટ જનાબ પીર મોટામીયાં સાહેબે પોતાને હસ્તક લીધો છે. એ વહીવટ હસ્તક લેતી વખતે દબદબાભરી ધાર્મિક ક્રિયા થઇ હતી અને તેઓ સાહેબને એ પવિત્ર ગાદીનો વહીવટ સોંપાયો હતો.

પીર મોટામીયાં સાહેબે ગાદીના સજ્જાદાનશીન થતાંજ તેમને પોતાના તમામ મુરીદો અને એ ગાદીને ભકિત ભાવથી માનનારાઓ તથા લાગતા વળગતાઓને નોતરી ગયા એપ્રીલ મહીનામાં માંગરોલમાં એક જગમેળો કર્યો હતો, જેમાં દસ બાર હજાર માણસો ભેગાં થયાં હતાં. લોકો કહે છે કે માંગરોલમાં આજ સુધી એવો જગમેળો કોઇ વખત થયો નથી. એ જગમેળામાં જનાબ પીર સાહેબે લોકો પ્રત્યે જે પ્રીતીભાવ અને મિલનસારપણું દેખાડ્યું હતું. તેથી ચોગરદમ તેમની તારીફ થઇ હતી. તેમણે આ જીલ્લાના લોકોનો ઘણો અનુભવ મેળવ્યો છે, તેમ તેઓ ગુરૂ–પીર તરીકેનું પોતાનું જોખમ પણ સારી પેઠે સમજે છે.

હિંદુ અને મુસલમાનો હવે એકજ દેશની પ્રજા હોઇ તેઓ વચ્ચે ઐકય વધારવાની જરૂર છે. ધર્મગુરૂઓ તે કામ બીજી કોઇ પણ વ્યકિત કરતાં સારૂં કરી શકે. પણ હાલના ધર્મગુરૂઓનો મોટો ભાગ કે જે ધર્મના તત્વોથી તથા જમાનાની જરૂરીઆતથી અજ્ઞાન અને મોજ શોખી જીંદગી ગાળનારો છે, તે તેમ કરી શકે તેમ નથી.

જનાબ પીરજાદા એક ધર્મગુરૂ છતાં ધર્મનાં તત્વોથી તેમ આધુનિક અંગ્રેજી કેળવણીથી સંસ્કૃત હોવાથી આપણે તેમનામાં એવી આશા–હીંદુ મુસલમાન વચ્ચેના મતફેર દુર કરી તેમને એક દેશની એક પ્રજા બનાવવાની આશા રાખીએ તો તેમાં કાંઇ ખોટું નથી. વૈષ્ણવ ધર્માચાર્ય સ્વર્ગસ્થ શ્રીમાન દેવકીનંદજી મહારાજ અને નામ૦ આગાખાનની માફક સ્થળે સ્થળે ફરી તેવાં ભાષણો વગેરે આપી તે હેતુ સિદ્ધિએ પહોંચાડવા માટે જનાબ પીર સાહેબ એક યોગ્ય પુરૂષ

હોવાથી સર્વ શક્તિમાન પ્રભુ તેમને બળ અને દીર્ઘાયુ બક્ષે એવી અમારી અંતઃકરણપૂર્વક પ્રાર્થના છે." * વિગેરે "સયાજી વિજય"ના અધિપતિએ લખ્યું હતું.

છેલ્લા માંગરોલના ઉરસમાં ગાદીએ આવ્યા પછી પીર મોટા મીયાં સાહેબે કેવી કુશળતા બતાવી છે અને કેવી ઉમદા વ્યવસ્થા કરી છે તેનું વિવેચન કરતાં મુંબઈના પ્રખ્યાત પેપર અખબારે—ઈસ્લામે દર્શાવી હતી કે " માંગરોલ ગામમાં પીર મોટામીયાં સાહેબનો ઉરસ ગયા માસમાં મોટી ધામધુમથી શરૂ થયો હતો. જાનેવારીથી દુકાનો આવવા લાગી હતી. આ વરસે સૌ કરતાં વધુ દુકાનો સુરત ભરૂચ વિગેરે જેવાં શહેરોમાંથી આવી હતી. સંદલના દીવસે માંગરોલમાં વસતા શેઠ ખુશાલચંદ ઓપાજીએ પીર બડામીયાં સાહેબની નવી દરગાહ ઉપર ચાંદીનો રૂ૦ ૧૫૦ ની કીંમતનો એક ભારે કળસ ચાંદીના પંજા સાથે ચડાવ્યો હતો. આ હીંદુ ગૃહસ્થને પીર સાહેબથી ઘણો ફાયદો પહોંચેલો કહેવાય છે. ઉરસને દીવસે સચીનના ના૦ નવાબ સાહેબ પોતાના અમલદારો તથા બીજા પચીસ માણસના રસાલા સાથે ફાતેહા માટે ઉરસમાં ભાગ લેવા માંગરોલ પધારી પોતાને માટે તૈયાર કરેલી કેમ્પમાં ઉતર્યા પછી તરતજ પીર સાહેબની દરગાહ શરીફમાં ફાતેહા માટે ગયા હતા અને તેજ દીવસે તેઓ

---

* આ લેખ ઈ૦ સ૦ ૧૯૧૭માં લખાયો હતો. આ પીર મોટામીયાં સાહેબના દાદાનું નામ પણ મોટામીયાં સાહેબ હતું. તેમના લગ્ન વીરમગામવાળા લાલપીર સાહેબના બહેન સાથે થયાં હતાં. હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના લગ્ન પણ લાલપીરની દીકરીની દીકરી સાથે થયાં હતાં. તેમને નીજામુદીન નામના એક દીકરા છે જેમની ઉપર હાલ એકવીસ વરસની છે આ નીજામુદીનની શાદી ચાલુ સાલે લાલપીરના સત્રીજા દાદામીયાં સાહેબની દીકરી જોડે થઈ છે.

સાંજની ગાડીમાં વિદાય થયા હતા. અગર સ્વસ્થાનના ઠાકોર શ્રી ગંભીરખાનજી સરદારખાનજી સાહેબ તથા ઊંચાદના ઠાકોર શ્રી મહંમદખાનજી સાહેબ તથા અગર પાટવી કુંવર ઇબરાહીમખાનજી સાહેબ દસ બાર માણસોના રસાલા સાથે માંગરોલ કદમ બોસી માટે પધાર્યા હતા. તેઓ ત્રણ દીવસ રહી વિદાય થયા હતા. પીર બડામીયાં સાહેબના સ્વર્ગવાસ પછી આ ઉરસનો બંદોબસ્ત પીર મોટામીયાં સાહેબે ઘણી બાહોશીથી કર્યો હતો. તેમણે ઉરસને ફતેહમંદ નીવડવા કોઇ પણ રીતની ખામી રાખી નહોતી. જે લોકો એમ ધારતા હતા કે પીર બડામીયાં સાહેબ પછી માંગરોલની ગાદી તેમની' માફક કોઈ ચલાવી શકશે નહી તે પોતાની ગણત્રીમાં ખોટા પડ્યા છે. હાલ પીર મોટામીયાં સાહેબના વખતમાં મોટી સંખ્યામાં મુરીદો ઉરસમાં ઉતરી પડયા હતા. ઉરસની વ્યવસ્થા એવી હતી કે દરેકના મહોડા-માંથી તારીફ નીકળતી હતી. તેમણે અરબી, ફારસી, ગુજરાતી, સંસ્કૃત ઉપરાંત અંગ્રેજીનું પણ બી૦ એ૦ સુધીનું શિક્ષણ લીધું છે એજ બતાવી આપે છે કે તેઓ ગાદીની કિર્તી વધારતા જશે. તેમની રહેણી કરણી એવી તો સાદી છે કે લોકોનો તેમના તરફનો પુજ્ય ભાવ દિવસે દિવસે વધે એ દેખીતું છે. તેઓ પોતાના વજીફામાં એવા મકકમ છે કે તે અગીઆર વરસથી ખંડન થયો નથી. [૧]

પીર સાહેબના ગાદીએ આવ્યા પછી શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારે તેમને હથીયાર અને દારૂગોળાના કાયદામાંથી મુકત કર્યા છે

---

૧ જુઓ અખબારે ઈસ્લામનો તા. ૧૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ ને શુક્રવારનો અંક પાન ૨. હાલતો પીર સાહેબનો વજીફો બાવીસ વરસથી ખંડન થયો નથી,

એટલુંજ નહીં, પણ તેમને દીવાની ફોજદારી કામોમાં કોરટમાં હાજર રહેવાની ફરજમાંથી પણ માફી આપી છે અને વેલાછા અને વાંકળ એ બે મહાલો તોડી બંનેને એકત્ર કરી તેનું માંગરોલ તાલુકો નામ આપ્યું છે અને માંગરોલને તાલુકાનું સદર સ્ટેશન બનાવી ત્યાં મહાલ કચેરીઓ તૈયાર કરવાનો હુકમ આપ્યો છે જેનો અમલ થવા લાગ્યો છે. આ પીર સાહેબ એવી પ્રતિષ્ઠા વાળા ગણાય છે કે નામદાર મહા-રાજા ગાયકવાડ જેવા બાહોશ રાજકર્તા પણ તેમને પોતાની મુલાકાતનો લાભ આપે છે. અમદાવાદ વાળા પીરજાદા સરદાર ફરીદમીયાં સાહેબ આ પીર સાહેબના સગા થાય છે. તેમજ અમદાવાદ વાળા શાહ વજી-હુદીન સાહેબના હાલના સજ્જાદા નશીન સૈયદ બડા સાહેબ પણ આ પીર સાહેબના ભાણેજ થાય છે. પીર મોટામીયાં સાહેબ કલીયર વાળા હજરત અલાઉદ્દીન અલી એહમદ સાબિર સાહેબ તથા દીલ્લીવાલા હજરત નીજામુદ્દીન ઓલીયાના પીરની ઓલાદમાં છે તેથી સાબીરીઆ તથા નિજામીયા સિલસિલાના લોકોના તેઓ પીર ગણાય છે.

ચિસ્તીયા સંપ્રદાયની આખા મુંબઈ ઈલાકામાં મોટામાં મોટી ગાદી તેમનીજ છે.+ પીર મોટા મીયાં સાહેબ અનેક ધર્મોની માહીતી ધરાવે છે તથા સુલુક–વેદાંત તેમજ યોગવિદ્યામાં ઘણા કુશળ છે. તેઓ એક એવા મહાન તરીકા–સંપ્રદાયના પીર છે કે જે સંપ્રદાયને તેના મરતબાને લીધે દુનિયાના ૪૦ કરોડ મુસલમાનો માને છે એટલુંજ નહી પણ બીજી સઘળી કોમોના હજારો લોકો માને છે. જે પંથને આટલા બધા લોકો માનતા હોય તેનું મહાત્મય કેટલું હોય તે સહેલાઈથી સમજી શકાય એમ છે. આ સંપ્રદાયની મોટી દરગાહો અજમેર, દીલ્હી,

+ વડોદરાવાળા મીર સાહેબનું કુટુંબ તથા હામુમીયાં જામુમીયાં તથા રસુલમીયાંના કુટુંબના લોકો આ ગાદીને ઘણા માનતા હતા.

પાકપટ્ટન, પીરાન કલીયર વિગેરે ઠેકાણે છે પણ મુંબાઈ ઈલાકામાં આ સંપ્રદાની મોટામાં મોટી ગાદી માંગરોલમાં છે. આ પીર સાહેબ પીરાન કલીયરવાળા હજરત અલી એહમદ સાબિર સાહેબના પીરની ઓલાદમાં છે એટલે સાબિરીઆ બજમે ચિસ્તિઆના તે પીર થાય છે. વળી દીલ્લીવાળા હજરત નીઝામુદ્દીન ઓલીયા મેહબુબ ઈલાહીના પણ તે પીરની ઓલાદમાં છે. એટલે નીઝામીયા સિલસિલાના લોકોના પણ તે પીર ગણાય છે. તે ઉપરાંત અમદાવાદ વાળા પીરજાદા સરદાર ફરીદમીયાં સાહેબના વડીલ હજરત નસીરૂદ્દીન ચિરાગ દેહેલ્વી સાહેબના પીરના પીર(દાદાપીર) ની ઓલાદમાં છે તથા ગુલબર્ગાવાળા હજરત ખ્વાજા બંદે નવાઝ ગેસુદરાજના મોટા દાદા પીરની ઓલાદમાં છે. હજરત નસીરૂદ્દીન ચિરાગ દેહેલ્વી એવા મરતબા વાળા ગણાતા હતા કે અમદાવાદ વાળા હજરત શાહ આલમ સાહેબ બુખારીના દાદા હજરત મખદુમ જહાનીઆ પણ તેમના મુરીદ હતા. પીર મોટામીયાં સાહેબના મોટા દાદા બાવા ફરીદ સાહેબ તો હજરત નસીરૂદીન ચિરાગ દેલ્હવીના પણ પીરના પીર હતા, તેથી તેઓ કેવા મરતબાવાળા હશે, તેનો સહેજ ખ્યાલ આવી શકશે. હજરત નસીરૂદીન ચિરાગ દેલ્હવીના મુખ્ય મુરીદ ખ્વાજા બંદે નવાજ ગેસુ દરાજ હતા.[1] હજરત બંદે નવાજ પોતે ખ્વાજા નસીરૂદીન ચિરાગ દેહેલ્વીની સેવામાં રહી તેમની પાલખી ઉપાડતા હતા.[2] ત્રીસ વરસ

---

૧ કડી કસબામાં જે પીરજાદાઓ રહે છે તે આ બંદે નવાજ ગેસુદરાજ સાહેબની ઓલાદમાં છે.

૨ કહે છે કે ચાલીસ હજાર સૈયદોએ હજરત નસીરૂદીન ચિરાગ દેહેલ્વીની પાલખી ઉપાડી છે.

સુધી પાલખી ઉપાડીને તેમણે ન્યામત મેળવી હતી. એટલે હજરત બંદે નવાજ પીર મોટામીયાં સાહેબના મોટા દાદા હજરત બાવા ફરીદ શકર ગંજ ચિસ્તીના ખલીફા (હજરત નીજામુદીન ઓલીયા) ના મુરીદ (હજરત નસીરૂદ્દીન ચિરાગ દેહેલ્વી) ના પણ મુરીદ હતા.

આ બધા મહાત્મા ચિસ્તી ખાનદાનના ગણાય છે. એ ચિસ્તી સંપ્રદાયના મૂળ પુરૂષ અજમેરવાળા પીર ખ્વાજા સાહેબ આજથી સાતસો વરસ પહેલાં મહાન હજરત મોહંમદ પેગમ્બર સલ્અમની બશારત પ્રમાણે " હીંદલ—વલી " નો ખીતાબ મેળવી હીંદુસ્તાનમાં પધાર્યા અને તેમણે ઇસ્લામનો પાયો નાખ્યો. " હીંદલ—વલી " નો અર્થ હીંદુસ્તાનના પીર એવો થાય છે. એટલે હીંદુસ્તાનના તમામ લોકોનું ગુરૂ પદ તેમને મળ્યું હતું અને તેથીજ ચિસ્તી સંપ્રદાય હીંદુસ્તાનમાં રૂહાની-આત્મિક-ધાર્મિક શહેનશાહત ભોગવે છે. ખ્વાજા સાહેબ હીંદના શહેનશાહ ગણાય છે જે બિના જગ જાહેર છે. તેમના પછી તેમની જગાએ દીલ્લીવાળા ખ્વાજા કુતબુદીન બખતિયાર કાકી થયા જેમને ખ્વાજા સાહેબની તમામ ન્યામત મળી. ખ્વાજા કુતબુદીન પછી હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના વડીલ હજરત ખ્વાજા ફરીદુદીન (બાવા ફરીદ) શકરગંજ ચિસ્તી હીંદુસ્તાનની ધાર્મિક શહેનશાહતની ગાદીએ આવ્યા. આ પીર સાહેબને અજમેરવાળા ખ્વાજા સાહેબ તથા દીલ્લીવાળા ખ્વાજા કુતુબ સાહેબ એ બંનેએ પોતાની સઘળી ન્યામત આપી દીધી હતી. બંને મહાત્માઓની ન્યામત મળવાથી હજરત બાવા ફરીદ સાહેબ ગંજે મખફીના એક અખુટ ખજાના રૂપ થઇ ગયા હતા. ઉપલા બંને મહાત્મા-પીર-બુજુર્ગોના આ દુનીયાંથી ઉઠી ગયા પછી તે વખતે હજરત બાવા ફરીદ સાહેબ હીંદુસ્તાનની શહેનશાહી ગાદીએ આવી

સૌથી મોટા મહાત્મા—કુતુબ—ગણાવા લાગ્યા. એક યુરોપીઅન લેખકે તેમના વિશે લખ્યું છે કે "જગતમાં સૌથી વધારે કીર્તી મેળવવા નિર્માણ થએલા એક મહાત્મા—પીર ઇ. સ. ૧૧૭૦ ના અરસામાં પેદા થયા. તેમનું નામ હજરત બાવા ફરીદુદીન શકરગંજ હતું. ઇસ્લામના મહાત્મા તરીકે તેમનો મરતબો તે વખતે સૌથી ચઢીઆતો—બુલંદ હતો. તેમનો રોજો "અજોધન" માં છે. એ જગા તેમને ઘણી પસંદ હતી. શુધ્ધતાથી રહેવું, રોજા રાખવા; અને યોગ કરવો એ બાબતો પૂર્વ તરફના ધર્મમાં સાથે સાથે હોય છે. તેમ એ બાબતોમાં બાવા ફરીદ સાહેબ તે વખતે સૌથી આગળ વધેલા હતા. તેમણે એટલા બધા રોજા રાખ્યા હતા કે કહે છે કે ત્રીસ વરસ સુધી તો તેમણે મહોડે અન્ન અડકવા દીધું નહોતું. .... થોડાજ વખતમાં તેમની કિર્તી એટલી બધી વધી કે અફગાનિસ્તાનના દુરના પ્રદેશોના તથા ઇરાન તથા મધ્ય એશીઆના આઘેના શહેરોના લોકો પણ તેમનાથી જાણીતા થઇ ગયા હતા. અજોધન શહેરનું નામ પાછળથી "પાકપટ્ટન" પાડવામાં આવ્યું હતું.[૧]

આ પાકપટ્ટન શહેર પંજાબમાં મુલતાન પાસે આવેલું છે. હાલ ત્યાં રેલ્વે થઇ ગઇ છે. હજરત બાવા ફરીદ સાહેબની દરગાહ આગળ એક "જન્નતી દરવાજો" છે જેને માટે એવું છે કે જે કોઇ એ દરવાજામાં થઇને નીકળે છે તેને દોજખની આંચ હરામ થઇ જાય છે, એટલે કે નર્કના બારણા તેને માટે બંધ થઇ જાય છે અને તે સ્વર્ગમાં જવાને ભાગ્યશાળી થાય છે. ત્યાં દર વરસે મહોરમ

---

૧ હજરત બાવા ફરીદ સાહેબના પદોની ઘણી કિતાબો ઉર્દુ તથા ફારસીમાં છે. અમારો પણ તે ગુજરાતીમાં બહાર પાડવાનો ઇરાદો છે.

માસની પાંચમી તારીખે એક મોટો ઓરસ થાય છે જેમાં ભાગ લેવાને ઘણે દુર દુરથી લાખો માણસો આવે છે. એ દરવાજો પણ બાર મહીનામાં એકજ વખત ઉરસના ટાંકણે પોતાની મેળે ઉઘડી જાય છે, જેમાંથી હજારો લોકો નીકળવા પડા પડી કરે છે. આવા હીંદુસ્તાનની રૂહાની–આત્મિક–ધાર્મિક શહેનશાહતવાળા મહાત્મા–પીરના ખાનદાનમાં આ માંગરોલવાળા પીર સાહેબ છે.

પીર મોટામીયાં સાહેબે ધારણ કરેલી ફકીરી

સચીન સ્ટેટના નાયબ દીવાનનો હોદ્દો છોડતી વખતનો તેમનો સદ્‌બોધ.

પીર મોટામીયાં સાહેબ જેઓ સચીન સ્ટેટમાં નાયબ દીવાન જેવા સારા હોદ્દા ઉપર સાત વરસથી હતા તેમને પોતાના વડીલોની ગાદી અને પીરનો ઇલકાબ મળવાથી તેમણે દુનિયાની તમામ સાહેબી જતી કરી આખરે પોતાના વડીલોના રસ્તે ચાલવા હાલ ફકીરી માર્ગ અખત્યાર કર્યો છે અને નાયબ દીવાનની જગાનું રાજીનામું આપી લોક સેવા માટે તૈયારી કરી તેઓ ફકીરી માર્ગમાં ઉતરી પડયા છે. લગભગ બાર વરસ જેટલી લાંબી મુદત સુધી તદન અમીરી ઠાઠથી રહેનારા માણસ એકદમ ફકીરીમાં આવી જાય અને સઘળા વૈભવોનો ત્યાગ કરે એ અજાયબી પમાડનારી બીના છે. સચીન સ્ટેટમાં સારો

હોદ્દો, સારો પગાર, સારી આબરૂ અને સારી સાહેબીવાળી જગા અને તે ઉપરાંત માંગરોલના ગાદીપતિને માટે નિર્માણ થયેલું સુખ એ સઘળુ જતું કરી ખુદા અને તેની મખલૂક—પ્રજાની સેવા માટે પોતાના ઉપર જે જોખમ લીધું છે તે બેશક વખાણવા જોગ છે. તેઓ એક ગાદીપતિ હોવા ઉપરાંત બી૦ એ૦ સુધી અંગ્રેજી ભણેલા છે. ગુજરાતી ભાષાના તેઓ એક સાક્ષર હોઇ તેમાં તેમણે સારા પુસ્તકો લખેલાં છે. ઉરદુ, ફારસી, અરબી, એ તો તેમને માટે જરૂરની ભાષાઓ છે એટલે તેમને શીખવી પડે એ કુદરતી છે. તેમને ઉંચી કેળવણી મળેલી છે, તેમણે સારા હોદા ભોગવ્યા છે અને માંગરોલની ગાદી મળવાથી તેઓ બે લાખ જેટલા મુરીદો—સેવકોના અધિકારી થયા છે એટલુંજ નહી પણ તે ગાદીને અંગે લાખો રૂપીઆની આવક કરી શકે તેવી હાલતમાં છે છતાં દુનિયાની સાહેબીનો જરા પણ ખ્યાલ નહી રાખતાં તેમણે ફકીરી માર્ગ તરફ પોતાનું મન લગાડયું છે. તેમણે કેવી રીતે પોતાનું મન મજબુત કરી દુનિયાની સાહેબી જતી કરી છે તે તેમનાજ શબ્દોથી આપણે બતાવી આપીશું. જયારે તેમના સચીન સ્ટેટના નાયબ દીવાનના હોદાનું રાજીનામું આપવાની વાત જાહેરમાં આવી ત્યારે તેમના ઘણા મુરીદો એ વિષેની ખાતરી કરવા સચીન ગયા અને તેમની ત્યાં ખાતરી થઇ કે પીર સાહેબે રાજીનામું આપ્યું છે ત્યારે તેમની ખુશાલીનો પાર રહયો નહી. આ ખબર બધે એકદમ ફેલાઇ ગઇ અને ઘણા મુરીદો તથા સ્ટેટના લોકો સચીન આવી પહોંચ્યા. બધા ભેગા થયા પછી પીર સાહેબે શાંતીથી ભાષણ રૂપે કહેવા માંડયું કે "ગૃહસ્થો, તમને આજે હું એક અગત્યની બાબત સંભળાવું છું અને તે એ છે કે મેં સચીન સ્ટેટના નાયબ દીવાનના હોદાનું રાજીનામું આપ્યું

છે. (ખુશાલી તથા આશ્ચર્ય). તમે જાણો છો કે હું નવાબ સાહેબ ગાદીએ આવ્યા તે પહેલાંથી એટલે લગભગ બાર વરસથી તેમની સાથે છું. સૌથી પહેલાં તેમણે મને એ॰ ડી॰ સી॰ (મુસાહેબ) ની જગા આપી હતી, અને છેવટે ઈ॰ સ॰ ૧૯૧૦ માં રાજ્યના નાયબ દીવાનનો હોદ્દો આપ્યો હતો અને ત્યારથીજ હું સચીનમાં એ જગા ઉપર છું. નવાબ સાહેબે મારી નોકરી વડોદરાના શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યમાંથી ટ્રાન્સફર કરાવી એટલે ઉછીની લઇ તેઓ સાહેબે મને વખતો વખત પ્રમોશનો આપી તથા બંગલો, ગાડી ઘોડા, નોકર ચાકર વગેરેનો બંદોબસ્ત રાખી મારે માટે બધો વખત માયાળુ લાગણી બતાવી છે. આટલી લાંબી મુદત હું તેઓ સાહેબ પાસે રહ્યો તે દરમ્યાન તેમણે તેમના અધિકારીઓએ તથા તેમની રૈયતે મારા તરફ પ્રેમ ભાવજ રાખ્યો છે. સરકારી નોકરીમાં સારો હોદ્દો, સારો અધિકાર, સારો પગાર, સારી આબરૂ, તથા સારી સવડ એ વસ્તુઓ માણસ માટે સારાં સાધન સમાન છે અને એ સાધનો પ્રાપ્ત થવાથી માણસ કાંઇક કરી શકવાની સ્થિતીમાં મુકાતો હોવાથી તે તરફ તે કુદરતી રીતે પ્રેરાય છે અને હમેશાં ખંતથી મહેનત કરી આગળ વધવા અનેક પ્રયાસો કરે છે. એક રાજ્યમાંથી બીજા રાજ્યમાં જાય છે, બીજામાંથી ત્રીજામાં જાય છે અને જ્યાં જ્યાં જાય છે ત્યાં સારાં સારાં કામો કરી બધાઓને સંતોષ આપી પોતાની બેહતરીની આશા રાખે છે. મને પણ આજે તેવોજ પ્રસંગ મળ્યો છે એટલે હવે હું પણ સચીન સ્ટેટમાં મારાથી બનતી સેવા બજાવી આપણા મહાન સરકાર ખુદાની સેવામાં જોડાવા માંગુ છું. તે એક મહાન સરકાર છે કારણ કે તે સૃષ્ટિનો માલિક છે. આવા સરકારની

સેવામાં મને જોડાતો જોઇ બધાઓને આનંદ થયા વિના રહેશે નહી કારણ કે એ એક કલ્યાણનું ચિન્હ છે.

દુનિયાના મન ગમતાં સાધનો જ્યાં પ્રાપ્ત થયેલાં હોય છે ત્યાં જો કે તે સાધનો મિથ્યા હોય છે તો પણ માણસ તેને વળગી રહેવાને યત્ન કરે છે એ એક માનવી સ્વભાવનો ગુણ છે. પણ એ સાધનોની પેલી તરફ એથી પણ વધારે ચઢતાં સાધનો છે જે વધારે લાભદાયક તથા કલ્યાણકારી છે એમ માણસને જેમ જેમ અનુભવ થતો જાય છે તેમ તેમ માલમ પડે છે. સ્ટેટમાં જોડાયા પછી મને નવાબ સાહેબની માયાળુ લાગણીને લીધે દુનિયાની સારી સાહેબી જોવાનો પ્રસંગ મળ્યો છે એટલે એ સંબંધી હવે મને વધારે અભિલાષા રહી નથી. એ સાહેબીના સાધનો દુનિયાદારીને માટે ઉપયોગના ગણવામાં આવે છે. પણ જે આગળ વધવાની ખાહેશ રાખે છે તેને તો ત્યાંનોજ ખ્યાલ હોય છે. દરેક માણસે પોતાનું ધોરણ પોતે નકકી કરવાનું છે. તેમ હું પણ તે પ્રમાણે મારૂં ધોરણ નકકી કરૂં તો હું કાંઇ અયોગ્ય કરૂં છું એમ ગણાશે નહી. માણસ પ્રથમ બાળકના રૂપમાં, પછી જુવાનના રૂપમાં, અને છેવટે વૃદ્ધના રૂપમાં આવે છે. જેમ જેમ તે ઉમરે પહોચતો જાય છે, તેમ તેમ કુદરત તેની સ્થિતીમાં ફેરફાર કરતી જાય છે. જેવી રીતે શારીરીક સ્થિતીનો મામલો છે તેવીજ રીતે માનસિક સ્થિતીનો પણ છે. દરેક માણસ તેવીજ સ્થિતીને આધીન છે તેમ હું પણ છું. મારી વય હાલ આડત્રીસ[1] વરસ જેટલી છે. જો કે હું વૃદ્ધાવસ્થાની હદે પહોંચ્યો નથી તો પણ જીંદગી ટકે તો તેવો વખત પણ આવે. એવો વખત

---

[1] હાલ પીર સાહેબની ઉમર આ ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં ૪૫ વર્ષની છે.

આપવો ન આપવો એ માલિકના હાથમાં છે, એટલે એ ઉપર આધાર રાખીને બેશી રહેવું એ મીથ્યા છે. જે કાંઇ કરવું તે હમ. ણાજ કરવું એમ મને મારો અંદરવાળો સુચવે છે. અને તેથીજ હું એકદમ સ્વતંત્ર થવા માંગુ છું. મારા વડીલો સ્વતંત્ર હતા અને તેમણે સ્વતંત્ર રહીનેજ માલિકની સેવા બજાવી છે. તેમણે સ્વાર્થની દરકાર રાખી ન હોતી. તેમનો માર્ગ ફકીરાની હતો. મારા વડીલો જે માંગરોલની ગાદીના ગાદીપતિ પીર હતા તે આ દુનિયાથી ઉઠી ગયા છે અને તેમની જગાએ હવે મારી નીમણુંક થઇ છે. એટલે તેમના પગલે પગલે ચાલવું અને માલિકની સેવા બજાવવી એ હું મારી ફરજ સમજુ છું. હું જયારે નાયબ દીવાનના હોદા ઉપર આવ્યો ત્યારે લોકોને ભાગ્યેજ એ ખ્યાલ આવ્યો હશે કે હું ફકીરી રસ્તા તરફ દોરાઇશ પણ ખુદા મહાન શકિતવાળો છે. તે જે ચાહે તે કરી શકે છે. મારા વડીલોએ હમેશાં સાદુ જીવન ગાળ્યું છે એટલે મને પણ તેવી પ્રેરણા થાય એ સ્વાભાવિક છે. દુનિયાના વૈભવ છોડવા એ બેશક કઠણ લાગે છે પણ જયારે માણુસ આગળનો વિચાર કરે છે ત્યારે તેનો ભાવ એ મિથ્યા વૈભવો ઉપરથી ઓછો થઇ જાય છે. ઇચ્છાઓ ઓછી થઇ જવાથી આત્મિક પ્રભાવ પ્રબળ થતો જાય છે અને તેમ થવાથી માણુસ હંમેશાં પોતાને શાંતિ સાગરમાં અનુભવે છે. આવી શાન્તી, સુલુક, તસવ્વુફ–બ્રહ્મજ્ઞાનમાં આગળ વધવાનું એક ઉત્તમ સાધન છે, અને તેથીજ મહાત્માઓ હંમેશાં શાંતીના પાઠ પઢાવ્યા કરે છે. રાજ્યના નાયબ દીવાનની જગા દુનિયાની દ્રષ્ટિથી જોતાં સારા હોદાની, સારા અધિકારની, સારા પગારની, સારી સાહેબીની, તથા સારી આબરૂની ગણાય છે, અને ઘણા માણુસો તે

મેળવવા આતુરતા પણ રાખે છે. આવી જગ્યા મુકી ફકીરી રસ્તો અખત્યાર કરવાના કામને કેટલાક લોકો અકકલથી ઉલટો-પાછળ પાડનારો માર્ગ ગણાવા પણ તૈયાર થશે પણ તેમ કરવાનું કારણ નથી, કેમકે ફકીરી રસ્તાનો અર્થ કાંઇ એવો થતો નથી કે લાગતા વળગતાઓને રઝળતા મુકી કાયર થઇને જંગલમાં અથવા એક ખુણામાં જઈ નકામું બેસી રહેવું ! એવા દૈવી માર્ગનો આવો ભળતો અર્થ કરવાનો નથી. મહાન હઝરત પયગમ્બર સ૯અમ ફકીરી રસ્તાવાળા હતા તેનો અર્થ એ છે કે તેઓ ખુદાની, તેના ધર્મની, તથા તેની મખલુક—પ્રાણી માત્રની સેવા કરતા દુનિયાની અભિલાષાઓ રાખ્યા વગર ખુદાની, તેના ધર્મની, અને જન સમાજની જે સેવા બજાવવામાં આવે છે તે ખરી બંદગી છે. મેં આ રસ્તામાં કેટલાક વખતથી પગ મુકેલો હોવાથી મારો ભાવ તે તરફ વધી ગયો છે. ઘણા લોકો પોતાના કામ માટે બિચારા તકલીફ વેઠીને મારે ત્યાં હંમેશાં આવે છે. હું તેમની તરફ પુરતું ધ્યાન આપવા મારાથી જેટલી બને તેટલી કોશીષ કરતો પણ મારા હોદાનું સરકારી કામ ઘણા વખતે આડે આવતું. વખતની તંગીને લીધે મારી સાથે વાતચીત કરવાનો વખત નહી મળવાથી તેઓ બિચારા ઘણા નારાજ થતા. દુરથી આશાથી આવેલા લોકોને નારાજ કરવા તેને બદલે મારે પોતેજ તેમના માટે છુટા થવું એ મને વધારે બહેતર લાગવાથી તેમ જ મારી ગાદીના મુરીદો તથા લાગતા વળગતાઓની એજ ઇચ્છા હોવાથી ઉપલો ફકીરી રસ્તો મને પસંદ પડવાથી મેં નાયબ દીવાનના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું છે. મને લાગ્યું કે મારે હજી પણ ઘણું કરવાનું છે, પણ રાજ્યની રોકાણને લીધે મારાથી જે કરવાનું છે તે સંપુર્ણ રીતે થઇ શકતું નથી તેથી જાણી જોઇને મેં નાયબ દીવાનની નોકરી

જતી કરી છે. રાજીનામું આપવાથી રાજ્યની રૈયત નારાજ થઇ છે, તથા નવાબ સાહેબે પણ મારું રાજીનામું ઘણી નારાજીથી મંજુર કર્યું છે, પણ એમાં નારાજ થવાનું કાંઇ કારણ નથી. જે મારા ખેરખ્વાહ છે અને જે મને સારી સ્થિતીમાં જોવા ઇચ્છે છે તેમણે તો મારા રાજીનામાથી ઉલટા ખુશ થવું જોઇએ. જે વાતથી મને આનંદ થાય તેમાં મારા હિતેચ્છુઓએ પણ આનંદ માનવો જોઇએ. હું છુટો થવાથી ઘણા કામ કરી શકીશ. મને માલિકની સેવા કરવાનો વધુ વખત મળશે તેની સેવા બીજાઓની સેવાઓથી બેશક વિશેષ છે. તે ઉપરાંત હું ઇસ્લામી સાહિત્યનાં પુસ્તકો તૈયાર કરવા, જુદી જુદી ઉપયોગી સંસ્થાઓ કાયમ કરવા, લોકોને વખતો વખત સુચના કરવા વખત મેળવી શકીશ. આવા ઉપયોગી કામ કરવા માટે બેશક સ્વાર્થ ત્યાગની જરૂર છે. રાજીનામું આપ્યા પછી મારૂં તથા મારા કુટુમ્બનું ગુજરાન કેવી રીતે ચાલશે એ વિષે કેટલાક લોકોને વિચાર આવે એ સ્વાભાવિક છે. પણ રોજીનો માલિક ખુદા છે. તેથી એવો નબળો ખ્યાલ રાખવો એ કાંઇજ નહી પણ મનની નબળાઇ છે. જેને ખુદા ઉપર ભરૂસો છે તે એવા નબળા ખ્યાલને પોતાના મનમાં કદી આવવા દેતા નથી. સુકા લાકડામાંના જીવડાને પોષવાને જેને શકિત છે તે મારા જેવા હાથ, પગ, આંખ તથા તર્ક શકિતવાળા મનુષ્યને કેવી રીતે પોષી શકશે! એવો ખ્યાલ કરવો એ કાંઇજ નહી પણ નાસ્તિકપણું છે. ખુદા અદભુત શકિતવાળો છે. તે આપણા સૌનો અન્નદાતા છે. તેના ઉપર આધાર રાખી જે માણસ નેકી કરે છે તેનો બદલો તે દુનિયાના બદલાથી કાંઇ ચડતાજ પ્રકારનો આપે છે. તે બદલો આપે કે ન આપે તે તરફ આપણે જોવાનું નથી. આપણે

તો માત્ર તેનો હુકમ બજાવવાનો છે. બદલાની ઇચ્છા રાખવી એ પણ એક પ્રકારનો સ્વાર્થ છે, માટે તેને પણ મનમાંથી અલગ કરવો જોઇએ. કર્તવ્ય પરાયણ થવું એજ ખરા સેવકનું કર્તવ્ય છે. "કર ને જો" એ મનુષ્યનો મુદ્રાલેખ હોવો જોઇએ. જયાં કર્તવ્યની જોગવાઇ મળે તેજ ક્ષેત્ર મનુષ્ય માટે ઉત્તમ છે અને તે ધોરણે માણસે પોતાનું ક્ષેત્ર નક્કી કરવું જોઇએ. સ્વાર્થની ખાળકુંડીમાં ખરડાયલા રહેવા કરતાં નિર્મળ સાગરમાં ઝીપલાવવું એજ વધારે સારૂં છે. જે માણસોએ એવો માર્ગ ગ્રહણ કર્યો છે તેજ કાંઇક કરી શકયા છે. ક્ષુદ્ર ઇચ્છાઓને આધીન રહેનારાઓની તો ક્ષુદ્ર પ્રાણીઓમાંજ ગણત્રી થાય છે. દુનિયાની ઇચ્છાઓ ઓછી કરી જેમણે માલિકની તથા મખલુક—જન સમાજની સેવા બજાવી છે તેઓ પોતાનો ઉધ્ધાર કરી શકયા છે, એ એક સર્વમાન્ય બીના છે. આ ખ્યાલ મારા મનમાં પણ ઘણા વખતથી રમી રહયો છે. દુનિયામાં કિર્તી મેળવવા પાછળ ફાંફાં મારવાનાં નથી. પોતાના નામનો કિર્તી—સ્થંભ, પુતળું, કે બાવલું ઉભું કરવાનો ધખારો રાખવાનો નથી. દુનિયાની મોટી પદ્દી, ટાઇટલ, કે ચાંદ મેળવવા માથાઝીક કરવાની નથી. આ બધી બાબતો મિથ્યા છે અને તેની પાછળ ફાંફાં મારનાર મિથ્યા વસ્તુનો અધિકારી મનાય છે. ખરી વસ્તુનો જે ઉપાસક છે તેજ માત્ર ખરા માર્ગ ઉપર છે. ખરીમાં ખરી વસ્તુ માલિકજ છે. તેની ઇચ્છાને આધિન રહેનારા તે ખરી વસ્તુના અધિકારી છે. માટે માલિકના ખ્યાલમાં લીન રહેવું એજ ઉત્તમ છે. કહેવાનું તો ઘણું છે પણ જેમ જેમ જોગવઇ મળશે તેમ તેમ કહેતો જઇશ. હું કહીશ તેથી કાંઇ વળવાનું નથી પણ તેને તમે બધા ધ્યાનમાં ઉતારી તે ઉપર અમલ કરવા તઇયાર થશો ત્યારેજ કાંઇ ફાયદો થશે. મેં નાયબ દીવાનના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું તેથી તમે મારા બધા મુરીદો ખુશી

થયા છો તેથી મને અપાર આનંદ થયો છે. હું તમારી નેક અને શુભ લાગણીની કદર કરૂં છું અને આશા રાખું છું કે તમે બધા જેવી લાગણી રાખતા આવ્યા છો તેવીજ રાખ્યા કરશો, અને માલિકના હુકમ પ્રમાણે ચાલવા કોશીષ કરશો તો મારો સ્વાર્થ—ત્યાગ યોગ્ય થયો છે એમ હું માનીશ. ખુદા તમને નેક હિદાયત–સદ્‌બુધ્ધિ આપો, ને તમારૂં કલ્યાણ કરો. આમીન."

ઉપર પ્રમાણે પીર સાહેબે લોકો સમક્ષ પોતાના ખરા વિચારો જણાવી તેમને ખરા માર્ગનો બોધ કરેલો છે. પીર સાહેબે રાજીનામું આપી એકદમ પોતાની રહેણી કરણીમાં તદન સાદાઇ અખત્યાર કરી લીધી છે અને તેજ વખતથી પોતે બીજી બાબતોથી અલગ થઇ અસલ કામે લાગી ગયા છે. બી૦ એ૦ સુધીની આવી ઉંચી કેળવણી પ્રાપ્ત કરેલી, મોટી સાહેબીમાં ઉછરેલા, સારા હોદ્દે ચઢી અમીરી ભોગવી માન પામેલા, તથા માંગરોલ જેવી સુવિખ્યાત ધર્મની ગાદીને અંગે જાહોજલાલી પામેલા પુરૂષ એકદમ સ્વાર્થ ત્યાગ કરી ફકીરી માર્ગમાં પ્રવેશ કરે એ તેમના ખાસ પીર હોવાની સાબીતી છે. ખુદા આવા મહાન પુરૂષો વધુ પેદા કરે જેથી કોમનું કલ્યાણ થાય. આમીન.

આ ગાદી વિશે અખબારે ઇસ્લામ શું કહે છે?

પીર સાહેબ એક મહાન ધર્મગુરૂ.

તેમની ગાદી માટે ના. ગાયકવાડ મહારાજનો ખ્યાલ.

માંગરોલની ગાદીવાળા નામદાર મહાત્મા પીર મોટામીયાં સાહેબના નામથી આ ઇલાકામાં કોઇ ભાગ્યેજ અજાણ્યું હશે. તેઓ

એક મોટી ધાર્મીક ગાદીના સજ્જાદાનશીન-ગાદીપતિ ધર્મગુરૂ છે જે ગાદી નીચે લગભગ બે લાખ જેટલા મુરીદો-સેવકો છે. એ ગાદી ઉપર ઘણાં નામકીત પુરૂષો થઇ ગયા છે જે ઘણા ચમત્કારવાળા ગણાય છે. અને એથીજ એ ગાદીનો મોભો અસલથી લોકોમાં ચાલતો આવે છે. નામદાર પીર સાહેબ પોતે અજમેર શરીફવાળા મહાન પીર હઝરત ખ્વાજા સાહેબના ખલીફા—શીષ્ય અને પીરાન કલીયરવાળા હઝરત સઇયદ અલાઉદીન અલી અહમદ સાબીર સાહેબના તથા દીલ્હીવાળા હઝરત સઇયદ નીઝામુદીન અવલીયા સાહેબના ગુરૂ-પીર સઇયદના હઝરત બાવા ફરીદ શકરગંજ ચીસ્તી સાહેબની ઓલાદમાં છે જેથી બધે ઘણું સારૂ સન્માન ધરાવે છે. હિન્દુસ્તાન ઉપરાંત આફ્રીકા, મોરીસ, બરમા, વગેરે ઠેકાણે પણ તેમના હજારો મુરીદો છે. જેવી રીતે હિન્દુઓમાં શંકરાચાર્યનો દરજ્જો છે તેવોજ દરજ્જો આ પીર સાહેબનો પણ છે. તેમની ગાદી હમેશાં સમાનતા શીખવતી આવેલી હોવાથી ધાર્મિક ખ્યાથી જોતાં કોઇ પણ પીઠના શંકરાચાર્યથી તેમનો દરજ્જો ઉતરતો નથીજ. આવું હોવાથીજ તેમને હિન્દુ-મુસલમાનો બન્ને અસલથી માનતા આવ્યા છે. ધર્મગુરૂ તરીકેની તેમની ગાદી ઘણું સારૂ કામ કરતી હોવાથી વડોદરા ગવરમેન્ટ (સરકાર) તેમને માટે ઘણી કાળજી રાખે છે અને હમેશ તેમનો મોભો જાળવી રાખે છે એ ખુશી થવા જેવું છે. હીંદુ રીયાસતમાં મુસલમાન ધર્મગુરૂ માટે આવી સારી લાગણી હોય તો ઇસ્લામી દુનિયાને બેશક સંતોષ થયા વિના રહે નહીં. હાલમાં એ ગાદીના ગાદીપતિ ના૦ પીર મોટામીયાં સાહેબને "મૌલાના"નો ઇસ્લામી ધાર્મીક ઇલકાબ આપી ના૦ મહારાજા ગાયકવાડે વધુ લાગણી બતાવી છે તેથી લોકોમાં ઘણો સંતોષ ફેલાયો છે. શ્રીમંત મહારાજાએ પીર

સાહેબને "માંગરોલની ગાદીવાળા ખ્વાજા મતાઉદ્દીન ઉર્ફે સૈયદના વ મૌલાના પીર મોટામીયાં સાહેબ, સજ્જાદા નશીન, ચિશ્તીયા ગાદી, માંગરોલ" એ પ્રમાણે સઉએ લખવા વડોદરા ગેઝેટમાં હુકમ બહાર પાડયો છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે મહારાજા સાહેબને માંગરોલની ગાદી માટે કેટલો પ્રેમ છે. સદરહુ હુકમમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે "પીર મોટામીયાં સાહેબ લોકોને સારી નીતીના માર્ગ બતાવવા ઉપદેશ કરે છે તથા હિન્દુ અને મુસલમાન બન્ને તરફથી તેમને માટે આદર છે." આ હકીકતથી સાફ જણાય છે કે ના૦ પીર સાહેબ લોકોને સારા નીતીના માર્ગે દોરે છે અને પીર—ધર્મગુરૂ તરીકેની ઉમદા ફરજ બજાવે છે. ના૦ પીર સાહેબ કેવા ધર્મગુરૂ છે અને હિન્દુ મુસલમાનો તેમને કેવા માને છે તેને માટે વડોદરા ગવરમેન્ટ ગેઝેટ કરતાં બીજો વધુ સબળ પુરાવો આપી શકાય એમ નથી. જેમના કામને વડોદરાના સર સયાજીરાવ ગાયકવાડ જેવા બાહોશ અને કાર્યકુશળ રાજકર્તા પસંદ કરે અને જેમના દરજ્જાનો હિન્દુસ્તાનના એક આગેવાન હિન્દુ નરેશ સ્વિકાર કરે એ માંગરોલની ઇસ્લામી ગાદી માટે કાંઇ નાની સુની વાત નથી. એ ગાદીને મુસલમાનો ઉપરાંત હજારો હિન્દુઓ પણ માને છે એ આથી સાફ જણાઇ આવે છે. હિન્દુઓ તો એ પીર સાહેબને તેમની "ઘેર ઘેર ગાય" વાળી યોજના જેણે આજ સુધીમાં લગભગ પીસતાલીસ હજાર ગાયોને અભયવચન અપાવી દીધું છે તેથી શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનરૂપ માને છે[૧]

---

૧ હાલ તો એક લાખ કરતાં વધારે ગાયોને અભયવચન અપાવી દીધું છે.

અને એવી કવીતાઓ પણ તૈયાર થઇ લોકોમાં બોલાય છે. ના૦ પીર સાહેબનું નામ તેઓ લખે છે ત્યારે "માંગરોલની સુવિખ્યાત ગાદીના ગાદીપતિ પરમપુજ્ય મહાત્મા ધર્મધુરંધર નામદાર શ્રી ૧૧૦૮ પીર મોટામીયાં સાહેબ" એ પ્રમાણે લખે છે. માંગરોલની ગાદીને હિન્દુભાઇઓ લાંબા વખતથી માનતા આવ્યા છે; પરંતુ હાલના ગાદીપતિ ના૦ પીર મોટામીયાં સાહેબની સમાજસેવા, તેમની રહેણી કરણી, અને તેમની ખરી ફકીરીને લીધે લોકોમાં આજકાલ તેમની ગાદી માટે બેહદ પ્રેમભાવ પ્રગટી નીકળેલો છે. તેમના તરફની લાગણીને લીધે ગયા આગષ્ટ માસમાં મુંબઇમાં માધવબાગમાં હિન્દુસ્તાનના માનનીય આગેવાન પંડીત મદન મોહન માલવીયાના પ્રમુખપણા નીચે એક ગંજાવર મેળાવડો તા. ૨૨–૮–૨૦ના રોજ ના૦ પીર સાહેબના ઉમદા કાર્ય માટે તેમને સોનાના ચાંદ તથા માનપત્ર આપવા મળ્યો હતો; પરંતુ પોતે ફકીર માણુસ હોવાથી સોનાના ચાંદ આપવાનું બંધ રાખવામાં આવે તો સારૂ એમ પીર સાહેબની ઇચ્છા થવાથી ચાંદો આપવાનું મુલતવી રહ્યું હતું. તેજ વખતે લોકોને ખાત્રી થઇ ગઇ હતી કે, પીર સાહેબની વૃત્તી ઘણી સાદાઇવાળી અને ધાર્મિક છે. કદાચ તેટલા કારણેજ ના૦ મહારાજા સાહેબે પીર સાહેબને માટે "મૌલાના"નો સાદો ધાર્મિક ઇલકાબ પસંદ કર્યો હશે. ના૦ મહારાજા સાહેબ ગયા ફેબરૂઆરી માસમાં માંગરોલ પધાર્યા હતા ત્યાંથી વડોદરે આવ્યા પછી તરતજ તા. ૨૪–૩–૨૧ ના રોજ જાહેર દરબારમાં ના૦ પીર સાહેબને "મૌલાના" નો ખીતાબ આપ્યાનું જાહેર કરેલ છે. ના૦ પીર સાહેબે પણ શ્રીમંત મહારાજા સાહેબને દરગાહ તરફથી પ્રસાદી તથા એક માળા

ફેરવવા માટે આશિર્વાદ—ભલી દુવા સાથે આપી છે. એક ઇસ્લામી ધર્મગુરૂ માટે સર સયાજીરાવ મહારાજ જેવા બાહોશ, કેળવાએલા, અને બહોળા અનુભવવાળા રાજકર્તાના મનમાં આટલી બધી લાગણી પેદા થાય એ ઇસ્લામી કોમ માટે મગરૂર થવા જેવું છે.

આજકાલ કોઇ પણ ઇસ્લામી ધર્મગુરૂ હિન્દુ ગૃહસ્થોના મનમાં ના૦ પીર સાહેબ જેટલો પ્રેમ ભાવ પેદા કરી શક્યા હોય એમ જણાતું નથી. ના૦ પીર સાહેબને સામાન્ય હિન્દુ વર્ગ જ ચાહે છે એવું નથી. પરંતુ મોટાં મોટા કેળવાએલા અને વિદ્વાન પુરૂષો તેમજ રાજા રજવાડાઓ પણ તેમની તરફ ઘણો ભાવ રાખે છે. જ્યારે આખા ગુજરાતમાં સઉથી મોટા ગણાતા સર સયાજીરાવ જેવા રાજકર્તા ના૦ પીર સાહેબનો મરતબો જાળવે તો પછી બીજા રાજકર્તાઓ ઠાકોરો અને શ્રીમંતો જાળવે એ કુદરતી છે. આ જમાનામાં આવો પ્રભાવ કોઇ પણ પીરનો જોવામાં આવતો નથી. આખા મુંબાઇ ઇલાકામાં ના૦ પીર સાહેબ માટે જબરી પ્રેમની લાગણી છે. તેમને પ્રથમથી ખાનગી ચપરાસો રાખવાની છુટ છે. તે ઉપરાંત તેઓ સાહેબ હથીઆરના કાયદામાંથી મુક્ત છે એટલુંજ નહીં, પણ દીવાની, ફોજદારી કામોમાં કોરટમાંથી પણ માફી મળેલી છે. એટલે કે તેમની કાંઇ પણ હકીકત લખવાની કોઇ કામે જરૂર પડે તો કોરટને તેઓ સાહેબના મુકામે જવું પડે એવો તેમની ગાદીના મોભાને અંગે તેમને હક છે. વળી ના૦ પીર સાહેબ જ્યારે જ્યારે રાજ્યમાં ફરવા નીકળે ત્યારે તેમને માટે નિયમ પ્રમાણે તજવીજ રાખવાના અને તેમને સરકારી મકાનોમાં ઉતરવાની સગવડ કરી આપવાના હુકમ નીકળેલા છે. બ્રીટીશ ઇન્ડીઆની તમામ હદમાં પણ તેમને હથીઆર રાખવાની છુટ છે. વળી તેમની ગાદીના

મોભાને અંગે તેમને ત્યાં છત્રી, મશાલ, ચોબદાર, તથા પાલખી વીગેરે રાજદરબારી વસ્તુઓ પણ પ્રથમથી મોજુદ છે. ના૦ પીર સાહેબ ફકીરી સ્વભાવના હોવાથી એ ચીજો પોતાની સાથે ફેરવતા નથી પણ તેમને ચીજોનો હક શરૂથી છે. તેઓ આવી સાહેબી ધરાવનારા ધર્મગુરૂ છે છતાં એક ફકીરની માફક પોતાની જીંદગી ગુજારે છે. તેઓ હમેશા સફેદ સાદો લીબાસ પહેરે છે, લાંબી દહાડી રાખે છે અને ઘણીજ સાદાઇથી રહે છે. ઇસ્લામી ધર્મ ઉપરાંત બીજા ધર્મોની પણ તેમને સારી માહીતી છે એટલુંજ નહીં, પણ હાલની ચાલુ અંગ્રેજી કેળવણીમાં બી૦ એ૦ સુધી અભ્યાસ કરેલો છે. તેમનામાં વ્યાખ્યાન આપવાની છટા એવી છે કે, સાંભળનારાઓમાં નવું ચૈતન્ય આવી જાય છે. ગુજરાતી ભાષા ઉપરનો તેમનો કાબુ અપૂર્વ છે અને તેમણે એ ભાષામાં નાના મોટાં થઇને લગભગ દસ પુસ્તકો ઇસલામી વીશયો ઉપર લખેલાં છે. આટલી બધી કુશળતા તેમનામાં છે છતાં એક સાધારણ માણસની માફક શાંત જીવન ગાળે છે અને લોકોને શાંતીના પાઠ શીખવે છે. તેમનામાં કેટલી બધી શાંતી છે તેનો એકજ દાખલો આપીશું. ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના આગષ્ટ માસમાં જ્યારે ના. પીર સાહેબ દીલ્લી સીધાવતા હતા ત્યારે રતલામ સ્ટેશન ઉપર તેમને એક યુરોપીઅન ઓફીસરે ફર્સ્ટ કલાસમાં બેસવા જતાં ઉદ્ધતાઇથી રોકયા હતા અને નાહક ત્રાસ આપ્યો હતો. આ વાતની ખબર પડવાથી ટ્રેનના તથા સ્ટેશન ઉપરના લોકો ઘણા ઉશકેરાઇ ગયા હતા અને રમખાણ જાગવાનો વખત આવ્યો હતો પરંતુ ના. પીર સાહેબે જરા પણ આવેશમાં નહીં આવતાં શાંતીથી કામ લીધું હતું અને લોકોને પણ શાન્ત પાડયા હતા. આ મામલો એટલો તો વધી ગયો હતો કે

છેવટે તે ઓફીસરને પીર સાહેબની માફી માગવી પડી હતી. તો પણ જો તે વખતે ના. પીર સાહેબે ધીરજથી કામ લીધું ન હોત તો ઉશ્કેરાયેલા લોકો કાંઇનું કાંઇ કરી નાખત. આ હકીકત આગળ ગઇ હતી; પરંતુ ના. પીર સાહેબ પોતાને લીધે કોઇને પણ નુકસાન ન થાય તેટલા માટે કાંઇ પણ પગલાં ભરવા દીધાં નહોતાં. આથી જોઇ શકાશે કે પીર સાહેબ કેવી શાંત પ્રકૃતીના માણસ છે. આ કારણને લીધેજ તેઓ જાહેર ચળવળથી અલગ રહી લોકોને નીતી અને શાંતીના પાઠ શીખવી આગળ વધવાનો બોધ આપે છે.

આવા પુરૂષની પણ લોકોને હાલના જમાનામાં ઘણી જરૂર છે કે નીતીના શીક્ષણના પ્રભાવથી લોકો સમાજ તરીકે આગળ વધી શકે. ઉંડા ઉતરીને જોઇશું તો ના. પીર સાહેબ બીજા સાધારણ માણસો નહીં કરી શકે તેવું મહત્વનું કામ કરી રહયા છે. એ ઉપરાંત ગાયોના વધારા માટે દેશમાં જબરી લાગણી પેદા કરી બે વરસ જેટલી ટુંક મુદતમાં લગભગ પીસતાળી હજાર ગાયોને અભય વચન અપાવી દેશની ખેતીને ઘણો ફાયદો પહોંચાડેલો છે. કારણ કે બળદની છત વધારે તેમ ખેતી સારી, અને તેમની ગાયોની યોજનાથી બળદની છત થવા લાગી છે અને ઘી દુધનો પણ ફાયદો થતો જાય છે, તથા દેશમાં જબરૂં ઐક્ય થવા પામ્યું છે. ના. પીર સાહેબની આ સેવા કાંઇ જેવી તેવી નથી. જે કામ બીજા લોકોથી વરસોના વરસોમાં ન કરી શકાય તે ના. પીર સાહેબે બે વરસની ટુંક મુદતમાં કરી બતાવ્યું છે. આ શક્તિ કાંઇ ઓછી નથી. ના. પીર સાહેબનો કાબુ લોકો ઉપર બેહદ છે. આવા કાબુવાળા મહાન ધર્મગુરૂ શું ન કરી શકે? હિન્દુસ્તાનમાં ધર્મની ભાવના ઘણી બળવાન છે તેથી ધર્મગુરૂ જો કાબુવાળો હોય તો લોકો પાસે

ગમે તેવું કાર્ય કરાવી શકે છે તેથી તેની સત્તા એક રાજા કરતાં પણ વીશેષ ગણાય છે. આવા મહાત્માઓને સરકાર તથા રઇયત બન્ને માને છે. કારણ કે તેમના હાથ ઉપર એક જબરી સંખ્યા હોય છે તેમજ તેમનું આત્મીક બળ પણ તેટલુંજ હોય છે. ના. પીર સાહેબ પણ તેવા એક ધર્મગુરૂ છે. તેમની ગાદી આખા મુંબાઇ ઇલાકામાં સૌથી મોટામાં મોટી છે. તેમનું ખાનદાન તથા સીલસીલો ઘણો ભારે હોવાથી તેમની કીર્તિ ચોતરફ ફેલાઇ રહેલી છે અને ગવરમેન્ટ પણ માને છે; બલકે ના. ગવરનર તથા ના. વાઇસરાય પણ તેમને સારી રીતે જાણે છે. ના. પીર સાહેબે લગભગ વીસ વરસ પોલીટીકસ–રાજદ્વારી બાબતોનો અભ્યાસ કરેલો છે; પરંતુ પોતે ફકીરી લાઇનમાં ઉતરી પડવાથી રાજદ્વારી બાબતોમાં પડવાનું હવે તેમના શાંત સ્વભાવને અનુકુળ આવતું નથી. હાલ સાયન્સ–વિજ્ઞાનશાસ્ત્રની તાલીમથી લોકોમાં જડવાદ ઘણો વધી ગયેલો હોવાથી તે ઓછો થઇ ચૈતન્યવાદની શકિત લોકોમાં વધુ દાખલ થાય એજ હવે તેમની ભાવના છે અને એનેજ માટે તેઓ કોશીષ કરી રહ્યા છે. તેઓ જ્ઞાન–માર્ગના અભ્યાસી હોવાથી ભેદભાવ રાખ્યા વીના પોતાનું કામ શાંતીથી કરે જાય છે. અને તેથીજ લોકોની મોટી સંખ્યા તેમની તરફ ખેંચાતી જાય છે. આ તમામ બાબતોથી જણાય છે કે, ના. પીર સાહેબે જરૂર પોતાના અંતરમાં કાંઇક ચમતકારીક શકતી–રોશની પેદા કરેલી હોવી જોઇએ. ના. પીર સાહેબ માટે એથી વધુ ચડીઆતા ઇલકાબની જરૂર હતી; પરંતુ હાલ ના. મહારાજા સાહેબે પોતાના ખ્યાલથી જે કાંઇ કર્યું છે તેથી આપણે સંતોષ માનીશું અને આશા રાખશું કે, ના. પીર સાહેબને લોકો તરફથી જે ઇલકાબો લખાય છે તે તમામનો સ્વીકાર

કરી તે તમામ તેમના નામ સાથે જોડવા તથા શંકરાચાર્ય મહારાજ જેવી તમામ પ્રકારની જોગવાઇ અને સરળતા કરી આપવા ફરમાન કરશે. એવું થવાથી ઇસ્લામી આલમને ના. મહારાજા સાહેબ તરફ ઘણો ચાહ વધશે અને હીંદુ મુસલમાન બંનેને તેઓ સરખા ગણે છે એમ પુરવાર કરી આપવાનો સારો પ્રસંગ મળશે. છેવટમાં ના. પીર સાહેબ માટે આવી લાગણી ધરાવવા માટે અમે ના. મહારાજા સાહેબને ધન્યવાદ આપીએ છીએ.[1]

"ગુજરાત દર્પણ" પેપર શું કહે છે?

બાપ તરફથી કાબુલ તથા બલખ બુખારાના બાદશાહો સાથે.

અને

મા તરફથી દીલ્લીના બાદશાહો સાથે તેમનો ખાનદાની સંબંધ

"પીર સાહેબના વડીલો મહાન હજરત મોહંમદ પેગમ્બર સાહેબના વંશના છે. તેમના વડીલો પ્રથમ મકકાના વડાના સરદાર હતા અને પછીથી કાબુલ તથા બલ્ખ બોખારાના બાદશાહી દરજ્જે આવી સુલતાન થયા હતા. બલ્ખ બોખારાની ઉપર પીર સાહેબના વડીલ હજરત સુલતાન ઇબ્રાહીમ અદહમ હતા. તેમને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થવાથી તેમણે ફકીરી લીધી હતી ત્યારથી પીર સાહેબના વડીલો પણ ફકીરી લેતા આવ્યા છે.

સુલતાન ઇબ્રાહીમ અદહમ સાહેબની ઓલાદના એક મહાન પુરૂષ જેમનું નામ હજરત શોએબ હતું તેમને બાદશાહ સુલતાન મહમુદ ગઝની પોતાની

---

૧ અખબારે ઈસ્લામ પેપર તા. ર૭ મી મે સને ૧૯૨૧

ફતેહની ઉમેદથી ઘણાં આગ્રહપૂર્વક પોતાની સાથે હીંદુસ્તાન લાવ્યા હતા. તેમની ઓલાદમાં હીંદુસ્તાનના પ્રખ્યાત મોટ પીર હજરત બાવા ફરીદ સાહેબ પંજાબમાં પેદા થયા હતા. એમના લગ્ન દીલ્લીના બાદશાહ સુલતાન શમશુદ્દીન અલતમશની પૌત્રી સાથે થયાં હતાં. તેઓ ઘણા વિદ્વાન, ખાનદાની, ધર્મિષ્ટ અને પુરૂષાર્થવાળા હોવાથી અજમેર શરીફવાળા મહાન ખ્વાજા સાહેબ જે હિન્દુસ્તાનના સૌથી મોટામાં મોટા વલી ગણાય છે તેમણે પોતાના ખલિફા હજરત ખ્વાજા કુતબોદ્દીન સાહેબની સંમતિથી તેમને પોતાની જગોએ કાયમ કર્યા. જેથી હિન્દુસ્તાનના સંપૂર્ણ આચાર્યપદને તેઓ લાયક થયા હતા. પીર મોટામીયાં સાહેબ આ મહાન મહાત્માઓની ઓલાદના હોવાથી તેઓનો સંબંધ કાબુલના બાદશાહ તથા સુલતાન મહમુદ ગઝની તથા દીલ્હીના બાદશાહ સાથે કેવો નિકટનો છે તથા મહાન હજરત પેગમ્બર સાહેબના વંશના હોવાથી તેમજ તેમના વડીલો હિન્દુસ્તાનના અસલથી ધર્મના વડા તરીકે કાયમ થવાથી તેમનામાં બાદશાહી લોહી સાથે ગુરૂપદવી કેવી રીતે ચાલતી આવે છે તે આથી સાફ જણાઇ આવે છે.

પીર મોટામીયાં સાહેબનો જન્મ ૧૮૮૨માં ઉત્તર ગુજરાતમાં કડી નામના કસ્બામાં થયો હતો. ત્યાં ગુજરાતી કેળવણી લઇ, ઇંગ્રેજી અભ્યાસ મેટ્રીક સુધી મોટે ભાગે અમદાવાદમાં કર્યો હતો, પછી બી. એ. કલાસ સુધી અમદાવાદ અને મુંબઇની કોલેજોમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલેજ છોડયા પછી કડી ગામના કાજી નીમાયા હતા અને પછીથી વડોદરા સ્ટેટની નોકરીમાં દાખલ થયા હતા. ત્યાંથી સચીન સ્ટેટમાં તેમની માગણી થવાથી એ સ્ટેટમાં જોડાયા,

અને થોડા વખતમાં નાયબ દીવાનના હોદ્દા ઉપર આવ્યા હતા. સાતેક વરસ સચીનમાં આ હોદ્દા ઉપર રહ્યા એટલે એમના દાદા પીર બડામીયાં સાહેબ ગુજરી ગયા અને પીર મોટામીયાં સાહેબ પીરપદપર આવ્યા. એટલે તેઓએ નાયબ દીવાનના હોદ્દાનું રાજીનામું આપ્યું.

નોકરી છોડવાની સાથેજ, જેમ સર્પ પોતાની કાંચળી ઉતારી ફેંકી દે છે તેમ વૈભવ તથા ઠાઠમાઠને છોડી સાદામાં સાદી જીંદગી ગાળવાનું શરૂ કર્યું. તેમની ગાદી ચિસ્તી તરીકાની મુંબાઈ ઇલાકામાં મોટા ધામ તરીકે માંગરોલમાં છે. તે ગાદીના લગભગ બે લાખ મુરીદો છે. જેવી રીતે હિન્દુઓમાં શંકરાચાર્યનો દરજ્જો છે તેવોજ દરજ્જો મુસલમાનોમાં આ પીર સાહેબનો છે. એમના :મોટા દાદા હજરત કાયમુદીન બાવાના વખતથી મોટી સંખ્યામાં એ ગાદીને હિન્દુભાઇઓ માનતા આવેલા છે. કારણ કે એ ગાદીપતીઓ હમેશાં સમાનતા શીખવતા આવેલા છે. એક ભજનમાં કાયમુદીન બાવા કહી ગયા છે કે:—

લોકનું જો કીધું કરૂં, તો મારૂં કારજ બગડે,
હિન્દુ મુસલમાન બે અળગા ગણું, તો ધણીથી વિઘ્ન પડે.

હાલના પીર સાહેબ ગાદીપદ ઉપર આવ્યા પછી તો આ ગાદીને હિન્દુઓ બહુ માને છે. એટલે આ ગાદી હિન્દુ–મુસ્લીમ એકતામાં બહુ વધારો કરે છે એમ કહીએ તો ચાલે.

એ ઐકતામાં વધારો કરવામાં પીર સાહેબની "ઘેર ઘેર ગાય વાળી યોજના" એક મોટા સાધનરૂપ છે. જ્યારથી એ યોજનાનો બોધ એમણે કરવા માંડયો ત્યારથી આજ સુધીમાં એક

એક લાખ ઉપરાંત ગાયો પળાતી થઇ છે. એમને ગાય તરફનો પ્રેમ આખા હિન્દુસ્તાનમાં સમાએલો છે, અને તેથીજ જ્યારે ગયે સાલ બકરીઈદ ઉપર ઉત્તર હિન્દુસ્તાનમાં શુધ્ધિની ચળવળથી મુસલમાનોના જીગર દુ:ખાયેલાં હતાં અને તેઓએ દરેકે ગાયની કુરબાની કરવાનો ઠરાવ કર્યો હતો ત્યારે તેમના પગલાંથી આખી હિન્દુ કોમ ઉપર માઠી અસર થશે અને બન્ને કોમમાં જબરૂ ભંગાણુ પડશે એવી બીકથી ત્યાંના મુસલમાન નેતાઓએ ખાસ આમંત્રણુથી પીર સાહેબને દિલ્હી બોલાવ્યા હતા. અને તેઓએ ત્યાં જઇ મુસલમાન ભાઇઓને ઠંડા પાડયા હતા જેથી ગાય સંબંધી ફિસાદ જાગવા પામ્યો ન હતો.

વડોદરાના મહારાજા ગાયકવાડે એમને એમના ધર્મજ્ઞાનને લીધે તથા હિન્દુ—મુસલમાનના ઝઘડા શાન્ત પાડવાની કાર્ય કુશળતાને લીધે "મોલાના"નો ખીતાબ આપ્યો છે. તે ઉપરાંત તેઓ ત્યાંના હથીયારના કાયદામાંથી મુકત છે. જ્યારે તેઓ વડોદરે પધારે ત્યારે રાજ્ય પરોણા તરીકે ગણી તેમની તમામ સરભરા સરકારી ખરચે કરવી એવો શ્રીમાન ગાયકવાડનો હુકમ છે. બ્રીટીશ ઇન્ડીયાની તમામ હદમાં પણ તેમને અને તેમના માણસોને હથીઆર રાખવાની છુટ છે.

નામદાર પીર સાહેબ અંગ્રેજી, ગુજરાતી, ઉર્દુ, ફારસી, અને અરબી વિગેરે ભાષાનું જ્ઞાન ધરાવે છે. એમણે આશરે બારેક નાનાં મોટાં પુસ્તકો રચ્યાં છે, તેમાં "રસુલે અરબી" જે મહાન પેગમ્બર હઝરત મહંમદ સાહેબનું જીવન ચરિત્ર છે, તે અગ્રસ્થાન ભોગવે છે. ગયે વરસે નવસારી સતપંથ પ્રકાશક મહામંડળે એમને

પ્રમુખ નીમ્યા હતા તે વખતે એમણે જે ભાષણ કર્યું હતું તે સર્વે કોમોમાં બહુ પ્રસંશા પામ્યું હતું. સર્વે કોમના ધર્મનું એમને સારૂ જ્ઞાન છે. એઓશ્રીના પ્રયાસથી લગભગ બે હજાર ભીલો દારૂ તાડી નહિ પીવાની તથા મુડદાલ નહિ ખાવાની પ્રતિજ્ઞા લઇ સદ્માર્ગે દોરાએલા છે.''[૧]

ઉપર પ્રમાણે હકીકત સુરતના પ્રસિધ્ધ અખબાર "ગુજરાત દર્પણ"ના જુબીલી અંકમાં ના૦ પીર સાહેબ વિષે બહાર પડી છે જે ભાઇઓને જાણવા જેવી હોવાથી અહીં આપવામાં આવી છે.

વડોદરા ગવર્નમેન્ટ ગેઝેટીઅરમાં માંગરોલની ગાદી વિષે નોંધ.

માંગરોલ ગામે મોટામીયાંની દરગાહ છે, તેનો ઓરસ દર વર્ષે પોષ વદ ૨ ને રોજ ભરાય છે. એ ઓરસમાં આસપાસના ગામોના લોકો ઉપરાંત સુરત, મુંબઇ, ભરૂચ, વડોદરા વગેરે સ્થળેથી પણ ઘણા માણસો આવે છે. હીંદુઓ પણ તેમાં ભાગ લે છે. પાલણપુરથી મુંબઇ અને ખંભાતથી નાસીક સુધીમાં તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકા, મોરીસ, પારીસ, રંગુન, સીંગાપુર, જાવા, મુંબઇ, કલકત્તામાં મોટા મોટા વહેપારીઓ એમના મુરીદો છે. એ મુરીદોની સંખ્યા લગભગ ૮૦ હજાર જેટલી છે. પીર મોટા મીયાંની ગાદી સ્થાપન કરનાર મુળ પુરૂષ મોટામીયાં લગભગ ૨૦૦ વરસ ઉપર ચિસ્તીઆ સંપ્રદાયના હજરત સઇયદ મસઉદ શેખ ફરીદ શકરગંજ ચિસ્તીના

---

૧ ("ગુજરાત મીત્ર તથા ગુજરાત દર્પણ"નો હીરક મહોત્સવ અંક ઈ૦ સ૦ ૧૯૨૩, પાન ૨૪૧).

ખાનદાન કુટુંબમાં થઇ ગયા છે. તેમનું અસલ નામ હજરત મુઇનુદીન ચિસ્તી હતું. પણ તે વખતમાં એ મોટા કરતબવાળા પીર ગણાતા તેથી લોકો તેમને પીર મોટામીયાં એ નામથી ઓળખતા હતા. આજે પણ માંગરોલની ગાદી પીર મોટામીયાંની કહેવાય છે. પ્રખ્યાત વેજીટેરીઅન મહાત્મા પીર સઇયદના શાહ કાયમુદીન બાવાના ભાઈ પીર ઇનાયતમીયાંના એ પુત્ર થાય છે. એમનો જન્મ કડીમાં થયો હતો. એમના વડીલો પ્રથમ પંજાબના પાકપટ્ટણ શહેરથી ગુજરાતમાં અમદાવાદ પાસે પીરાન પટ્ટન (પાટણ) માં આવીને રહ્યા હતા અને ત્યાંથી કડી તરફ આવ્યા હતા. એમણે પોતાના જીવનમાં બહુ ચમત્કારો બતાવ્યા હતા એમ લોકો કહે છે. દંત કથા એવી છે કે પાંચ વરસની ઉમરે આખુ કુરાને શરીફ તેમને મોઢે હતું. નિશાળમાં એક રડતા છોકરાને હાથમાં થોડાક કાંકરા આપી તેની સાકર બનાવી તેમણે છાનો રાખ્યો હતો. કેટલાક છોકરા ધુળના ગોળા કરી રમતા તેના લાડુ બનાવી બધાને ખવડાવ્યા હતા, વગેરે. મોટા થયા પછી ત્યાં તેમની પાસે ચમત્કારો કરાવવા લોકો બહુ પાછળ પડયા તેથી તેઓ છાનામાના ત્યાંથી નીકળી માંગરોલ તરફ આવ્યા. પોતે કડી છોડી ચાલ્યા ગયા તેથી લોકોએ ધાર્યું હતું કે હવે ગામ ઉપર કંઈ આફત આવશે, અને તેજ પ્રમાણે મલ્હારરાવના સમયમાં મોટુ તોફાન થયું હતું. તેઓ માંગરોલ આવ્યા ત્યારે અમડેરા ગામવાળી ખાડી ભરપુર હતી તેથી પાણી ઉપર ચાલીને પોતે સામે પાર ચાલી ગયા. માંગરોલના લોકોએ તેમની આ કરામતની વાત જાણી તેમને પોતાના ગામમાં આજીજી કરીને રાખ્યા, તેથી ત્યાં તેમણે ગાદી સ્થાપી. કેટલોક વખત માંગરોલમાં રહીને તેઓ મુંબઈ ગયા અને ત્યાંજ મરણ પામ્યા. તેમની લાશને તેમના મુરીદોએ માંગરોલ

આણીને દાટી તેના ઉપર રોજો ચણાવ્યો છે. એમના પછી તેમની ગાદી ઉપર પીર દાદામીયાં, પીર મોટા મીયાં (બીજા) પીર બડા મીયાં, પીર કાયમુદીન બાવા, ને પીર બાવા મીયાં થઈ ગયા છે. હાલ પીર મોટા મીયાં (બીજા) ગાદી ઉપર છે. ફરી અને વીરમગામમાં એમના મોટા મોટા મકાનો છે. અને લોકોમાં એમની માનતા સારી ચાલે છે. +

પીર સાહેબે ખિલાફતની બજાવેલી સેવા.

પીર મોટામીયાં સાહેબે ખિલાફતની સેવા કેવી રીતે બજાવી છે તે સેન્ટ્રલ ખિલાફત કમીટીના સેક્રેટરીએ ખુદ પીર સાહેબ ઉપર ઈ૰ સ૰ ૧૯૨૨ માં લખેલા એક પત્ર ઉપરથી જણાય છે. તેમાં તેમણે લખ્યું હતું કે "આપ હમેશાં ઇસ્લામની સારી ખીદમત બજાવતા આવ્યા છો. આપની ગાદીને અંગે આપને ઘણું કામ કરવાનું છે છતાં પણ આપ વખત બચાવીને મઝહબ અને દેશની જે ઉમદા સેવા બજાવો છો ને ભુલાય તેવી નથી. ચાર વરસથી આપે "ઘેર ઘેર ગાય"નો સવાલ ઉપાડી તેને માટે હમેશાં મહેનત કરી હિંદુ-મુસલ્લીમ ઐકયતાની જડ ઘણી મજબુત કરી છે તેથી ખિલાફતના કામને ઘણો ટેકો મળ્યો છે. આપની ખિલાફત પ્રત્યેની આ સેવા કાંઇ ઓછી નથી.

આ સવાલ ઘણો અગત્યનો છે, અને તેને આપના જેવા કેળવાએલા, ખંતીલા, વગવાળા, અને ઇસ્લામની ખરી હમદર્દી

+ માંગરોળની ગાદી વિશેની ઉપલી હકીકત સરકારી ગેઝેટીયરમા મે૰ રા૰ બા૰ ગોવીંદભાઈ હાથીભાઈ દેસાઇ બી૰ એ૰ એલ૰ એલ૰ જે હાલ વડોદરા રાજ્યના નાયબ દીવાન છે તેમાણે લખેલી છે.

ધરાવનારા ધર્મગુરૂ સારી રીતે પાર પાડી શકે છે. અને આપે તેમાં ઘણી સારી ફતેહ મેળવી છે. હજુ પણ એ દિશામાં આપની કોશીશ જારી છે એટલે આશા છે કે ઘણુંજ સારૂં પરિણામ આવશે. આપ ઇસ્લામની આટલી મદદ કરો છો એ આપની મોટી નેકી છે." વિગેરે સેન્ટ્રલ ખિલાફત કમીટીના ખુદ સેક્રેટરીએ મુંબઇથી લખેલું છે. જ્યારે ખુદ ખિલાફતના સેક્રેટરી પીર સાહેબે ખિલાફતની ઉમદા સેવા બજાવી છે એવું કબુલ કરે છે તો પછી બીજા વધારે પુરાવાની જરૂરજ કયાં રહે છે? ખિલાફતની ખરી સેવા તો પીર સાહેબેજ વગર પૈસે બજાવી છે બાકી બીજાઓ માટે તો હાલ અનેક તરેહની ભળતી વાતો થઇ રહી છે.

ખ્વાજા હસન નિઝામી સાહેબ શું કહે છે?

પીર મોટામીયાં કે જીવતો પીર

દીલ્લીથી નીકળતા "દીન દુનિયા" નામના ઉરદુ માસિકના ઇ૦ સ૦ ૧૯૨૨ ના મે માસના અંકમાં દીલ્લીવાળા પ્રખ્યાત બુઝુર્ગ ખ્વાજા હસન નિઝામી સાહેબ પીર સાહેબ માટે લખે છે કે વડોદરા રાજ્યનાં માંગરોલ ગામમાં ચિસ્તીયા ખાનદાનની એક ખાનકાહ (દરગાહ) છે તેના સજ્જાદા નશીન પીર મોટામીયાં સાહેબની છેલ્લો હું વડોદરે ગયો ત્યારે મુલાકાત થઇ. હું તેમને નામથી ઘણા દીવસથી ઓળખતો હતો કારણકે પીર સાહેબની હકીકત વારંવાર પેપરોમાં આવ્યા કરતી હતી. તેઓ અંડર ગ્રેજ્યુએટ એટલે બી. એ. સુધી ભણવામેલા છે. અંગ્રેજી ઇબારત ઘણી સારી

લખે છે. સચીન સ્ટેટમાં નાયબ દીવાન હતા પણ હાલ બધું છોડી દઇને ફકીરી માર્ગ અખ્ત્યાર કર્યો છે. અને તેજ તેમનો ખાનદાની વારસો છે. તેઓ મધ્યમ કદના, ઘઉંવર્ણું, અને પાતળા બાંધાના છે. પહેલાં દહાડી કતરાવતા હતા અને કોટ પાટલુન પહેરતા હતા પણ હવે છેક ફુંટી સુધી ભરાવાદાર લાંબી દહાડી રાખે છે. સફેદ પાઘડી અને સફેદ કફની પહેરે છે અને સફેદ બેસ રાખે છે. તેમની આંખોમાં ઘણીજ ઉંડી સમજની ઝલક અને તેજી છે. તેઓ ઘણાજ નમ્ર સ્વભાવના અને વિવેકવાળા છે અને આજ ગુણો ફકીરીને માટે જરૂરનાં છે. જ્યાં સુધી મેં તેમને જોયા નહોતા અને તેમની સાથે મારે વાતચીત થઇ નહોતી ત્યાં સુધી તેમની હકીકતથી હું પુરેપુરો માહિતગાર નહોતો. છાપામાં તેમની હકીકત વાંચીને તેઓ મળવા લાયક કાબેલ માણસ છે એમ સમજતો નહોતો. પણ આ મુલાકાતથી મને ઘણો આનંદ થયો છે કારણ કે મુંબાઇ ઇલાકામાં અને ગુજરાતના મુલકમાં જમાનાને ઓળખનારા જેવા દુરવેશ બુઝુર્ગની જરૂરત મને જણાતી હતી તેવાજ મને પીર સાહેબ માલમ પડયા છે. તેમના ખાનદાની અસલ મુરીદ પહેલાંથી હજારોની સંખ્યામાં મોજુદ છે તે ઉપરાંત હાલ બીજા પણ બેશુમાર લોકો તેમના મુરીદ થયા છે. હીંદુ લોકોને તેમની ઉપર ઘણુંજ આકીન છે. તેમનો ઘણો ખરો વખત બધે ફરવામાં જાય છે અને હમેશાં સેંકડો હીંદુઓ તેમના મુરીદ થાય છે. મોલાના નૂરીદાસ મહારાજ જે માહરેરા શરીફના સિલસિલસિલાના બુઝુર્ગ છે અને જે હાલ મુંબાઇમાં રહે છે અને જેમના હજારો હીંદુ મુરીદ છે તેમની પછી મેં આ બીજા પીર જોયા કે જે શાંતીથી પોતાનું કામ કરે છે જેથી હીંદુ મુસલમાનોમાં ખરી એકસંપી અને દીલી મોહબત પેદા

થવાની આશા રખાય છે. હીંદુઓ તેમને "મહાત્મા" કહે છે અને હલકી કોમોના લોકો મોટી સંખ્યામાં તેમની કંઠીઓ બંધાવે છે.

મને તેમનું નામ પીર મોટામીયાં અમારા (ઉત્તર હીંદુસ્તાનના) ઇલાકા માટે સારૂં લાગતું નથી. ગુજરાતમાં બડાને મોટો કહે છે તેથી ત્યાં મોટામીયાંનો અર્થ બડામીયાં થાય છે પણ (ઉતર) હીંદુસ્તાનના પ્રદેશમાં મોટામીયાં નામ બેડોળ લાગે છે તેથી હું તેમને "જીવતા પીર, જીંદા પીર અને હાજર પીર" કહું છું.

તબલીગે ઇસ્લામની જે ફરજ દરેક સુન્ની અને દરેક ઇસ્લામી ઉપર રહેલી છે તે ફરજ અદા કરવાની કોઇ કોશીશ કરતું નથી પણ પીર સાહેબ તે ફરજ બરાબર સમજે છે. તેઓ હીંદુઓ જેમનામાં ગોસ્ત (માંસ) ખાવાનો રિવાજ છે તેમને તે ખાતા બંધ થવાનો ભાર દઇને બોધ કરે છે તેથી માલમ પડે છે કે તેઓ હીંદુઓને જાગ્રત કરવા અને તેમને તેમના ધાર્મિક ફરમાનોમાં પાકા બનાવવા ખુદા તરફથી નીમાઇને આવેલા છે. થોડામાં થોડું કહીએ તો તેમનું એ કામ હીંદુઓ માટે ઘણુંજ ફળદાયક છે. કારણ કે ગોસ્ત ખાવાથી હીંદુઓની સનાતની રૂહાની (અધ્યાત્મિક) બાબતોમાં ખલલ પેદા થાય છે.

પીર સાહેબ ગાયના રક્ષણ અને તેના વધારા માટે બહુ કોશીશ કરે છે અને તેમાં તેમને ઘણી ફતેહ મળી છે. કેટલાક થોડી સમજના મુસલમાનો તેમના આ કામને કદાચ પસંદ ન કરે એ બનવાજોગ છે પણ જે સખ્સ તેમની નેક નૈયત જાણે છે અને હીંદુઓના સુધારા અને તેમની સેવાનો ખીયાલ રાખે છે અને તેની જરૂર પીછાને છે તે તો પીર સાહેબની તારીફ કર્યાં વગર કદી

રહેવાનો નથી. મારો અમારા આ ચિશ્તીયા ખાનદાનના ભવિષ્યની સારી આશા આપનાર ચીરંજીવી અને અંતરની રોશની ધરાવનારા આ સખસની ઉમદા કોશીશોને સંપૂર્ણ ટેકો છે. જો હું તંદુરસ્ત હોત અને મને વધુ ફુરસદ હોત તો હું પણ તેમની સાથે રહીને તેઓ આજકાલ જે કામ કરી રહયા છે તે કરત કારણ કે મને મારા દેશી હીંદુભાઇઓની સેવાનો હમેશાં શોખ છે અને હું તેને મારી ફરજ અને વડીલોનું ફરમાન સમજું છું." વિગેરે ખ્વાજા હસન નિઝામી સાહેબે પીર સાહેબ માટે લખ્યું છે. એક ગુજરાતના મશાયખ માટે ખ્વાજા સાહેબ જેવા ભારે કામ કરનારા આવું સારૂં લખે એ માટે આખા મુંબાઇ ઇલાકાએ બેશક મગરૂર થવાનું છે.

ખ્વાજા સાહેબનો બીજો લેખ.

દીલ્લીમાં પ્રગટ થતા "ગુરૂસેવક" નામના ઉરદુ માસિકના અધિપતિ જનાબ હાફેઝ સૈયદ અઝીઝ હસન સાહેબ (હઝરત બાકી બિલ્લાહની ઓલાદના) બકાઇ નકશબંદીએ ઇ૦ સ૦ ૧૯૨૪ના ડીસેમ્બર માસમાં "ચિશ્તીયા શોઆઅ" નામની એક ઉરદુ કિતાબ માંગરોલની ગાદી વિશેની બહાર પાડી છે તેની પ્રસ્તાવના ખ્વાજા હસન નિઝામી સાહેબે પોતાની જાતે લખેલી છે. તેમાં તેઓ સાહેબ લખે છે કે "મેં જનાબ પીર સૈયદ મતાઉદીન સાહેબ ઉર્ફે પીર મોટામીયાં સાહેબની હકીકતની આ કીતાબ વાંચી. પીર સાહેબ ચિશ્તીયા ખાનદાન (સંપ્રદાય)ના એક ઘણા મશહુર દુરવેશ (સાધુ) છે. ગુજરાત તેમજ કાઠીઆવાડમાં તેમને ઘણા લોકો માને છે. એમના પ્રતાપથી હીંદુ મુસલમાન બંને ફાયદા ઉઠાવી રહયા છે.

તેઓ અંગ્રેજી કેળવણી પામેલા પીર છે. તેમણે એક ઘણો ભારે ઇજ્જતનો હુદ્દો છોડીને ફકીરી ધારણ કરેલી છે. અને રાત દહાડો જનસમાજની સેવામાં રોકાએલા રહે છે. તેમના સ્વભાવમાં ઘણી સાદાઇ છે. કોઇ જાતની મગરૂરી કે વડાઇ તેમનામાં નથી. જ્યારે તેઓ દીલ્લી આવ્યા હતા ત્યારે સ્ટેશન ઉપર હજારો હીંદુ મુસલમાનોએ તેમનો આદર સત્કાર કર્યો હતો. હીંદુ મુસલમાનો હાથમાં ઝંડીઓ લઇને હર્ષના પોકારો કરી રહયા હતા. આ કીતાબ જે પ્રેમભાવથી લખવામાં આવી છે તેજ પ્રેમથી પીર સાહેબના તમામ મુરીદો અને ચાહનારાઓ તેને વાંચશે અને પીર સાહેબની નૈતિક ખુબીઓનું હીંદુ મુસલમાન અનુકરણ કરીને ફાયદો મેળવશે એવી આશા છે. મને આ કિતાબ વાંચીને તેના વિશે આ બે શબ્દો લખવામાં ઘણી ખુશી પેદા થાય છે કારણ કે પીર સાહેબ અમારા ચિસ્તીઆ ખાનદાનના એક લાયક ભાઇ છે અને તેમના નામ અને કામથી ગુજરાત અને કાઠીઆવાડમાં ચિસ્તીઆ ખાનદાનનું નામ રોશન થઇ રહયું છે.

તા० ૧૬ જુન ઇ० સ० ૧૯૨૫ મુ० દીલ્લી. લી० **હસન નીઝામી.**

વળી તેજ કિતાબના પાછલા ભાગમાં તેઓ લખે છે કે "આ કિતાબની શરૂઆતમાં બે શબ્દો મેં લખ્યા હતા પણ તેને ઘણો વખત વીતી ગયો છે. જુન મહીનાની વાત છે. હવે અગષ્ટ માસમાં આ કિતાબ તૈયાર થઇને આવી તો તે મેં ફરી વાર વાંચી ....પીર સાહેબ ખરી રીતે ગુજરાત અને કાઠીઆવાડમાં ચિસ્તીઆ સૂર્યના એ કિરણ (શોઆ) છે એટલા માટે એ કિતાબનું નામ "ચિસ્તીઆ શોઆ" ઘણું બંધબેસતું જણાય છે.

મેં "દીનદુનિયા" તથા "દુરવેશ" માસિકોમાં પીર સાહેબ વિશે કાંઈ લખ્યું હતું અને તે લખાણો પણ આ કિતાબમાં આવી જાય એવી મારી ઇચ્છા હતી પણ દીલગીર છું કે તે ચોપાનીઆં હાથ લાગી શકયાં નથી.

મારા ખીયાલ પ્રમાણે પીર સાહેબની જીંદગી ઘણી ગનીમત છે. તેમની સઉથી મોટી ખુબી તો એ છે કે તેઓ હીંદુ ભાઇઓ સાથે જરા પણ ભેદભાવ રાખતા નથી એટલુંજ નહીં પણ તેઓ તેમના ખરા ખેરખ્વાહ છે. અને એજ કારણને લઇને બેશુમાર હીંદુઓ તેમને માની રહયા છે. ખુદા કરે આ હકીકત સઉ ભાઇ-ઓને પસંદ આવે. તા૦ ૨૫ અગષ્ટ ઈ૦ સ૦ ૧૯૨૪."

લી૦ હુસન નિઝામી.

પીરઝાદા હુસેનમીયા સાહેબ.

હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના કાકા બાવામીયાં સાહેબના દિકરા પીરજાદા હુસેનમીયાં સાહેબ માંગરોલમાં રહે છે. તેમની ઉમર હાલ જવાન છે, પણ સમજ શકિત ઘણી સારી છે. જે મુરીદો ત્યાં જાય છે તેમની ઘણી સારી દેખરેખ રાખે છે. અને સગાંવહાલાંઓની પણ બરોબર બરદાસ રાખે છે. પીર મોટામીયાં સાહેબની તેમની ઉપર ઘણી પ્રીતિ છે. તેઓ તેમને દરેક વાતે રાજી રાખે છે. હુસેનમીયાં સાહેબ × હાલ બુજાુર્ગોના ચલણ ઉપર હોવાથી લોકોની પ્રીતિ તેમની તરફ પણ સારી છે. તેમનો સ્વભાવ ઘણો સાદો અને મિલનસાર છે.

× હુસેનમીયા સાહેબનું લગ્ન પ્રથમ વીરમગામના લાલપીર સાહેબના સત્રીજા હજરત દાદામીયાં સાહેબની દીકરી જોડે થયું હતું, જે બાઇ ગુજરી ગયાં છે.

પીરઝાદા નિઝામુદીન સાહેબ.

પીરઝાદા નિઝામુદીનમીયાં સાહેબ હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબના મોટા દીકરા થાય છે. તેમની ઉમર હાલ એકવીસ વરસની છે. તેમણે ગુજરાતી, ઉરદુ, ફારસી ઉપરાંત અંગ્રેજીમાં મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કરેલો છે અને હાલ તેઓ દીલ્લીમાં અરબીની ચડતી કેલવણી લઇ રહેલા છે. તેઓ ઘણા કાબેલ હોવા ઉપરાંત ઘણા પરેજગાર અને શાંત સ્વભાવના છે. ગુસ્સો તો તેમનામાં જરાપણ નથી. તેઓ એવા મુલાયમ છે કે લોકો તેમની સાથે બેહદ મોહબત રાખે છે. આટલી નાની ઉમરમાં પણ તેમણે ઘણી સારી લાયકી પેદા કરેલી છે. તેમની મા વીરમગામવાળા લાલપીરની નવાસી થતાં હતાં. વળી તેમનું લગન પણ લાલપીરના ભત્રીજા દાદામીયાં સાહેબની દીકરી જોડે આજ (ઇ. સ. ૧૯૨૫) સાલમાં થયુ છે. તેઓ ઇલમમાં ઘણા હુશીઆર છે અને પિતાની જગા સાચવે તેવા છે. પીર મોટામીયાં સાહેબને બે દીકરા બીજા પણ છે જેમનું નામ કાયમદીન તથા ફરીદુદીન છે. તેઓ નાની ઉમરનાં છે.

વધુ સવડની જરૂર.

માંગરોળની ગાદીવાળા પીરઝાદા સાહેબો મુરીદોની કાળજી રાખવામાં કાંઇ પણ ખામી રાખતા નથી. હાલ દરગાહના કંપાઉન્ડની મસ્જીદ દુરસ્ત કરવા તથા તેની સાથે વાએજ તથા મોલુદ શરીફ પઢવા માટે એક મહેફીલખાનું બનાવવા પીર સાહેબ ખાએશ રાખે છે અને આશા છે કે તે થોડી મુદતમાં તૈયાર થઇ જશે. આ ચીજોની ગાદીના મુરીદોને ઘણી જરૂર છે માટે તે તૈયાર કર્યા વીના છુટકો

નથી. વળી દર વરસ ઘણા મુરીદો ઉરસમાં આવતા હોવાથી ગામના મકાનો પુરા પડતાં નથી. તેથી દરગાહના કંપાઉન્ડમાં એક મોટી ચાલી બાંધવાની પણ પીર સાહેબને કાળજી છે જે ખુદાતાલા બર લાવશે. ઓલપાડના મુરીદોને આવા મકાનની ખાસ જરૂર છે. કારણ કે તેઓ અસલથી બીજા માણુસોને લઇને મોટા ખટલા સાથે ઉરસમાં આવે છે. મુંબાઇના મુરીદોને પણ આવા એક અલગ મકાનની ખાસ જરૂર છે. હવે માંગરોલમાં રેલ્વે થવાથી ઘણા મુરીદો દુરદુરથી મોટી સંખ્યામાં આવવા લાગ્યા છે. એટલે હમણાંથી એવી તજવીજ થાય તો ઠીક. ગામના આગેવાનોએ આ કામમાં પુરી મદદ કરવી જોઇએ. કારણ કે જો પીર ન હોત તો તેમના ગામમાં કોઇ આવત પણ નહી, પણ પીર ત્યાં લેટેલા છે એટલે દુરદુરથી લોકો ત્યાં આવે છે. પીરની જગા કાયમ છે તેને વધારવાની કોશીશ કરવી જોઇએ. પીરનોજ પ્રતાપ છે કે માંગરોલ નામ બધે પ્રસિધ્ધ થયું છે. પીરની જગા તેમના ગામમાં જુના વખતથી છે તેથી ત્યાં હજારો લોકો આવે છે માટે ગામના આગેવાનોએ આ પીરની જગા ઉપર બીજી ચીજ કરતાં વધારે ધ્યાન આપવું જોઇએ. ખુદાતાલા એ આપેલી આવી બરકતી ચીજ માટે તેનો આભાર માનવો જોઇએ.

હાલમાં માંગરોલમાં તથા એકલબારામાં પીર મોટામીયાં સાહેબનો જે જે બાંધ કામો કરવાનો ઇરાદો છે તેથી લોકો અજાણ્યા નથી. તેમણે એકલબારામાં એક મોટો પાકો કુવો તૈયાર કરાવ્યો છે જેથી ત્યા પાણીની જે ભારે મુશ્કેલી હતી તે દુર થઇ છે. વળી બંને ઠેકાણે હજુ પણ ઘણાં બાંધકામો કરવાની તેમની કોશીશ જારી છે. પીર સાહેબે એકલબારાની જુની દરગાહને ફરીથી

ઘણા રૂપીઆ ખરચી દુરસ્ત બનાવી છે અને બહારના સહેનમાં પત્થર ચોડવાનું અને દરગાહમાં પત્થરના ગાલીચાનું કામ પુરૂં કરાવ્યું છે. તથા ત્યાં એક સારી મસ્જીદ તથા એક મોટી ચાલી તૈયાર કરાવી છે.

ઔલીયાની જયારત.

પીર—વલી લોકો ખુદાના આશક અને તેના ખાસ બંદા છે. તેમના ઉપર ખુદાની હમેશાં મહેરબાની અને મીઠી નજર હોય છે. તેઓ હમેશાં તેની છાયા નીચેજ રહે છે. જ્યારે તેઓ દુનીયામાંથી પડદે થાય છે ત્યારે તેમની રૂહ (આત્મા) તેમના શરીરથી જુદી થઇ તેની નેકીના સબબથી એક સારી જગાએ જઇ શાંતિ અખત્યાર કરે છે, અને શરીર દફન થાય છે. નેક રૂહ ઘણી મુદત સુધી આ શરીરમાં રહીને શરીર પાસે સારા કામ કરાવે છે જેથી તે ખુદાતાલાની પસંદગી મેળવી વધારે નેકી ધારણ કરે છે. અને શરીરને પણ નેકીનાં કામ કરવામાં સામીલ કરે છે. તેના નેક સંબંધના લીધે શરીર નેક કામો કરનારૂં ખુદાતાલાની નજરમાં સાબીત થાય છે, તેથી તેના ઉપર રૂહના જેવી ખુદાતાલાની રહેમ નજર અને કૃપા થાય છે. આવું નેક કામ કરનારૂં શરીર જેણે પોતાના સાંધા ખુદાતાલાનો હુકમ ઉઠાવવામાંજ વાપર્યા હોય, તે જ્યાં દફન થાય છે ત્યાં તેની ઉપર ખુદાતાલાની મહેરબાનીની છાયા અને ફરિસ્તાઓની નીગેબાહની રહે છે. નેક રૂહ ઉપર જેવી ખુદાતાલાની રહેમ નજર હોય છે તેવીજ તેના સંબંધવાળા નેક શરીર ઉપર પણ હોય છે તેથી એવું નેક શરીર જ્યાં દફન કરેલું હોય છે ત્યાં જવાથી માણસને ખુદાતાલાની રહેમ

નજરનો હીસ્સો ન મળે એમ કહેવાય નહી. ત્યાં જઇને ખુદાતાલાની તોહીદની તારીફ કરે અને દરૂદ પડે તો તેને બહેકાવનારી વૃત્તીઓ દુર થઇ તેનું મન ચોખું થઇ જાય. ત્યાં તે જઇ ચોક્ખી નઇયતથી જે કાંઇ ખ્યાલ કરે અને ખુદાતાલાની બંદગી કરે તેથી તેને ફાયદો થયા વિના રહે નહી.

ઔલીઆ મરતા નથી.

ઓલીઆઓની નેક રૂહ તેમના નેક શરીરથી અલગ થઇ નેક જગાએ જઇ શાંતિ સાથે વાસ કરે છે આવી નેક રૂહ હમેશાં ખુદાતાલાની રહેમ નજર અને શાંતિને લીધે કોઇ ચીજમાં લપટાએલી કે ગુંથાએલી હોતી નથી. એટલે તે સ્વતંત્ર હોઇ તેને બીજા જીવતા માણસોની હાલત જાણવાનો તથા તે ઉપર નજર કરવાનો વખત મળે છે. પણ જે લોકો હમેશાં કાળાં ધોળાં કરી લોકોનાં ગળાં કાપી મરી ગએલાં હોય છે તેમની રૂહ તથા શરીર બંનેએ કાંઇ પણ નેકી કરેલી હોતી નથી. એટલે તેમના શરીરને પણ પીડામાં પડવું પડે છે અને રૂહ પણ પાપના કુંડમાં પડે છે. તેમની રૂહ આફતમાં સપડાએલી હોવાથી તેને કોઇ પણ ઠેકાણે જવાનો કે કાંઇ પણ જોવાનો વખત મળતો નથી અને બદીને લીધે તેને એજ હાલતમાં રહેવું પડે છે, એટલે તે મુરદા સમાનજ છે. પણ ઓલીયાઓની રૂહ નચીંત સ્વતંત્ર અને છુટી હોવાથી શક્તિ ધરાવે છે અને તેથીજ તેમના ગુજરવા પછી પણ તેમનાથી લોકોને ફાયદો પહોંચે છે.

આપણે જોઇએ છીએ કે જે સખસને હાકેમ ચાહે છે તેની સાથે ઓળખાણ કરવાને અને તેની મહોબત મેળવવાને બધા લોકો

કોશીશ કરે છે. ત્યારે પછી ખુદા જેને ચાહે તેની મહોબત કરવા લોકો દોડે એ દેખીતું છે. હાકેમની ઓળખાણવાળો માણસ કોઇની સીફારસ હાકેમને કરે છે તો તેને માનવી પડે છે. ત્યારે આ તો ખુદાના ખાસ લાલ છે માટે તેમની દુઆ કબુલ થાય એમાં નવાઈ જેવું કાંઇ નથી. જાદુગરના જાદુને લોકો કબુલ કરે છે તો પીરની કરામત કબુલ કરવામાં શું વાંધો છે?

"મલફુઝાતે ખ્વાજગાને ચિશ્ત" નામની કિતાબની દીબાચામાં લખ્યું છે કે એક પ્રસંગે મોલવી ગુલામમોહમ્મદખાન સાહેબે કહ્યું હતું કે મહાત્મા—પીર મૌલાના ફખરૂદીન સાહેબ ચિસ્તી જયારે ગુજરવા લાગ્યા ત્યારે કેટલાક લાગતા વળગતા લોકોએ તેમને પુછ્યું કે આપના સતસંગથી હમણાં સુધી અમને જે લાભ મળતો હતો તે આપના ઉઠી ગયા પછી મળવો કઠણ છે. માટે આપ અમને કોઇ એવા બુજુર્ગ—પીર- મહાત્મા બતાવો કે અમે તેમની સેવામાં હાજર થઇ ફાયદો મેળવી શકીએ. ત્યારે તેમણે ફરમાવ્યું કે ઓલીયા પીર મરતા નથી પણ એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે માત્ર જગા ફેર બદલ કરે છે. તેમનાથી લોકોને જેવો તેમની જીંદગીમાં ફાયદો પહોંચે છે તેવોજ ગુજરવા પછી પણ પહોંચે છે એટલુંજ નહી પણ આ સ્થુલ શરીર સાથેનો સંબંધ છુટી જવાથી તેમની આત્મિ-રૂહાની શકિત ઘણે દરજ્જે વધી જાય છે. તેથી તમારે માટે પીર-ઓલીઓની દરગાહો અને તેમની શુભ વાણીઓ બસ છે. જો એ તરફ લક્ષ રાખશો તો માગશો લાભ મળશે.

પીર—વલી લોકાની કરામત ગુજર્યા પછી પણ કાયમ રહી શકે છે.

ઉપલા વિષય વિશે "અખબારે ઇસ્લામ"ના અધિપતિ સાહેબ પોતાના તા. ૨૩ જાનેવારી સને ૧૯૧૫ ના અંકમાં લખે છે કે "હાલના જમાનામાં કેટલાક લોકો એવું માનતા થઇ ગયા છે કે પીર વલી પોતાનાની કરામતથી જીવતાં તો દુનીયાદાર લોકોને ફાયદો પહોંચાડી શકે છે પણ આ દુનીયાથી ઉઠયા પછી તેમની કરામત કાયમ રહી શકતી નથી. આવા ખ્યાલ કરનારા લોકો માટે હાલમાં વીલાયતમાં એક મહાન સાયન્ટીસ્ટ સર ઓલીવર લૉજ નામના પ્રખ્યાત યુરોપીઅન વીદ્વાને એક જાહેર ભાષણ આપ્યું છે જે "સાંજ વર્તમાન" પત્રના તા. ૨૧ જાનેવારી સને ૧૯૧૫ ના અંકમાં ૧૬ મા પાને અંગ્રેજીમાં પ્રસીધ્ધ થયું છે. એ વીદ્વાન આ બાબતમાં સાયન્સના આધારે એવી તો ઉમદા દલીલો રજુ કરે છે કે તે આપણે માનવીજ પડે. હાલના કેળવાયેલા સુધરેલા અને સાયન્સમાં આગળ વધેલા પર કોમના લોકો ઔલીયાઓ દુનીયાથી ઉઠયા પછી કરામત ચલાવી શકે છે એવું બાપોકાર જાહેર કરે છે ત્યારે આપણામાંના કેટલાક પોતાના અસલ શિક્ષણથી વેગળા જઇ તેથી ઉલટી રીતે માનવાનો નવો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા છે પણ તેમણે સમજવું જોઇએ કે સાયન્સની શોધખોળ કરનારા વીદ્વાનો એવા એવા નવા વિચારો દાખલા દલીલો સાથે દુનીયા આગળ રજુ કરશે કે જો મુસલમાન લોકો પોતાના શાસ્ત્રના અસલ શિક્ષણને વળગી રહેશે તો ફાવી શકશે નહી તો તેમને ટકી રહેવું મુશ્કેલ થઇ પડશે."

ઔલીયાઓનો મરતબો.

"મજમુએ તસવ્વુફ" નામની કિતાબના આદાબુલ ફોકોરા નામના ભાગમાં લખ્યું છે કે "હઝરત અબદુલ્લા બિન માલીક રદી. થી નકલ છે કે મને મોહંમદ બિન અહમદ આબિદે કહ્યું કે હું જુમા (શુક્રવાર) ના દિવસે અસરની નમાઝ પછી બેતુલ મુકદદસમાં સુલેમાની દરવાજા આગળ બેઠો હતો તેવામાં અચાનક બે સખસ ત્યાં આવ્યા અને થોડે છેટે છેટે બેઠા. મેં ડરતાં ડરતાં તેમને પૂછ્યું કે તમે કોણ છો, અને કયાંથી આવો છો? ત્યારે જે તદન નજદીક હતો તેણે જવાબ આપ્યો કે હું ખીદર પેગમ્બર છું, અને આ છે તે ઇલિયાસ પેગમ્બર છે. તમે બીતા ના. હું તમને એક દોઆ બતાવું છું તે તમે જુમાના રોજ કીબલા તરફ મોઢું રાખી અસરની નમાઝ પછી પડવી શરૂ કરજો. આથી તમારા મનની મુરાદ પુરી થશે. તે ઉપરથી હું ઘણો ખુશી થયો. અને બીક મટી ગઇ. પછી મેં અરજ કરી કે "આપને વલી લોકોની હકીકત તો સારી રીતે રોશન હશે." ત્યારે તેમણે કહ્યું કે "હા સાંભળો, જ્યારે મહાન હઝરત મોહમદ પેગમ્બર સલ્અમ રૂપી સૂર્ય આ દુનીઆમાંથી અસ્ત થયો, ત્યારે બધે અંધકાર થવા જેવું લાગ્યું. આથી પૃથ્વી—જમીને દીલગીર થઇ ખુદા આગળ અરજ કરી કે હે પાક પરવર દીગાર, તેં તારા હબીબ—પેગંબરને ઉઠાવી લીધા એટલે મારૂં તો સર્વે ચાલ્યું ગયું. મને શોકના દરીયામાં નાંખી દીધી, અને નકામી જેવી કરી નાંખી. હવે કયામત સુધી મારો ટેકો તો તેં કોઇ રાખ્યો નથી. ત્યારે ખુદાનો હુકમ થયો કે હે જમીન, તું ગભરાતી ના. તારે ખેદ કરવાની જરૂર નથી. હું તારા ઉપર એવા

વલી લોકો પેદા કરીશ કે જેના નુરથી તને સૂર્યની માફક ચમકાવીશ–રોશન કરીશ, અને તને આસમાનથી વધારે શોભાયમાન કરીશ. તારૂં બધું કારખાનું તેમની મારફતથી હંમેશ મુજબ જારી રહેશે અને ખુદાએ કર્યું પણ તેમજ. હર જમાનામાં વલી લોકો પેદા કર્યા અને તેમનાથી દુનીયાનું કારખાનું ચલાવ્યું. "સફીનતુલ–અએોલીયા" નામની કિતાબમાં લખ્યું છે કે "હઝરત પેગંબર પછી મહાન દરજ્જાવાળા અને કરામતવાળા વલી લોકો છે. તેમની મહોબત અને તાજીમ કરવી, તેમની સાથે મળવું, તેમના ઉપર આકીન રાખવું, તેમની સાચા દીલથી ખીદમત–ચાકરી કરવી, તેમની પાસે જવું, તેમની જરૂરીઆતો તરફ જોવું, વિગેરે સેવાઓની ખુદા આગળ ગણતરી થાય છે. કેમકે તેઓ શુરા પુરૂષો છે. જેણે તેમને રાજી રાખ્યા, તેણે ખુદાને રાજી રાખ્યો. તેઓ જ્ઞાની, નમ્ર, ઉદાર, નેક, સાચા, અને શરીયત, તરીકત અને હકીકતના પાબંદ હોયછે. તેમને સતાવવું એ ખુદાનો ગજબ અને કેર વ્હોરી લેવા જેવું છે. તેમને દુઃખ દેવાથી ખેદાન મેદાન થઈ જાય છે. અને સત્યાનાશ વળી જાય છે અને તેમના દીદાર કરવાથી ગુન્હા દુર થઇ જાય છે એટલુંજ નહિં પણ બને લોકમાં કલ્યાણ થાય છે. તેમની સહોબતમાં રહેવાથી અને તેમની રહેણી અને સુકન પ્રમાણે વર્તવાથી ભારે દરજ્જો મળે છે. અને તેમની કબરોની જ્યારત કરવાથી મોટું ફળ મળે છે. "અબુલ–આસ" કહે છે કે ખુદાના દોસ્તોની હાથ પકડ કે તેઓ તારી શીફારસ કરે. જે કોઇ અલ્લાહના દોસ્તોની દોસ્તીથી મહોડું ફેરવે છે તે તેની સજાને પહોંચે છે. અને ખુદા તેને પણ દોસ્ત ગણુતો નથી. નેક માણુસોની સોબત નેકી કરતાં

વધારે અસર પેદા કરી શકે છે. ઓલીઆ અલ્લાહ સલામતીના સબબ હોય છે. તેમના પ્રતાપથી વરસાદ વરસે છે. અને એમના કદમની બરકતથી આબાદી થાય છે. જે કોઇ તેમની ખીદમત ખરા દીલથી સાત દહાડા કરે છે તેમને સાતસો વરસની બંદગીનું ફળ મળે છે. જે પોતાના પીરની ખીદમત કરે છે તેને હજાર સાલનું પુન્ય મળે છે. તેમના હાથ ચુમવાથી હજારો ગુન્હા માફ થઇ જાય છે અને દીન દુનીયામાં તેનુ દળદર દુર થઇ જાય છે. તેમની જ્યારત માટે જેટલાં ડગલાં ચાલીએ તેટલોજ સવાબ મળે છે. એમનો હાથ પકડવો એ પેગમ્બર સલ્અમનો હાથ પકડવા સમાન છે. એવીજ રીતે એમની સાથે મહોબત કરવી એ ખુદાની સાથે મહોબત કરવા બરાબર છે. કારણ કે તે તેનાં દોસ્ત છે. જો તે ન હોત તો દરરોજ હજાર બલાઓ અને આફતો આવત. હઝરત પીરાનપીર (ક૦ સ૦) ફરમાવે છે કે ઓલીયા અલ્લાહ દુનીયાં અને આખરતના બાદશાહ ગણાય છે, અને જે વલી જે ઠેકાણે મુકરર થાય છે તે તે ઠેકાણાનાં હાકેમ હોય છે. હઝરત અબદુલ્લા મગઝલી કહે છે કે ઔલીયાઓના પગની બરકતથી દુનીઆની આફતો દુર થાય છે.

વલી લોકોની મહોબતનું ફળ.

"ઇસરારૂલ–ઔલીયા" નામની કિતાબમાં મૌલાના પીર બદરૂદીન ઇરહાક સાહેબ લખે છે કે કયામતના દિવસે એક સખસને લાવવામાં આવશે, અને તેણે કરેલી બંદગી (નમાજ, રોજા, હજ વગેરે) વિષે પુછવામાં આવશે. જ્યારે બદગી વિષેનો સવાલ પુરો થઇ રહેશે ત્યારે હુકમ થશે કે એને દોઝખ–નર્કમાં લઇ જાઓ.

પેલો સખસ અરજ કરશે કે મેં તો દુનિઆમાં ઘણાં નેક કામો કર્યાં છે. મને જહાંનમમાં શું કરવા લઇ જાઓ છો. ત્યારે હુકમ થશે કે તું દુનિઆમાં મહાત્મા–પીર–વલી–દુરવેશ લોકોથી મોઢું ફેરવતો હતો તેથી અમે પણ આજે તારાથી મ્હોડું ફેરવીએ છીએ અને તારી ઇબાદત–ઉપાસનાને તારા મ્હોંડા ઉપર મારીએ છીએ. વળી એક બીજા સખસને ત્યાં લાવવામાં આવશે. તે ઘણી ભયભીત હાલમાં હશે. તેને માટે હુકમ થશે કે તેને જન્નત–સ્વર્ગમાં લઇ જાઓ. એ સખસ હેરાન થશે કે મારી નેકી એટલી બધી નથી તોપણ મને આવો હુકમ કેવી રીતે આપવામાં આવ્યો. ત્યારે હુકમ થશે કે હે સખસ તું દુનીઆમાં નેકી વધારે કરતો ન હતો. પણ તને જે કાંઇ મળતું તે તું પીર–દુરવેશોની સેવામાં હાજર કરી તેમની મહોબતમાં ખરચતો હતો તેથી તેમની દુઆને લીધે તું જન્નતમાં જાય છે. ઔલીઆઓની મીઠી નજર એ એક ઘણી ઉમદા ચીજ છે.

મલફુઝાતે–ખ્વાજગાને–ચિશ્ત નામની કિતાબમાં લખ્યું છે કે "પેગંબર સલ્અમ ફરમાવે છે કે 'જે સખસ જે લોકો સાથે મહોબત રાખે છે તે સખસ તેમનામાંનો ગણાય છે,' વળી એક હદીસે કુદસીમાં ફરમાવ્યું છે કે 'અલ્લાહના દોસ્તોની વાતો કર્યા કરો કે, કયામતના દિવસે તેમની સાથે ઉઠવાનું બને.' મૌલાના અબદુલ રહેમાન જામી સાહેબ પોતાની ઇફહાતુલ અન્સ નામની કિતાબમાં લખે છે કે એક દિવસે કેટલાક અસહાબોએ ભેગા થઇને હઝરત પેગમ્બર સલ્અમને પુછ્યું કે 'હે દીન દુનિયાના સરદાર, એક માણુસ એવો છે જે એક નેક કોમ સાથે મહોબત રાખે છે, પણ

તેનાં જેવાં નેક કામ કરી શકતો નથી તો તે કયા ટોળામાં (કયામતના દહાડે) હશે?' પોતે ફરમાવ્યું કે 'એ માણુસ જેની સાથે મહોબત રાખે છે તેની સાથે હશે.'

વળી હઝરત પેગમ્બર સલ્અમ ફરમાવે છે કે 'જે સખસ જેની સાથે મહોબત રાખે છે તે ઘણે ભાગે તેની વાતો કર્યાં કરે છે.' ટુંકામાં વલી લોકોનું વર્ણન કરવાથી બેશુમાર લાભ થાય છે. કારણ કે તેમનું વર્ણન કરવું એ પણ એક પ્રકારની બંદગી છે."

મલફુઝાતે–ખ્વાજગાને–ચિશ્ત નામની કિતાબમાં લખ્યું છે કે એક હદીસ (પેગમ્બરની વાણી) એવી છે કે કયામતના દીવસે એક શખસ એવો હશે કે જેનાં ખરાબ કામ સારાં કામ કરતાં વધારે હશે. તે બિચારો તે વખતે ઘણી નાઉમેદીમાં પડેલો હશે. તેવામાં ખુદાતાલા ફરમાવશે કે 'હે મારા બંદા, ફલાણા મહોલ્લાના બુઝુર્ગ—વલીને પણ તું ઓળખતો હતો?" તે શખસ અરજ કરશે કે હે પાક પરવરદિગાર હું તેને ઓળખતો હતો અને તેના દીદાર—દર્શનનો પણ મેં લાભ લીધો હતો. તે ઉપરથી ખુદા ફરમાવશે કે જો તેં એના દર્શનનો લાભ લીધો હતો તેથી હું તને માફ કરું છું.' વળી લખ્યું છે કે ખ્વાજા હાજી શરીફ ઝિન્દની જે ચિસ્તી સંપ્રદાયના એક મહાત્મા હતા તેમના જમાનામાં એક શખસ હતો જે હંમેશાં ખોટાં કામ કર્યા કરતો હતો. આ શખસ જોગજોગે ઉપલા મહાત્માની સેવામાં જઇ ચડ્યો અને તેમના દર્શનથી ભાગ્યશાળી થયો. જ્યારે તે ગુજરી ગયો ત્યારે લોકોએ તેને સ્વપ્નામાં એક સારી જગાએ જોયો. તેમણે તેને પૂછ્યું કે ભાઇ

તને આવો દરજ્જો ક્યાંથી મળ્યો. ત્યારે તેણે કહ્યું કે 'હું એક વખત પીર ખ્વાજા હાજી શરીફ ઝિન્દનીની સેવામાં હાજર થયો હતો અને તેમના દર્શનથી ભાગ્યશાળી થયો હતો એટલા માટે ખુદાતાલાએ મને આ મરતબો આપેલો છે. જ્યારે લોકો મને કબરમાં દફન કરીને ગયા ત્યારે ફરિસ્તા મને આવીને કનડવા લાગ્યા એટલામાં એક સખસ નુરાની ચહેરાવાળો આવ્યો અને પેલા ફરિસ્તાઓને કહેવા લાગ્યો કે એને સતાવશો નહીં. એ ખ્વાજા હાજી શરીફ ઝિન્દનીની સેવામાં એક દિવસ હાજર થયો હતો તેથી તેના સઘળા ગુન્હા માફ થઇ ગયા છે."

સત્સંગ.

વલી લોકો દુનીયાના ચિરાગ (દીવા) છે. એમનો દુશ્મન દોજખી છે. અને એમનો દોસ્ત ખરો જન્નતી છે. એમની વાત જ્યાં નીકળે છે ત્યાં ખુદાની રહેમત થાય છે. કેમકે તેમનો દરજ્જો સૌથી ચઢતો છે. જ્યારે તેઓ દુનીયાંથી ઉઠે છે ત્યારે આસમાન અને જમીન રડે છે. ઇમાનવાળાઓને તેથી ઘણી દીલગીરી થાય છે. જે લોકો વલી લોકોને સતાવે છે અને તેમનું ભુંડું બોલે છે, તેમને વહેલી મોડી જરૂર સજા થાય છે. કારણ કે વલી લોકોના મહોડામાંથી જે જે સુખન નીકળે છે તે કદી પાછો પડતો નથી. ખુદાતાલા તે કબુલજ કરે છે[1]. કુરાન શરીફમાં ફરમાવ્યું છે કે "ખરેખર અલ્લાહના વલી લોકોને કાંઇ પણ બીક નથી. અને

---

૧ જુઓ મજમુએ તસવ્વુફ નામની કીતાબનું પાનું. ૨૧-૨૨-૨૩

તેમને કોઇ દહાડો દીલગીર થવાનો વખત આવતો નથી[૨]". કુરાને શરીફમાં સુરએ –કહફવાળા ભાગમાં ખુદાના પ્યારાઓની સહોબતમાં રહેનાર એક નેક કુતરા વીશેની એક બીના વર્ણવેલી છે. કહફ એ એફસુસ નામના શહેર પાસે એક પર્વતમાં (જીરમ નામની) ગુફા હતી. તે વખતે રાજા દકીયાનુસનો અમલ હતો. અને તે હાકીમ રાજધાનીમાં રહેતો હતો. કહે છે કે આ દકીયાનુસે પોતાના રાજ્યમાં બધાને મૂર્તિપૂજા કરવાનો સખત હુકમ આપ્યો હતો. અને તેણે તે માટે મ્હોટું દેહરૂં બંધાવ્યું હતું. છ જણાઓ જે ખાસ ખુદાના પ્યારા હતા તેમણે તેનું કહેવું માન્યું નહિ. તે ઉપરથી દકીયાનુસે તેમની ચીજભાવ લઇ લીધી અને કહ્યું કે હું તમને વખત આપું છું માટે વિચાર કરો. જો મારૂં કહેવું નહિ માનો તો હું તમને મારી નાખીશ. આ ઉપરથી પેલા છએ સખસો એ તકનો લાભ લઈ પોતાનું થોડું ઘણું લઇ બહાર નીકળી ગયા. રસ્તામાં તેમને એક ભરવાડ કે જે ખુદાનો દોસ્ત હતો તે મળ્યો, અને તેમની સાથે થયો. તેનો એક કુતરો પણ તેની પાછળ પાછળ જવા લાગ્યો. આ જોઇ પેલા સખ્સોએ તેને હાંકી કાઢવા માંડયો. તેથી ખુદાએ તે કુતરાને જીભ આપી, અને તે બોલ્યો, કે જેઓ ખુદાના પ્યારા છે તેમના ઉપર હું પ્યાર રાખું છું. તમે ગુફામાં જાઓ અને હું તમારી ચોકી કરીશ. આથી તેને સાથે લીધો. ભરવાડની સુચનાથી તેઓ એક ગુફામાં દાખલ થયા. અને ત્યાં આસરે ત્રણસેં વરસ સુધી રહ્યા. તફસીરવાળા લખે છે, કે આ કુતરો સત્સંગ–નેક

---

૨ અલા ઈન્ના ઔલીઆ અલ્લાહે લાખૌફુન અલયહીમ વલાહુમ યહઝનૂન.

સોબતને લીધે જન્નતમાં જશે. હવે અહીં જોવાનું એ છે કે જ્યારે કુતરા જેવું એક હલકું પ્રાણી ખુદાના પ્યારાઓની મ્હોબ્બત અને સહોબતના લીધે જન્નતમાં જશે તો માણુસ જાય એમાં શું નવાઇ !

પીરના દિદાર

" દલીલુલ આરેફીન " નામની કિતાબમાં ખ્વાજા કુતબુદ્દીન સાહેબ ચિસ્તી લખે છે કે અજમેર શરીફવાળા હજરત ખ્વાજા મુઇનુદ્દીન સાહેબ ચિસ્તી એક દીવસ ફરમાવતા હતા કે આપણા પીરના દિદાર-દર્શન કરવા અને તેમની સેવા કરવી એ પણ એક પ્રકારની બંદગી છે. વળી આગળ ચાલતાં પોતે ફરમાવ્યું છે કે **પહેલાં** એક સખસ થઇ ગયો છે જે ઘણોજ પવિત્ર અને ધર્મિષ્ટ હતો. તે ખુદાની એટલી બધી બંદગી કરતો હતો કે એક પળ પણ ખાલી જતી નહી. જ્યારે તે ગુજરી ગયો ત્યારે લોકોએ તેને ખ્વાબમાં જોયો અને પુછ્યું કે ખુદાતાલાએ તારો હીસાબ કેવી રીતે લીધો ? તેણે કહ્યું મને પાર કરી બક્ષી દીધો. લોકોએ પુછ્યું કે તારૂં કયું કામ તેને પસંદ પડયું ? ત્યારે તેણે કહયું કે મને હુકમ થયો કે તું પીરની સેવા કરવામાં જરા પણ પાછો પડયો નથી તેથી તને માફ કરવામાં આવે છે. વળી ખ્વાજા સાહેબ ફરમાવતા હતા કે કયામતના દિવસે નબીઓ તથા ઓલીયા લોકો કબરમાંથી ઉઠશે ત્યારે તેમના ખભા ઉપર એક કામળ હશે. આ કામળ એક લાખ સુતરના આડા તાર તથા એક લાખ ઉભા તારની હશે. તેમના મુરીદ લોકો તે પકડશે. અને પુલ સિરાતનો ત્રીસ હજાર વરસનો ધાંટીવાળો રસ્તો પેલી

કામળીની બરકતથી એક પળવારમાં પાર કરશે અને જંન્નતમાં દાખલ થશે.

પીર ઉપર આકીન.

હજરત બાવા ફરીદ સાહેબ શકરગંજ ચિસ્તી પોતાની "ફવાએદુસ્-સાલેકીન" નામની કિતાબમાં લખે છે કે એક દિવસ મારા પીર ખ્વાજા કુતુબુદીન આગળ મુરીદના આકીન વિષે વાતચીત થઇ રહી હતી. તે વખતે ખ્વાજા કુતુબુદીન સાહેબે ફરમાવ્યું કે બુગદાદમાં એક દુરવેશ-ફકીરને પકડીને કાજીની પાસે લઇ આવ્યા. કાજીએ ચોકસી કરીને તેને કતલ કરવાનો હુકમ આપ્યો. કતલ કરનાર માણસ ફકીરને મુકરર કરેલી જગાએ મારવા લઇ ગયો. અને તેનો કીબલા (મકકા) તરફ મોં કરીને ઉભો રાખ્યો. અને કતલ કરવાની તઇયારી કરતો હતો એટલામાં પેલા ફકીરે કિબલા તરફથી ફરીને પોતાના પીરના મઝાર (કબર) તરફ મ્હોં કરી લીધું. કતલ કરનાર માણસે કહયું કે મોત વેળાએ મ્હોંડુ કિબલા તરફ કરવું જોઇએ. પેલા ફકીરે કહયું કે તું તારે તારૂં કામ કર, મારૂં મ્હોં તો મારા કિબલા તરફજ છે. પેલા બંને જણુ વચ્ચે આમ રકઝક ચાલતી હતી એવામા એક માણસ બાદશાહ તરફથી હુકમ લઇને આવ્યો કે એ ફકીરનો ગુન્હો બાદશાહે માફ કર્યો છે, માટે તેને છોડી મુકો. તે પછી ખ્વાજા કુતબુદીન સાહેબે ફરમાવ્યું કે જુંઓ એ ફકીરે પોતાનું આકીન પોતાના પીર ઉપર દ્દઢ રાખ્યું તો આફત પણ તેને કાંઇ કરી શકી નહીં. વળી બાવા સાહેબે આગળ ચાલતાં ફરમાવ્યું છે કે મુરીદ જેવી રીતે પીરની

અદબ તેમની હાજરીમાં કરે છે તેવીજ પીર યાદ આવતાં તેમની ગેર હાજરીમાં પણ કરવી જોઇએ, અને જ્યારે તેઓ દુનિયાથી ઉઠી જાય ત્યારે તો તેમની અદબ તેથી પણ વધારે કરવી જોઇએ.

પીરની અદબ.

મુરીદોએ પીરની સેવામાં હમેશાં અદબથી હાજર રહેવું જોઇએ. સુલુકની કીતાબોમાં લખ્યું છે કે જે મુરીદ પીરની આગળ અદબથી રહે છે તેના ઉપર પીરની મહોબત થાય છે. અને અલ્લા હતાલાની તેના ઉપર રહેમત થાય છે. તેમજ તે કોઇ ચીજનો મહોતાજ રહેતો નથી. મુરીદે કેવી રીતે ચાલવું તેનું બિયાન (વર્ણન) સુલુકની કીતાબોમાં નીચે પ્રમાણે આપ્યું છે.

૧. પીર ઉપર પાકું આકીન રાખવું જોઇએ. અને જે સારી સારી વાતો પીર કહે તે ઉપર ખરા દીલથી ધ્યાન આપવું જોઇએ. જે કોઇ આથી ઉલટો ચાલે છે તેને પીરના હાલ તથા ભેદની ખબર પડતી નથી. મુરીદે પીરની ખીજમત અને સેવા ચાકરીને પોતાની નજાત (મુક્તિ) નું એક કારણ સમજવું જોઇએ. "જેનો પીર નહીં તેનો પીર શેતાન છે." એ ઇસ્લામના મહાન બુઝુર્ગોનું કહેવું ધ્યાનમાં રાખવું જોઇએ.

૨. પીરની સેવા કરવામાં પોતાના જીવની પણ દરકાર ન કરવી જોઇએ. જો મુરીદ આ પ્રમાણે કરે તો તે પોતાની ઉમેદને પહોંચે એમાં શક નથી. ઘણી વખત તેની પરીક્ષા પણ થાય છે. માટે તેણે નહી ગભરાતાં પોતાના આકીનમાં કાયમ રહી પીરની અદબ કરવામાં કાંઈ પણ ખતરો (શક) લાવવો ન જોઇએ.

૩. પીરના હુકમની કદી નાફરમાની ન કરવી જોઇએ. તેમના હુકમ ઉપર રાજી રહેવું જોઇએ. કારણ કે તેમ કર્યા વગર આગળ રસ્તો સુઝતો નથી.

૪. પીરની તરફ કોઇ વાતે અણગમો ન બતાવવો જોઇએ. કારણ કે તેઓ પીર હોવાથી ખુદાતાલાના હુકમ પ્રમાણે ચાલે છે. ખોટી રીતે ચાલે તો પીર કહેવાય નહિ.

દીનનું કે દુનીયાનું કોઇ પણ કામ પીરના હુકમ સિવાય થોડું કે બધું કદી કરવાનું માથે લેવું ન જોઇએ.

૬. પીરની રીતભાત, નરમાશ, અને તેમની મહેમાનદારીને હલકી ગણવી ન જોઇએ અને જે વાત પીરને પસંદ ન હોય તે તરફ મુરીદે વલણ કરવું ન જોઇએ.

૭. જે કાંઈ ભેદની વાત મુરીદે જાગતાં કે સ્વપ્નામાં જોઇ હોય તેનો ખુલાસો પીરના જ્ઞાનથી મેળવવો જોઇએ.

૮. હંમેશાં પીરના વચનના આતુર રહેવું જોઇએ. અને જોવું જોઇએ કે પીર શું ફરમાવે છે. કારણ કે તેમની જીભ ખુદાતાલાના કમાલ સાંભળવાનું એક સાધન છે. જે કોઇ આકીનથી આવું કરે છે તે કદી પીરના કમાલની બરકતથી બેનશીબ રહેતો નથી.

૯. પીરની આગળ કોઇ દહાડે મોટેથી બોલવું ન જોઇએ. કારણ કે એમ કરવું એ બહુ મોટી બેઅદબી છે.

૧૦. પીરની આગળ હસ્યા મશ્કરી કરવી ન જોઇએ. તથા મોટેથી દાંત કહાડવા ન જોઇએ એમ કરવાથી પીરની બેઅદબી થાય છે. કારણ કે હસ્યા મશ્કરી કરવાનો ખુદાનો હુકમ નથી.

૧૧. પીરની આગળ નકામું બોલ બોલ ન કરવું જોઇએ. કારણ કે તેમ કરવાથી તેમની યાદીમાં ખલલ પડે છે અને મુરીદની બેઅદબી ગણાય છે.

૧૨. પીરનો મરતબો સઉથી મોટો સમજવો જોઇએ. જે વાત પીરને કહેવા જેવી ન હોય તે કહેવી ન જોઇએ અને બેફાયદા (નકામી) વાતો પુછ પુછ કરવી ન જોઇએ.

૧૩. પીરનો ભેદ કોઇને કહેવો ન જોઇએ. મુરીદને ગેબથી ખબર પડે તો પણ તેને ખોલવો ન જોઇએ. કારણ કે એવું કરવાથી દુનીયા તેમને ચેન દેતી નથી.

૧૪. પોતાની હકીકત પીરને જાહેર કરવી જોઇએ. જે ભેદ તેના જોવામાં આવે તે પીરને કહેવા જોઇએ કે કદાચ તેમાં કાંઈ સુધારો કરવા જેવું હોય તો પીર કરી શકે.

૧૫. પીર આગળ શરીર કે માથું ઉઘાડુ કરી કે પગ લાંબાં કરીને બેસવું અગર ત્યાં સુઇ રહેવું કે થુંકવું કે હુકો બીડી પીવી કે ત્યાં કોઇ સાથે કજીઓ કરવો એ બહુ બેઅદબી ભરેલું છે માટે તેમ કરવું ન જોઇએ; તેમ પીરને પીઠ કે પગ થાય એમ બેસવું ન જોઇએ.

૧૬. પીરને દીનની (જ્ઞાનની) વાતો પૂછવી પણ નિરર્થક દુનીઆની વાતો પુછી તેમને કંટાળો આપવો ન જોઇએ.

૧૭. પીર કરે તે ન કરવું, પણ કહે તે કરવું જોઇએ.

૧૮. પીર કરતાં હું પોતે હુશીઆર છું કે વધારે ઇલમવાળો છું એમ ગણવું ન જોઇએ. કારણ કે તેમનો મરતબો ખુદાએ મોટો બનાવ્યો છે.

૧૯. પોતાના માલ કે દોલતની મોટી મોટી વાતો પીર આગળ કરવી ન જોઇએ. કારણ કે તેઓ જાણે છે કે તમે પૈસાની મહોબત ઘણી રાખો છો.

૨૦ પીર અમારા વગર બેસી રહેશે અને તેમને અમારા વગર ચાલવાનું નથી એવો વિચાર કરવો એ મોટામાં મોટી બેઅદબી છે. તેઓ ખુદા સિવાય કોઇની દરકાર રાખતા નથી.

૨૧ પીર પધારે તો તેમના સામે આગલે ગામ સુધી જવું જોઇએ. પીર નજરે પડે કે તરત ઉભા થઇ જવું જોઇએ.

૨૨ પીરની અદબ કરવામાં જરા પણ ખામી રાખવી ન જોઇએ.

૨૩ પીરને અદબથી સલામ કરવી જોઇએ અને તેમની દસ્ત બોસી કરવી જોઇએ.

૨૪ પીરના ઉંચે અગર તો તેમની બરાબર કદી પણ બેસવું ન જોઇએ, કારણ કે તેમ કરવાથી ઘણી બેઅદબી થાય છે અને મુરીદ જાહેલ ગણાય છે. પીર પણ ખરા પીર જોઇએ. તેમનો નફ્સ (જીવ) મરેલો જોઇએ. તેમનામાં જરાપણ અભિમાન ન જોઇએ. જેને આપણે જાણીએ છીએ, અને જેમના ખાનદાન, ઇલમ, રીતભાત, રહેણી કરણી વીગેરેથી વાકેફ છીએ તેવા ખુદાના રસ્તાવાળા પીર સાથે સંબંધ જોડવો જોઇએ. રસ્તે જનારને કે કોઇ અજાણ્યા પરદેશીને પીર બનાવી બેસાડવાથી કાંઇ ફાયદો થતો નથી. તે તો ખાઇ જાય છે અને લઇ જાય છે અને હેરાન કરી જાય છે. એવા ઘણા દાખલા આપણે સાંભળ્યા છે અને વળી જોયા છે.

માંગરોલની ગાદી સાથે સંબંધ ધરાવનારા મહાન વલી લોકો.

હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબ ચીસ્તી.

હિંદુસ્તાનના એક પ્રખ્યાત મહાત્મા પીર.

હઝરત બાવાશ્રી ફરીદ સાહેબનો જન્મ પંજાબમાં આવેલા કોઠાવલ નામના કસ્બામાં હી. સ. ૫૬૯ માં જીલ્હજ (બકરા ઈદ)ના મહીનાની તા૦ ૪ થી એટલે ઇ. સ. ૧૧૭૩માં થયો હતો. જ્યારે સુલતાન (નાસીરૂદ્દીન) મેહમુદ ગજનીનો હીંદુસ્તાન ઉપર ચહડાઇ કરવાનો વિચાર થયો ત્યારે તેમણે બાવા ફરીદ સાહેબના દાદા હઝરત શોએબ સાહેબને હી૦ સ૦ ૪૯૯ માં અગીઆર હજાર ઘોડેસ્વારોના સરદાર બનાવી મુલતાન તરફ મોકલ્યા.

આ વખતે હઝરત શોએબની ઉમ્મર ૩૬ વરસની હતી. તેઓ ધર્મ શાસ્ત્રમાં ઘણાજ પ્રવીણ હતા. અને ધર્મના આગેવાન હતા તેથી જીત મેળવ્યા પછી બાદશાહ મેહમુદ ગજનીએ લોકોને ધર્મ શાસ્ત્રનો બોધ કરી ખરા રસ્તે લાવવા માટે તેમને પંજાબના મુલકમાં રાખ્યા. એ ઉપરથી તેમણે હી૦ સ૦ ૪૯૯ માં કોઠાવલ કે જે તે વખતે એક મોટું શહેર હતું તેમાં મુકામ કર્યો. પાછળથી તેમના દીકરા હઝરત જમાલુદીન બાવા ફરીદના પીતા પણ હીજરી સન

૫૦૦માં ગીજનીથી પોતાના મામા સુલતાન મેહમુદ ગીજનીની રજા લઇ લાહોરને રસ્તે કોઠાવલમાં પોતાના પિતા પાસે આવ્યા અને તેમની સાથે ત્યાં રહેવા લાગ્યા. હઝરત બાવા ફરીદના વડીલ નામે હઝરત મોહમદ સુલતાન ઇબ્રાહીમ અદહમ બલ્ખ (બુખારા)ના બાદશાહ હતા. તેમનું વલણ ધર્મ તરફ ઘણુંજ હતું. તેઓ હમેશાં બ્રહ્મજ્ઞાન મેળવવા ઘણોજ પ્રયત્ન કરતા હતા. એક દિવસે તેઓ પોતાના મહેલમાં સુઇ રહ્યા હતા એટલામાં અગાસી ઉપર કાંઇ ખડખડાટ થયો તેમણે પૂછ્યું કે કોણ છે? રાતની વખતે અહીં અગાસી ઉપર શું કરે છે? ત્યારે જવાબ મળ્યો કે મારૂં ઉંટ ખોવાયું છે તેની ખોળ કરૂં છું. બાદશાહે કહ્યું કે ઉંટ કાંઇ અગાસી ઉપરથી થોડુંજ જડવાનું છે? ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે બ્રહ્મજ્ઞાન પણ ચાંદી સોનાના પલંગ ઉપર નિશ્ચિંત સુઇ રહેવાથી થોડુંજ મળવાનું છે! આથી બાદશાહના મન ઉપર ઘણીજ અસર થઇ અને તેમણે એજ વખતે રાજપાટ પડતું મુકી ફકીરી અખત્યાર કરી અને મોટી મહાત્માની પદવીએ ચહડી હી. સ. ૩૧૧ માં ૧૧૦ વરસની ઉમ્મરે સ્વર્ગવાસી થયા.

બાવા ફરીદ સાહેબના એક બીજા વડીલ નામે ફરૂખ શાહ કાબુલના બાદશાહ હતા. તેમનો જન્મ હી. સ. ૩૮૧ માં કાબુલમાં થયો હતો. કાબુલની ગાદી સુલતાન મહમુદ ગીજનીના હાથ આવી તે પહેલાં બાવા ફરીદ સાહેબના વડીલોના કબજામાં હતી, તેમના ખાનદાનનો મરતબો એવો હતો કે સુલતાન મહમુદ ગજનીએ પોતાની બહેનના લગ્ન બાવા ફરીદના દાદા હઝરત શોએબ સાથે કર્યાં હતાં. જ્યારે બાવા ફરીદ સાહેબના પિતા હઝરત જમાલુદીન કોઠાવલમાં

આવીને રહ્યા તે અરસામાં સઇયદ ફતહુલ્લા નામના એક સઇયદ પણ સુલતાન મહમુદ ગજનીની ઇચ્છાનુસાર પંજાબમાં આવ્યા અને ત્યાં ગુજરાત નામના શહેરમાં રહેવા લાગ્યા. આ સઇયદ ફતહુલ્લા સાહેબ મહાન હજરત પેગમ્બરની પુત્રી બીબી ફાતેમાની ઓલાદના હતા. તેમને એક સઇયદ અબ્દુલ્લા નામે કરીને દીકરો હતો.

આ સઇયદ અબ્દુલ્લાને બીબી મરીયમ ખાતુન નામની પુત્રી હતી. તેનો જન્મ ગુજરાત ગામમાં થયો હતો. વખતના વહેવા સાથે આ બીબી મરીયમ ખાતુનના લગ્ન હઝરત શોએબના દીકરા હઝરત જમાલુદીન સાહેબ (બાવા ફરીદના પિતા) સાથે થયાં અને તેમનાથી હઝરત બાવા ફરીદ પેદા થયા.

હઝરત બાવા ફરીદ જ્યારે અગીઆર વરસના થયા ત્યારે પોતાના માબાપ સાથે મક્કે હજ કરવા ગયા. ત્યાં તેમને પેગમ્બર સાહેબની કેટલીક ચીજો પ્રસાદ રૂપે મળી. બાવા ફરીદનું મન પ્રમથ થીજ બ્રહ્મજ્ઞાન તરફ દોરાયલું હતું અને વળી આવી ચીજો મળી એટલે તેમનો આત્મા એ તરફ વધારે આગળ વધતો ચાલ્યો. તેમણે ફકીરીનો માર્ગ અખ્ત્યાર કર્યો. અને એ હાલતમાં બાર વરસ સુધી માલીકના ધ્યાનમાં જંગલમાં ફરતા રહ્યા અને ઝાડપાલો ખાઇને નિભાવ કર્યો. પણ પ્રથમ નીર્વાણપદ પ્રગટ્યું નહીં. તેઓ ઘેર પોતાનાં માતુશ્રી પાંસે પાછા આવ્યા અને હવે શું કરવું કે જેથી ઇચ્છા પુર્ણ થાય તેનો વીચાર કરવા લાગ્યા.

એક દિવસ તેમનાં માતુશ્રી તેમનું માથું જોવા બેઠાં હતાં એવામાં બાવા ફરીદના માથાનો એક વાળ ખેંચાયો. વાળ ખેંચાવાથી તેમણે અરે કરીને બુમ પાડી ત્યારે માતુશ્રીએ કહ્યું કે એક વાળ

ખેંચાયો ત્યારે આટલી તમને વેદના થઇ ત્યારે તમે ઝાડનાં પાંદડાં તોડતા હતા ત્યારે શું ઝાડને વેદના થઇ નહિ હોય ? કોઇને ઇજા કરવાથી કાંઇ ખુદા મળતો નથી. એ ઉપરથી ભુખ અને તરસ વેઠી તથા પેટે પાટા બાંધી જંગલમાં ફરવા માંડયું.

ફરી તેઓ બાર વરસ સુધી જંગલમાં ફર્યા પણ મતલબ પાર પડી નહીં. એથી પણ જ્યારે કાંઇ ન વળ્યું ત્યારે તેમણે કુવામાં ઉંધે મસતકે લટકવાનો પ્રયોગ કરવા માંડયો. બાર વરસ સુધી તેમણે મહા પરીશ્રમ વેઠી આ ક્રીયા કરી ત્યારે પુરેપુરૂં બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. અને ૪૮ વરસની બંદગી પછી માલિકનો ખરેખરો મહીમા નજરે દેખાયો કે જેનાં દરશન કરી પોતાના આતુર આત્માને શાન્ત કર્યો.

મહાન ખ્વાજા પીર સાહેબ ચીશ્તી.

હઝરત બાવાફરીદ દીલ્હીવાળા પીર ખ્વાજા કુતબુદીન બખ્તીયાર સાહેબ ચીસ્તીના મુરીદ (શીષ્ય) હતા અને ખ્વાજા કુતબુદીન અજમેરવાળા પીર સાહેબ હઝરત ખ્વાજા મોઇનુદીશ ચીસ્તીના મુરીદ (શીષ્ય) હતા. હઝરત કુતબુદીન સાહેબની દરગાહ દીલ્હીમાં છે કે જયાં બાર મહીને રબીઉલ અવલ મહીનાની ૧૪ મી તારીખે મોટો ઓરસ ભરાય છે. હઝરત ખ્વાજા પીરની દરગાહ અજમેરમાં છે અને ત્યાં પણ બાર મહીને રજબ મહીનાની છટ્ઠી તારીખે ભારે ધામધુમથી ઓરસ ભરાય છે, કે જેમાં ભાગ લેવા અરબસ્તાન, તુર્કસ્તાન, ઇજીપ્ત વગેરેથી સંખ્યાબંધ લોકો આવે છે.

દુનીઆના કારભારથી અલગ રહેવું એ દુનીઆ ઉપર જુલમ કરવા જેવું તથા તેના કારભારમાં ખલલ નાંખવા જેવું છે તેથી તદનજ વીરકત થઇ, સાધુ થઇ જીંદગી ગુજારવાને ઇસલામ પસંદ કરતો નથી. માત્ર દુનીઆની માયાનો પાસ ન લાગવો જોઇએ. દુનીઆમાં રહી લોક કલ્યાણ કરવું એ ઘણું ઉતમ છે, એથી માયાનો પાસ પોતાને નહીં લાગવા દેતાં તેલ ને પાણી જેમ ભેગું રહે છે પણ અલગનું અલગજ દેખાય છે તેમ દુનીઆમાં માણસે રહેવું જોઇએ. અને દુનીઆના કારભાર સાથે માલીકની પણ યાદી હર-હમેશ કરવી જોઇએ, તેથી ઇસલામના મહાત્માઓએ દુનીઆમાં રહી-નેજ ફકીરી કરી છે. એટલે કે દુનીઆનો કારભાર કર્યો છે, પણ પોતાની નીતીને ખસવા દીધી નથી તેમ પોતાને માયાનો પાસ બેસવા દીધો નથી.

ખ્વાજા સાહેબનો જન્મ ઇ. સ. ૧૧૧૨ (હી. સ. ૫૩૭) માં સીસ્તાનમાં થયો હતો. તેઓ ઇ. સ. ૧૧૯૨માં હીંદુસ્તાનમાં પધાર્યા હતા. તે વખતે અજમેરમાં પૃથ્વીરાજ ચઉહાણ રાજા હતો. તેને શાહબુદીન ઘોરીએ પાછળથી હરાવી કેદ પકડયો હતો. હઝરત ખ્વાજા સાહેબના ઘણા ચમત્કારો વર્ણવેલા છે. તેઓ હીંદુસ્તાનમાં સર્વે પીરોના સરદાર ગણાય છે. તેઓ ઇ. સ. ૧૨૩૬ માં ૯૭ વર-સની ઉમરે જન્નતશીન થયા હતા. પ્રથમ બાવા ફરીદ સાહેબનાં લગ્ન મહાન પેગમ્બર હઝરત મોહંમદ સલ્લમના પહેલા ખલીફા હઝરત અબાબકર સીદીકના વંશના એક મોહંમદ અજીમશાહમીયાં સીન્ધવાળાની પુત્રી બીબી મુજીબુન્નીસાં સાથે થયાં હતાં. તેમનાથી પ્રથમ બીબી ખદીજા બેગમ ઉરફે શરફુન્નીસાં (બાવા ફરીદના ભાણેજ

હઝરત અલી એહમદ સાબીર સાથે પરણાવ્યાં હતાં તે) પેદા થયાં હતાં પણ તે જીવ્યાં નહિ. હઝરતનું બીજું લગન હઝરત પીરાનપીર સાહેબની ઓલાદના એક સઇયદ નીસારઅલીની પુત્રી બીબી ઉમ્મ કુલસુમ સાથે થયાં હતાં. તેમને ઓલાદ થઇ હતી પણ જીવવા પામી નહિ. બાવા ફરીદનું ત્રીજું લગન દીલ્હીના બાદશાહ સુલતાન શમ્સુ-દીન—અલ્તમશના પુત્ર સુલતાન ગ્યાસુદીનની પુત્રી બીબી હજીરા ખા તુન બેગમ સાથે થયાં હતાં. બાવા ફરીદ સાહેબ શાહી ખાનદાનના હતા. અને વળી રાજય વઇભવને તુચ્છ ગણી ખુદાની બંદગીમાં નીમગ્ન રહી મહાત્માની પદવીએ પહોચ્યા હતા તેથી દીલ્હીના બાદશાહે આકર્ષાઇ આ લગ્ન કરી આપ્યાં હતાં. × × ×

હઝરત અલી એહમદ સાબીર સાહેબ ચીસ્તી.

હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબનાં બહેન બીબી હાજરા બેગમના લગ્ન હઝરત પીરાનપીર સાહેબના પુત્ર હઝરત અબદુરરહીમ સાથે થયાં હતાં. બીબી હાજરા બેગમના પેટે હીજરી સન ૫૯૨ માં એક દીકરાનો જન્મ થયો જેનું નામ હજરત અલી એહમદ સાબીર પાડવામાં આવ્યું. જ્યારે અલી એહમદ સાબીર પાંચ વરસના થયા ત્યારે તેમના પીતા હઝરત અબદુરરહીમનો સ્વર્ગવાસ થયો જેથી તેમનાં માતુશ્રી તેમને લઇ પોતાના ભાઇ બાવા ફરીદ સાહેબના ત્યાં આવ્યાં. ત્યાં કેટલાક દીવસ રહયા પછી તેમને પોતાના સસરા ગુજ રવાની ખબર મળી તેથી તેઓ અલી એહમદને પોતાના ભાઇને હવાલે કરી પાછા બુગદાદ ગયાં. હઝરત સાબીર સાહેબ પોતાના મામાને ત્યાં ગરીબોને ખોરાક વહેંચવાનું એટલે લંગરખાનાનું કામ કરવા

લાગ્યા. પોતાના મામા સાથે રહેવાથી તેમનું ચિત્ત પણ માયાથી મુક્ત થઇ બ્રહ્મજ્ઞાન તરફ ખેંચાવા લાગ્યું તેથી તેઓ પોતાના મામા બાવા ફરીદના મુરીદ (શીષ્ય) થયા. તેઓ આખો દિવસ બારણા બંધ કરી કોટડીમાં માલીકનું ધ્યાન ધરી આરાધના કર્યા કરતા હતા. પણ જ્યારે લંગરખાનાનો વખત થતો કે ઝટ બહાર આવતા હતા. તેમનું ધ્યાન માલિકથી લાગેલું હતું. જે કોઇ તેમના ધ્યાનમાં વિક્ષેપ કરતું તેને કાંઇને કાંઇ નુકસાન પહોંચ્યા વગર રહેતું નહી. તેમના લગ્ન બાવાફરીદ સાહેબનાં પુત્રી બીબી ખતીજા બેગમ ઉર્ફે શર્ફુન્નીસા સાથે થયાં હતાં પણ એ બાઇ વધારે જીવવા પામ્યા ન હતાં. આવી રીતે હઝરત પીરાન પીર સાહેબના અને હઝરત બાવાફરીદ સાહેબના ખાનદાનમાં પ્રથમથી સગપણ ચાલ્યું આવતું હતું. હઝરત અલી એહમદ સાબિર લંગરખાનાનુંજ કામ કરતા હતા અને તે પોતાના પીર (ગુરૂ) તરફથી સોંપાએલું હોવાથી તેને એટલું બધું અગત્યનું ગણતા હતા કે તેમના માતુશ્રી ગુજરી ગયાં તોપણ બાવા ફરીદ સાહેબની રજા સિવાય તેને છોડી તેમની મૈયતમાં પણ ગયા નહી. બધા થઇને હઝરત સાબીર (૨૭) વરસ સુધી હઝરત બાવાફરીદ સાહેબની સેવામાં રહયા અને સારો યોગાભ્યાસ કરીને બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું.

હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઓલીઆ સાહેબ ચીસ્તી.

સુલતાનુલ મશાયખ હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઓલીઆ ચીસ્તી જેમની દરગાહ દિલ્હીમાં છે તેઓ પણ હઝરત બાવાફરીદ ના મુરીદ હતા. તેમની દરગાહ હાલમાં પણ ઘણીજ પ્રખ્યાત છે,

અને દુર દુરથી લોકો ત્યાં જયારત માટે આવે છે. હઝરતનો જન્મ હીજરી સન ૬૩૪ ના સફર માસમાં એટલે ઈ. સ. ૧૨૩૬ ના અકટોમ્બર મહીનામાં બદાયુન શહેરમાં થયો હતો. તેમના પીતાનું નામ સૈયદ એહમદ હતું. નિઝામુદીન સાહેબ પોતાના સમયમાં એવા ભારી મહાત્મા ગણાતા હતા કે મોટા મોટા બાદશાહો પણ તેમના દર્શન માટે જતા હતા. તેમના શિષ્યોમાં તે વખતના મહાન રાજ્ય કવિ અમીર ખુસરૂ પણ હતા. તેઓ કાવ્યમાં ઘણાજ પ્રવીણ હતા. હઝરત નિઝામુદીન સાહેબ ઘણું મહાત્મય મેળવી હી. સ. ૭૨૫ ના રબીઉલ ઔવલ માસની ૧૮ મી તારીખે ઇ. સ. ૧૩૨૫ ના અપ્રેલની તા૦ ૩ જી ને બુધવારે આ દુનીયાથી ઉઠી ગયા. કવિ અમીર ખુસરૂ એવા વિદ્વાન હતા કે તેમણે (નવ્વાણું) ૯૯ ગ્રંથો લખ્યા છે. આ મહાન કવિનો જન્મ હી. સ. ૬૫૧ ઇ. સ. ૧૨૫૩ માં પત્યાલામાં થયો હતો. તેમના પીતાનું નામ અમીર મહમુદ સૈફુદીન હતું. તેમણે બલ્ખ શહેરમાંથી હિંદુસ્તાનમાં આવી પત્યાલામાં મુકામ કર્યો હતો. હઝરત ખ્વાજા નિઝામુદીન ઓલીઆ સાહેબના સ્વર્ગવાશ પછી ૭ મહીને હી. સ. ૭૨૫ ના રમજાન ઈ. સ. ૧૩૨૫ ના સપ્ટેમ્બરમાં કવિ ગુજર્યા હતા. તેમની કબર પણ ત્યાં આગળ પોતાના પીરના કદમોમાં છે.

હઝરત બદરૂદીન સુલેમાન સાહેબ ચીસ્તી.

હઝરત બાવા ફરીદના ફરજંદ મહમુદ બદરૂદીન સાહેબ હઝરત અલી એહમદ સાબીરના હાથથી મુરીદ થયા અને કાદરી ખાનદાન તથા ચીસ્તી ખાનદાન એ બંનેની ન્યામત તથા ખીલાફત મેળવી. હઝરત

બદરૂદીનના લગ્ન સૈયદ નઇમુદીનની એકસઆદ્દત બેગમ નામની પુત્રી સાથે હી. સ. ૬૪૮ માં થયાં હતાં. હઝરત સાબીરે જ્યારે બદરોદીન ને મુરીદ કર્યાં ત્યારે દીલ્હીના બાદશાહ સુલતાન અલ્તમશે પોતાના નવાસાને એક મહાન મહાત્માના હસ્તે પ્રસાદ મળતો જોઈ ખુશી થઈ તે અવસર ઉપર ખર્ચ કરવા સારૂ પચાસ હજાર રૂપીઆ આપ્યા પણ બાવા ફરીદ સાહેબે તે રૂપીઆ ગરીબ ગરબાઓમાં વહેંચી અપાવ્યા. આ બદરોદીન સાહેબની ઓલાદમાં ઘણા મહાત્માઓ થયા છે.

હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબે છેવટે પંજાબમાં આવેલા અજોધન શહેરમાં મુકામ કર્યો અને સુલુક [વેદાંત] નાં માર્ગનો બોધ કરી હજારો લોકોનું કલ્યાણ કર્યું. તેમનો ત્યાં મુકામ થયા પછી એ શહેરનું નામ પાક પટ્ટન પાડવામાં આવ્યું જે હજુ પણ જારી છે. તેઓ સાહેબનો ઓરસ મહોરમ મહીનાની ૫ મી તારીખે પાકપટ્ટન માં થાય છે જ્યાં લાખો માણસો જ્યારત કરવા દુરદુર દેશોથી આવે છે. વળી હઝરત અલી એહમદ સાહેબનો ઓરસ પીરાન કલીયરમાં રબીઉલ અવલ મહીનાની ૧૩ મી તારીખે થાય છે. પીરાન કલીયર સરહાનપુર જીલ્લામાં આવેલું છે. બાવા ફરીદ સાહેબ બ્રહ્મ જ્ઞાનમાં લીન રહેતા હતા. તેમણે ૪૮ વરસ સુધી અખંડ માલીકની બંદગી કરી અને મહાત્મય પામી હજારો લોકોનું કલ્યાણ કર્યું. દીલ્હીની રાજસાહેબી તેમની સેવામાં હાજર હતી પણ પોતે તેને તુચ્છ ગણી ફકીરીનો માર્ગ અખત્યાર કર્યો અને જીંદગીનો હેતુ સફળ કરી હી. સ. ૬૬૪ ના મહોરમ માસની ૫ મી તારીખે એટલે ઇ. સ. ૧૬૨૫ ના અકટોમ્બર મહીનાની ૧૭ મી તારીખે ૯૯ વરસની ઉમરે મહાપદને પામ્યા.

મી. નાઇટીંગેલ નામના યુરોપીયન ઓફીસર પાક્ષમાલ ગેઝેટમાં લખે છે કે "પાકપટ્ટન શહેર જેનું અસલ નામ અજોધન હતું તે ૨૩૦૦ વરસથી ઈતીહાસમાં જાણીતું છે અને છેલ્લાં આઠસો વરસથી તો તે એક મહાન પીરની પવિત્ર જગા તરીકે મુસલમાનોમાં વધારે પ્રખ્યાત છે. જમાનામાં નામ કહાડવાને નીર્માણ થયેલા એક મહાત્મા પીર ઈ. સ. ૧૧૭૦ના અરસામાં દુનીઆમાં પ્રગટ થયા. તેમનું નામ બાવા શેખ ફરીદુદીન શકરગંજ હતું. ઇસ્લામના મહાત્મા તરીકે તેમનો મરતબો તે વખતે સૌથી ચહડીઆતો હતો. તેમના શબને અજોધનમાં દફના વવામાં આવ્યું છે, કારણ કે એ જગા એમને ઘણી પસંદ હતી. શુધ્ધ રહેવું, રોજા રાખવા અને યોગ કરવો એ બાબતો પુર્વ તરફના ધર્મમાં સાથે સાથે હોય છે. તેમ તે વખતે પણ બાવા ફરીદ શકરગંજ ઉપલી બાબતમાં સૌથી આગળ વધેલા હતા. તેમણે એટલા બધા રોજા રાખ્યા હતા કે કહે છે કે ત્રીસ વરસ સુધી તો તેમણે મોંઢાને અન્ન અડકવા દીધું નહતું. તેમની દરગાહ આગળ એક દરવાજો છે જેનું નામ જન્નતી દરવાજો છે. આ દરવાજા માટે એવી માન્યતા છે કે જે કોઈ એમાં થઇને પસાર થાય છે તે જન્નતમાં જવાને ભાગ્યશાળી થાય છે.

હઝરત પીર સલીમ સાહેબ ચીશ્તી.

પીર હઝરત શેખ સલીમ ચીસ્તી પણ આજ ખાનદાનના એક મહાત્મા થઇ ગયા છે જેમના ચમતકારોનું વર્ણ ઠેરઠેર જોવામાં આવે છે. એક "હિંદુની યાત્રા" એ નામના પુસ્તકમાં જણાવ્યા પ્રમાણે અકબરનું વય આસરે ૩૦ વરસનું હતું ત્યારે એટલે ઈ. સ.

૧૫૭૩ના અરસામાં ફતેહપુર સીકરીનો પાયો નાખવાનો આ પ્રસંગ બન્યો હતો. એ વેળાએ પુત્ર મેળવવાની આતુરતામાં અજમેરના પ્રસીધ્ધ હઝરત ખ્વાજા સાહેબની યાત્રાએ તે ગયો હતો. મુસલમાન પીર, સાંઇ સાધુઓ, ઓલીઆઓમાં એ ખ્વાજા પીરની દરગાહ હિંદમાં હતી જે સુપ્રસીધ્ધ છે. અને આજે પણ તેમના ઓરસમાં હિંદના અસંખ્ય મુસલમાનો, હિંદુઓ સર્વે ભાગ લે છે. દેવદેવી કે પીર ઓલીઆની માનતા બાધા આખડી રાખનારને કોઇ પણ એક પ્રકારનો નિયમ પાળવો પડે છે. તે પ્રમાણે અકબરે આગ્રાથી અજમેર સુધી પગે ચાલતા જવાની બાધા રાખી હતી. તે પોતે એક ઘણો સરસ ચાલનાર હતો. દિવસમાં પગ ઉપર તે ત્રીસ ચાલીસ માઇલ જેટલું ચાલી શકતો હતો.

પરંતુ તેનો જનાનો આગ્રેથી અજમેર સુધીનો ત્રણસો પચાસ (૩૫૦) માઇલનો તફાવત તેટલી ઝડપે ચાલી શકે તેમ ન હતું. અકબરે લીલી સુકી જોઇ હતી, એટલે તેના પગને ખડબચડી અને કાંટા કાંકરાવાળી જમીનની પરવા ન હતી પણ તેની બેગમોના પગ તેટલા સખત ન હતા. તેમને માટે રસ્તો સાફ કરવો રસ્તામાં જાજમો પાથરવી પુરૂષ વર્ગની તેમનાપર દ્રષ્ટી પડે નહિ માટે એ બાજુએ કનાતો બાંધવી આદી આદી સગવડ સાથે રોજના ૭ માઇલથી વધારે મુસાફરી થઇ શકે તેમ ન હતું. વળી જ્યાં જ્યાં બાદશાહે મુકામ કર્યો હોય ત્યાં ત્યાં પાકી બાંધણીના ઉંચા બુર્જો પણ બાંધ્યા હતા. આવા ઠાઠથી ચાલતી સવારી અઢી ત્રણ માસે અજમેર શરીફ પહોંચી. અકબરે પીરની દરગાહને નમન કરી પ્રાર્થના કરી પોતાની ઇચ્છા તૃપ્ત કરવા પીરને વિનંતિ કરી. અઉલીઆએ

તેની વિનંતી સાંભળીને રાત્રે સ્વપ્નામાં દર્શન દઈ સીકરી ગામની પાડોશમાં આવેલા ડુંગરની એક ગુફામાં ૮૬ વરસની વયના જે પીર રહેતા હતા તેમની પાસે જવાની સુચના કરી. અકબરે તે સુચના સ્વીકારી સીકરી પ્રતિ પુનઃ પરાયણ કર્યું. અકબર સીક્રીના પીરને મળવા કેમ આવ્યો તે સંબંધે આ એક વાત છે. બીજી વાત એવી કહેવામાં આવે છે કે ગુજરાત, ખાનદેશ, અને માલવા તરફ બળવો કરીને નાસી ગએલા ઉસબેકો ઉપર વીજય મેળવીને અકબર પાછો ફરતો હતો ત્યારે તેની સેનાએ સીક્રીના ડુંગરની તળેટીમાં મુકામ કર્યો હતો.

સીક્રીના ૮૭ વરસના અતી વૃદ્ધ પીર ઓલીઆ શેખ સલીમની અદ્ભુત શકતીની વાત આસપાસના ગામોમાં ચાલી રહી હતી તેના તે સાંભળવામાં આવી. પુત્ર કામનાવાળો અકબર તે સાંભળીને સેખને મલવાને ગયો અને શેખે તેને આશીરવાદ આપી પોતાની પાસે રહેવાનું કહ્યું. અકબરે પોતાના જનાના સાથે ત્યાં મુકામ રાખ્યો અને સુભાગ્યે તેની હીંદુ બેગમ–જોધબાઇ (જોધપુરના રાજપુત કુટુંબની તે રાજપુત્રી હતી જેને કેટલાકો મરીયમ કે મીરીયમને નામે ઓળખાવે છે તે) ને પેટે એક પુત્રનો જનમ થયો. જનમ વેળાએ જોધબાઇને શેખની ગુફામાં લઇ જવામાં આવી હતી. જે પુત્ર જનમ્યો તેનું નામ શેખના નામ ઉપરથી સલીમ એવું પાડ્યું. જે સ્થાનમાં ગુફામાં જોધબાઇએ સલીમનો જન્મ આપ્યો તેજ સ્થાન ટેકરીની પશ્ચીમ બાજુએ મસજીદની બાજુમાં બીસમાર હાલતમાં બતાવવામાં આવે છે. પણ તેની અંદરની બાજુએ કોઇને લઇ જવામાં આવતો નથી.

ફતેહપુર સીક્રીમાં એક મસીદ અકબરે પોતાના ગુરૂ (પીર)

શેખ સલીમ ચીસ્તીના માનમાં બાંધી હતી. ખુદ મસીદના ત્રણ ભાગ છે. મધ્ય અને મુખ્ય ભાગે જાળીવાળો પડદો છે. અને તેના ઉપર ઇ૦ સ૦ ૧૫૭૧ મા મસીદ પુર્ણ કર્યાની તારીખ છે. ચારે બાજુએ સ્થંભોની હારની હાર લાગી રહી છે. એ સ્થંભોનો ઘાટ હીંદુ અથવા જઇન શઇલીનો છે. પણ ઉપરની કમાનો સારા સાની ઘાટની છે. દુરથી આ દેખાવ ઘણો મનહર લાગે છે. આ મનહરતા તેના સઉંદર્ય, સાદાઇ, શાનતી, અને ચીત્ર કામની શઇલી અરબી મસીદોને મળતી આવે છે તેથી તેને મક્કાની મસીદનો નમુનો કહયો છે. મસીદને દરેક છેડે પાંચ ઓરડાઓ મુલ્લાંઓ માટે છે અને જનાના માટે ઉપર જરૂખાઓ છે. આ ચોગાનની ત્રણ બાજુએ મોલવીઓ અને શીષ્યોને રહેવા માટે સંખ્યાબંધ ઓરડાઓ છે.

આ મસીદની મધ્યમાં ૧૦૮ વરસની મોટી વયે સ્વર્ગવાસ પામેલા સીક્રીના પ્રસીધ્ધ અઉલીઆ શેખ સલીમ ચીસ્તીનો મકબરો છે. નીર્મળ શ્વેત આરસનો તે બાંધેલો છે. રાતા પત્થરના મકાનમાં તે મકબરો આંખને ઝંખવી નાખે તેવો છે, આંખને ઉડીને વળગે છે. આરસના પત્થરોમાં કોત્રી કહાડેલી ચોરસ જાળીઓ અને તેના ઉપર ગોઠવેલી સારાસાની ઘાટની જાળીઓને આરસના સ્થંભોના ચોકઠામાં જડી દઇને માથા ઉપર લાંબા છજાંઓ કહાડયાં છે જે હિંદુ મંદીરના ઘાટનાં છે. અને મધ્યમાં મોટો ઘુંબજ છે. પગથી તે માથા સુધી સ્થંભોમાં કોતરકામ ઘણી નાજુકાઇથી કરેલું છે. અંદર પ્રવેશ કરીએ એટલે ચીસ્તીની કબરની ચારે પાસ એવી જાળીવાળી બીજી ભીંત આવે છે. એ ભીંતમાં મોતીની છીપો જડેલી છે અને અંદરના ઓરડામાં ચાદરથી ઢાંકેલી કબર છે. અને

તેના ઉપર ફુલો પાથરેલાં હોય છે. આ કબરને માથે છત્રી છે કબરપર અને છત્રીપર મોતીની રંગબેરંગી છીપોથી કરેલું કામ અદ્દભુત છે. મારી જાણ પ્રમાણે એ કામની જગતમાં એક પણ જોડી નથી. એ ખુણાપરનો ભાગ કંઈક ખંડીત થએલો તે લોર્ડ કરઝને યથાસ્થિત કરાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો પણ અસલની બરાબર સફાઈદાર છીપો બેસાડી શકાઈ નથી. આ ઓરડામાં એક દીવાના પ્રકાશ કરતાં રંગબેરંગી છીપોમાંથી મેઘ ધનુષ્યના રંગ જેવા પ્રકાશમાન કિરણો અસંખ્યાત વરસી રહે છે. એવી ખુબી છે. આ પીરની માનતા હિંદુઓ અને મુસલમાનો પુત્રની ઇચ્છાથી રાખે છે એમ નથી, પણ વાંઝણી યુરોપીયન બાઇઓ પણ મુલ્લાં મુજાવર પાસે છોકરાંઓની આશાએ દોરા બંધાવવાને અને મંત્ર ફુંકાવવાને હાથ ધરવા આવે છે, અને પોતાની માનતાની યાદમાં ચીંદડીઓ બાંધી જાય છે. આ સ્થાનમાં કોઇ પણ નાતજાતનો ભેદ મનાતો નથી. શેખ સલીમ ચીસ્તીની નજરમાં રાજાને રંક હીંદુ અને મુસલમાન સર્વ સરખા છે. આ દરગાહની બાજુમાં એક બીજો સારો મકબરો શેખના પૌત્ર નવાબ ઇસ્લામખાનને માટે સંગેમરમરનો બાંધેલો છે. એ મકબરામાં પણ શેખના કુટુંબની સ્ત્રીઓ માટે એક જનાની રોજો બાજુમાં છે ત્યાં તેમની કબરો છે.

માંગરોલની પીરની ગાદીવાળા પીરજાદાઓ આ ઉપર જણાવેલા ચીસ્તી મહાત્માઓના ખાનદાનના છે. ગુજરાતમાં વડોદરા અને મુંબઇ વચ્ચે ચીસ્તીઆ સંપ્રદાયની જાણીતી ગાદી આ એકજ છે. અને એ ગાદીના આજે હજારો મુરીદો (સેવકો) છે.[1]

---

૧ ઉપલા મહાત્મા પીરોની આ હકીકત ઈ. સ. ૧૯૧૯ ના જાનેવારી માસની તા. ૧૧ ના અંકમાં "સાંજ વર્તમાન"માં છપાએલી છે.

આ પડછાની ચોપડી માટે મળેલા અભિપ્રાયો.

માંગરોલવાળા મહાન પીર મોટામીયાં સાહેબના પડછા,—લેખક માસ્તર કાસમભાઈ સુલેમાનભાઈ કડીના કીં. રૂા. ૦-૪-૦ આ પુસ્તક વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાએ ઇનામ તથા લાયબ્રેરી ખાતે મંજુર કર્યું છે. આ પુસ્તકમાં પીર મોટામીયાં સાહેબના અદ્‌ભુત ચમત્કારો દર્શાવવમાં આવ્યા છે. પીર સાહેબ વેજીટેરીઅન મહાત્મા હતા. ટુંક મુદતમાં આ પુસ્તકની બે આવૃતિ બહાર પડી ગઇ તેજ તેની ઉપયોગીતા સાબીત કરી બતાવે છે. અમો આ ચમત્કારો દરેકને વાંચવા ભલામણ કરીએ છીએ.

કાઠીઆવાડ સમાચાર તા. ૧૪ મી ફેબરૂઆરી સન ૧૯૧૭

પાન ૧૮ અમદાવાદ.

પોલિટિકલ ભોમીઓ તા ૧૩મી એપ્રીલ સને ૧૯૧૭

માંગરોલવાળા મહાન પીર મોટામીયાં સાહેબ (ચીસ્તીચુલ કાદરી)ના પડછા. ચોપડીનું નામ તે મુજબના આખા એક મોટા વાકયમાં વિદ્વાન લેખકે સમાવેલ છે અને તે નામથીજ આખા પુસ્તકની ઇબારત તે ઉપરથી સમજાઈ જાય છે. "પડછા" આ શબ્દ "પરચા" શબ્દનો અપભ્રંશ થએલા શબ્દમાંથી અને ગુજરાતી જાણનારા વર્ગમાં તે એક સામાન્ય વપરાતો હોવાથીજ વિદ્વાન લેખકે તે નાંખ્યો હશે પરંતુ અમારી માનિનતા

મુજબ જ્યારે તેમણે આવું અગત્યનું પુસ્તક લખવાને પ્રયાસ કર્યો છે તો પછી તેવો એકજ શબ્દ. કે જે આખા પુસ્તકનો હેતુ સમજાવનારો છે, તેવા અપભ્રંશ થયેલા રૂપ કરતાં અસલ અને શુધ્ધ લખ્યો હોત તો વધુ ઠીક ગણાત. ગ્રંથ કર્તા એક વિદ્વાન અને અનુભવિ માસ્તર તરીકેના નામ કામથી મશહુર છે એટલે તેમણે પુખ્ત વિચારથીજ તેવું નામ રાખેલ હોય અને તેમનો તેવો હેતુ અમો નહીં જાણુતા કે સમજતા હોવાથી અમારે તેવી સામાન્ય સુચના કરવી પડી છે.

તે ચોપડીનો સંગ્રહ કરવામાં કર્તાએ ઘણો શ્રમ લીધો જણાય છે એમ આખું પુસ્તક વાંચવાથી ખાત્રી થાય છે. પરંતુ તેમાં સમાએલા સંખ્યાબંધ દાખલાથી અમુક અમુક દાખલા જોવા કે વાંચવા ઇચ્છા રાખનારા, અગર તો તેમાં એકંદરે કુલ કેટલા અને કેવા વિષયો કેવા મથાળા તળે ગોઠવાયા છે તે જોવા જાણવા માટે પુસ્તકના શરૂ ભાગમાંજ તેનું અનુક્રમણીકા જો દાખલ કર્યું હોત તો તેવી અગત્યની સગવડતાથી પુસ્તકની મહત્વતામાં વધુ વધારો થાત.

અમો ઉમેદ રાખીએ છીએ કે તેવા એક ધાર્મિક પુસ્તકની અનેક આવૃતિઓ બહાર પડવી જોઇએ અને તે પડશેજ. જો અમારી સુચના ગ્રંથ કર્તાને પસંદ હોય તો તેવો સુધારો કે ફેરફાર કરો અગર ન કરો એ તેમની ઇચ્છાની વાત છે અમોએ પોતાની ફરજ સમજીને તેવા એક અગત્યના પુસ્તકની મહત્વતા તથા સગવડમાં વધારો થાય એવા સારા હેતુથી તેવી એક સામાન્ય સુચના કરી છે.

તે પુસ્તકમાં ધ્યાન ખેંચનારાં મથાળાં ૬૧ છે. અને તે ઉપર તેવા આંકડા કે નંબર પાડેલા નથી પણ ગણત્રી કરતાં તેટલા જણાય છે તેમાં કોઇ કોઇ જગાએ એક મથાળા તળે વધુ પેટા ભાગ તરીકે પણ સમજ પડે તેવી રીતે બતાવેલ છે. તે એક નાની ચોપડીમાં ગ્રંથ કર્તાએ જાણવાજોગ અગત્યના વિષયોનો સમાસ કરેલો છે અને તેથી જણાય છે કે (૧) મહાન બુઝુર્ગ પડદે–પોષ થએલા પીર મોટામીયાં સાહેબની કરામતો (ચમત્કારો)ના અસરકારક દાખલા (૨) તે મહાન બુઝુર્ગની માંગરોલમાં મઝહબી કામની વૃદ્ધિ કરવા સ્થાપેલી ગાદી અને તેને લગતી અત્યાર સુધીની કારવાઇઓના વર્ણનો (૩) તે મહાન પીર શ્રી મોટામીયાં સાહેબથી લઇ અનુક્રમે ગાદી ઉપર આવી ગએલા અને પડદે પોષ થયેલા બુઝુર્ગના વખાણવા લાયક વૃતાંતો. (૪) પબ્લીકમાં અને રાજ્યમાં મહાન બુઝુર્ગના સંબંધમાં કેવી લાગણીઓ છે તે વિષેના જાહેર મતો (૫) હાલના ગાદીપતી ના૦ પીર સાહેબ શ્રી મોટામીયાં સાહેબની શરૂ થએલી કારકીર્દી અને ભવિષ્યની ઉમેદોના માટે બાંધવામાં આવતી ઉમદા નેક આશાઓના જાહેરમાં આવેલા દાખલાઓ. સદરહુ નહાના પુસ્તકમાં ઉપલા પાંચ પ્રકારના વર્ણનો ટુંકામાં અસર કારક રીતે સમજાવેલ છે. એટલે તેની તેજ બાબતમાં અત્રે વિવેચન કરવું એ લંબાણ થવાના ભયથી લખેલ નથી. ના. ગાયકવાડ સરકારનાં કેળણી ખાતાએ તે પુસ્તકને ઘટીત માન આપી લાઇબરેરીઓ માટે અને ઇનામ-ભેટ–બક્ષીસોમાં બહોળો ફેલાવો થાય એવા હેતુથી પરવાનગી આપી છે. મુફસીલના પેપરોમા પણ તે પુસ્તક માટે તેવીજ પ્રસંશા કરી છે. આવા જાહેર મત

અને નોંધો તે પુસ્તકની અને તેના પ્રગટ કર્તાની યોગ્યતામાં વધારો કરનારા પ્રત્યક્ષ પુરાવા છે.

માંગરોળના મહાન બુઝુર્ગ પીર મોટામીયાં સાહેબના ચમત્કારના જે કાંઇ દાખલા ગ્રંથકર્તાએ મેળવીને લખ્યા છે એ તેમની ધાર્મિક અને પોતાના પુજ્ય પીર સાહેબશ્રીના પરમ ભક્ત હોવાની સાબીતી બતાવે છે.

માંગરોલવાળા મહાન પીર મોટામીયાં સાહેબના પડછા.

એ વિષે 'અખબારે ઈસલામ' ના અધીપતિ સાહેબ પોતાના તા. ૧૨-૫-૧૪ ના અંકમાં લખે છે કે એ નામની કીતાબ તેના પ્રસિધ્ધ કરતા માસ્તર કાસમભાઈ સુલેમાનભાઇ તરફથી અભિપ્રાય અરથે મળી છે. પીર મોટામીયાં સાહેબ હાલના જાણીતા પીરજાદા મોટામીઆં સાહેબ (સચીન સ્ટેટના નાયબ દીવાન અને કડી તરફના શહેર કાઝી) ના વડીલ થાય છે. કીતાબ ઉપરથી જણાય છે કે પીર સાહેબના ચમતકારો ખાસ મનન કરવા જોગ છે. પાણી ઉપરથી ચાલી જવું, સાપ કરડેલાનું હોસમાં આવવું, સચ્ચી પેશીન ગોઇ, મસ્ત સાંઢનુ નરમ થઇ જવુ, એ વીગેરે અનેક ચમતકારો વાંચવા જેવા છે. પોતાના પીરની શકતી કેવી હતી તેનું અજવાળું આ કીતાબ મુરીદોની અંધારામાં રહેલી સંખ્યા ઉપર સારી રીતે પાડી શકશે મુરીદોએ ખસુસ કરીને આ કીતાબ પોતાની પાસે સંગ્રહી રાખવી જોઇએ. કીતાબના પાછલા ભાગમાં ઓલીઆની જ્યારત, મરતબો, અને પીરની અદબ એ હકીકત દાખલ કરવામાં

આવી છે તે ઘણું સારૂ કીધું છે. હાલના વખતમાં એ દાખલ કરવાની જરૂર હતી. કીતાબ ગુજરાતી ભાષા અને ગુજરાતી હરફોમાં છે. તેનાં ૬૮ પૃષ્ટ છે. તેના પ્રસીધ કરતા માસ્તર કાસમભાઈ સુલેમાનભાઇ છે. સદર બજાર મુ. કડી. અમારા અખબારે ઇસ્લામમાં આ ચમત્કારો અગાઉ પ્રગટ થએલા છે જેથી અમારા વાંચનારા અજાણ્યુ નહીં હશે.

માંગરોલવાળા મહાન પીર મોટામીયાં સાહેબના પડછા— એ વિશે વડોદરાનું સયાજી વિજય પત્ર પોતાના તા. ૨૩ જુલાઇ ૧૯૧૪ના અંકમાં લખે છે કે.

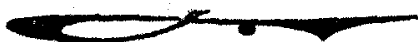
એ નામનું નાનું પુસ્તક જુદા જુદા પત્રો ઉપરથી સંગ્રહ કરી કડીવાળા માસ્તર કાસમભાંઇ સુલેમાનભાઇએ પ્રસીધ કર્યું છે. જેમાં પીર સાહેબે શાંતિ અને દયા ભાવ વગેરે સદગુણોથી મુરીદોને બતાવેલા પડછાઓનું રસીક વર્ણન કરેલું છે જે વાંચતાં એ મહાન પીર સાહેબ તરફ સર્વે કોઇને માનની લાગણી થયા વિના રહેતી નથી. એ મહાન પીર સાહેબ કડીના કાજી અને સચીનના નાયબ દીવાન મે. મોટામીયાં પીરજાદા સાહેબના પુર્વજ હોઇ આ દેશમાં સુવિખ્યાત છે.

આ દેશના મુસલમાન ભાઇઓ ગુજરાતી ભાષા બોલતા હોવા છતાં તેમના ધર્મને લગતું કે પીરો અને ઓલીઆ વીગેરે મહાત્માઓનાં જીવન ચરિત્રો વિગેરેનું સાહિત્ય ગુજરાતી ભાષામાં ઘણુંજ થોડું હોઇ આવાં પુસ્તકો વધારે પ્રમાણમાં બહાર પડવાની જરૂર છે.

માંગરોલવાળા મહાન પીર મોટામીયાં સાહેબ.

"માંગરોલવાળા મહાન પીર મોટામીયાં સાહેબના પરચા"ને લગતી એક નાની ચોપડી તેના સંગ્રહ કરતા માસ્તર કાસમભાઇ સુલેમાનભાઇ તરફથી કડી ખાતે પ્રગટ કરવામાં આવી છે. આ પીર સાહેબ આસરે બસો વરસ ઉપર કડી ખાતે થઇ ગયા હતા અને તેઓ વેજીટેરીઅન હતા. તેઓએ ઘણા ચમત્કારો કર્યા હતા તેની ટુંક વીગતો આ પુસ્તકમાં છે જે મોટે ભાગે દંત કથા ઉપરથી તઇયાર થએલી લાગે છે. પીર સાહેબના મુરીદો માટે શ્રધ્ધા મજબુત કરનાર તરીકે આ પુસ્તક ઘણી સારી સેવા બજાવી શકે એમ છે:—

સાંજ વર્તમાન તા. ૨૭ એપ્રીલ ૧૯૧૭ શુક્રવાર પાન ૬

ભરૂચના હાફેજી હુસેનભાઇ જે કઠોરમાં રહેતા હતા અને જે હાલ સુરતમાં રહે છે તેમણે આ નીચેના કસીદા બનાવ્યા છે જે મુરીદોની જાણ માટે અહીં આપવામાં આવ્યા છે.

કસીદા.

ફરિશ્મે હેં બહોત ઝાહેર, તુમ્હારે પીર મંગરોલી,
ખસી ખાઇસ તુમ્હેં કહતેં હે, સારે પીર મંગરોલી

૧ ન કુચ્છ દુનીયાકી દેહશત હે ન મેં ઉકબાસે ખાયફહું
બહોત હેં મુજકો યે તેરે, સહારે પીર મંગરોલી.
૨ અજબ કયા યે મોરી સોતી હુઇ, તકદીર જાગ ઉઠે,
કભીહો ખ્વાબમેં તેરે, નઝારે પીર મંગરોલી
૩ કોઇ પુંછે હમે તો પાંચ કયા, લાખુ મેં યે કેહ દે
હમારે હેં હમારે હેં, હમારે પીર મંગરોલી
૪ તરીકતકા હરેક રસ્તા હરેક મંઝિલ ન કયું તેઅે હો
તુમારે જબ મિલે હમકો, સહારે પીર મંગરોલી
૫ બરાએ હઝરતે ખાજા મુઇનુદીન અજમેરી
પએ તસ્કીને દીલ હો અબ, ઇશારે પીર મંગરોલી.
૬ ન કયું અરમાને દિલ નીકલે, હુસેને ખસ્તા ખાતિરકે
ખુદા ઓર મુસ્તુફાકે તુમ હો, પ્યારે પીર મંગરોલી.

કસીદો.

ઉર્સે મોટામીયાં મેં આતે હેં, દિલકા મકસદ વોહ જલ્દ પાતેહેં.
૧. હો નિગાહે કરમ કે હમ કયા કયા, દર્દે ફુરકતસે તલમલાતે હેં.
૨. નામ ઇન્કા જહાંમેં હે રોશન, આશિકે પીર જો કહાતે હેં.
૩ હે નવાઝિશ કે મેં યેહ સુનતાહું, મુઝકો મંગરોલમેં બુલાતેહેં.
૪ બેતલબ પાતેહે હરેક મકસદ, ઉલ્ફતે પીર જો બડાતેહેં
૫ જો કે સજ્જાદે હેં વહાં હઝરત, વોહ મેરે મહેરબાં કહાતે હેં
૬ ઇરકે મુર્શદ જીસ્કે દિલમેં હેં હુસેન, ખુદ બખુદ વજદ મેં વોહ આતેહેં

કસીદો.

ઉર્સકે દિન ઉધર આએ, ઇધર આયા સંદલ
એક ખુશીમે ખુશી મંગરોલમે લાયા સંદલ
૧ મોતકિદ ઔર મુરીદ ઇસ્તરેહ કહેતે હેં સભી
હમને મોટામીયાં મુર્શીદકા હે પાયા સંદલ.
૨ કયા બયાં મુઝસે હો ઇસ મર્કદે અકદસકા વિકાર
બાઅદબ સબને વુજુ કરકે ચડાયા સંદલ.
૩ કયા અજબ ઊસ્કો શિકાયત ન કીસી દર્દકી હો
ખુશ અકીદતસે અગર જીસ્ને હે ખાયા સંદલ
૪ દેખના યે હે કે કિસ નાઝસે કિસ ઉલ્ફતસે
આપકે મર્કદે અન્વર પે લગાયા સંદલ
૫ રેહમતે હક લગી ઉસ વકતપે નાઝિલ હોને
ન્યાઝમંદુને યે જબ સરપે ઉડાયા સંદલ.
૬ યે ભી મોટામીયાં સાહબકા હે અલ્તાફ હુસેન
મુઝકો સુરતસે હે મંગરોલમેં લાયા સંદલ.

કસીદા.

દર વાલા શાન, સાહબે મુન્કબત, જનાબ પીરઝાદા મોટા-મીયાં સાહેબ, સજ્જાદા નશીન દર કસબએ માંગરોલ.

૧ બઝાહિર તો સરે મંગરોલકે મસ્નદ નશીં તુમ હો
મગર મોટામીયાં યા પીર દસ્તે આસ્તીં તુમ હો.

૨ કુન્ડૂં ઇલ્મેમેં ઓજે આસમાંસેભી કહીં તુમ હો
કે જીસ્મે દફને ગંજે મારફત હે વો ઝમીં તુમ હો.
૩ તુમ્હારે સામને હર એહલે-રફ્અત પસ્ત હોતા હે,
નહીં હાજત હે જીસ્કો સીમો ઝરકી વો અમીં તુમ હો.
૪ હઝારૂં મન્ઝીલુકા ફાસ્લાહે યુંતો ઝાહિરમેં
તસઉવ્વરમે મગર આકા જહાં ચાહું વહીં તુમ હો.
૫ શરફ હાંસિલહે પિરાને તરીકત કેશકો તુમસે
મુકરર ખાતિમે દસ્તે હકીકત કે નગીં તુમ હો.
૬ મિલા ઇસ્કે રસુલિલ્લાહમેં દરજા ખિલાફતકા
હબીબે દો જહાં મકબુલે રબ્બુલ આલમીં તુમ હો.
૭ તુમ્હારે દમસે હરદમ ગુલ્શને મંગરોલ તાઝા હે
બજાહે ગર કહું આકા બહારે બાગે દીં તુમ હો.
૮ ગુમાં હોતા હે જબ ખલ્કે ખુદા ઝુકતીહે આ આ કર
જીસે સબ ગૌસ કહેતેહેં કહીંતો વો નહીં તુમ હો.
૯ હે અહલુલ્લાહ મેં રૂત્બા ફનાફિલ્લાહકા તુમકો
મુકર્રબ બારગાહે એઝદીસે બિલ્યકીં તુમ હો.
૧૦ ઉસે મેહશરકા ખટકા ઓર ન ગમ આસેબે આલમકા
કે હામી જીસ વતનકે અએ શહે દુનિયા ઓ દીં તુમહો.
૧૧ શફા પાતેહેં બીમારે અલમ દીદારે અકદસ સે
મેરે આકા મદાવાએ દિલે અંદોહગીં તુમ હો.
૧૨ શીખીહે મુહબ્બત ભી એક નએ અંદાઝ સે આસી
ગઝબકી તબે હે બે-મિસ્લ મઝમું આફરીં તુમ હો.

ઉપલો કસીદો સુરતવાલા હાજી સાદકમીયાં મોલૂદ પઢનારા છે તેમણે બનાવ્યો છે.

સુરતના હાજી મલેક ઈસ્માઈલ બિન મોલવી મલેક મોહંમદ જેમનો તખલ્લુસ "એજાઝ" છે તેમણે આ નીચેના કસીદા બનાવ્યા છે.

બએત.

એહરે ફરીદ શાહ શકરગંજ શાહે દીં
દિલ શાદ જલ્દ કરદો મેરા, યે દિલે હઝીં.
ચોખટ તુમારી છોડકે, જાઉં મેં અબ કિધર
મુશકિલ કો મેરી હલ કરો યા, શાહે ઝી-વકર.
મેહબૂબ હો ખુદા કે મોહંમ્મદ કે હો હબીબ
ફિર કિસ તરહ ન આપકા, ખાદિમ હો ખુશ નસીબ.

વડા પીર મોટામીયાં ઉર્ફે પીર મોઇનુદ્દીન સાહેબની શાનમાં કસીદો.

---

૧ સખી સરકાર હે વલ્લાહ સરકારે મોઈનુદ્દીન
દિખાદે યા ઇલાહી મુજકો દરબારે મોઇનુદ્દીન.

૨ નઝર કર ઉસ્પે યા મોટામીયાં બેહરે ફ્સીદુદ્દીન
તડપતા હે જો સુરતમેં, તલબગારે મોઇનુદ્દીન.
૩ પીલાયા મુરશદે કામિલને જામે મારેફત જીસદમ
હુવા તબ આલમે રોયામેં, દિદારે મોઇનુદ્દીન.
૪ ન પર હેં ઓર ન ઝર હે, કિસ તરેહ મંગરોલકો પહોંચે
પડા હે બેબસો લાચાર, મઓ-ખ્વારે મોઇનુદ્દીન.
૫ "એજાઝ" ઉસ દિલમેં હો જાતા હે નૂરે એઝદી રોશન
મહેરબાં જીસ્પે હો જાતા હે, સરદારે મોઇનુદ્દીન.

પીર મોટામીયાં સાહેબની શાનમાં કસીદો.

---

૧ હું તેરે દરકા ગદા મોટામીયાં, કર કરમ બેહરે ખુદા મોટામીયાં
૨ તેરી ખિદમતમેં મુઝે મકબુલ કર, બસ યેહી હે ઇલતિજા મોટામીયાં
૩ છોડ કર દામન તેરા જાઉં કિધર, દેખ ઇધર પ્યારે પિયા મોટામીયાં
૪ જબ કે અપને દિલમેં દેખા ગોર કર, કુછ નહીં તેરે સિવા મોટામીયાં
૫ હલ તુ મુશકિલ કરદે બેહરે મુરતુઝા, અએ મેરે મુશકિલ-કુશા મોટા.
૬ ખોફ કયા તુઝકો રહા અબ અએ "એજાઝ",
હર રગો ખુંમેં બસા મોટામીયાં.

કસીદો.

---

૧ મેરા રેહનુમા પીર મોટામીયાં હે, મેરા પેશવા પીર મોટામીયાં હે
૨ મરીઝે મોહબ્બત હું પર ખોફ કયા હે, મેરી જાં દવા પીર મો૦

૩ મેરે કલ્બ મુઝતરસે હરદમ યે સુનલો, નીકલતી સદા પીર મો૦
૪ કરે ઝખ્મ દિલ મેરા ફિરાકો હૈ કુવ્વત, મેરા દિલા રૂબા પીર મો૦
૫ "એઝાઝ" અબ જીયર ભાગ્યા ડર હી કયા હૈ, તેરા આસરા પીર મો૦

કસીદો.

---

૧ દર્દ દિલકી હૈ દવા મોટામીયાં, મેરી હર બિગડી બના મોટામીયાં
૨ તેરે મએખાનેકા મેં કહેલાંઉ મસ્ત, વો મએ મસ્તી પીલા મો૦
૩ આતિશે ફુરકત સે હૈ સિલગા દીયા, જામે વસલત સે બુઝા મો૦
૪ દિલ તડપતા હૈ તેરે દિદાર કો, સૂરતે ઝેબા બતા મોટામીયાં
૫ બેહરે રબ મુજપર કરમ કી કર નઝર, મેરી હસ્તી દે મીટા મો૦
૬ એક ઝમાનેસે ભટકતા હૈ "એઝાઝ", મંઝિલે અબ્કા દિખા મો૦

કસીદો.

---

૧ મુજકો દર પરદા મીલી હૈ દૌલતે મોટામીયાં
હર રગો ખુંમેં બસી હૈ ઉલ્ફતે મોટામીયાં.
૨ ઉસ્કી હસ્તી મિટ ગઇ, ઓર ઉસ્ને કુછ પાયા ઝુરૂર
જીસ્ને કુછ પહેછાની શાનો શૌકતે મોટામીયાં
૩ મુનકરે દીં સેંકડું જીસ્ને મુસલમાં કરદીએ
અએસી પાકીઝા હૈ અએ દિલ સોહબતે મોટામીયાં
૪ સબકી સુનતે હો તો મેરી ભી સુનો બેહરે ફરીદ
શકલે મેહબૂબી દિખાદો, હઝરતે મોટામીયાં
૫ મંઝિલે મકસદ નઝર આને લગી યું હૈ "એઝાઝ"
દિલ સે કી મકબૂલ તુને ખિદમતે મોટામીયાં.

કસીદો.

૧ વાસિલે હક કયું ન કરદે ઉલ્ફતે મોટામીયાં
હૈ મતાઉદ્દીન ચિશ્તી, દોલતે મોટામીયાં.
૨ નૂરસે મામૂર દિલ ઉસ રોઝ સે બસ હો ગયા
દેખલી આંખુને જબ સે ચોખટે મોટામીયાં.
૩ આલે અેહમદ ઓલીયા અલ્લાહ હૈં વો યા નહીં
હો ચુકા માલૂમ બાદ અઝ વસ્લતે મોટામીયાં.
૪ હો ગયા મસ્તાના દિલ, વલ્લાહ ઉસ દિનસે મેરા
પી લીયા જીસ દિનસે મેને, શરબતે મોટામીયાં.
૫ જીસકો કુછ શક ઓલીઆ અલ્લાહ સે ગર હો "એજાઝ"
દેખ લે મંગરોલ મેં જા અઝમતે મોટામીયાં.

કસીદો.

૧ નઝરે કર મુરશદી મોટામીયાં અબ હમ તો મરતે હૈં
તેરી ચોખટસે હમ મુદ્દત હુઈ કુછ આસ ધરતે હૈં
૨ બના દેના હમારી બાત ભી બેહરે રસુલુલ્લાહ
કહીં બિગડે હુવે દિલ આ તેરે દર પર સંવરતે હૈં.
૩ ખડે હૈં પુર તમન્ના હમ, તેરી રેહમત કે સાયેમેં
તુઝી કો દિલમેં રખતે હૈં, તુઝી પર ફખ્ર કરતે હૈં.
૪ વહી કુછ હોકે રેહતે હૈં, ઉન્હીં મેં રોશની કુછ હૈ
ઇનાયત સે જો તેરી, દામને મકસૂદ ભરતે હૈં.

૫ કીયા કરતા હે નાસેહ કાર-દિલ, તફ્તીશ ખાલિકકી
મતાઉદ્દીન શાહ ચિશ્તીપે, હમતા નાઝ કરતે હેં.
૬ "એજાઝ" ઉસ દાવરે મુતલકકા શાકિર હા મીલી મંઝિલ
વગર ન સેંકડું સેહરાએ, ઉલ્ફતમેં અથડતે હેં.

પીર કાયમદીન બાવાની શાનમાં કસીદો.

---

૧ મુદ્દાઆ મેરા દિલાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ
મેરી બિગડી કો બનાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ
૨ બેકરારી અબ દિલે મુઝતર કી હે બઢતી ચલી
પરદએ બાતિન ઉઠાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ
૩ સદકએ મારૂફ કરખી સદકએ હઝરત કુર્ઝા
નાવ અટકી હે બહાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ
૪ મુલ્તજી બસ હું યેહી મેં આપસે સામો સહર
બેહરે રબ જલવા દિખાદો, કાયમદીન શાહ તુમ.
૫ કરકે આયા હું યે નૈયત, આપકી દરગાહ મેં
હું ગરીકે ગમ તિરાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ.
૬ હું તલબગારે કરિશ્મા બિલ-ઉજલ દિખલાઇએ,
મુરઝા દિલ મેરા જીલાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ.
૭ કર્ઝખ્વાહાંને જહાંસે મુજકો હો જાએ નજાત,
જલ્દ રંજો દુક બનાદો કાયમુદીન શાહ તુમ.
૮ આજીઝો લાચાર હો સું મુલ્તમિસ હે અબ "એજાઝ"
હુકમ હક જો હો સુનાદો, કાયમુદીન શાહ તુમ.

કસીદો.

૧ દેખ લી જીસ દિનસે તુરબત કાયમુદીન શાહ કી.
બસ ગઇ હર રગમેં ઉલ્ફત કાયમુદીન શાહ કી
૨ અએ ખુદાવંદે દો આલમ, ખાલિકે જીન્નો બશર
મુંજકો દે દર પરદા દોલત, કાયમુદીન શાહ કી.
૩ યા ઇલાહુલ—આલમીં, દિખલાઇ તુને દેખ લી
આલમે રોયા મેં સૂરત, કાયમુદીન શાહ કી
૪ એસી કિસ્મતથી કહાં ઓર થે કહાં એસે નસીબ
હો ગઇ રોઝે મેં વસલત, કાયમુદીન શાહ કી.
૫ ખુશ નસીબી કેહતે હેં, ઇસકે તઇં અએ નાસેહા
મિલ ગઇ મસ્કનકો ચોખટ, કાયમુદીન શાહ કી
૬ મિલ હી જાએગા કીસી દિન, મુદ્દોઆએ દિલ "એજાફ"
દિલસે તુ કરતા રે ખિદમત, કાયમુદીન શાહ કી.

કસીદો.

૧ તેરે દરપે વો રબકી જલવાગરી હે, રદા તુજપે નૂરે ખુદાકી પડી હે
૨ નઝર હો ઇધર કાયમુદીન શાહા, તુજે અપના આકા સમજ અર્ઝ કી હે.
૩ ગરીફ મસાએબ પે લિલ્લાહ કરમ કર, ઝમાનેસે જો તાલિબે બેખુદી હે.
૪ તિરાએ હઝારં કો તુફાંસે તુને, મેરી કિસ્તી કયું બેહરે ગમમે પડી હે
૫ પીલાયા જીસે જામ વેહદતકા તુને, ઉસે આરઝુ કબ કીસીકી રહી હે.

૬ વો પહોંચા યહાંપર જીસે તુને ચાહા, તું મેહબુબે હક ખાલકે એઝદી હે.
૭ દોઆ હો "એજાઝ" એહલે સૂરત કે હકમેં, વો મિલજાએ બસ તુજસે જો અર્ઝ કી હે.

સંદલ.

૧ કાયમુદીન ચિશ્તીયા શાહકા સંદલ આજ હે.
આશકે દીને રસુલિલ્લાહ કા સંદલ આજ હે.

૨ મખઝને સિરેં વિલાયત, રેહબરે શરએ મુબીન
કિશવરે ફૈઝે ઝમા દાતા કા સંદલ આજ હે.

૩ મુન્કરે કશફો કરામત, આજ આકાર દેખ લે
મનઝિલે મકસદ મેરે આકાકા સંદલ આજ હે.

૪ રેહમતે હક કયું ન હો, નાઝિલ હરેક મુશ્તાકપર
મુરશદે હક આશકે અલ્લાહકા સંદલ આજ હે.

૫ તાલિબે દિદારકો દીદાર હો જાએગા આજ
શાહ કાયમુદીન વલી અલ્લાહકા સંદલ આજ હે,

૬ દેહરમેં રોશન મતાઉદીન હે જીસકી આલ સે
ઉસ શહે ઝીશાં ખલીલુલ્લાહકા સંદલ આજ હે

૭ અએ "એજાઝ" હર મુસલિમે સાદિદકે તઈં મબરૂક હો
કયું કે મેહબુબે હબીબુલ્લાહકા સંદલ આજ હે.

બેત.

કોઇ પુછે મુઝે મોટામીયાં મેં તુને કયા દેખા
કહુંગા ઉસ્મે મેને જલવએ નૂરે ખુદા દેખા

હાલના પીર મોટામીયાંની શાનમાં કસીદો.

૧ દુરે બેહરે હકીકત હે, મતાઉદ્દીન મંગરોલી
યકીં શાહે તરીકત હે, મતાઉદ્દીન મંગરોલી
૨ શિફા કયું કર નહો બીમારકો હર મર્ઝ મોહલિકસે
સમર શાખે વિલાયત હે, મતાઉદ્દીન મંગરોલી
૩ દિલે તારીક બેદીનુંકા, જીસ્ને કર દીયા રોશન
મુકરર શમએ વેહદત હે, મતાઉદ્દીન મંગરોલી
૪ હુવે હેં સેંકડું ગુમ-ગસ્તા રાહે રાસ્ત પર જીસ્સે
વો ઝી-શાને હિદાયત હે, મતાઉદીન મંગરોલી
૫ ન કયું હોજાએ બૂએ ઇશ્કે હક ઉસ્કે મુરીદોં મે
ગુલે બાગે રિઆયત હે, મતાઉદીન મંગરોલી
૬ ફિદા હોતે હેં જીસ્કે કોલપર ઉલ્માએ દીં હર સુ
વો પાબંદે શરીઅત હે, મતાઉદીન મંગરોલી
૭ "એજાઝ" અબ દામને મકસૂદ ભર જાએગા બસ તેરા
ખઝીને અબ્રે રેહમત હે, મતાઉદીન મંગરોલી

બેત.

મેં તુજપર જાન ઓર દિલસે ફિદા હું યા મતાઉદીન
તેરે દરબારકા અદના ગદા હું યા મતાઉદીન
કરમ કર રેહમ કર ચશ્મે કરમસે એક ઇશારા કર
યેહી બસ મુલ્તજી સુબહો સામ હું યા મતાઉદીન

કસીદો.

૧ દિખાદે શાને મેહબુબી, મેરે રેહબર મતાઉદીન
નિહાલે બાગે મેહબુબી, મેરે સરવર મતાઉદીન
૨ ગુઝારૂં ઉમ્ર અપની, મેરે મુરશદ તેરે કદમું મેં
યેહી હે બસ હવસ સુબહો મસા દિલપર મતાઉદીન
૩ ન ઉઠ્ઠું મેં તેરે દરસે, ન છોડું મેં તેરા દામન
તેરા હોકર હું બેઠા મેં, તેરે દર પર મતાઉદીન
૪ મિટાઉં કિસ તરેહ મેં, અપની હસ્તી બેહરે રબ બતલા
પીલા લિલ્લાહ મુજે જામે ફના, ભરભર મતાઉદીન
૫ ઝમાના છાન મારા હે, તલાશે પીર કામિલમેં
"એજાઝ" ગમ ઝદા પર કર નઝર, બેહતર મતાઉદીન.

---

૧ લા-દવાઉંકી દવા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ
શાને મેહબુબે ખુદા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ
૨ શક નહીં યા મુરશદી, ઇસમે ઝરા ભી શક નહીં
બે-બસુંકા આસરા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ

૩ ક્યું ન મેં પરવાના બન કર, તુજપે જાં કુરબાં કરૂં
શમે શરએ મુસ્તુફા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ
૪ હિન્દ કી હર જીન્સ તુજપર, રેહતી હે યું જાં નિસાર
નૂરે એને ઔલીયા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ
૫ ઈસ લિએ મખમૂરે હક, રેહતા હે હર તેરા મુરીદ
સાગિરે ખમરૂલ—બકા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ
૬ હો ગયા સૅરાબ મએખાને સે તેરે યું "એજાઝ"
ઉસપે ખુદ મખશી ફિદા હે, યા મતાઉદ્દીન તુ

કસીદો.

૧ મુઝે જબ પ્યાલએ ઈરફાં પીલાયા મેરે મુરશદને
તો અવ્વલ દિલ મેરા ઝિન્દા, બનાયા મેરે મુરશદને
૨ મેરે મુરશદકે તંઈ ચિસ્તી મતાઉદ્દીન કેહતે હે
કંઈ ખ્વાબીદા ગફલતકો જગાયા મેરે મુરશદને
૩ ખુદામેં વસ્લે શાને મુરશદી વલ્લાહ નઝર આઈ
મેરી આંખુસે જબ પરદા, ઉઠાયા મેરે મુરશદને
૪ સફીના ગર્ક થા બેહરે ખુદીમેં મેરે અરમા કા
મિટા તુફાન હસ્તીકા, તિરાયા મેરે મુરશદને
૫ "એજાઝ" ઉસ વકત થી રેહમત, બરસ્તી મેરે ખાલિકકી
દિલે મુરદા મેરા જીસ્દમ, જીલાયા મેરે મુરશદને

પીર કાયમદીન બાવાની શાનમાં કસીદો.

૧ સમાઇ મેરી આંખુંમે; હે સૂરત મેરે મુરશદ કી
ન દિલસે જાએગી મરકર ભી, ઉલ્ફત મેરે મુરશદકી
૨ હુવા મદખૂલ જબ ઉસ ગુંબદે અકદસમેં યે દેખા
દરખશાં નૂરે ખાલિક સે હે તુરબત મેરે મુરશદકી
૩ હુવા શામિલ જો ફઝલે હક તો એકેલબારે જા પહોંચા
મીલી ઉસ વાદીએ અતહરસે, દોલત મેરે મુરશદકી
૪ હઝારૂં કોઇ ભટકા ખાક સેહરાએ અરબ છાની
તો અબ અએ બખ્ત હાથ આઇહે ચોખટ મેરે મુરશદકી
૫ "એજાઝ" અબ ગોશાએ દિલમે રહું ગોશા–નશીં હોકર
બજા લાઉં યે લાઝિમ હે નસીહત મેરે મુરશદકી

કસીદો.

૧ બે–પીર પડા મત રેહ, કર પીર દિલા કામિલ
પહેલે તું પકડ મુરશદ, ફિર ખુદકો બના કામિલ
૨ હસ્તી હો ફના તેરી, પહેલે તો વો કર કોશિશ
જો ઝિન્દા હુવા મરકર, બેશક વો હુવા કામિલ
૩ ભટકેગા અગર બરસું, યું રાહે તસવ્વુફ મેં.
મંઝિલ ન મિલે તુજકો, મુરશદ કે સિવા કામિલ
૪ ક્યું ઉમ્ર કરે ઝાએ, તફતીશે ઇલાહી મેં
પાએગા તભી ઉસકો, મુરશદ જો મિલા કામિલ.
૫ અએ નફસ "એજાઝ" એસા ગેરૂં પે નકર કબઝા
અવ્વલ તુ ખુદી તેરી, તુજ દિલસે મિટા કામિલ.

કસીદો.

૧ પકડ લે મુરશદે કામિલ, જો દીદારે ખુદા ચાહે
ફના ફિલ્લાહ હો પહેલે, અગર દારૂલ—બકા ચાહે

૨ કદમ રખ સિકકએ દીને મોહમ્મદ પર ફિદા હો જા
અગર તુ દિલસે નૂરે ઇશ્કે હુબ્બે મુસ્તુફા ચાહે

૩ ફીસી મખદૂમકી ખિદમતમેં, અપની ઉમ્ર કર કુરબાં
જો તુ અએ બન્દે અપની મુખલસી રોઝે જઝા ચાહે

૪ સિવા મુરશદ હિજાબે ચશ્મ, બાતિન ખુલ નહી સકતી
ગુરૂ જ્ઞાની સે લે કુછ ગ્યાન, ગર અપના ભલા ચાહે

૫ "એજાઝ" ઇસ કદ્ર કયું મગરૂક હે બેહરે તફક્કુર મેં
અભી દિખલાએ જલ્વા તુજકો, ગર જલ્વે-નુમા ચાહે.

અમદાવાદવાળા મુન્શી ફખરોદ્દીન સાહેબ "ફરીદી" એ હાલના પીર મોટામીયાં સાહેબની શાનમાં બનાવેલો કસીદો.

બદ્રે અવજે ચીસ્તીયાં ગાહે નઝર બર મન ફિગન
સૈયદી મોટામીયાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
સંગે દેહલીઝે મુકદદસ મીરજએ મખ્લુક હય
અય મોઇનો મહેરબાન, ગાહે નઝર બર મન ફિગન

મઝહરે ગંજે શકર, મકબુલે હક ફખ્રે બશર
બહરે ફયઝાં હયે રવાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
આપકા દરબાર હર શેખો બરેહમનકે લીએ
બન ગયા દારૂલઅમાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
બુએ બુસતાને તસરરૂફને મોઅત્તર કર દીયા
શાદ હય પીરો જવાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
અય મતાએ દીને હક, સદકા ફરીદે પાકકા
આ ગયા હું મયેં યહાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
ફઝલે હકસે તા કયામત ફૂલતા ફલતા રહે
ગંજ શકરી બોસતાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
નજમે કિસમત ઓજ પર આ જાય અય રશ્કે કમર
હો કરમ મોટામીયાં, ગાહે નઝર બર મન ફિગન
યે "ફરીદી" કમતરીં ભી મુસ્તહકકે દાદ હય
રહેમ કુન શાહે ઝમાં, ગાહે ન ઝર બર મન ફિગ ન

કસીદો.

હે બુલંદ તકદીર મેરી, દામને ખ્વાજા મીલા
ચિશ્તીયું મેં હશ્ર હોગા, ઓર કયા ચાહું ભલા

૧ હીંદ કે વાલીકી કમલી કે મીયાં જો તાર હેં
ઇતને પએરઓ બક્ષવા વેંગે, ખુદા સે બર-મલા   હે.

૨ ખ્વાજા કુતબુદીન ઓર, ગંજે શકર બાબા ફરીદ
હામીએ કુલ ચિશ્તીયાં હેં, અર્શકો દેંગે હિલા.   હે.

૩ સાબિરી ઔર હૈં નિઝામી, ગુલ ફરીદુદીન કે
 બોસ્તાને ચિસ્તીયાં હૈ, ફઝલસે ફુલા ફલા. હે.

૪ હે તસદૂક ચિસ્તીયુંકા, હર દયારે હિન્દમેં
શમએ તૌહીદ ચમકી, રાસ્તએ ઇરફાં ખુલા. હે.

૫ હિન્દ કી અકલીમ ઇનાયત, હુઈ રસૂલે પાકસે
તબસે ઝંડા ચિસ્તુંકા, સબસે અગેહી ચલા. હે.

૬ ચિસ્તી હૈં એહલે બહિસ્તી, ઔર પુસ્તી દીનકી
દેખના હો દેખલે કયા શાન હે રબ્બુલ-ઉલા. હે.

૭ કાયમુદીન ઔર મંગરોલી મુઇનુદીન હૈં
ગૌહરે ગંજે શકર, ગુજરાતમેં સહ્લે અલા. હે.

૮ ઔર ભી હૈં ગંજશકરી લાલ ઉનકે બાદ મેં
જીસ્સે યે ગુલ્શન હે તાઝા, કાયકો ફિર હો ગિલા. હે.

૯ જામ મસ્તીકે પીલાએ, આશકાને દીદકો
હર એક બેખુદ હો રહા તે, પીર જો એસા મીલા. હે

૧૦ નામ હે ખ્વાજા મતાઉદ્દીન મૌલાના લકબ
ઉર્ફે હે મોટા મીયાં, જીસ્ને દીયે હૈં દિલ હિલા હે

૧૧ હે નિઝામુદીન કયામુદીન ફરીદુદ્દીન ભી
બેહરે ઇરફાંકી વો મોજેં, કયા કહા જાએ ભલા. હે

૧૨ એસા ચિસ્તી ખાનદાં, જીસકો મીલા વો ખુશ નસીબ
અર્ઝા "મિસ્કી" કર રહા હે, ઉસકો તો સબ કુછ મીલા. હે

છેવટ.

આ માંગરોલની ગાદી સાથે એટલા બધા વર્ગો અને સંસ્થાઓને સંબંધ છે કે જેનું વર્ણન કરવા બેસીએ તો એક જબરું પુસ્તક ભરાય પણ તેની અત્રે જરૂર જણાતી નથી. માત્ર ઉપર પ્રમાણે ટુંકાણમાં પતાવી આ પુસ્તક સમાપ્ત કરવામાં આવે છે. તો પણ પુરું કરતાં પહેલાં એક વાત જણાવવાની એ છે કે **પીર મશાયખ સાહેબ ચિશ્તી** જેમની દરગાહ અમદાવાદમાં છે અને જે મોમનાઓના પીર ગણાય છે તે આ પીર મોટામીયાં સાહેબના એક વડીલ પીર તાજુદીન સાહેબ સાલેહના મુરીદ અને ખલીફા હતા. તેઓ કડી પાસેના છત્રાલ ગામના રહીસ હતા. ઉમર લાયક થતાં તેઓ કડીમાં આવી પીર તાજુદીન સાહેબની સેવામાં રહયા હતા અને ત્યાંથીજ તમામ ઇલમ હાંસીલ કીધો હતો. એટલે પીર મોટામીયાં સાહેબ પીર મશાયખ સાહેબના પીરની ઓલાદમાં છે. આ હિસાબે જોતાં મોમના લોકો પણ ચિશ્તી ખાનદાનના મુરીદ ગણાય છે.

પાલણપુરની તવારીખ જે સૈયદ ગુલાબમીયાં સાહેબે લખેલી છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે મેહદવી લોકોના પેશવા સૈયદ **મોહંમદ જોનપુરી સાહેબ** ચિસ્તીઆ ખાનદાનથી નિસ્બત રાખતા હતા. આ સૈયદ મોહંમદ જોનપુરી સાહેબ આજથી લગભગ ચારસો વરસ ઉપર થઇ ગયા છે અને આ પીર મોટામીયાં સાહેબના

વડીલ હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબ જે ચિસ્તી સિલસિલ્લાના ખાસ મોટા બુજુર્ગ હતા તે સાડી સાતસો વરસ ઉપર થઇ ગયા છે. એટલે હઝરત સૈયદ મોહંમદ જોનપુરી સાહેબ ચિસ્તીઆ સિલસિલાથી નિસ્બત રાખનારા તરીકે એ બાવા ફરીદ સાહેબના ખલીફાઓના ખલીફાઓમાં ગણાય. તો આ હિસાબે મેહદવી ફિરકાના લોકો ચિસ્તી ખાનદાનના મુરીદ હોય તો તેમને બાવા ફરીદ સાહેબ જે ચિસ્તી ખાનદાનના મોટા બુજુર્ગ હતા તેમની ઓલાદના લોકો જે માંગરોલમાં છે તેમને માનવા પડે અને તેથીજ તેઓ એ પીર સાહેબને માન આપે છે.

સૈયદ અમન સાહેબ જે નિરાંત ભગતના ગુરૂ હતા તેમના પીર દાદા કાયમદીન બાવા સાહેબ છે. નિરાંત ભગતે આખો નિરાંત પંથ ચલાવેલો છે તો એ પંથના લોકો પણ પીર કાયમદીન બાવા સાહેબને માને છે

આ પ્રમાણે માંગરોલની ગાદી હઝરત બાવા ફરીદ સાહેબ જેવા એક મહાન બુજુર્ગની ઓલાદના લોકોની હોવાથી ઘણા લોકો સાથે સંબંધ ધરાવે છે અને તેથીજ તેને માનનારાઓની સંખ્યા લાખોની કહેવાય છે અને મુંબાઇ ઇલાકામાં સઉથી મોટામાં મોટી ચિસ્તીઆ ગાદી આજ છે. આ ગાદીના મહાત્માઓથી લાખો માણસોને ફાયદો પહોંચેલો છે અને હજુ પણ તેવું પરોપકારનું કામ ચાલુજ છે. ખુદા એને કાયમ રાખે.

સમાપ્ત.

એકલબારાવાળા પીર શાહ કાયમુદ્દીન બાવા સાહેબની અનુપમ કિતાબ,

“ નુરે રોશન ”

માંગરોલની ગાદીવાળા પીરજાદાઓના એક મહાન વડીલ પીર શાહ કાયમદીન બાવા સાહેબની કિતાબ “નુરે રોશન” જે ખુદાઈ જ્ઞાનની ઊંડી વાતો અને છુપા ભેદોનો એક જબરો ખજાનો છે તેની ઉપર સુરતના વકીલ મી. રતનશાહ કોયાજી બી૦ એ૦ એલ૦ એલ૦ બી૦ સાહેબે શરેહ લખી ગુજરાતીમાં બહાર પાડી છે. તે પુસ્તક સુફીવાદની વાતો અને બ્રહ્મજ્ઞાનનો એક અખુટ ખજાનો—ભંડાર છે અને ખુદાઈ જ્ઞાનથી વાકેફ થઈ મુક્તીની મંઝીલે પહોંચવાનું એક ઉત્તમ સાધન છે. ગમે તે કોમનો માણસ હોય પણ તે જ્યાં એક વખત તે કિતાબ વાંચે છે કે ખુદાઈ જ્ઞાનથી વાકેફ થઈ જાય છે. તેની તાલીમથી મુસલમાનોને વલીનો અને હીંદુઓને મહાત્માનો દરજ્જો મળેલો છે. જે વિષેની ખાતરી કરવી હોય તો દરેક જણ તે વાંચીને કરી શકે છે.

આ કિતાબ (દીબાચાના ૧૦૮ અને કિતાબના ૫૨૪ મળી કુલ) છસોને બત્રીસ પાનાનું એક દળદાર પુસ્તક છે અને ગુજરાતીમાં ટીકા-શરેહ-ખુલાસા દીબાચા અને અર્થ સાથે બહાર પાડવામાં આવી છે. ગ્લેજ કાગળ, સોનેરી અક્ષરવાળું પાકું પુંઠું અને મોટા અક્ષરની ચોખ્ખી છપાઈ છે. ચડતા પુઠાવાળી નકલની **કીંમત રૂ૦ ૫)** પાંચ છે અને ઉતરતા પુંઠાવાળી નકલની **કીંમત રૂ૦ ૩)** ત્રણ છે. ટપાલમાં વી૦ પી૦ નું ખરચ તેના વજન પ્રમાણે **દસ આના** જુદું આવે છે.

લી૦ સયદ ફૈઝહુસેન મુનવ્વરઅલી.

ઠે૦ ઝુલ્ફકાર ઓફીસ. હરીપુરા, હસનજીના ટેકરા

મુ૦ સુરત.